

T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TİCARET HUKUKU ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ÇEKTE ZAMANAŞIMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
REŞİT SÖKMEN

GAZİANTEP-2021

T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TİCARET HUKUKU ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ÇEKTE ZAMANAŞIMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
REŞİT SÖKMEN

TEZ DANIŞMANI
DR.ÖĞR.ÜYESİ AHMET CEMAL RUHİ

GAZİANTEP-2021

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Çekte Zamaşıımı” başlıklı çalışmanın tarafımca, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve onurumla doğrularım. 18/06/2021

Reşit SÖKMEN



ÖNSÖZ

Çalışmamın her aşamasında desteklerini esirgemeyen ailem, tanışmaktan şeref duyduğum ve hayatımın en önemli noktalarından bir olan akademiye bana sevdiren çok değerli hocam Doç. Dr. Ahmet Cemal Ruhi'ye, Savunma Jürimde bulunan çok kıymetli Hocalarımız; Prof. Dr. Cevdet İlhan Günay ve Doç. Dr. Taylan Ercan hocalarımıza teşekkürlerimi sunarım.

Gaziantep - 2021

Reşit SÖKMEN

ÖZET

Kambiyo senetlerinden biri olan çekten doğan alacaklar, kural olarak zamanaşımına tabidir. Çeke dayalı bir alacak hakkı, kanunda belirtilen süre içerisinde ileri sürülmediği veya talep edilmediği takdirde zamanaşımına uğrar. Borçlunun zamanaşımı savunmasında bulunması halinde, alacaklının bu hakkını devlet eliyle ileri sürme ve elde etme imkânı sona erer.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK), eski TTK'dan farklı olarak bono ve poliçe gibi üç yıllık zamanaşımı süresi (m.814) öngörmüştür. Çekte zamanaşımı süresinin işleyebilmesi için ilk olarak başvurma hakkının (m.810) doğmuş olması gerekmektedir. Süresi içinde ibraz edilmemiş veya kısmen veya tamamen ödenmeyen ve ödenmeme hali usulüne uygun olarak saptanmamış bir çek için başvurma hakkı doğmamış olacak ve bu hakkın zamanaşımına uğraması mümkün olmayacaktır.

Zamanaşımı süresi, ibraz süresinin sona ermesinden itibaren başlayacaktır. Çek borçlularından birinin bir başka çek borçlusuna karşı sahip olduğu, başvurma hakkına ilişkin üç yıllık zamanaşımı süresi, çek borçlusunun çeki ödediği veya çekin dava yolu ile kendisine karşı ileri sürüldüğü tarihten itibaren başlayacaktır. Çeklerde zamanaşımının kesilmesine ilişkin özel düzenleme yapılmamış, poliçeye ilişkin hükümlere atıfta bulunmuştur. Çekte başvurma hakkının tabi olduğu zamanaşımı sürelerini durduran sebepler TTK'da özel olarak düzenlenmemiştir.

Anahtar kelimeler: çek, zamanaşımı, çekin unsurları, ibraz, başvurma

ABSTRACT

The receivables arising from the check, which is one of the bills of exchange, are subject to timeout as a rule. A check based credit right expires if it is not claimed or requested within the time specified in the law. If the borrower defends time-out, the creditor's opportunity to assert and obtain this right by the state ends.

The Turkish Commercial Code (TCC) numbered 6102, unlike the annulled TCC, envisaged a three-year expiry period (m.814) such as bonds and policies. In order for the timeout period to be processed, the right to apply (m.810) must have been originated first. The right to apply for a check that has not been submitted within the deadline, or that has not been paid partially or completely, and whose non-payment has not been duly determined, will not have arisen and this right will not be expired.

The timeout period will begin after the end of the submission deadline. The three-year time-out period for the right to apply, which one of the check borrowers has against another check borrower, will start from the date the check borrower has paid the check or the check has been brought against him by lawsuit. No special arrangements were made for the timeout withdrawal in checks; it referred to the policy provisions. The reasons that stop the expiration periods that the right to apply in the check are not regulated in the TCC.

Keywords: check, timeout, pull elements, submission, application

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	8
GİRİŞ	9
BİRİNCİ BÖLÜM.....	12
GENEL OLARAK ÇEK VE ZAMANAŞIMI KAVRAMLARI	12
1.ÇEK.....	12
1.1.Çekin Tanımı.....	12
1.2.Çekin Hukuki Niteliği.....	17
1.3. Çekin Mevzuatımızda Düzenlenişi	23
1.4.Çekin Unsurları	24
1.4.1. Çekin zorunlu unsurları.....	25
1.4.1.1. “Çek” Kelimesinin Varlığı.....	26
1.4.1.2.Muhatabın Ticaret Unvanı	28
1.4.1.3. Kayıtsız Şartsız Ödemeye Dönük Havale	31
1.4.1.4.Düzenleme Tarihi.....	37
1.4.1.5.Düzenleyenin İmzası.....	42
1.4.1.6. Banka Tarafından Verilen Seri Numarası	45
1.4.1.7. Karekod	46
1.5. Çekin İkameli Unsurları.....	48
1.5.1.Düzenleme (Keşide) Yeri.....	48
1.6.Çekin İhtiyari Unsurları	50
1.6.1. Ödeme Yeri	51
1.7. Çek Kanunu’nda Yer Alan Diğer Şekil Şartları.....	52
1.8. Çekteki Diğer Kayıtlar	52
1.8.1. Çekin Geçerliliği Etkilemeyen Kayıtlar.....	53
1.8.1.1.TTK Uyarınca Yazılmasına İzin Verilen Kayıtlar	53
1.8.1.2. Uygulamada Geliştirilen Kayıtlar	53

1.9. Çeke Konulması Yasak Kayıtlar	54
1.9.1. Çeki Geçersiz Kılmayan ve Yazılmamış Sayılan Kayıtlar	54
1.9.2 Çeki Geçersiz Hale Getiren Kayıtlar.....	55
2.ZAMANAŞIMI KAVRAMI.....	56
2.1.Kavram.....	56
2.2. Dayandığı Esaslar.....	57
2.3. Zamanaşımı ve Hak Düşürücü Süre Ayırımı	58
2.4.Zamanaşımı Def'i ve İleri Sürülmesi.....	60
2.4.1. Davaya Süresinde Cevap Verilmiş Olması	61
2.4.2. Davaya Süresinde Cevap Verilmemesi.....	62
İKİNCİ BÖLÜM	64
ÇEKTE İBRAZ KAVRAMI, İBRAZ SÜRELERİ VE SONUÇLARI	64
1.İBRAZ KAVRAMI	64
1.1.Çeki İbraz Edecek Yetkili Kişi	65
1.1.1. Nama Yazılı Çekler.....	66
1.1.2. Emre Yazılı Çekler.....	67
1.1.3. Hamiline Yazılı Çekler	68
1.2. İbrazın Yapılacağı Muhatap (İbraz Yeri).....	68
1.2.1. Muhatap Bankanın Bulunduğu Şubeye İbraz	68
1.2.2. Muhatap Bankanın Bulunduğu Şubeden Başka Şubeye İbraz.....	71
1.2.3. Takas Odasına İbraz.....	72
1.3.İbraz Süreleri.....	74
1.3.1. İbrazın Süresi	75
1.3.1.1. Kanunda Yer Alan İbraz Süreleri.....	75
1.3.1.2. İbraz Sürelerinin Hesaplanması	78
1.4.İbraz Sürelerinin Hukuki Niteliği.....	80
1.5. Çekte Vade Sorunu	81
1.6. Vadeli (İleri Tarihli) Çek Uygulaması	82
1.7. İleri Tarihli Çekin Tarihsel Gelişimi ve Hukuki Dayanağı.....	83
1.9. İleri Tarihli Çekin Düzenlenme Nedenleri.....	87
1.10. Mücbir Sebep Nedeniyle İbraz Süresinin Uzaması	89
1.11. 7226 Sayılı Kanunla Getirilen Hükümler	91

2.İBRAZIN SONUÇLARI.....	93
2.1.Çeki İbraz Edenin Kimlik ve Hak Sahipliği ile İbrazın Süresinin Kontrolü....	93
2.2. İbraz Edilen Çekin Sahte Veya Tahrif Edilmiş Olup Olmadığı.....	95
2.3. Defi'lerin İleri Sürülmesi	101
2.4. Çekin Ödenmesi	101
2.4.1.Muhatabın Ödeme Yükümlülüğü.....	101
2.4.2. Bankanın Yasal Miktarı Ödeme Sorumluluğu.....	103
2.4.3. Karşılığı Kısmen Bulunan Çekin Ödenmesi	105
2.4.4. Muhatap Bankanın Yasal Miktarı Ödemeyeceği Haller	106
2.4.5. Karşılığı Bulunmayan Çekin Ödenmesi	107
2.5. İbraz Süreleri ve Çekten Cayma İlişkisi.....	108
2.6. İbraz Sürelerinin Müracaat Hakkına ve Takip Hukukuna Etkisi	110
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	113
ÇEKTE ZAMANAŞIMI SÜRESİ, SÜRENİN DURMASI VE KESİLMESİ ..	113
1. ÇEKTE ZAMANAŞIMI SÜRESİ	113
1.1.Zamanaşımı Süresinin Başlangıcı	113
1.2.Zamanaşımı Süresi	117
1.2.1. Hamilin, Düzenleyen ve Müracaat Borçlularına Karşı Açacağı	118
Davalar	118
1.2.2. Çek Bedelini Ödeyen Müracaat Borçlularının Birbirlerine Karşı Açacağı Davalar	119
2. ZAMANAŞIMI SÜRESİNİN KESİLMESİ VE DURMASI.....	125
2.1. Genel Olarak Zamanaşımının Kesilmesi	125
2.2. Çekte Zamanaşımı Süresini Kesen Nedenler	128
2.2.1. Dava Açılması.....	128
2.2.2. Takip Talebinde Bulunulması	135
2.2.3. Davanın İhbar Edilmesi.....	140
2.2.4. Alacağın İflas Masasına Bildirilmesi	143
2.3. Çekte Zamanaşımı Süresini Durduran Nedenler.....	145
2.4. Çekte Üç Yıllık Zamanaşımı Süresinin İstisnaları.....	148
2.5.Zamanaşımı Def'inin İleri Sürülmesi.....	149
2.6. Çekin Zamanaşımına Uğramasının Sonuçları.....	152

SONUÇ	155
KAYNAKÇA	167



KISALTMALAR

ABD	: Ankara Barosu Dergisi
AÜEHFD	: Atatürk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AYM	: Anayasa Mahkemesi
BATİDER	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
C	: Cilt
DEÜHFD	: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
E	: Esas
ETTK	: Eski Türk Ticaret Kanunu
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İBD	: İstanbul Barosu Dergisi
İBGK	: İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu
K	: Karar
KHD	: Kazancı Hukuk Dergisi
m.	: Madde
RG	: Resmi Gazete
s.	: Sayfa
S	: Sayı
TAAD	: Türkiye Adalet Akademisi Dergisi
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TCMB	: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve devamı
YBHD	: Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

GİRİŞ

Ticari hayatın niteliği gereği el değiştirmede ve ödemede kolaylık, hız ve güvence temin etmek için ortaya çıkan, tedavül ve ödeme aracı olarak kullanılan kambiyo senetleri, önemli bir değişim ve gelişme sergilemiş ve ticaret hukukunun en ehemmiyetli konularından birisine dönüşmüştür.

Kambiyo senetleri, temel olarak, çek, poliçe, bono olup, bu senetlerden doğan alacaklar kural olarak zamanaşımına tabidir. Bu senetlerden doğan bir alacak hakkı, kanunda yer alan süre içerisinde ileri sürülmediği veya talep edilmediği takdirde zamanaşımına uğrar ve borçlunun zamanaşımı savunmasında (def'i) bulunması halinde, alacaklının bu hakkını devlet eliyle ileri sürme ve elde etme olanağı sona erer.

6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda (TTK) çek için kanun koyucunun öngördüğü zamanaşımı süresi (TTK m. 726) diğer kambiyo senetleri olan bono ve poliçeye göre hayli kısa olarak öngörülmüş iken, 6102 sayılı TTK'da bono ve poliçe gibi üç yıllık zamanaşımı süresi (TTK m. 814) getirilmiştir. Zamanaşımının işleyebilmesi için ilk olarak başvurma hakkının (TTK m. 810) doğmuş olması gerekmektedir. Süresi içinde ibraz edilmemiş veya bir kısmı veya tamamı ödenmeyen ve ödenmeme hali usulüne uygun olarak saptanmamış bir çek için başvurma hakkı doğmamış olacak ve bu hakkın zamanaşımına uğraması mümkün olmayacaktır. Ancak 6762 sayılı TTK döneminde düzenlenen ve ibraz süresinin bitim tarihi 6273 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği 03.02.2012 tarihinden önce olan çekler 6 aylık zamanaşımı süresine tabidir.

Zamanaşımı süresi, ibraz süresinin bitiminden itibaren başlayacaktır. Çek borçlularından birinin bir başka çek borçlusuna karşı sahip olduğu, başvurma hakkına ilişkin üç yıllık zamanaşımı süresi, çek borçlusunun çeki ödediği veya çekin dava yolu ile kendisine karşı ileri sürüldüğü tarihten itibaren başlayacaktır (m.814/2). Burada hamilin çeki fiili olarak ibraz ettiği tarih önemli olmayıp, zamanaşımı süresinin başlangıcı, ibraz süresinin son günü göz önüne alınarak belirlenir.

Çek borçlularından birinin diğerine karşı haiz olduğu başvurma hakkı, bu çek borçlusunun çeki ödemesi veya dava yoluyla kendisine başvurulması tarihinden

itibaren üç yıl ve her halde on yıl geçmekle zamanaşımına uğrar (TTK m.1-TBK m.146). TTK'nın 6. maddesi uyarınca, TTK'da sayılan zamanaşımı süreleri, kanunda tersine bir hüküm bulunmadığı için sözleşme ile değiştirilemez.

Çeklerde zamanaşımın kesilmesine ilişkin özel düzenleme yapılmamış, poliçeye ilişkin hükümlere atıfta bulunmuştur. TTK m. 818/1-p hükmünde yapılan göndermeyle TTK m.750.'ye göre çeklerde zamanaşımı dava açılması, takip talebinde bulunulması, davanın ihbar edilmesi veya alacağın iflas masasına bildirilmesi durumlarında kesilir.

Kambiyo senetlerinde başvurma hakkının tabi olduğu zamanaşımı sürelerini durduran sebepler TTK'da özel olarak düzenlenmemiştir. Bu nedenle çekte zamanaşımının durması hakkında genel hüküm niteliğindeki TBK m. 153 hükmü uygulanacaktır.

Çalışmamızın ilk bölümünde çek tanımı ve hukuki niteliğinden bahsedilmiş, çekin zorunlu unsurları ikameli unsurları ve ihtiyari unsurları yer almıştır. Ayrıca çekte yer alan diğer şekil şartları ve kayıtlardan söz edildikten sonra, TTK uyarınca yazılmasına izin verilen ve uygulamada geliştirilen çekin geçerliliğini etkilemeyen kayıtlar ile çeke konulması yasak kayıtlar hakkında bilgi verilmiştir. Bununla birlikte bu bölümde zamanaşımı kavramı açıklanmış, zamanaşımı ve hak düşürücü süreler arasındaki farklara yer verilmiştir. Zamanaşımının def'i olarak ileri sürülmesi ve bu def'in ileri sürülmesi için davaya süresinde cevap verilip verilememesinin sonuçlarına ilişkin açıklamalar da yer almıştır.

İkinci bölümde ise çekte zamanaşımı süreleri açısından önemli olan, bu sürelerin başlamasına ve hesaplanmasına etki eden çekin ibrazı kavramından bahsedilmiştir. Bu kapsamda, çeki ibraz edecek yetkili kişi, ibraz yeri ve süresi, çekte vade sorunu ve ileri tarihli çek uygulamasından söz edilmiş, mücbir sebeplerin ibraz sürelerine etkisi ve 7226 sayılı Kanunla getirilen hükümlerin çekin ibrazına etkisinden bahsedilmiştir. Bununla birlikte ibrazın sonuçları, bankanın ibraz edilen çeki ve çekte tahrifatın bulunup bulunmadığını ve kontrol yükümlülüğü, çekin ödenmesine ilişkin bankanın ödeme yükümlülüğü, karşılığı bulunmayan çekte yasal miktarı ödeme yükümlülüğü ve kısmi ödeme yükümlülüğünden bahsedilmiş ve ibraz süreleri ile çekten cayma yükümlülüğü arasındaki ilişki açıklanmaya çalışılmıştır

Üçüncü bölümde zamanaşımı süresinin başlangıcı, hamilin düzenleyen ve müracaat borçlularına karşı açacağı ve çek bedelini ödeyen müracaat borçlularının birbirlerine açacakları davalarda zamanaşımı süreleri ele alınmıştır. Bunun yanında dava açılması, davanın ihbarı, takip yapmak ve alacağın iflas masasına haber edilmesi gibi zamanaşımını kesen nedenler, Türk Borçlar Kanunu (m. 153), 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu (m. 16/2) ve Türk Ticaret Kanunu'nda (m.5/A) zamanaşımını durduran sebepler, Türk Ticaret Kanunu'nun 814. maddesinde çekler için öngörülen üç yıllık sürenin istisnaları (Türk Medeni Kanunu m. 856, Türk Borçlar Kanunu m. 159, İcra ve İflas Kanunu m. 143'te yer alan istisnalar), zamanaşımı def'inin yargılamada ileri sürüleceği zaman ile çekin zamanaşımına uğramasının sonuçlarına ilişkin açıklamalara yer verilmiştir

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK ÇEK VE ZAMANAŞIMI KAVRAMLARI

1.ÇEK

1.1.Çekin Tanımı

Çek, yazılı şekilde yapılması gereken ve belli şekil şartlarını içermesi zorunlu olan, mücerret ve herhangi bir kayıt ve şart olmayan bir ödeme emri içermesi gereken ve banka üzerine çekilen bir havaledir¹.

Günümüzde para, en önemli ve temel ödeme aracı olsa da, ekonomik anlamda gelişmiş ülkeler, paranın haricinde diğer ödeme araçlarını da yaygın ve etkin bir şekilde kullanmaktadır. Kambiyo senetlerinden biri olan çek de yaygın olarak kullanılan bu ödeme araçlarından biridir. Fakat bu durumun, hiçbir zaman paranın ödeme aracı olarak kullanılmasını azalttığı söylenmez. Para herhangi bir işleme gerek kalmaksızın hatta okuma yazma bilmeyen şahısların dahi kullanabileceği bir ödeme aracı iken, çek kullanmak için, öncelikle bankada çek hesabı açtırma, bu hesapta karşılık bulundurma, çek defteri bulundurma vs gibi usul ve zorunluluklar bulunmaktadır².

Bu nedenle para, ödeme aracı olarak yaygınlığını ve etkinliğini halen devam ettirmektedir. Ne var ki, ticari işlerde önemli miktarlardaki ödemeler; nakit paranın korunması zor olduğundan, paraya nispeten taşınmasının, güvenliğinin sağlanmasının daha basit olması ve diğer kambiyo senetlerine göre merkezinde bir banka bulunmasından dolayı daha güvenilen bir kambiyo senedi olmasında dolayı

¹ **Öztañ**, Fırat: Kıymetli Evrak Hukuku, 23. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2019, s. 219.

² **Pulaşlı**, Hasan: Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları, 8. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2020, s. 285.

çekle yapılmaktadır³. Bununla birlikte çek düzenleyen kişi bakımından, çek kullanmanın bir başka yararı da, çekle yapılan ödemenin kayıt altına alınması ve düzenleyenin bir uyuşmazlık çıktığında bu kayıtları kullanarak ödemeyi belirleme ve ispat olanağının bulunmasıdır⁴.

Çek kullanma; bankalar ve diğer mali kuruluşlarda nakit paranın toplanması, bu paranın banka hesapları arasında kayıtlı para şeklinde kullanılması, eskiyen paranın değişimi, paranın korunması ve para basım maliyetinin azaltılması gibi paranın kullanımının getirdiği masrafları azaltması nedeniyle ülke ekonomisine yarar sağlamaktadır. Çekin karşılığı olarak paranın bankada tutulması, tasarrufun artmasına ve kayıt dışı ekonominin engellenmesine katkı sağlar. Bu bağlamda çek, para politikalarının daha iyi ve belirli şekilde yürütülmesine aracı olur⁵.

Ekonomiye olan yararları sebebiyle, kullanımını artırmak için çeke, damga vergisinden⁶ muafiyet verilmiş ve ticari hayatta çeke güven duyulması ve bu güveni devam ettirmek amacıyla, karşılıksız çek verilmesi halinde cezai ve hukuki müeyyide, getiren yasal düzenlemeler yürürlüğe konulmuştur⁷.

Yapılacak büyük miktarda ödemelerde çek, nakit ödemelere göre kullanımının daha rahat ve güvenli olması dışında, günümüz koşullarında gelişen teknoloji ile birlikte bankacılık işlemleri önemli bir oranda hızlanmış ve kolaylaşmış, müşteriler tarafından birçok işlem banka şubelerine gidilmeden bankaların internet ve cep şubelerinden yapılabilir hale gelmiştir. Bu sebepler ile tüketicilerin az tutarlı nakit

³ **Bozkurt**, Tamer: Kıymetli Evrak Hukuku, Yeniden Kaleme Alınmış 1.Baskı, Legem Yayıncılık, Ankara 2020, s. 367.

⁴ **Kendigelen**, Abuzer: Çek Hukuku, 5. Bası, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2019, s. 20-21; **Civan**, Mehmet/**Susuz**, Kağan: “Yeni Çek Tasarısının Ekonomik Hayata Etkisi ve Ekonomik Hayatın Beklentileri”, Bilgi Toplumunda Hukuk - Ünal Tekinalp’e Armağan Cilt I, Beta Yayınları, İstanbul, 2003, s. 738.

⁵ **Çolak**, Haluk/**Özdemir**, Kenan/**Hız**, Yüksel: Açıklamalı Gerekçeli ve İçtihatlı Çek Kanunu Uygulaması ve İlgili Mevzuat, 1. Baskı, Adil Yayınevi, Ankara 2003, s. 3.

⁶ 488 Sayılı Damga Vergisi Kanunu, (2) Sayılı Tablo, Damga Vergisinden İstisna Edilen Kâğıtlar, IV Ticari Ve Medeni İşlerle İlgili Kâğıtlar (29)’a göre çek, damga vergisinden muafır.

⁷ **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 21-22; **Şen**, Ersan: Yeni Çek Kanunu’nda Karşılıksız Çek Suçu ve Ceza Sorumluluğu, 4. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2013, s. 21.

işlemlerinde, yaygın olarak kredi kartı tercih edilmekte çek, daha çok ticari hayatta görülmektedir⁸.

Çek, kambiyo senedi olarak tanımlanan kıymetli evrak niteliğindedir ve parayı temsil edebilme vasfı bulunmaktadır⁹. Çek düzenlendiği takdirde pek çok tarafı ilgilendiren bir hukuki ilişki ağı oluşturmaktadır. Bu bağlamda, çeki düzenleyen kişi “*Düzenleyen*”, lehine çek düzenlenen kişi “*lehdar*”, çeki elinde bulunduran kişi “*hamil*”, talep üzerine düzenleyenin vermiş olduğu yetki ile çek bedelini hamile ödeyecek olan kişi de “*muhatap*” olarak tanımlanmaktadır¹⁰.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK)’nda¹¹, çek ve çeke dair hükümlerde çekin tanımı yapılmamış olup, bir kambiyo senedinin çek vasfında kabulü için gereken unsurların sayılmasıyla yetinilmiştir. Yine buna paralel olarak 5941 sayılı Çek Kanunu’nda¹² da çekin bir tanımı yapılmamıştır.

Çek, bir havalenin ödenmesi için düzenlenen, düzenleyenin muhataba tevdi etmiş olduğu para (karşılık) üzerinde doğrudan tasarruf etme yetkisini verdiği ve böylece bir üçüncü kişiye (lehtar) çeşitli ilişkilerden kaynaklanan borcunu ifa etmesini sağladığı bir ödeme aracıdır¹³. Uygulamada da çekin kıymetli evrak niteliğinde¹⁴ bir kambiyo senedi olduğu ve hukuki niteliği itibariyle bir havale olduğu belirtilmiştir. Ayrıca çek, “*bankalar tarafından çıkarılan ve hesap sahibinin muhatap bankadaki hesabından dilediği kimselere ödeme yapmasını sağlayan*

⁸ **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 24.

⁹ **Köle**, Mehmet/**Görgülü**, Fatma: “*Son Düzenlemeler Işığında Çekin Şekil Şartları ve Çeke Dayalı Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolları*”, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 21, Sayı: 35, Yıl: 2016, Diyarbakır 2017, (s.79-157), s. 79.

¹⁰ **Pulaşlı**, Hasan s. 287.

¹¹ Resmi Gazete: Tarih: 14.02.2011 Sayı: 27846.

¹² Resmi Gazete: Tarih: 20.12.2009 Sayı: 27438

¹³ **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 19.

¹⁴ **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 42; Yargıtay 12. HD., Esas No: 2011/29563, Karar No: 2012/15122, Tarih: 04.05.2012. (www.sinerji.com), (Erişim Tarihi:04.05.2020).

kambiyo senedi"¹⁵, "*keşidecinin muhatap banka nezdindeki provizyon alacağıının temliki*"¹⁶ şeklinde de tanımlanmıştır.

Bununla birlikte nakdi ödemenin bulunmadığı ödemelerde kullanılan en önemli araç olan çek, iktisadi bakımdan bir ödeme vasıtasıdır. Zira, çekin kanuni bir ödeme aracı olduğunu düzenleyen bir kanun maddesi bulunmamaktadır. Diğer bir deyişle ödemelere yardımcı olsa da, çek, kanuni bir ödeme aracı değildir ve çeki bu anlamda para ile bir tutmaya olanak bulunmamaktadır. Hatta taraflar arasında yapılacak ödemelerin çek ile yapılacağı hususunda bir uyuşma bulunmuyorsa alacaklının çeki kabul zorunluluğu bulunmamaktadır, başka bir ifadeyle, alacaklı çeki kabule zorlanamaz¹⁷.

Taraflar arasında havale ilişkisi bulunması açısından, çek ve poliçe birbirlerine benzemektedir. Bu bağlamda TTK'nın 818. maddesi, çeki ilişkin olarak, poliçeye uygulanan hükümlere göndermede bulunmaktadır. Fakat bu benzerlik ve yasa atıfları haricinde, bu iki kavram arasında önemli farklılıklar da göze çarpmaktadır. Örnek olarak, çekte muhatap sıfatını yalnızca banka alabilir. Öte yandan poliçede kabul kavramı bulunmaktayken, çekte "kabul" söz konusu değildir. Teknik olarak çekte, vade de bulunmamaktadır. Çekte vade belirtilmiş olsa bile, bu vade yazılmamış kabul edilir. Son olarak, çekin ödememesi durumunda, poliçeden farklı şekilde hukuki ve cezai yaptırım da yasalarda düzenlenmiştir¹⁸.

Gerekli bütün unsurları içeren bir çekin ibrazı halinde ödenebilmesi için, muhatap bankada düzenleyenin tasarruf yapmaya yetkili olduğu bir karşılığı bulunmalıdır¹⁹. Karşılıktan anlaşılması gereken, düzenleyenin muhatap bankada

¹⁵ **Yenidünya**, Ahmet Caner: Açıklamalı Gerekçeli ve Karşılaştırmalı Yeni Çek Kanunu, 2. Baskı, Legal Yayınları, İstanbul 2003, s. 1.

¹⁶ **Domaniç**, Hayri: TTK Şerhi Kıymetli Evrak Hukuku ve Uygulaması C: IV, Temel Yayınları, İstanbul 1990, s. 546.

¹⁷ **Köle ve Görgülü**, Mehmet ve Fatma s. 2.

¹⁸ **Ülgen**, Hüseyin/**Helvacı**, Mehmet/**Kaya**, Arslan/**Nomer Ertan**, Füsün: Kıymetli Evrak Hukuku, 12. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2019, s. 233.

¹⁹ **Bahtiyar**, Mehmet: Kıymetli Evrak Hukuku, 16. Bası, İstanbul 2018, s. 130-131; **Can**, Mertol: Kıymetli Evrak Hukuku (Ders Kitabı), 3. Bası, Ankara 2015, s. 171.

bulunan ve çekle işleyen hesabında yer alan paradır²⁰. Düzenleyenin hesabındaki paranın, bu kişi tarafından bulundurulması veya bu kişinin hesabına üçüncü kişilerce yatırılmış olması ya da düzenleyenin senetlerinin ödenmesi sonucu hesabına gönderilmiş olması, karşılık oluşturması kavramı bakımından önemli değildir²¹.

Bununla birlikte karşılık, çek hesabındaki para veya düzenleyenin çek keserek tasarruf yapabileceği ve muhatap bankanın düzenleyen lehine tahsis ettiği bir kredi de olabilir²². Hatta muhatap banka, düzenleyen olan müşterisine, aralarında kredi ilişkisi olmamakla birlikte, çek bedelini hesapta bulundurarak karşılık tahsis edebilir²³. Aslında muhatap banka bunu yaptığında düzenleyene kredi vermiştir²⁴. Bu durumda muhatap bankanın karşılıksız çeki ödemek suretiyle müşterisine açtığı kredi miktarının; çek hesabı sahibi düzenleyene veya onun dahil olduğu risk grubuna ait kredi sınırını aşması, kredi sözleşmesinin TBK'nun 27. maddesi gereğince hükümsüzlüğüne yol açmaz²⁵.

Karşılık, çekin bankaya ibraz edildiği anda hesapta hazır olmalıdır²⁶. Çekin lehtara teslim edildiği zaman karşılığın bulunması gerektiği ileri sürülse de²⁷, karşılık, çekin geçerlilik unsuru olmadığından bu görüşe biz de katılmıyoruz. Kaldı

²⁰ Doktrinde Kalpsüz, düzenleyenin muhatap bankada nezdinde çekle tasarruf edebileceği para yanında muhatap banka nezdindeki tüm kıymetlerinin “karşılık” kavramı içine girdiğini belirtmiştir **Kalpsüz**, Turgut (**Erem**, Faruk/**Çelebican**, Gürkan): İktisadi ve Hukuki Yönden Çek, 2. Basım, Ankara 1974, s. 101-102.

²¹ **Kendigelen**, Abuzer 2019, s.66; **Tuna**, Ergun: Ticaret Hukuku Prensipleri, Kıymetli Evrak, 1. Baskı, Beta Basım Yayın, İstanbul 2004, s. 288.

²² **Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer**, , Hüseyin,Mehmet,Arslan,Füsün s. 262; **İmregün**, Oğuz: Kıymetli Evrak Hukuku: Genel Hükümler - Kambiyo Senetleri - Makbuz Senedi - Varant, 4. Baskı, Filiz Yayınevi, İstanbul 2007, s. 123; **Göle**, Celal: Çek Hukuku, 1. Baskı, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara, 1989, s. 101.

²³ **Poroy**, Reha/**Tekinalp**, Ünal: Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, İstanbul 2018, s. 327; **Bilgili**, Fatih/**Demirkapı**, Ertan: Kıymetli Evrak Hukuku, 9. Baskı, Bursa 2018, s. 166.

²⁴ **Türk**, Hikmet Sami: “*Karşılıksız Çeki Ödeyen Banka Keşideciden Ceza İsteyebilir mi?*”, THYKS, C. VIII, Ankara 1991, (s.71-79), s. 75-76.

²⁵ **Şit**, Başak: “*Bankanın Çek Ödemeleri Dolayısıyla Kredi Sınırlarının Aşılması*”, BATİDER, Cilt: 26, Sayı: 4, 2010, (s.157-165), s. 163-164.

²⁶ **Karayalçın**, Yaşar: Ticaret Hukuku, III. Ticari Senetler (Kambiyo Senetleri), 4. Baskı, Sevinç Matbaası, Ankara 1970, s. 280; **Öztan**, Fırat 2019, s. 242.

²⁷ **Kınacıoğlu**, Naci: Kıymetli Evrak Hukuku, 5. Bası, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 1999, s. 270.

ki 5941 sayılı Çek Kanunu'nda da karşılık, ibraz anında bulunmalıdır. Ayrıca TTK m. 783/1'de *“Ancak, bu hükümlere uyulmaması halinde senedin çek olarak geçerliliği etkilenmez”* kuralı getirilerek bu husus açıkça ifade edilmiştir.

1.2.Çekin Hukuki Niteliği

Çekin hukuki niteliğine ilişkin TTK'da herhangi bir hüküm yer almamıştır. TTK'nun 780 ilâ 823. maddelerinde çek, bonoya benzer şekilde düzenlenmiş²⁸, çeke dair özellik gösteren konular haricindeki durumlarda da poliçeye dair maddelere gönderme yapılmıştır (TTK m.818). TTK'daki düzenlemelere aykırı olmama şartıyla, Borçlar Kanunu'nun havaleye dair maddeleri çek açısından uygulama alanı bulacaktır. Borçlar Kanunu hükümlerinin uygulanabilmesi için, çeke ilişkin ilk olarak TTK hükümleri uygulanacak ve uygulanacak başkaca kanun hükümleri de bu TTK hükümlerine aykırı olamayacaktır²⁹.

Kambiyo senetlerinden biri olan çek, kıymetli evraka ilişkin düzenlemeler açısından da geçerlidir³⁰. Hukuki niteliğine bakıldığında çek, kayıt ve şart bulunmaksızın bir bedelin ödenmesini içeren havaledir. TTK 780/I-b maddesinde çekin, havale olduğu ifade edilmiştir. Çek, poliçeye benzer olarak nitelikli bir havale olup, çekin düzenlenmesiyle, düzenleyen kişi, lehtar veya hamile, çek bedelini muhataptan talep etme yetkisi vermekle kalmayıp, isteği durumunda, kendi hesabından lehtar veya hamile çek bedelini ödeme yetkisini muhataba vermektedir³¹.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu (TBK)³² m.555'de havale şu şekilde ifade edilmiştir:

“Havale, havale edenin, kendi hesabına, para, kıymetli evrak ya da diğer bir misli eşyayı havale alıcısına vermek üzere havale ödeyicisini; bunları kendi adına kabul etmek üzere havale alıcısını yetkili kıldığı bir hukuki işlemdir.”

²⁸ **Poroy ve Tekinalp**, Reha ve Ünal s. 295.

²⁹ **Coşkun**, Mahmut: Hukuki ve Cezai Yönleriyle Kıymetli Evrak Hukuku 5. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2019, s. 545.

³⁰ **Göle**, Celal: *“Karşılıksız Çek Nedeniyle Ceza Yaptırımının Uygulanacağı Kişiler”*, Prof. Dr. Sabih ARKAN'a Armağan, On iki Levha Yayınları, İstanbul 2019, s. 440; **Reisoğlu**, Seza: Çek Hukuku, 1. Baskı, Yaklaşım Yayınları, Ankara 2011, s. 37.

³¹ **Kendigelen**, Abuzer 2019, s.45 vd.

³² Resmi Gazete: Tarih: 04.02.2011, Sayı: 27836.

Bu tanım kapsamında keşideci ve banka arasında çek sözleşmesi akdedilmekte olup, keşideciye ibraz durumunda muhatap bankanın ödeme mükellefiyeti bulunmaktadır. Fakat havale, vadesi olan alacağın alınması için gerçekleştirilen bir havale değil, hâlihazırda bankada halihazırdaki bir paranın ödenmesi için yapılan havaledir. Bu noktada keşideci, bankadaki hesabına kendi parasını yatırmakta ve bu para karşılığında lehtara çek vermektedir. Muhatap banka, keşidecinin hesabında fiili olarak karşılık bulunması durumunda çeki ödeme yükümlülüğünü üstlenmektedir. Fakat çek üzerinde belirtilen miktarın karşılığının bulunmaması halinde, bunu çeke yazarak karşılıksız olduğunu tespit etmelidir. Bu nedenle çek düzenlenmesi durumunda üçlü bir ilişkiden bahsetmek gerekecektir³³.

Yasal düzenlemelerde çekin havale özelliğini açık şekilde belirten bir hüküm bulunmasaydı bile, çekin bankaya ibrazı halinde tahsil edilecek bir senet olması veya teminat cirosu ile ciro edilememesi, çekin havale özelliğini göstermektedir. Çek üzerindeki hakkın devri mümkün olmayıp, bir kambiyo senedi olan çek için kambiyo taahhüdüne ilişkin hükümler de geçerlidir³⁴. Hemen belirtmek gerekir ki, burada söz edilen havale, olağan değil, nitelikli bir havaledir. Zira çek, aynı poliçe gibi, bazı şekil koşullarını taşımaları, yazılı olmaları ve kayıt ve şart içermeyen bir ödeme emrini içermelidir. Ayrıca olağan bir havaleden farklı olarak, TTK m. 808 gereğince keşideci, çekin ödenmemesi nedeniyle sorumludur ve herhangi bir kayıtlarla bu sorumluluktan kurtulamaz. Çünkü TTK'nun m. 818/1- c'nin TTK m. 679'a yaptığı atıf dikkate alındığında, çekin ödenmemesi durumunda keşidecinin sorumsuzluğuna ilişkin bir kayıt, çek üzerine yazılamaz; bu şekilde bir kayıt var olsa bile, bu kayıt hüküm ve sonuç doğuramaz³⁵.

³³ **Ülgen, Helvacı, Kaya, Nomer**, Hüseyin, Mehmet, Arslan, Füsün s. 259; **Narbay, Şafak/Güney, Zehra**: "6728 Sayılı Kanun'un Çeke İlişkin Hükümlerinin "Çekte Şekil Şartları" Bakımından Değerlendirmesi", Terazi Hukuk Dergisi, Cilt: 12, Sayı: 126, Ankara Şubat 2017, (s. 42-60), s. 44; **Battal, Ahmet**: Kıymetli Evrak Hukuku, 1. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara, 2005, s. 139.

³⁴ **Kendigelen, Abuzer** 2019, s. 44.

³⁵ **Ayli, Ali/Yardımcıoğlu, Didem**: "Çekte Düzenleme Tarihi ve Önemi", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, Özel Sayı 2014, (s. 3195-3239), s. 3195.

Çek, diğer kambiyo senetlerinden farklı özellikler göstermektedir³⁶. Çek, ödeme aracı olup, poliçe gibi kredi aracı değildir. Çekin doğrudan ödeme aracı olması, çeki, poliçe ve bono gibi kambiyo senetlerinden en önemli farklardan biridir³⁷.

Poliçeden farklı olarak çekte muhatap banka, kabul yasağına tabi olup (TTK m.784)³⁸, aval veremez (TTK m.794/II) ve çeki ciro edemez. Çekte borçlu, çeki düzenleyenin kendisi iken, poliçede asıl borçlu muhataptır. Çek Kanunu'nun 3. maddesi gereğince muhatap bankanın, ödemek zorunda olduğu yasal miktar haricinde çek bedeline ilişkin bir sorumluluğu bulunmamaktadır³⁹. Belirtilen bu farklılıklardan ötürü çek, poliçeden açık şekilde ayrılmaktadır. Öte taraftan çek, borç taahhüdü içeren bonodan, yapısal olarak tamamen farklı bir kambiyo senedi vasfındadır⁴⁰.

Muhatap banka ile çeki düzenleyen arasında yapılan anlaşma, çekin hamiline ödeme yapılmasını isteme hakkına dayanak oluşturmaktadır. Bununla birlikte, çekin keşide edilmesiyle birlikte, düzenleyen ile lehtar arasındaki bulunan veya bulunduğu kabul edilen borç ilişkisinin yanı sıra, yeni bir kambiyo ilişkisi doğar. Çek, başka bir ilişkiden soyut şekilde, bizzat kendisi mücerret bir ilişki kurmuş olsa da, muhatabın ödeme yapması halinde, bulunan veya bulunduğu kabul edilen ilk borç ilişkisini de bitirir.

Düzenleyen, çeki düzenlemekle borcunu ifa etmiş olmaz, ancak çek, bu kapsamda ifa yerine edim özelliğine sahiptir⁴¹. Fakat TBK m. 133/II'de "*Özellikle mevcut borç için kambiyo taahhüdünde bulunulması veya yeni bir alacak senedi ya da yeni bir kefalet senedi düzenlenmesi, tarafların açık yenileme iradeleri olmadıkça yenileme sayılmaz*" hükmü bulunmaktadır. Bu sebeple, yalnızca çek verilmesi

³⁶ **Kayıhan**, Şaban: Kıymetli Evrak Hukuku Güncelleştirilmiş 5. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2018, s. 99.

³⁷ **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 47-48; **Kayıhan**, s. 99.

³⁸ **Çimen**, Murat: "*Çekte Kabul ve Teyid*", Bursa Barosu Dergisi, Cilt: 30, Sayı: 81, Bursa Eylül 2006, s. 47-48.

³⁹ **Çelik**, Aytekin: Ticaret Hukuku 6. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2016, s. 419.

⁴⁰ **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 46.

⁴¹ **Eren**, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 24. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2019, s. 939-941.

halinde borcun ifa edilmiş sayılacağına ilişkin taraflar açıkça anlaşma yapmışlarsa, düzenleyen çeki vermesiyle borcunu yerine getirecektir.

Yukarıda belirtildiği gibi kanunda açıkça ifade edilmese de çek, ödeme aracı işlevine sahiptir ve keşide sonrası lehtara geçtiğinde, belirli bir miktarın tahsili için verildiği karine olarak kabul edilir⁴². Bu nedenle çekin diğer bir saikle verildiğini ileri süren kişi, bu iddiasını kanıtlamakla yükümlüdür⁴³. Yargıtay da çekin başka bir amaçla verildiğinin ileri sürülmesi halinde, iddia eden tarafın ispat yükümlülüğü bulunduğunu ve iddiasını yalnızca kesin delille kanıtlayabileceğini belirtmiştir⁴⁴.

TTK 785. maddesi uyarınca çek, kanuni emre yazılı bir senet niteliğine sahiptir. Çek üzerinde “emre yazılıdır” ibaresi olmasa dahi, belirli bir şahıs için düzenlenen çek, “emre yazılı senet” olacaktır (TTK 785/I). Yalnızca bu çekler

⁴² **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 47; **Reisoğlu**, Seza s. 39.

⁴³ **Tekil**, Fahiman: Kıymetli Evrak Hukuku 2. Bası, Tekil Yayınları, İstanbul 1994, s. 119.

⁴⁴ Yargıtay 19. HD., Esas No: 2017/4470 , Karar No:2020/584, Tarih: 25.02.2020, “İlk Derece Mahkemesince, toplanan delillere ve bilirkişi raporuna göre davalı-birleşen dava davacısının takip ve dava konusu çeklerin avans olarak verildiğini yazılı ve kesin delil ile ispat edemediği, çek bordrosu ile ilgili itirazların süresinde sunulmadığından dikkate alınamayacağı gerekçesiyle asıl davanın kabulüne, davacının takip nedeni ile davalıya borçlu olmadığını tespitine, çekinceli olarak ödenen 50.000,00 TL'nin davalıdan alınarak davacıya verilmesine, birleşen davanın reddine karar verilmiş, hükme karşı davalı-birleşen dava davacısı vekilince istinaf kanun yoluna başvurulmuştur. /Bölge Adliye Mahkemesince, asıl menfi tespit davasına konu icra takibinde davalı tarafın davacı hakkında 150.000,00 TL çek olarak verilen avansın iadesi için takip başlattığı, avans olarak verilen ve ödenen çekler karşılığı mal verilmediğini, bu nedenle karşılıksız kalan ve ödenen çek bedelleri için takip başlatıldığını savunduğu, birleşen itirazın iptali davasına konu takibin de aynı olduğu, her iki dava bakımından da ispat külfetinin çeklerin avans olarak verildiğini iddia eden davalı- birleşen dava davacısında olduğu, zira kural olarak çekin mevcut bir borcun tasfiyesine yönelik olarak verildiğinin kabulü gerektiği, somut olayda davalı-birleşen dava davacısının avans iddiasını usulüne uygun delillerle kanıtlayamadığı,” belirtilerek ilk derece mahkemesi kararı onanmıştır (https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasi_IstemciWeb/), (Erişim Tarihi. 27.08.2020); aynı yönde bkz. Y 19. HD. Dairesi, Esas No: 2018/2473, Karar No: 2019/5340, Tarih: 28.11.2019 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>), (Erişim Tarihi. 27.08.2020).

açısından emre yazılı senetlerin devrindeki yöntemlerle ciro ve teslim usulüyle, çek üzerindeki hakkın devri olanaklıdır⁴⁵.

Çekte lehtarın belirtilmemesi hali bile, poliçe ve bonodan farklı şekilde, çekin geçerliliği etkilenmeyecektir. Çek, hamiline düzenlenebileceğinden, lehtarın gösterilmemiş olması durumunda, “hamiline” kabul edilecek ve geçerliliğini devam ettirecektir. Aynı şekilde çekin “namına” veya “hamiline” kaydı bulundurması halinde de, çekin hamiline bir çek olduğu kabul edilecektir (TTK 785/I)⁴⁶.

Öte yandan Çek Kanunu’nun 2. maddesinde “*tacir olan kişilere verilecek çekler, tacir olmayan kişilere verilecek çekler ve hamiline düzenlenecek çekler*” şeklinde bir ayırım yapılarak, hamiline çeklerin en baştan matbu şekilde diğer çek türlerinden farklılaştırılmasına yol açılmıştır. Kanundaki bu ayırım, keşideci olan kişinin tacir olup olmadığını belirlemeye ve güvenilirliğini artırmaya dönük olup, çekin ibrazı veya diğer işlemler açısından bir fark oluşturmamaktadır⁴⁷.

Matbu basılı çek yaprakları⁴⁸ haricinde çekin hamiline düzenlenmesi durumunda çek, geçerli olacaktır⁴⁹. Fakat düzenlenen bu çek geçerli olsa da, Çek Kanunu m. 7/IX hükmü uyarınca, hamiline matbu çek yaprağını kullanmadan hamiline çek düzenleyen kişiye, düzenlediği her çek başına üç yüz TL’den ile üç bin TL’ye kadar idari para cezası verileceğinden⁵⁰, matbu olmayan hamiline çek düzenleme olanağı pek bulunmamaktadır⁵¹.

Poliçe ve bonodan farklı şekilde çekte, vade yer almamaktadır (TTK m.795). Gerçekten vadenin yer almaması, çekin ödeme aracı olmasının doğal bir sonucudur. Bununla birlikte çekte vadeyi mümkün kılan bir düzenleme yer almasa da,

⁴⁵ **Poroy/Tekinalp**, Reha/Ünal s. 240.

⁴⁶ **Bahtiyar**, Mehmet 2018, s. 135.

⁴⁷ **Poroy/Tekinalp**, Reha / Ünal s. 345.

⁴⁸ “*Çek Defterlerinin Baskı Şekline, Bankaların Hamile Ödemekle Yükümlü Olduğu Miktar İle Çek Düzenleme Ve Çek Hesabı Açma Yasağı Kararlarının Bildirilmesine Ve Duyurulmasına İlişkin*” 2010/2 Sayılı Tebliğ’in m. 3/II ve IV maddelerinde çek defterlerinin baskı şeklinin esasları belirlenmiştir.

⁴⁹ **Bozer**, Ali/**Göle**, Celal: Kıymetli Evrak Hukuku, 7. Bası, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 2017, s. 219; **Poroy/Tekinalp**, Reha / Ünal s. 347; **Reisoğlu**, Seza: “*Yeni Çek Kanunu ve Başlıca Uygulama Sorunları*”, Bankacılar Dergisi, Sayı: 2011/76, s. 26.

⁵⁰ **Özgenç**, İzzet: Çek Kanunu, 8. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019, s. 78.

⁵¹ **Pulaşlı**, Hasan s. 381.

uygulamada çok ileri tarihli çeklerin keşide edilmesi yoluyla bir vade oluşturulduğu görülmektedir⁵². Bununla birlikte Covid-19 Pandemik Salgını nedeniyle 25 Mart 2020 tarihli ve 7226 sayılı Kanunla⁵³ yapılan değişiklikler ile, çekte ibraz süreleri geçici olarak askıya alınmıştır.

7226 sayılı “Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”un Geçici 1. maddesi uyarınca ile Covid-19 salgın hastalığı nedeniyle yargı alanında oluşabilecek hak kayıplarının önüne geçmek amacıyla; ibraz ve zamanaşımı süreleri, hak düşürücü süreler, bir hakkın doğumu, kullanımı veya sona ermesine ilişkin tüm süreler 13.03.2020 (bu tarih dâhil) tarihinden itibaren 30.04.2020 (bu tarih dâhil) tarihine kadar durdurulmuştur. Bu maddeye göre bu süreler, durma süresinin sona erdiği günü takip eden günden itibaren işlemeye başlar. Durma süresinin başladığı tarih itibariyle, bitimine on beş gün ve daha az kalmış olan süreler, durma süresinin sona erdiği günü takip eden günden başlamak üzere on beş gün uzamış sayılır.

Karşılıksız çek verilmesi halinde cezai yaptırım öngörülmesi iken⁵⁴ poliçenin ödenmemesi halinde ile cezai yaptırım bulunmamaktadır. Yine 18 Haziran 2020 tarihli ve 7247 sayılı Kanunla değiştirilen *Çek Kanunu'nun Ek 5/1. maddesi ile, borçlunun ekonomik faaliyetlerini gerçekleştirerek ödeme imkanının güçlendirilmesi ve alacaklının alacaklarının tahsili amacıyla, karşılıksız çek keşide etmek suçundan hükümlü olanların tahliye tarihinden itibari ile en geç üç ay içinde çek bedelinin ödenmeyen kısmının onda birini alacaklıya ödemek zorunda olmalarına rağmen, bu süre bir yıla çıkarılmıştır*⁵⁵. Ayrıca çek, karşılıksız olması durumunda müracaat hakkının kullanılabilmesi için protesto çekme yükümlülüğü bulunmaması yönünden poliçeden farklıdır⁵⁶.

Çek, ödeme aracı olduğundan yapılan düzenlemelerde damga vergisi de alınmamaktadır. Fakat çek, kredi temin etme veya teminat olması için keşidesi ve devri durumlarında, kanuna karşı hile oluşacağından, vergiden muaf olmaması

⁵² **Bozkurt**, Tamer: Kıymetli Evrak Hukuku, Yeniden Kaleme Alınmış 1.Baskı, Legem Yayıncılık, Ankara 2020, s. 371.

⁵³ Resmi Gazete: Tarih: 26.03.2020, Sayı: 31080 (Mükerrer).

⁵⁴ **Demir**, Şamil: “5941 Sayılı Çek Kanunu'nda Düzenlenen İdari ve Cezai Yaptırımlar”, ABD, Sayı: 2013/1, (s. 221-247), s. 225.

⁵⁵ Resmi Gazete: Tarih: 26.06.2020, Sayı: 31167.

⁵⁶ **Bahtiyar**, Mehmet 2018, s. 126.

gerektiği ifade edilmiştir⁵⁷. Bu görüş doğrultusunda tespit yapmanın ve uygulamanın güç olduğu açıktır.

1.3. Çekin Mevzuatımızda Düzenlenişi

Ülkemizde çek hakkındaki ilk düzenleme 1914 yılında kabul edilen Çek Kanunu olup, 1926 tarihli ve 865 sayılı Ticaret Kanunu ile yürürlüğe girene kadar bu Kanun uygulanmıştır⁵⁸. Akabinde 1957 yılında 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununu ile birlikte çek kambiyo senetleri arasında sayılmıştır. Ancak bu kanun 6102 sayılı TTK'nun 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe girmesi ile yürürlükten kaldırılmıştır.

Çek ile ilgili bilgiler, TTK'nun 780 ilâ 823 maddeleri arasında yer almaktadır. TTK'da çekerle dair düzenlemeler, bir istisna hariç eski TTK ile yüzde yüz oranında benzerdir. Bu istisna TTK'nun 796/3. maddesi olup, bu madde ile *“birinci ve ikinci fıkralarda yazılı süreler, çekte yazılı olan düzenlenme tarihinin ertesi günü başlar”* düzenlemesi getirilmiştir.

Zaman içerisinde TTK'nda çekerle ilişkin düzenlemelerin yetersiz kalması, karşılıksız çekin önlenmesine dair gereksinimler⁵⁹, çekin yaygınlaştırılması gibi benzeri nedenlerle 3167 sayılı *“Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun”* 19.03.1985 tarihinde kabul edilerek 03.04.1985 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanmıştır. Ancak bu Kanun da ekonomik hayatta çek kullanımını yeniden özendirmek ve piyasada çekerle olan güveni arttırmak amacıyla 2009 yılında kaldırılarak⁶⁰, yerini 5941 sayılı yeni “Çek Kanunu”na bırakmıştır. Bununla birlikte bahse konu Kanun hasebiyle çıkarılan tebliğlerle de konu ile ilgili detaylı düzenlemeler yapılmıştır.

⁵⁷ **Tandoğan**, Haluk: *“Sonraki Tarihli Çekler ve Uygulamada Ortaya Çıkardığı Sorunlar”*, BATİDER, 1981, Cilt: 11, Sayı: 2, (s. 63-94), s. 69.

⁵⁸ **Güngör**, Şener/**Kaya**, Mustafa: *Çek Suçları*, 1. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara 2003, s. 3.

⁵⁹ **Nuhoğlu**, Ayşe: *“4814 Sayılı Kanunla Değişik Karşılıksız Çek Keşidesi Suçu”*, Prof. Dr. Aydın Aybay'a Armağan, 1. Bası, İstanbul 2004, s. 254.

⁶⁰ **Donay**, Süheyl: *“Yeni Çek Kanunu Hakkında Görüşler”*, Kazancı Hukuk Dergisi (Hakemli), S: 67-68 Mart-Nisan 2010, (s.172-194), s.173; **Helvacı**, Mehmet: *“Çek Kanunu Tasarısı'nın Genel Olarak Değerlendirilmesi”*, Prof. Dr. Reha POROY'un Anısına Armağan, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 2009, s. 234 vd.

5941 sayılı Çek Kanunu'nun 1. maddesinde, kanunun amacı açık şekilde ifade edilmiştir. Bu maddeye göre kanunun amacı, “Çek defterlerinin içeriğine, çek düzenlenmesine, kullanımına, çek hamillerinin korunmalarına ve kayıt dışı ekonominin denetim altına alınması önlemlerine katkıda bulunmaya ilişkin esaslar ile çekin karşılıksız çıkması ve belirlenen diğer yükümlülüklerle aykırılık hâllerinde ilgililer hakkında uygulanacak yaptırımları belirlemektir”⁶¹.

5941 sayılı Kanunla ek çek defterlerinin içerikleri ve çek oluşturulması ile kullanılmasına ilişkin usul ve esaslar açısından 3167 sayılı Kanuna oranla kapsamlı düzenlemeler yapılmış, karşılıksız çek keşide etme yeniden suç olarak düzenlenmiş ve kayıt dışı ekonominin denetim altına alınması hedeflenmiştir⁶².

Diğer taraftan 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe giren 6102 sayılı yeni TTK'da, kambiyo senetleri kısmında çekle ilgili olarak 780 ilâ 823 maddeleri arasında düzenlemeler yapılmıştır. 15.07.2016 tarih ve 6728 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle TTK'nun 780. maddesinde belirtilen çekin zorunlu unsurları arasına, çek metni üstüne seri numarası işlenmesi ve çeke karekod konulması da eklenmiştir⁶³.

6728 sayılı Kanun ile Çek Kanunu ve TTK'da gerçekleştirilen bu değişikliklerle birlikte, çek hesabına sahip olmak isteyen kişiler ve bankalar için eski sisteme oranla çok daha detaylı düzenlemeler getirilmiştir. Çeke ilişkin bu düzenleme ve değişikliklerin ticari yaşamda çeke duyulan güveni ne derece artıracığı veya karşılıksız çekleri ne oranda azaltacağını zaman gösterecektir.

1.4.Çekin Unsurları

Çeke ilişkin düzenlemeler, iki temel kanun olan TTK ve Çek Kanunu'nda yer almaktadır. Herhangi bir senedin çek vasfına sahip olabilmesi için yer alması

⁶¹ **Narbay**, Şafak: “5941 Sayılı Çek Kanunu'nun Getirdiği Bazı Yenilikler ve Bunların Değerlendirilmesi”, Terazi Hukuk Dergisi, Sayı: 43, Ankara Mart 2010, (s. 65-99), s. 68.

⁶² **Kırca**, İsmail: 5941 sayılı Çek Kanunu Konferans (22 Ocak 2010), Banka ve Ticaret Araştırma Enstitüsü, Ankara 2010, s. 5; **Ersoy**, Ayşe Nur: “5941 Sayılı Çek Kanunu'nda Yapılan Değişiklikler Çerçevesinde Çeklerde Karşılıksız İşlemine Sebebiyet Verilmesinin Cezai ve İdari Yaptırımları”, YBHD, Sayı: 2019/1, (s. 259-310) s. 280.

⁶³ **Kavasoglu Akbulut**, Çiğdem: Çek Kanunu'nda Yapılan Son Değişiklikler İle Birlikte Karşılıksız Çek Keşide Etmenin Hukuki ve Cezai Sonuçları, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2018, s. 100.

gereken unsurlar *TTK m. 780-781'de* düzenlenmiştir. Ayrıca bankalarca çek defterlerinin bastırılmasına ilişkin hususlar ve çek defteri yapraklarında bulunacak unsurlar da Çek Kanunu'nun 2. maddesinde yer almaktadır.

1.4.1. Çekin zorunlu unsurları

Kambiyo senedi olan çekin pek çok temel şekil şartı bulunmaktadır. Çek düzenlenirken şekil şartlarına uyulmaması halinde, yazılan senet “çek” olma niteliğini kaybeder⁶⁴. Hatta bu şekilde düzenlenen bir belge, adi bir senet olarak bile kabul edilmemektedir. Dolayısıyla adi havale (TBK m.555 vd., TTK m. 782/II) niteliğinde “bir yazılı delil başlangıcı” (HMK m.202) sayılır⁶⁵. Bu durumda çek, kambiyo senedi özelliği içermediğinden, kambiyo senetlerine ilişkin İcra ve İflas Kanunu'ndaki hükümler de uygulanamaz⁶⁶.

⁶⁴ Yargıtay 12. HD., Esas No: 2016/20439, Karar No: 2016/19910, Tarih: 27.09.2016 “... Somut olayda, takibe konu çekin, muhatap bankaya ibraz edilmediği görülmüş olup, alacaklı TTK'nın 796 ve 808. maddeleri gereğince müracaat hakkını kaybetmiştir. Bu durumda takip dayanağı söz konusu belge kambiyo senedi vasfını taşımadığından adi havale niteliğinde olup, borçlunun borcu kabulü de bulunmadığından, bu belgelere dayanılarak kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile takip yapılamaz” (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>), (Erişim Tarihi: 07.07.2020).

⁶⁵ **Bozer/Göle**, Ali /Celal s. 223; Yargıtay. 19. HD'nin Esas No:2012/10458, Karar No: 2012/17031, Tarih:15.11.2012 sayılı ilamında: “... *Dava konusu çek, davalının cirosu ile davacıya intikal etmiş olup, taraflar arasında temel ilişkinin bulunduğu kabulü gerekirken süresinde ibraz edilmeyen çekler yönünden kambiyo hukukundan kaynaklanan haklar yitirilir ise de aralarında temel ilişki bulunan kişiler bakımından bu nitelikteki çek yazılı delil başlangıcı sayılır ve bu halde alacaklının temel ilişkiye dayalı alacağını her türlü delille kanıtlaması mümkündür...*” şeklinde karar vermiştir. (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>), (Erişim Tarihi: 04.04.2020).

⁶⁶ Yargıtay 12. Hukuk Dairesi, 11.09.2017 tarihli, 2017/5303 E., 2017/10369 K., sayılı ilamında: “... Somut olayda, takip dayanağı olan 31.03.2015 ve 31.05.2015 keşide tarihli çeklerde, süresinde muhatap bankaya ibraz edildiklerine ilişkin ibraz kaşeleri bulunmadığından ve dolayısıyla TTK'nun 796. ve 808. maddeleri gereğince, alacaklı müracaat hakkını kaybettiğinden, borçlu hakkında kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile takip yapılamayacağı gibi, dayanak belge bu hali ile adi havale vasfını taşımakta olup borç ikrarını içeren nitelikte belge sayılamayacağından, başka bir anlatımla, İİK'nun 68/1. maddesinde belirtilen belge mahiyetinde de olmadığından alacaklının sözü edilen belgeye dayalı olarak icra mahkemesinde

Türk hukukunda şekle bağlılık, “şekil serbestisi” kuralının istisnasını oluşturmaktadır. Geçerlilik şekli olarak yazılı şekil veya resmi şekil aranan durumlar haricinde, Borçlar Kanunu’nda şekil şartı aranmamaktadır. Yalnızca HMK m.200’de ispat açısından belirli bir miktarın üzerindeki uyuşmazlıklar için yazılı şekil zorunlu tutulmuştur⁶⁷.

TTK'nın 780. maddesinde çekte bulunması gereken zorunlu unsurlar tek tek şu şekilde sayılmıştır⁶⁸:

- a- “Çek” kelimesinin varlığı,
- b- Ödeyecek kimsenin “muhatabın” ticaret unvanı,
- c -Belirli bir bedelin herhangi kayıta, şarta bağlı olmadan ödenmesi emri,
- d- Keşide tarihi,
- e- Keşidecinin imzası,
- f- Banka tarafından verilen seri numarası,
- g-Karekod.

1.4.1.1. “Çek” Kelimesinin Varlığı

Bir senedin çek olarak kabul edilebilmesi için senet üzerinde “çek” kelimesinin tam ve açık şekilde yazılı olarak bulunması gerekmektedir⁶⁹. “Banka havalesi” gibi bir ifadenin kullanılması⁷⁰ veya çek ile aynı manada kullanılacak başka bir kelimenin yer alması halinde bile bu senet, çekin özelliklerini taşımayacaktır ve çek olarak kabul edilmeyecektir⁷¹. Senedin yazıldığı dilin bir önemi bulunmasa da, senet hangi dilde düzenlenmiş ise mutlaka o dildeki “çek”

itirazın kaldırılmasını istemesi mümkün değildir” şeklinde karar vermiştir. (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>), (Erişim Tarihi: 07.07.2020).

⁶⁷ **Reisoğlu**, Seza s. 58.

⁶⁸ **Narbay/Güney**, Şafak/Zehra s.45; **Narbay**,Şafak 2010, s. 72; **Yasan**, Mustafa: “6728 Sayılı Kanuna Göre Karşılıksız Çek Keşidesinin Sorumluluğa İlişkin Sonuçları”, *Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 5, Sayı: 1, Sakarya Temmuz 2017, (s. 109-126) s. 113.

⁶⁹ **Öztañ**,Fırat 2019, s. 226.

⁷⁰ **Ülgen, Helvacı, Kaya, Nomer**, Hüseyin,Mehmet,Arslan,Füsün s. 270; **Kendigelen**,Abuzer 2019, s. 92.

⁷¹ **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 92, 93.

sözcüğünün bulunması gerekmektedir⁷². Aynı şekilde “çek” ifadesi, senedin yazıldığı dilde kısaltılmadan yazılmalıdır. Doktrinde bazı yazarlar “çek” kelimesinin bulunmaması halinde, senedin “emre yazılı havale” olduğunu öne sürerken⁷³, bazıları ise bunun “adi havale” vasfına sahip olduğunu ileri sürmektedir⁷⁴.

Çek kelimesinin senet içinde bulunması zorunludur. Mülga TTK döneminde doktrinde “çek” sözcüğünün senet metni dışında bir yere yazılması durumunda geçerli olup olmadığına dair tartışmalar, 6102 sayılı TTK’nın 780. maddesiyle beraber, poliçe ve bonoda da olduğu gibi, sözcüğün “senet metninde” yer alması gerektiğinin ifade edilmesiyle sona ermiştir⁷⁵. Yine paralel olarak 2010/2 sayılı Tebliğ’in 3/4-i maddesinde, “*Çeklerin basımında, Çek Kanunu ile bu tebliğde belirtilen bu hususlarla birlikte, çekin keşide yeri ve keşide tarihi dâhil, Türk Ticaret Kanununda yer alan çekin şekline ilişkin diğer unsurlar da gözönünde bulundurulur*” denilerek çek yapılarında “çek” kelimesinin yer alma zorunluluğu belirtilmiştir.

Bankaların bastığı matbu çeklerin kullanılması, Çek Kanunu’nun 2. maddesi ile zorunlu hale getirilmiştir. Uygulamada bu şekilde “çek” kelimesi de senet metni üzerinde matbu şekilde yer almaktadır. Çek kelimesinin yazılmaması durumunda yukarıda belirtildiği üzere, bu senet adi havale sayılacaktır⁷⁶. Poliçede, “poliçe” kelimesinin yazılmaması durumunda, bu senet “emre yazılı havale” olarak kabul edilmektedir. Çünkü emre yazılı havaleyi hüküm altına alan TTK’nın 826. maddesinde bu hal açıkça yer almıştır. Çeklere ilişkin poliçeye gönderme yapan TTK 818. maddesinde, TTK’nın 826. maddesine atıfta bulunulmadığından, çek kelimesi yer almayan senedin adi havale kabul edilmesi gerektiği ifade edilebilir.

Çek Kanunu’ndaki çek karnelerinin bankalarca bastırılacağına ilişkin maddenin, çekin makine veya elle ile yazılmasını bitirmeyeceği ve TTK’daki unsurları değiştirmiş sayılmayacağı, bu nedenle çekin matbu basılı olma durumunun

⁷² **Bozkurt**, Tamer: Kıymetli Evrak Hukuku, Yeniden Kaleme Alınmış 1. Baskı, Legem Yayıncılık, Ankara 2020, s. 374.

⁷³ **Çelik**, Aytekin s. 422.

⁷⁴ **Pulaşlı**, Hasan s. 312; **Coşkun**, Mehmet s. 591.

⁷⁵ **Ayli ve Yardımcıoğlu**, Ali ve Didem s. 3201; **Büyüksişli**, Ahmet: Karşılıksız Çeke Bağlanan Sonuçlar, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2019, s. 8.

⁷⁶ **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 93.

çekin zorunlu unsuru olamayacağı ve TTK'da çeki ilişkin kuralları içermesi halinde bir kâğıt üzerine halen çek keşide edilebileceği öne sürülmüştür⁷⁷. Fakat 15.07.2016 tarihli ve 6728 sayılı Kanun'un 70. maddesi ile TTK'nın 780. maddesine getirilen, çekin “banka tarafından verilen seri numarası ve karekod içermesi” zorunluluğuna ilişkin hüküm sonrasında bu görüşün savunulamayacağı ifade edilebilir⁷⁸.

Çek yabancı dilde düzenlenmişse, o dilde “çek” kelimesinin karşılığı olan sözcük çek metninin içerisinde yer almalıdır. Örnek olarak, İngilizce “check”, Almanca “scheck”, Fransızca “cheque” gibi kelimeler, senet metninde çek kelimesinin karşılığı olarak yer almalıdır⁷⁹.

1.4.1.2.Muhatabın Ticaret Unvanı

Mülga TTK'nın 692/2 maddesinde bulunan, “muhabın adı ve soyadı” ibaresi yerine 6102 sayılı TTK'nın 780/1-c maddesinde, “ödeyecek kişinin muhabın ticaret unvanı”na yer verilmiştir. Doktrinde mülga TTK döneminde yapılan tartışmaları kanun koyucu göz önüne alarak bu değişikliği yapmıştır⁸⁰. İsim ve

⁷⁷ **Narbay**, Şafak s. 73; **Doğanay**, İsmail: Türk Ticaret Kanunu Şerhi, 4. Bası, Beta Yayınları, İstanbul 2004, s. 2100.

⁷⁸ Yazarlar, TTK m.780'de yer alan zorunlu unsurlara karekodun ve banka tarafından verilen seri numarasının eklenmesi ve Çek K. m. 5'te çek defterlerinin bankalarca bastırılacağı hükmünün getirilmesiyle, bunda böyle bankalarca bastırılan matbu çek yaprakları olmadan çek düzenlenemeyeceğini ifade etmiştir. Bkz. **Narbay/Güney**, Şafak/Zehra s.53.

⁷⁹ Yargıtay 12. HD'nin Esas No:2010/4220, Karar No:2010/16233 Tarih: 22.06.2010 ilamında: “...Takip dayanağı senedin yabancı dilde düzenlendiği anlaşılmaktadır. Senet lehtarından dayanak senedin çek unsurlarını taşımadığı, çek kelimesinin dayanak belge metninde bulunmadığı ileri sürülmüş, mahkemece, dosyaya sunulan yetersiz çek tercümesi esas alınarak takibin iptaline karar verilmiştir. Mahkemece yapılacak iş; İngilizceyi bu belgenin imza edildiği ülke ile ödeme yeri ülkesinin hukukunu inceleyebilecek yeterlikte bilen ve özellikle üniversiteden ticaret ve kambiyo hukuku dalında bir hukukçu bilirkişiye inceleme yaptırılarak, dayanak belgedeki kayıtları kambiyo hukukundaki karşılıklarıyla açıklayacak nitelikte bir rapor alındıktan sonra, TTK'nun 692.ve devamı maddeleri hükümlerine göre inceleme yapılarak oluşacak sonuca göre karar vermektен ibaretken, eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm tesisi isabetsizdir...” şeklinde karar verilmiştir, benzer yönde bkz. Yargıtay 12. Hukuk Dairesi, Esas No: 2016/7878, Karar No: 2016/25149, Tarih: 12.12.2016 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgi/BankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>), (Erişim tarihi: 04.04.2020).

⁸⁰ **Pulaşlı**, Hasan s. 313-314; **Poroy ve Tekinalp**, Reha ve Ünal s. 296.

soyisim gerçek kişilere özgü kavramlar olup, Türkiye’de çek keşide edilebilecek muhatap, yalnızca bir banka olabilir. Bankalar ise anonim şirket şeklinde kurulan ticari şirketlerdir. Bu nedenle “muhatabın adı-soyadı” yerine, 6102 sayılı TTK’da “ticaret unvanı” şeklinde değiştirilen hüküm daha yerindedir. Fakat doktrinde bu düzenlemenin de yetersiz olduğuna ilişkin görüşler yer almaktadır. Bu görüş uyarınca, yabancı hukuk sistemlerinde “banka” kavramı ile Türk hukukunda tanımlanan banka aynı olamayabilecektir. Çünkü TTK uyarınca, çekin ödeme yerinin Türkiye dışında olması halinde “banka” kavramına hangi kurumların gireceği, ödeme yeri hukuku kapsamında tespit edilecektir (TTK m. 815).

Türk hukukunun tersine, yabancı hukuklarda “banka” kavramı ile her durumda, anonim şirket şeklinde kurulmuş bir tüzel kişilik kastedilmiş olmayabilir. İlgili yabancı ülke hukuklarına göre, tüzel kişiliği olmayan iktisadi bir topluluğun ya da bir gerçek kişinin bu kavram içinde görüleceği ifade edilmektedir. Bu nedenle, maddenin bu ihtimalleri de karşılayabilmesi için, düzenlemenin “*muhatabın adı*” şeklinde olmasının daha uygun olacağı belirtilmektedir. Çünkü hem tüzel kişiler hem de gerçek kişiler bir “ad”a sahip olduğundan, böyle bir kavram kullanılmasının her türlü ihtimali içerecek şekilde olduğu ifade edilmiştir⁸¹.

Türk hukukunda çekte muhatap, yalnızca bir banka veya kalkınma/yatırım bankası olabilir. TTK'nın 815. maddesinde “banka” kavramından anlaşılması gereken tanımlanmıştır: “*Bu kısımda geçen bankadan amaç, Bankacılık Kanununa tabi olan kuruluşlardır, ancak ödeme yeri Türkiye dışında olan çekler hakkında 'banka' teriminden hangi kuruluşların anlaşılacağı ödeme yeri hukukuna göre belirlenir*”. Bu maddede atıf yapılan 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 3. maddesinde ise banka, “*mevduat bankaları ve katılım bankaları ile kalkınma ve yatırım bankaları*” şeklinde ifade edilmiştir. 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nda, “*Kalkınma ve Yatırım Bankası*”⁸² kavramı getirilmiştir. 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nun 3. maddesine göre “bu kanuna göre mevduat veya katılım fonu kabul etme dışında; kredi kullandırmak esas olmak üzere faaliyet gösteren ve/veya özel

⁸¹ Can, Mertol s.148; Ayli/Yardımcıoğlu, Ali/Didem s. 3202.

⁸² 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nda, 3182 sayılı Bankalar Kanunundaki “*yatırım ve kalkınma bankası*” kavramı ile 4389 sayılı Bankalar Kanunu’nun m. 20/2 hükmü ile kabul edilmiş olan “*mevduat kabul eden ve etmeyen bankalar*” ayrımının kaldırılmıştır.

kanunlarla kendilerine verilen görevleri yerine getiren kuruluşlar ile yurt dışında kurulu bu nitelikteki kuruluşların Türkiye'deki şubelerini (...) ifade eder". Bankacılık Kanunu'nun uygulamasında ise, mevduat bankaları yanında, katılım bankası ile kalkınma ve yatırım bankalarının da "banka" olduğu açıkça belirtilmiştir.

5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 4. maddesinde, bankaların faaliyetlerinin ayrıntılı şekilde sayılmıştır. Bu maddeye göre bankaların faaliyetleri;

"Bankalar, diğer kanunlarda öngörülen hükümler saklı kalmak kaydıyla aşağıda belirtilen faaliyetleri gerçekleştirebilirler:

a-Mevduat kabulü

b-Katılım fonu kabulü

c-Nakdi, gayri nakdi, her cins ve surette kredi verme işlemleri

*d-Nakdi ve kaydi ödeme ve fon transfer işlemleri, muhabir bankacılık veya çek hesaplarının kullanılması dahil her türlü ödeme ve tahsilat işlemleri"*dir.

Bu maddenin 2. fıkrasına göre, "Mevduat bankaları birinci fıkranın (b) ve (t), katılım bankaları (a) bendi, kalkınma ve yatırım bankaları (a) ve (b) bentlerinde belirtilen faaliyetleri gerçekleştiremezler". Bu fıkraya göre kalkınma ve yatırım bankaları da, "çek hesabı" açabilir⁸³ ve çekte muhatap olarak yer alabilirler.

Türk hukukunda bu kurumlar haricindeki kurum veya şahısların, çekte muhatap olarak gösterilmesi ve dolayısıyla pasif çek ehliyetine sahip olmaları olanaklı değildir⁸⁴. Aksi durumda çek geçersiz olacaktır. Bu kurumlardan başka bir kişi üzerine düzenlenen çek sadece havale hükmünde olacaktır (TTK m.782/2).

Muhatap bankanın uydurma-hayali olduğu durumlarda, düzenlenen çekin, çek özelliğine sahip olmadığı ifade edilmektedir⁸⁵. Ancak, kanun koyucunun çekte muhatap şartı açısından aradığı, çek metninde "banka veya özel finans kurumu" adı altında bir muhatabın gösterilmiş olmasının yeterli olduğu da savunulmaktadır⁸⁶.

Muhatap banka, kendi adına çek keşide edebileceği gibi yine muhatap bankanın lehtar olarak gösterilmesi de mümkündür. Muhatabın çek üzerinde hiç yazılmamış olması durumunda çek, havale ilişkisinin tarafları gösterilmemiş

⁸³ **Doğanay**, İsmail s. 2101.

⁸⁴ **Bozer ve Göle**, Ali ve Celal s. 247; **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 59.

⁸⁵ **Pulaşlı**, Hasan s. 315-316.

⁸⁶ **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 59-62.

olduğundan adi havale de kabul edilmeyecek fakat bu senet HMK kapsamında delil başlangıcı sayılabilecektir⁸⁷.

Çek Kanunu'nun 3/1. maddesinde, *çek defterinin her yaprağına çekle işleyen hesabın bulunduğu “şubenin adının” yazılacağı öngörülmektedir. Ayrıca, aynı yasada muhatap banka deyiminin, çekle işleyen hesabın açıldığı banka olduğu ve çek bu bankanın hangi şubesine ibraz edilirse edilsin, provizyon alınmak suretiyle ödeneceği öngörülmüştür.* (Çek Kanunu m. 4/1-2).

1.4.1.3. Kayıtsız Şartsız Ödemeye Dönük Havale

Çek üzerinde belli bedelin gösterilmiş olması gerekmektedir (TTK m.780/1-b). Aksi durumda çek, kambiyo senedi vasfını kaybedecektir⁸⁸. Yargıtay, düzenleyen tarafından imzalanan ancak bedel kısmı boş olan çeklerin, çek vasfında bulunmadığını ve bu nedenle iptalinin istenemeyeceğine karar vermiştir⁸⁹. Çek üzerinde yazılı bedelin ödenmesi, kayıtsız ve şartsız olmalı, yani bir kayıt veya şarta bağlanmamalıdır. Örneğin; “*bu çek karşılığında malın gününde teslim edilmesi şartıyla 25.000 TL ödeyiniz.*” gibi bir şartın çeki yazılması mümkün değildir ve bu kayıt, senedin çek özelliğini kaybetmesine neden olur⁹⁰. Çünkü bu durum çekin kayıtsız şartsız olma vasfı ile bağdaşmayacaktır⁹¹. Bu yanında çeki “şarta bağlı

⁸⁷ **Domaniç**, Hayri TTK Şerhi s. 560.

⁸⁸ **Uyar**, Talih, **Uyar**, Alper **Uyar**, Cüneyt: İcra Hukukunda Kambiyo Senetleri, 4. Baskı, Bilge Yayınevi, Ankara 2012, s. 58; **Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer**, Hüseyin, Mehmet, Arslan, Füsün s. 271; **Kayihan**, Şaban/**Yasan**, Mustafa: Kıymetli Evrak Hukuku, 3. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2012, s. 95.

⁸⁹ Yargıtay 11. HD'nin E:2008/984, K:2009/4578 14.04.2009 tarihli, sayılı ilamı, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>), (Erişim Tarihi: 05.04.2020).

⁹⁰ **Tuna**, Ergun/**Gürbüz**, Didem Göç: Ticaret Hukuku Prensipleri -Kıymetli Evrak, 10. Bası, Beta Yayınları, İstanbul 2018, s. 277; **Bozer/Göle**, Ali/Celal s. 226; **Çeker**, Mustafa: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Hukuku, 5. Baskı, Karahan Kitabevi, Adana 2012, s. 575.

⁹¹ Yargıtay 12. HD, Esas No: 2013/17513, Karar No: 2013/25438, Tarih: 05.07.2013 sayılı ilamında, “6762 Sayılı TTK'nun 692/2. maddesi (6102 Sayılı TTK'nun 780/1-b maddesi) gereğince, çekin kayıtsız ve şartsız muayyen bir bedelin ödenmesi için havale unsurunu içermesi ve illetten mücerret olması gerekir. Borçlu keşidecinin itirazında ileri sürdüğü hususlar doğrultusunda, alacaklı şirket tarafından noter vasıtasıyla gönderilen 28.06.2012 tarihli

olarak cezai şart” veya “karşı edimin ifa edilmesi şartı”⁹² yazılması da, çeki geçersiz hale getirecektir⁹³. Çekte bedelin yalnızca rakamla veya yalnızca yazıyla gösterilmiş olması yeterlidir ve bu durumda çek geçerlidir⁹⁴.

Belli bir bedelin kayıtsız ve şartsız ödenmesi emri, çekin unsuru olduğundan çeke “faiz şartı” da yazılamayacaktır. Çekte faize ilişkin şart yazılması çeki geçersiz duruma sokmaz, yalnızca “faiz şartı” yazılmamış kabul edilir⁹⁵ (TTK m. 786/1). Bununla birlikte tarafların belirlediği faiz alacağı, ayrıca istenebilir. Taraflar, çek haricinde yazılı bir sözleşmenin bulunması halinde, buradaki temel ilişki ve

ihtarnamede, borçluya birden fazla mal tesliminin yapılmasına rağmen borcun ödenmediği, verilen çeklerin de karşılığının bulunmadığı, ödenmeyen 31.05.2012 keşide tarihli 1914044 seri numaralı 50.000,00 TL bedelli çekin yerine takibe dayanak çeklerden 16.06.2012 keşide tarihli 6963915 seri numaralı 50.000,00 TL bedelli çekin verildiği, cari hesaptaki borcun ödenmemiş olması sebebiyle çeklerin keşide edildiği açıklamasının yer aldığı görülmektedir. Alacaklının cevap dilekçesinde ihtarname içeriğini ikrar ettiği ve borçlu keşidecinin malların teslim edildiğini kabul etmemesi karşısında, ihtarnamede geçen 16.06.2012 keşide tarihli, 6963915 seri numaralı 50.000,00 TL bedelli çekin bedelinin tahsilinin gerekip gerekmediği veya ne kadarının tahsil edilebileceği yargılamayı gerektirir. Bu durumda söz konusu senet kayıtsız ve şartsız muayyen bir bedelin ödenmesi için havale unsurunu içermediğinden anılan senede dayalı olarak kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ile takip yapılamaz” şeklinde karar vermiştir. (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>), (Erişim Tarihi: 05.04.2020).

⁹² **Moroğlu, Erdoğan/Kendigelen**, Abuzer: Notlu - İçtihatlı Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat, 10. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2014, s. 655.

⁹³ **Bilgili ve Demirkapı**, Fatih ve Ertan s. 151.

⁹⁴ **Reisoğlu**, Seza s.60.

⁹⁵ Doktrinde çekin kredi fonksiyonu bulunmadığı ve ibraz sürelerinin kısa olması nedeniyle faiz kaydı koymanın bir anlamı olmadığı ileri sürülmüştür. Bkz **Tekinalp, Ünal**: “İleri Tarihli (Vadeli) Çeklere İlişkin Bir Öneri”, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, Yıl: 19-20, S.1-2, 2011-1-6, (s. 923-932), s. 925; **Bilgili ve Demirkapı**, Fatih ve Ertan s. 151; **Oğuzoğlu**, Abdullah Çetin/**Oğuzoğlu**, Özkan: Açıklamalı İçtihatlı Bono ve Çek Sorunları, 8. Bası, Beta Yayınları, İstanbul 2003, s. 50; **Ertekin**, Erol/**Karataş**, İzzet, Uygulamada Ticari Senetler Hukuku, Eryal Matbaacılık, Ankara 1992, s. 177.

hükümlere istinaden faiz talep edebilir. Örneğin taraflar temerrüt faiz oranını birlikte belirleyebilirler⁹⁶.

Çek bedelinin “belirlenebilir” olması yeterli olmayıp, “belirli” olması gereklidir. Bu manada belirli olmayan bir bedelin, örneğin “ibraz tarihinde mevcut hesap bakiyesinin” ödenmesine ilişkin bir çek geçerli değildir. Aynı şekilde çekte eklenmiş bir faturanın karşılığının ödenmesine dair bir çek de geçerli olmayacaktır. Bedelin metnin içinde veya imzanın kapsadığı bir alanda yazılması gerekli olduğundan⁹⁷, bedelin çek haricinde bir yerde yazılması halinde çekin geçerliliği sayılmayacaktır⁹⁸.

Herhangi bir kişi tarafından çekte bakıldığında bedel miktarı açıkça bir şekilde anlaşılabilir. Bedelin çekte hem yazı hem de rakamla yazılması olanaklıdır. Bu iki miktar arasında fark varsa, yazıyla yazılmış olan miktar geçerlidir (TTK m. 676/1). Çek bedeli sadece yazıyla veya sadece rakamla birden çok gösterilmiş olup da, bedeller arasında fark bulunursa, düşük olan bedel esas alınır (TTK m. 676/2). Bu madde, çekte tahrifat bulunmaması durumunda geçerlidir⁹⁹.

Çek üzerinde bulunan ve ödenmesi gereken belli bir bedel, sadece “para” olarak yazılabilir. Para haricinde misli bir eşyanın teslimi çekte yazılamaz¹⁰⁰ ve para haricinde başka bir değer ifade edilemez¹⁰¹. Benzer şekilde tedavül olanağı olan altının bedel şeklinde yazılması olanaklı değildir¹⁰².

Çek üzerindeki para, Türk Lirası ya da yabancı bir para birimi ile yazılabilir. Bu durum, Türk Parasının Kıymetini Koruma Mevzuatına’ da uygundur. Ancak çekte

⁹⁶ **Eriş**, Gönen, TTK Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak, 2. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2016, s. 1056; **Pulaşlı**, Hasan s. 336; **Eriş**, Gönen: Açıklamalı-İçtihatlı Uygulamalı Çek Hukuku, 5. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2004, s. 140.

⁹⁷ **Ülgen, Helvacı, Kaya, Nomer**, Hüseyin, Mehmet, Arslan, Füsün s. 271.

⁹⁸ **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 95.

⁹⁹ **Ayli**, Ali: Çek Hukukunda Muhatabın Yükümlülükleri, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara Şubat 2019, s. 36; **Bozkurt**, Tamer: Kıymetli Evrak Hukuku, Yeniden Kaleme Alınmış 1. Baskı, Legem Yayıncılık, Ankara 2020, s. 375.; **Doğanay**, s. 2100.

¹⁰⁰ **Poroy/Tekinalp**, Reha/Ünal s.152; **Doğanay**, İsmail s. 2100; **Coşkun**, Mehmet s. 593.

¹⁰¹ **Kınacıoğlu**, Naci s.106; **Bozer/Göle**, Ali/Celal s. 245.

¹⁰² **Poroy/Tekinalp**, Reha/Ünal s. 153.

yabancı para birimi yazılması durumunda, şayet çek hesabında karşılığı döviz olarak bulunmazsa, “karşılıksızdır” işlemi yapılır (Çek Kanunu m. 3/2). Bununla birlikte çeki dayanak olan anlaşmada “TL hesabından döviz olarak ödeneceği” gibi bir ifade bulunması ve çek hesabında da yeterli miktarda Türk Lirası tutulması durumunda, çekte yazılı olan döviz miktarı banka tarafından TL hesabından ödenebilir¹⁰³.

Bedele ilişkin başka bir nokta, para cinsinin çek üzerinde açıkça belirtilmiş olmasıdır. Çekte birden çok para cinsi yazılmış ise çek, belirli bir bedeli bulundurma unsuruna sahip olmayacaktır. Örnek olarak çekin bedel kısmında “300 TL veya 50 USD” gibi seçenekli bedel yazılmış olabilir. Bu durumda bu senet, çek olma vasfını kaybedecektir. Fakat “100 USD veya karşılığı TL” ifadesini içeren çekin, geçerli sayılması gerektiği doktrinde ifade edilmektedir¹⁰⁴.

TTK'nın 802. maddesi, “ (1) Çekin ödeme yerinde rayici olmayan bir para ile ödenmesi şart koşulmuş ise, bedeli, çekin ibraz günündeki değerine göre o ülke parası ile ödenebilir. İbraz edilmesine rağmen ödenmediği takdirde hamil, çek bedelinin dilerse ibraz dilerse ödeme günlerindeki rayiç değerine göre ülke parasıyla ödenmesini isteyebilir. (2) Yabancı ülke parasının değeri, ödeme yerindeki ticari teamüllere göre belirlenir. Bununla beraber düzenleyen, ödenecek tutarın çekte yazılı belirli bir kura göre hesap olunmasını şart koşabilir” hükmünü içermektedir. “Ödeme yerinde rayici olmayan para” ile kastedilen ödeme yerinde resmi olarak tedavülü olmayan paradır. Elbette Türk Lirası, ülkemizde tedavüldeki para birimidir. Bu sebeple ülkemizde TL dışındaki tüm para cinsleri, kanundaki ifadesiyle “ödeme yerinde rayici olmayan para” vasfındadır. Yabancı paranın TL karşılığı ödenmesi kararlaştırılırsa Merkez Bankası kuru veya ödeme yapacak muhatap bankanın kuru göz önüne alınarak ödeme yapılacaktır¹⁰⁵.

¹⁰³ **Pulaşlı**, Hasan s. 333; **Kumkale**, Rükneddin: “Alınan Çekler”, Terazi Hukuk Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 6, Ankara Şubat 2007, (s. 254-258) s. 255.

¹⁰⁴ **Doğanay**, İsmail s. 2101; **Deryal**, Yahya: Ticaret Hukuku Bilgisi (Ticari İşletme-Şirketler-Kıymetli Evrak), 4. Baskı, Derya Kitabevi, Trabzon, 2010, s. 349; **Çeker**, Mustafa s. 575; **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 95.

¹⁰⁵ **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 97-98; **Reisoğlu**, Seza s. 102; “13.09.2018 tarihli Cumhurbaşkanlığı Kararı ile Bakanlar Kurulu tarafından 1567 sayılı Kanun uyarınca düzenlenen ve 11.08.1989 tarihli 20249 sayılı Resmî Gazete’de yayınlanmış olan “Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar”da değişiklik yapılmıştır. Daha sonra 06.10.2018 tarihinde, 2018-32/51

Çekteki bedelin yabancı para cinsinden yazılması ve çekin ibrazı halinde ödenmemesi durumunda ise, bu para cinsi üzerinden icra takibi başlatılabilir. Zira 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 99. maddesinin 3. fıkrasında; “*Ülke parası dışında başka bir para birimi ile belirlenmiş ve sözleşmede aynen ödeme ya da bu anlama gelen bir ifade de bulunmadıkça, borcun ödeme gününde ödenmemesi üzerine alacaklı, bu alacağını aynen veya vade ya da fiili ödeme günündeki rayiç üzerinden ülke parası ile ödenmesini isteyebilir*” hükmü bulunmaktadır.

*numaralı Tebliğ ile Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karara İlişkin Tebliğ'in 8. maddesi düzenlenerek “Dövizle Sözleşme Yasağı”nın kapsamı, istisnaları ve sözleşme bedellerinin Türk Lirası cinsinden nasıl tekrar belirleneceği gibi hususların açıklığa kavuşturulması amaçlanmıştır. Her iki düzenleme ile ortaya çıkan belirsizlikler üzerine, 2018-32/52 numaralı tebliğ ile 16.11.2018 tarihinde Tebliğ'in 8. maddesi yeniden düzenlenmiştir. Buna göre, 32 Sayılı Kararın “Döviz” başlıklı 4. maddesine “Türkiye’de yerleşik kişilerin, Bakanlıkça belirlenen haller dışında, kendi aralarındaki menkul ve gayrimenkul alım satım, taşıt ve finansal kiralama dâhil her türlü menkul ve gayrimenkul kiralama, leasing ile iş, hizmet ve eser sözleşmelerinde sözleşme bedeli ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülükleri döviz cinsinden veya dövize endekli olarak kararlaştırılmaz” bendi eklenerek 16.11.2018 tarihinde belirlenmiş olan istisnalar hariç olmak üzere, Türkiye’de yerleşik kişilerin döviz cinsinden ya da dövize endekli olarak sözleşme yapmaları kısıtlanmıştır. Söz konusu tebliğin 4. maddesinin g bendinde, Türkiye’de yerleşik kişiler arasındaki “menkul ve gayrimenkul alım satım, taşıt ve finansal kiralama dâhil her türlü menkul ve gayrimenkul kiralama, leasing ile iş, hizmet ve eser sözleşmeleri” Dövizle Sözleşme Yasağı kapsamında sayılmıştır. Tebliğ'in 8. maddesinde ise Dövizle Sözleşme Yasağı'nın istisnaları belirtilmiştir. Taraflar arasındaki sözleşme, Tebliğ'in 4. maddesindeki yasak kapsamında olsa dahi, 8. maddede yazılı hallerden birinin varlığı halinde sözleşme bedellerinin döviz cinsinden veya dövize endekli olarak kararlaştırılmaya devam olunması mümkün kılınmıştır. Tebliğ'in 8/18 hükmü incelendiğinde; “Bu madde uyarınca sözleşme bedeli ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülükleri döviz cinsinden veya dövize endekli olarak kararlaştırılmayan sözleşmeler kapsamında düzenlenecek kıymetli evraklarda yer alan bedellerin döviz cinsinden veya dövize endekli olarak belirlenmesi mümkün değildir.” düzenlemesi ile maddede belirtilen sözleşmelerin bedelinin yabancı ülke parası ile kıymetli evrak vasıtasıyla ödenmesinin mümkün olmadığı kabul edilmiştir”. Ancak TBK'nın 99/3. maddesinde düzenleme yapılmadığı müddetçe, dövizle sözleşme yasağının idari bir kararla getirilemeyeceği, bu durumda Anayasanın 48 ve 35. maddelerinin ihlal edildiği kanaatindeyiz. Bkz. **Öztürk**, Zeynep Çelik: Çekin Unsurları ve Çekte Ödeme, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır 2019, s. 16.*

Bu madde gereğince icra takibine konu alacak Türk Parası olarak belirtilir. Fakat döviz miktarı ve bunun ödeme günündeki rayiç üzerinden talep edildiği de yazılır¹⁰⁶. “*Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair 85 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı*”na rağmen bedelin döviz olarak belirtilmesi çeki geçersiz hale getirmez. Bu durum düzenleyen ile lehtar arasında ileri sürülebilecek kişisel nitelikte bir geçersizlik def’i olabilecektir¹⁰⁷.

Çek üzerine yazılanların, çekin zorunlu veya isteğe bağlı unsurlarının ilgili kişi ve kurumların rızası olmadan değiştirilmesi, çekte tahrifat yapma anlamına gelmektedir. Çekte keşideciye en fazla zararı verebilecek tahrifat, çekin bedel bölümünde yapılacak ekleme veya değiştirme işlemidir. Bu halde şayet tahrifatı keşideci yapmışsa, bu durumda keşidecinin yazdığı en yüksek bedel geçerlidir¹⁰⁸. Fakat tahrifatı keşideci yapmamışsa bu bedellerin hiçbiri geçerli değildir. Ancak bu şekilde tahrifata uğramış bir çekin, muhatap banka tarafından ödenmesi ve keşidecinin zarara uğraması halinde, muhatap banka, kusuru olmasa dahi bu çeki ödemesinden doğan zarara katlanmalıdır. Bunun yanında çekin tahrifatı veya sahteliğine dair keşidecinin kusurunun olması durumunda, keşidecinin bu kusurunun ağırlığı oranında muhatabın sorumluluğu azalacaktır. Örneğin keşidecinin çek defteri veya çek yapraklarını kaybetmesinden sonra, süresinde muhatap bankayı bilgilendirmezse¹⁰⁹, keşidecinin kusuru oluşacaktır. Muhatap bankanın ve keşidecinin kusuru bulunmaktaysa, zarar taraflar arasında paylaşılacaktır¹¹⁰.

Bedel bölümünde, bedel içermeyen bir çek varsa, “açık çek” hali gündeme gelecektir. Bu durumda, açık çek yerine, eksik çek (geçersiz çek) bulunduğu ileri sürülse de, bunun ispatı zorunludur¹¹¹.

¹⁰⁶ **Pulaşlı**, Hasan s. 333-334.

¹⁰⁷ **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 98.

¹⁰⁸ **Kaçak**, Nazif, Açıklamalı-İçtihatlı Tüm Yönleriyle Bono-Poliçe-Çek, 4. Bası, Seçkin Yayınevi, Ankara 2008, s. 130; **Eriş**, 2016, s. 924.

¹⁰⁹ **Yavuz**, Mustafa: “*Boş Çek Defterinin veya Yaprığının Zayi Olması Halinde Başvurulabilecek Hukuki Yollar*”, Terazi Hukuk Dergisi, Cilt: 14, Sayı: 149, Ankara Ocak 2019, (s.94-99), s. 95.

¹¹⁰ **Ülgen, Helvacı, Kaya, Nomer**, Hüseyin, Mehmet, Arslan, Füsün s. 274.

¹¹¹ **Arslan**, Çetin/**Kayanççek**, Murat: 5941 Sayılı Çek Kanunu Şerhi, 1. Baskı, Sözkese Matbaacılık, Ankara 2010, s. 107.

1.4.1.4.Düzenleme Tarihi

Çek üzerinde TTK'nın ifadesiyle "düzenleme tarihi"nin, diğer tabirle keşide tarihinin yer alması kanuni bir zorunluluktur (TTK m. 780/1-e). Düzenleme tarihi; ibraz süreleri, ehliyet, temsil, tasarruf yetkisi ve zamanaşımı gibi konular açısından çok önemlidir. Zamanaşımının tespiti, çekte ciro (TTK m.793/1), çekten cayma (TTK m. 799/1), protesto veya ödememenin tespiti süreleri (TTK m. 809/1) gibi konularda da düzenleme tarihi önem arz etmektedir¹¹².

Düzenleme tarihinin bulunmaması durumunda, bu senedin çek niteliğine sahip olması olanaklı değildir. Doktrinde bir görüş, bu durumda senedin adi havale olduğu belirtilmiştir. Katıldığımız diğer görüşe göre ise, düzenleme tarihi barındırmayan bir senedin çek olarak kabul edilmese de, emre yazılı veya nama yazılı olma şartıyla adi havale kabul edileceği, hamiline olması durumundaysa, havale alıcısı bulunmadığından havale şeklinde bile tanımlanamayacağı ve yalnızca yazılı delil başlangıcı olarak kabul edileceği ifade edilmiştir¹¹³.

Çekte bir düzenleme tarihinin yer almamasına keşideci neden olmuş olsa bile, çekin geçersizliği öne sürülebilir. Keşideci düzenleme tarihi eksikliğine kasten neden olmamışsa, bu durum hakkın kötüye kullanılması sayılmamalıdır¹¹⁴. Düzenleme tarihinin; gün, ay, yıl şeklinde yazılması gerekmektedir. Bu tarihin yazı veya rakamla yazılması önemli değildir. Düzenleme tarihi, hiçbir tereddüde yer vermemeli, açık, belirli ve mümkün olmalıdır¹¹⁵. Tereddüt yaratmaması koşuluyla, kısaltılarak yazılabilir veya ay ve günün yerleri de değiştirilebilir¹¹⁶.

Çek üstünde değişiklik yapılmış birden çok farklı tarihin bulunması durumunda, bu durum ibraz sürelerinin hesaplanmasına engel oluşturmaktadır. Uygulamada da çek üzerinde birden fazla tarih olması durumunda daha eski olan

¹¹² **Bahtiyar**, Mehmet: "Yargıtay Kararları Işığında Kambiyo Senetlerinde Keşide Tarihi ve İmkânsızlığı", Batider, Cilt: XV, Sayı: 1, Ankara 2008, (s. 237-248), s. 237.

¹¹³ **Kendigelen**,Abuzer 2019, s. 115.

¹¹⁴ **Bahtiyar**,Mehmet 2008, s. 238.

¹¹⁵ **Bahtiyar**, Mehmet: "5941 Sayılı Çek Kanunu Açısından İleri Tarihli Çek", Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Sayı: 2, İstanbul Aralık 2013, (s. 47-58), s. 47.

¹¹⁶ **Bozer/Göle**,Ali/Göle s. 250; **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 109.

tarih düzenleme tarihi olarak kabul edilmektedir.¹¹⁷. Öte yandan kötü niyetli keşideciler, birden fazla keşide tarihi yazarak çekin geçersiz kılabilirler¹¹⁸. Çek üstünde iki farklı düzenleme gününün bulunması halinde, sonraki tarih vade şeklinde kabul edilerek, TTK 795/1. maddesi gereğince geçersiz sayılmalı ve önceki tarih keşide günü olarak kabul edilmelidir¹¹⁹. Yargıtay da, sonraki tarihi vade kabul olarak görerek geçersiz saymış ve önceki tarihi ise keşide tarihi olarak kabul etmiştir¹²⁰.

Senet metninde silinti veya değişiklik keşideci tarafından onaylamamışsa, keşidecinin inkâr durumunda yok hükmündedir. Kaldı ki, HMK'nın 207. maddesindeki “*Senetteki çıkıntı, kazıntı veya silinti ayrıca onanmamışsa, inkâr hâlinde göz önünde tutulmaz*” düzenlemesi de bu durumu hüküm altına almaktadır. Bu bağlamda senette yapılan değişiklikler, keşidecinin imza veya parafı ile onaylanması halinde geçerli olur. Zira keşideci, çekte değişiklik yapabilecek tek

¹¹⁷ Yargıtay 12. HD, Esas No:2009/29544, Karar No: 2010/10868, Tarih: 03.05.2010, sayılı ilamında “Somut olayda takibe konu çekin keşide tarihi kısmında, üstte yazı ile "Otuz Kasım 2008" rakamla "30.11.2008" ve ayrıca 30.10.2008 tarihlerinin yazılı olduğu görülmektedir. Bu haliyle bir tahrifattan söz edilemez. Çekte iki ayrı keşide tarihinin yer alması belgenin çek olma vasfına etkili olmayıp ikinci tarih TTK.'nun 707/1 maddesine göre yazılmamış sayılır” şeklinde karar vermiştir. (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>), (Erişim Tarihi. 05.04.2020).

¹¹⁸ **Ayli/Yardımcıoğlu**, Ali/Didem s. 3212; **Ayli**, Ali 2019, s. 47.

¹¹⁹ **Süphandağ**, Yavuz, Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Baskı, Bilge Yayınevi, Ankara 2013, s. 90.

¹²⁰ Yargıtay 12 HD, Esas No: 2015/24989, Karar No: 2016/1769, Tarih:21.02.2016 sayılı ilamında “Somut olayda, mahkemece alınan her iki bilirkişi raporunda da keşide tarihindeki paraf imzanın keşideci borçlunun eli ürünü olduğu ya da olmadığı yönünde kesin bir görüş bildiriminde bulunulmadığı görülmektedir. Bu durumda, keşide tarihindeki düzenlemeye dair keşideci borçlunun onayı olmadığından söz konusu değişiklik geçerli değildir. Alacaklı tarafından yeni bir bilirkişi incelemesi yapılması talep edilmediği ve ispat yükü de alacaklıda olduğu dikkate alındığında çekin keşide tarihinin tahrifattan önceki tarih olan 16.08.2010 olduğunun kabulü gerekir. Bu tarihe göre 16.09.2011 tarihinde yapılan ibraz ise çekin keşide tarihi itibarıyla yürürlükte olup uygulanmaması gereken mülga 6762 Sayılı Kanun'un 708/1. maddesinde öngörülen 10 günlük süreden sonra olup aynı Kanun'un 720. maddesi uyarınca alacaklı takip haklarını kaybetmiştir” şeklinde karar vermiştir. (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>), (Erişim Tarihi. 05.04.2020).

kişidir¹²¹. Bu durumda atılan imzaya veya parafa itirazda bulunulması durumunda, mahkeme imza incelemesi yaptırmalıdır. Bilirkişi raporunda, imzanın keşideciye ait olmadığı veya düzeltmenin onaylı olmadığı anlaşılırsa, düzeltme hukuksuz kabul edilip, çekin düzeltme öncesindeki haline göre değerlendirme yapılmalıdır¹²².

Çek üzerinde iki keşide tarihi varsa ve biri keşideci tarafından çizilmişse ve keşidecinin imzası bulunuyorsa, çek geçerlidir ve çizilmeyen tarih keşide tarihi olacaktır¹²³. Kural olarak çekin üstüne keşide edildiği günün tarihi yazılmalıdır. Fakat çekin düzenlendiği tarih yerine başkaca bir tarih yazılsa da bu hal çekin geçerliliğini etkilemez¹²⁴. Uygulamada genellikle gelecekte bir tarih yazılmakta ve bu çeklere “*ileri tarihli çek*” denilmektedir¹²⁵. Elbette ileri tarihli çek ibraz süresini uzatmaktadır.

¹²¹ **Günay**, Erhan: Yargıtay Kararları ve Öğreti Görüşleri Eşliğinde Kambiyo Takip Hakkı ve Ceza Hukuku Yönüyle Uygulamalı Çek Rehberi 5. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2015, s. 23; **Ayli**, Ali 2019, s. 48.

¹²² Yargıtay 12. HD, Esas No:2016/27660, Karar No:2018/795, Tarih:05.02.2018 sayılı ilamında “Bu nedenle, senet üzerinde yapılan değişikliklerin geçerli olabilmesi için, düzenleyen tarafından imza veya paraf edilmek suretiyle onaylanması gerekir. Bu şekilde atılan imzaya veya parafa itiraz halinde, mahkemece, yönteminde imza incelemesi yapılmalıdır. Düzeltmenin onaylı olmaması veya imzanın keşideciye ait olmadığına anlaşılması halinde, düzeltme yok hükmünde olup, senedin düzeltme öncesi durumuna göre değerlendirme yapılır. Borçlu tarafından, değişiklik yanındaki imzaya (parafa) itiraz edilmesi ve bu itirazın sabit olması halinde, çekin TTK'nun 796. ve 808. maddelerinde öngörülen yasal süreden sonra ibraz edildiği anlaşılırsa, mahkemece, İİK'nun 170/a-2. maddesi uyarınca takibin iptaline karar verilebilecektir. Çekin keşide tarihinde tahrifat yapıldığı ve parafın da sahte olduğu yönündeki itirazlar, çözümü özel ve teknik bilgiyi gerektirdiğinden HMK'nun 266. maddesi uyarınca bilirkişi incelemesi ile sonuçlandırılmalıdır. Çek, keşideci tarafından düzenlenmiş olduğundan, çek üzerindeki çıkıntı ve değişikliklerin keşideci tarafından paraf edilmesi gerekir” şeklinde karar vermiştir (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>), (Erişim Tarihi: 05.04.2020).

¹²³ **Karahan**, Sami/**Arı**, Zekeriya/**Bozgeyik**, Hayri/**Saraç**/Tahir, **Ünal**: Mücahit, Kıymetli Evrak Hukuku, 3. Baskı, Mimoza Basım, Konya 2015, s. 345.

¹²⁴ **Karayalçın**, Yaşar s. 269; **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 113-114.

¹²⁵ İleri tarihli çek' kavramı yanında, “sonraki tarihli çek”, “muahhar tarihli çek”, “postdate çek”, “nominal tarihli çek”, “önceki tarihli çek” ve “vadeli çek” terimleri de kullanılmaktadır. Bkz. **Demirel**, Duygu: “5941 Sayılı Çek Kanunu Açısından İleri Tarihli Çekler ve Hukuki Sonuçları”, Terazi Hukuk Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 99, Kasım 2014, (s.14-30), s.15-16; **Çöl**,

TTK'nın 795. maddesine göre “(1) Çek görüldüğünde ödenir. Buna aykırı herhangi bir kayıt yazılmamış hükmündedir. (2) Düzenlenme günü olarak gösterilen günden önce ödenmek için ibraz olunan çek, ibraz günü ödenir.”

Çekin hamili, çek üzerinde yazılı tarihten önce bankaya ibraz ederek ödeme almaya yetkilidir. *Fakat ileri tarihli çekin gününden önce bankaya ibraz edilmesine rağmen karşılığı bulunmadığı hallerde karşılıksız çeke ilişkin hükümler uygulanmaz.* (Çek Kanunu m. 3/8)¹²⁶. Bunun anlamı takip yapılabilmesi için çek, keşide tarihine göre ibraz süresi içerisinde bankaya tekrar ibraz edilir ve karşılığı bulunmaması halinde karşılıksızdır yaptırımına tabi tutulur¹²⁷.

Çekin üzerindeki keşide günü açık ve anlaşılır olmalıdır. Örnek olarak “01.04.2020” şeklindeki bir tarih geçerli olacaktır. Fakat “20 Nisan” şeklinde ve yıl bulunmayan bir tarih, belli bir tarih olamayacağından senet, çek vasfını yitirecektir. Bununla birlikte çekte gelmesi olanaksız bir tarihin düzenleme tarihi şeklinde yazılması durumunda ikili bir ayırım yapılmıştır. Örneğin, “29 Şubat 2020” tarih olarak yazılmışsa, bu, “28 Şubat 2020” olarak kabul edilmektedir. Bu halde yanılmanın olduğu kabul edildiğinden, geçersiz saymanın kanunu sert yorumlamak ve aşırı biçimciliğe sebep olup hak kaybına yol açabileceği ifade edilmektedir. Fakat örnek olarak “32 Ocak 2020” yazılması durumunda bu gelmesi olanaksız bir tarih olduğundan, makul bir hata sayılmayacağı için çekin geçersiz olmasına yol açmaktadır¹²⁸.

Hüseyin Cem: “İleri Tarihli Çeke İlişkin Sorunlar”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 53, Ankara 2004, (s.195-220), s. 196.

¹²⁶ Çeker, Mustafa s.576; Gençtürk, Muharrem: “Çek Kanunu'nda Düzenlenen Yeni Sisteme Göre İleri Tarihli Çekler Üzerine Bir Değerlendirme”, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 15, Sayı: 1-2, Kayseri 2011, (s. 119-159), s. 125.

¹²⁷ Kırcı, İsmail 2010, s. 20.

¹²⁸ Eriş, Gönen 2016, s. 927; Doktrinde keşide tarihi olarak “29 Şubat” tarihi yazıldığında çekin geçerli olduğuna hususunda görüş birliği olsa da, “30 Şubat” - “31 Şubat” tarihlerinin yazılması noktasında farklı görüşler bulunmaktadır. Bir görüşe göre, çeke örneğin “30 Şubat 2020” tarihi yazılmasının, çek vasfını yitirmesine neden olacaktır (Kınacıoğlu, Naci s. 19; İmregün, Oğuz s. 45) görüşündedir. Diğer bir görüş ise; yanlışlıkla keşideci tarafından yazılan örneğin “30.02.2012” tarihini söz konusu ayın son günü olarak değerlendirmek ve çeki geçerli saymak gerektiğini, bunun kanuna aykırılık teşkil etmeyeceğini, aksine davranışın aşırı şekilciliğe prim

Yargıtay senet üzerinde yazılı olan ve otuz birinci günü bulunmayan aylar açısından, keşide gününü, ilgili ayın son günü olarak kabul etmekte ve çeki geçerli saymaktadır¹²⁹. Çek üzerindeki keşide tarihinin daha sonradan yazılması, senedin geçerliliğini etkilememektedir. Çünkü keşide tarihi sonradan tamamlanabilir bir unsurdur. Fakat keşide tarihinin sonradan ve aradaki açık senedi tamamlama anlaşmasına aykırı şekilde yazıldığı iddiası, sadece yazılı delille kanıtlanabilir¹³⁰.

vermek ve kötü niyetli keşideciyi korumak anlamını taşıyacağını belirtmiştir (**Pulaşlı**,Hasan s.288-289; **Karayalçın**, Yaşar s. 111).

¹²⁹ **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 110; Yargıtay 11. HD'nin Esas No:2010/10221, Karar No:2012/1501, Tarih: 07.02.2012, sayılı ilamında, “Takip dayanağı 31/02/2001 tarihli çeki yönelik temyiz isteminin incelenmesinde ise; Keşide tarihinin 31/02/2001 olarak yazılmış olması halinde, bu durumun belgenin çek olma özelliğini ortadan kaldıracığını kabul etmek aşırı bir şekilcilik olup, hakkın zayiine neden olacağı cihetle, Dairemizce oluşturulan içtihatlar doğrultusunda çek vafına etkili değildir. Her ne kadar şubat ayının 31. günü sözkonusu olamaz ise de, keşide tarihinin bu şekilde gösterildiği çeklerde dahi bunun somut olayda izlendiği gibi birbirini takip eden tarihlerde düzenlenen çeklerde müteakip ayın aynı günü yazılarak anılan hatanın maddi yanılığdan kaynaklandığının ve bu eksikliğin çekin niteliğini etkilemediğini ve şubat ayının son gününde keşide edilmiş sayılacağına kabulü gerekir. O halde, sözü edilen çek yönünden de bu gerekçeyle süresinde ibraz edilmediğine ilişkin şikayet değerlendirilmeden evrak üzerinde itirazın kabulü doğru değildir” şeklinde karar vermiştir. (https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgi_BankasiIstemci_Web/pf/sorgula.xhtml), (Erişim Tarihi. 05.04.2020).

¹³⁰ Yargıtay 11. HD., Esas No: 2015/5213, Karar No: 2015/12346, Tarih:23.11.2015 sayılı ilamında “Talep eden vekili, müvekkillerinin murisi Takfor A.'nun hamili olduğu, muhatabının ... ve keşidecisi, keşide yeri ve keşide tarihi bilinmeyen, ancak imzalı olduğu bilinen ... hesap numaralı, ... seri numaralı, miktarı bilinmeyen bir adet çek'in kaybolduğunu ileri sürerek, ödemediğini men yönünde tedbir kararı verilmesini ve çekin iptalini istemiştir. /Mahkemece, iddia ve dosya kapsamına göre, talebe konu çekin zorunlu bazı kısımlarının doldurulmamış olması nedeniyle kambiyo vafına haiz olmadığı, tedavüle de çıkmadığından ekonomik değer ifade etmediği bu haliyle iptal davasına konu edilemeyeceği gerekçesiyle, talebin reddine karar verilmiştir. /6102 sayılı TTK'nın 818/1-a, s bentleri atfıyla aynı Yasa'nın 680. madde hükmü uyarınca, bir çekin kısmen doldurulmuş ya da sadece imzalanmış olması halinde tedavüle çıkarılması mümkün ve geçerlidir. Somut olayda, talep eden vekili, iptali talep olunan çekin imzalanmış olduğunu ancak zorunlu kısımlarının doldurulup doldurulmadığı konusunda bilgilerinin olmadığını belirtmiştir. Yukarıda anılan yasa hükmü uyarınca çekin kısmen doldurulmuş ya da sadece imzalanmış olması halinde dahi, tedavüle çıkarılması mümkün ve geçerli olup, belirtilen yasal düzenleme karşısında mahkemece, imzalanmış çekin kambiyo senedi vafını haiz olduğu düşünülerek bir karar

Düzenleme tarihinin çekin alt veya üst kısmında yazılması çekin geçerliliğini etkilememektedir¹³¹. Kaldı ki bankaların matbu çek yapraklarının sağ üst köşesinde düzenleme günü için özel bir alan bulunmaktadır.

1.4.1.5.Düzenleyenin İmzası

Düzenleyenin imzası, kanunda çekin zorunlu unsurları arasında sayılmıştır (TTK m.780/1-f). Üzerinde imza yer almayan çek, diğer unsurlara bakılmaksızın geçersiz sayılır¹³².Düzenleyenin imzasını içermeyen çek, “adi havale” şeklinde dahi kabul edilemez ve yalnızca “delil başlangıcı” sayılabilir¹³³.

Kanun metnine göre, yalnızca imzadan söz edildiği için, düzenleyenin adı, soyadı ve ticari ünvanının çek metninde bulunması zorunluluğu bulunmamaktadır¹³⁴. Bu nedenle çek metninde düzenleyenin imzası varsa, ad ve soyadın yazılmamış olması veya hatalı yazılması önem arz etmemektedir. Yargıtay kararları da bu doğrultuda olup, ad ve soyadı yanlış yazılsa bile imza kime ait ise sorumluluğun ona ait olduğunu belirtmiştir¹³⁵. Ticari unvana ilişkin kayıtların çek üzerinde yer alması zorunlu olmasa da, şirketi temsile yetkili kişiler, şirket ünvanı ve kaşesiyle birlikte çeki imzalamalıdır. Bu temsilcilerin kaşeyle birlikte attıkları imzalar dışında çek üstüne başka bir imza daha atmaları, şirket adına aval vermeleri anlamına gelir. Çek Kanunu uyarınca çek üzerinde, tüzel kişi namına çeki düzenleyenin imzası yanında ad ve soyadı da açık olarak yazılmalıdır¹³⁶.

verilmesi gerekirken, yazılı gerekçeyle istemin reddi doğru görülmemiş, bu husus bozmayı gerektirmiştir” şeklinde karar vermiştir. (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>), (Erişim Tarihi: 05.04.2020)

¹³¹ **Uyar/Uyar/Uyar**, Talih/Alper/Cüneyt s. 66.

¹³² **Kayhan/Yasan**, Şaban/Mustafa s. 97.

¹³³ **Kendigelen**, Abuzer 2019, s.127; **Domaniç**, Hayri: Kıymetli Evrak Hukuku, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1975, s. 152.

¹³⁴ **Bozer/Göle**, Ali/Celal s. 249.

¹³⁵ Yargıtay 12. HD, Esas No:2012/33624, Karar No: 2013/8873, Tarih: 12.03.2013 sayılı ilamında “...TTK.nun 692/6. maddesi (6102 Sayılı TTK m. 780/1-f) uyarınca çekin geçerli olabilmesi için keşideci imzası yeterli olup, borçlunun ad ve soyadının yazılması zorunlu değildir.” şeklinde karar vermiştir. (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>), (Erişim Tarihi. 05.04.2020).

¹³⁶ **Coşkun**, Mehmet s. 614.

Keşideci, ad ve soyadı veya kendine özgü semboller kullanarak imza atabilecektir¹³⁷. Bu noktada önemli olan, bu sembollerin veya ad ve soyadın imza atmak amacı ile kullanılmasıdır. Çek üstüne keşideci, el yazısı ile imza atmalıdır¹³⁸. Bu nedenle parmak izi basılarak keşide edilen çek, geçersiz olacaktır¹³⁹. Bununla birlikte çeki baskı yoluyla da imza atılamaz ve bu imza çeki geçersiz kılar¹⁴⁰. Aynı şekilde, elektronik imza ile imzalanmış bir senet de çek vasfı kazanamayacaktır¹⁴¹. Kaldı ki TTK 1526/1. maddesinde güvenli elektronik imza ile bazı kıymetli evrakın yanında çekin de düzenlenemeyeceği, çekte aval ve ciro yapılamayacağı açık olarak düzenlenmiştir. Fakat, parmak izi ile beraber imza veya parafa benzer bir işaret bulunmaktaysa, bu çek geçerli olacaktır¹⁴². Ayrıca çekin ön yüzünde olmak kaydıyla, imzanın nereye atıldığı önemli görülmemektedir¹⁴³.

¹³⁷ **Ayli**, Ali: “Çekte Düzenleyenin İmzasının Şekli, Yeri ve Önemi”, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Merih Kemal OMAĞ’a Armağan, Cilt: 16, Sayı: 2, İstanbul Temmuz-Ağustos 2017, (s. 235-249), s. 240.

¹³⁸ **Günay**, Erhan 2015, s. 25.

¹³⁹ Yargıtay 12. HD., Esas No:2016/11113, Karar No: 2017/2843; Tarih:28.02.2017, sayılı ilamında “Takip dayanağı senedin tanzim tarihi itibarı ile uygulanması gereken 6762 Sayılı TTK'nun 688/7. maddesi gereğince, takip konusu belgenin kambiyo vasfını taşıması için "senedi tanzim edenin imzasını" ihtiva etmesi zorunludur. Somut olayda, icra takibinin dayanağı olan 15/01/2012 vade tarihli 125.000,00 TL bedelli senette, keşideci olarak ... adının yazılı olduğu, ancak karşısında parmak izinin bulunduğu, keşideciye ait herhangi bir imzanın bulunmadığı görüldüğünden ve dolayısıyla anılan senet bono niteliğini taşımadığından kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile takip yapılamaz” şeklinde karar vermiştir. (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>), (Erişim Tarihi: 05.04.2020).

¹⁴⁰ **Kaçak**, Nazif s. 134.

¹⁴¹ **Ayli**, Ali 2017, s. 240.

¹⁴² Yargıtay 12. HD., Esas No: 2019/7602, Karar No: 2019/11321, Tarih: 27.06.2019, sayılı ilamında “HGK'nun 07.10.2009 tarih ve 2009/12-382-415 sayılı kararında da belirtildiği üzere; herhangi bir belgedeki imza ve yazının atfedildiği kişiye ait olup olmadığı hususunda yapılacak bilirkişi incelemesinin konunun uzmanınca ve yeterli teknik donanıma sahip bir laboratuvar ortamında, optik aletler ve o incelemenin gerektirdiği diğer cihazlar kullanılarak, grafolojik ve grafometrik yöntemlerle yapılması, bu alet ve yöntemlerle gerek incelemeye konu ve gerekse karşılaştırmaya esas belgelerdeki imza veya yazının, tersim, seyir, baskı derecesi, eğim, doğrultu gibi yönlerden taşıdığı özelliklerin tam ve kuşkuyla yer vermeyecek şekilde belirlenip karşılaştırılması, sonuçta, imza veya yazının atfedilen kişiye ait olup olmadığının, dayanakları

Bir kişinin çek keşide edebilmesi için, sözleşme ile borçlanmaya ehil olması, yani medeni hakları kullanma ehliyetine sahip olması gerekmektedir (TTK m.670)¹⁴⁴. Ehliyetsiz olan küçükler ve kısıtlılar, kanuni temsilcileri olan veli veya vasilerinin rızası olmadıkça tek başlarına çek düzenleyemezler. Bununla birlikte bir kısıtlının vasisinin çek keşide edebilmesi için sulh hukuk mahkemesinden önceden izin almalıdır (TMK md. 405/b-5)¹⁴⁵. 5941 sayılı Çek Kanunu'nun 2. maddesi uyarınca¹⁴⁶ bankalar müşterilerine çek karnesi verirken, tam ehliyetli olup olmadıklarını araştırırken özenli davranmaları zorunlu kılınmıştır¹⁴⁷.

Çek Kanunu'nun 5/3. maddesi uyarınca gerçek bir kişi, kendisi adına çek keşide etmesi için başkasını vekil veya temsilci tayin edemez¹⁴⁸. Ancak maddeye

gösterilmiş, tarafların, mahkemenin ve Yargıtay'ın denetimine elverişli bir raporla ortaya konulması, gerektiğinde karşılaştırılan imza veya yazının hangi nedenle farklı veya aynı kişinin eli ürünü olduklarının fotoğraf yada diğer uygun görüntü teknikleri ile de desteklenmesi şarttır” şeklinde karar vermiştir (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>), (Erişim Tarihi: 05.04.2020).

¹⁴³ **Deryal**, Yahya s. 515.

¹⁴⁴ **Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer**, Hüseyin, Mehmet, Arslan, Füsün s. 281; **Ayli**, Ali 2017, s. 241.

¹⁴⁵ **Doğanay**, İsmail s. 2104.

¹⁴⁶ 5941 sayılı Çek Kanunu m. 2: “(1) Bankalar, çek hesabı açılması ile ilgili olarak bu Kanunla kendilerine verilen görev ve yükümlülükleri yerine getirirken, çek hesabı açtırmak isteyenin yasaklı olup olmadığını bu Kanun hükümlerine göre araştırırlar; ayrıca ilgili kişinin ekonomik ve sosyal durumunun belirlenmesinde gerekli basiret ve özeni gösterirler”.

¹⁴⁷ **Doğanay**, İsmail s. 2104; **Narbay**, Şafak 2010, s. 69; **Tenekeci**, Cüneyt: “Çek Kanunu 2. Madde Kapsamında Muhatabın Sorumluluğu”, Terazi Hukuk Dergisi, Cilt: 13, Sayı: 143, Ankara Temmuz 2018, (s.157-167), s.158; **Çabri**, Sezer: “Muhatab Bankanın Çek Hesabı Açma ve Çek Karnesi Vermesi ile Bundan Doğan Sorumluluğu”, Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 5, Sayı: 2, İstanbul Aralık 2006, (s.169-179), s.172-173; **Kızılay**, Aygül: “Çekte Muhatab Bankanın Hukuki Sorumluluğu”, İstanbul Barosu Dergisi, Cilt: 88, Sayı: 4, Temmuz 2014, (s.163-177), s. 165.

¹⁴⁸ **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 127; **Kırca**, İsmail 2010, s. 42; **Bozer ve Göle**, Ali ve Celal s. 245; **Ayli**, Ali 2017, s. 245; **Dural**, Ali: “5941 sayılı Çek Kanunu'na Göre Gerçek Kişilerin Temsilci Aracılığıyla Çek Düzenlemesi ve Gerçek Kişi Tacirin Ticari Mümessilinin Çek Düzenleme Yetkisi”, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 1, İstanbul Ocak 2010, (s. 667-677), s. 668-669; **Topçuoğlu**, Metin: “Yeni Çek Kanunu Çerçevesinde Çeklerde Gerçek Kişilerin Temsili ve Temsilin Sonuçları”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Cilt: 26, Sayı: 4, Aralık 2010, (s.135-154), s. 138.

bakıldığında, bu durum çeki geçersiz hale getirmemekte, sorumluluğun çek sahibine ait olduğu belirtilmiştir¹⁴⁹. Ayrıca, çek üstündeki imzayı kendisinin atmadığını kanıtlayan borçlular, çek sebebiyle sorumluluktan kurtulurlar¹⁵⁰.

Düzenleyenin imzasının olmadığı bir senet çek niteliğinde değildir. Buna rağmen çek üzerindeki imzanın sahte olması cirantalar bakımından çekin geçerliliğini etkilemeyecek¹⁵¹, sadece çek üzerindeki imza sahte olduğundan dolayı düzenleyene başvuramayacaklardır. Çekin hamili, çekin tahsili amacıyla bankaya ibraz ettiğinde, bankanın ödeme yapmaması gerekmektedir. Aksi halde TTK 724. maddesi uyarınca banka, düzenleyene rücu edemez¹⁵².

1.4.1.6. Banka Tarafından Verilen Seri Numarası

¹⁴⁹ Çek Kanunu m. 5/3: “Çek hesabı sahibi gerçek kişi, kendisi adına çek düzenlemek üzere bir başkasını temsilci veya vekil olarak tayin edemez. Gerçek kişinin temsilcisi veya vekili olarak çek düzenlenmesi hâlinde, bu çekten dolayı hukukî ve cezai sorumluluk çek hesabı sahibine aittir”.

¹⁵⁰ Yargıtay 12. HD., Esas No:2016/15875, Karar No: 2017/7829, Tarih: 23.5.2017, sayılı ilamında “Sahte imza bir başkasının imzasının taklit edilmesi hali olup; takip tarihi itibarıyla yürürlükte olan 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK)'nun 589. maddesi hükmü gereğince; “Bir poliçe, poliçe ile borçlanmaya ehil olmayan kimselerin imzasını, sahte imzaları, mevhum şahısların imzalarını yahut imzalayan veya namlarına imzalanmış olan şahısları herhangi bir sebep dolayısıyla ilzam etmeyen imzaları taşır, diğer imzaların sıhhatine bu yüzden hâlel gelmez”. Anılan hükme göre, ticari senetteki geçersiz imza sadece kendisi yönünden hükümsüzlük sonucu doğurur. Senetteki her imza diğerlerinden bağımsız olarak sadece imza sahibini bağlar. İmzaların bağımsızlığı ilkesi, poliçeye atılı her geçerli imzanın (keşidecinin, cirantanın, avalistin, kabul eden muhatabın imzası gibi) sahibini bağladığını, geçersiz imzaların sahiplerinin sorumlu tutulmamasına rağmen poliçenin geçerliliğini ortadan kaldırmadığını ifade eder. Geçerli imzaların sahipleri, başkasının imzasının geçersiz olduğunu ileri sürerek kambiyo sorumluluğundan kurtulamazlar. Geçersiz bir imza sahibini bağlamaz ise de, ciro zincirini de koparmaz. Poliçeler bakımından getirilmiş olan bu ilke 6762 sayılı TTK'nun 730/3 maddesi yollamasıyla çekler hakkında da uygulanır.” şeklinde karar vermiştir (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>), (Erişim Tarihi. 06.04.2020).

¹⁵¹ **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 130-131.

¹⁵² **Reisoğlu**, Seza s. 73; **Çağlar**, Hayrettin: “5941 Sayılı Çek Kanunu Hükümlerine Göre Ticaret Şirketi Yöneticilerinin, Temsilcilerinin ve İmza Yetkililerinin Çek Hesabı Açma ve Çek Düzenleme Yasağı”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XIII, S.1-2, Ankara 2009, (s. 1-20), s. 1.

6728 sayılı Kanunla¹⁵³ TTK'nın 780. maddesine eklenen hüküm ile (m.780/1-g), banka tarafından verilen seri numarası çekin zorunlu unsurları arasına girmiştir¹⁵⁴. Bundan böyle bankanın verildiği seri numarası bulunmayan çekler, geçersiz kabul edilecektir. Seri numarası bulunması koşulu yalnızca Türk bankalarınca bastırılan çekler için zorunlu bir unsurdur. Yabancı bankaların bastırıldığı çekler açısından bu yükümlülük bulunmamakta olup¹⁵⁵, bunun nedeni yabancı ülkelerdeki uygulamaların farklı olabilmesidir.

Bankanın verdiği seri numarası, düzenleyenin hesabının bulunduğu banka şubesi ve çek hesabı numarası çek üstünde bulunmasa bile, ilgili çekin hangi banka şubesi tarafından verildiğini göstermektedir. Bu şekilde çek, muhatabın hangi şubesine ibraz edilirse edilsin hamil, kolayca hesap bilgilerine ulaşarak çekin karşılığının olup olmadığını öğrenebilecektir¹⁵⁶.

1.4.1.7. Karekod

6728 sayılı Kanunla eklenen TTK'nın 780/1-h maddesi ile, çekin zorunlu unsurları arasında "karekod" da sayılmıştır¹⁵⁷. Bu maddenin uygulanmasına ilişkin "Çeklerde Karekod uygulamasına İlişkin Tebliğ"¹⁵⁸ ile, karekoda ilişkin usul ve esaslar detaylı şekilde düzenlenmiştir. İhtiyari şekilde 2015 yılında uygulamaya başlanan karekod sistemi, 01.01.2017 tarihinden itibaren zorunlu tutulmuştur. 01.01.2017 tarihinden sonra basılan çeklerde karekod bulunmaması durumunda, çek geçersiz kabul edilecektir. Diğer bir deyişle 01.01.2017 tarihinden önce basılı çeklerde bu husus geçerli değildir¹⁵⁹. Bu bağlamda kanun koyucunun karekodlu çek

¹⁵³ Resmi Gazete: Tarih: 09.08.2016, Sayı: 29796.

¹⁵⁴ **Bozkurt**, Tamer: Kıymetli Evrak Hukuku, Yeniden Kaleme Alınmış 1.Baskı, Legem Yayıncılık, Ankara 2020, s. 377.

¹⁵⁵ **Çelik**, Aytekin s. 424.

¹⁵⁶ **Bozer/Göle**, Ali/Celal s. 253; **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 141.

¹⁵⁷ **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 138.

¹⁵⁸ Resmi Gazete: Tarih: 31.12.2016, Sayı: 29935 (3. Mükerrer).

¹⁵⁹ **Sütçü**, Nezi: "Çek Düzenlemelerine Genel Bakış", Bursa Barosu Dergisi, Cilt: 41, Sayı: 98, Aralık 2016, (s. 92-106), s. 93; **Yasav**, Ece: "Çek ile İlgili Yeni Düzenlemelerin Değerlendirilmesi", Bursa Barosu Dergisi, Cilt: 42, Sayı: 99, Bursa Mart 2017, (s. 86-87), s. 86.

basımı ve gerekli düzenlemeleri yapmaları için bankalara 01.01.2017 tarihine kadar zaman tanıdığı anlaşılmaktadır.

Karekod uygulaması yalnızca Türkiye’de faaliyetini sürdüren bankalar için bir zorunluluktur ve yabancı bankalar karekod uygulamasından muaftır¹⁶⁰.

6728 sayılı Kanun’un 70. maddesi uyarınca; çekte yazılı karekod ile¹⁶¹ çek hesabı sahibinin adı, soyadı ve ticaret unvanı, düzenleyenin çek hesabı bulunan toplam banka sayısı, düzenleyenin muhatap bankalara ibraz etmediği çek sayısı ve miktarı, son 5 yılda “karşılıksızdır” işlemi yapılan ve tahsil edilememiş çeklerin sayısı ve miktarları, düzenleyen hakkında çek hesabı açma yasağı bulunup bulunmadığı ve düzenleyen tacirse iflas kararı olup olmadığı gibi bilgiler temin edilebilecektir¹⁶².

“Findeks kare kodlu çek” olarak adlandırılan bankalar tarafından karekod basılmış olan çekler ile çekin hâlâ tedavülde bulunup bulunmadığı, çek yaprağının gerçek olup olmadığı ve düzenleyenin geçmişteki ödeme sayısı ve miktarlarını tespit etmek mümkündür. Kredi Kayıt Bürosu ve Findeks’in ücret karşılığı sunduğu bir hizmetle, karekodlu çek raporuna ilgililer en kısa sürede ulaşarak çeki ilişkin rapor elde edebilmektedir. Findeks karekodlu çeklerin üstünde bulunan karekod aracılığıyla, düzenleyenin çek ödeme geçmişi ve çek yaprağının geçerliliğine ilişkin bilgilere ulaşılabilir. Bu karekodun okunmasıyla kişiler, karşılıksız, sahte veya tedavülde olmayan çekleri almayacak ve bu çeklere ilişkin hukuki uyumsuzluklar önlenilecektir¹⁶³.

Son olarak 6728 sayılı Kanun’un 62. maddesi şu şekildedir: “*Karekodlu çekin sisteme kaydedildiği tarihten sonra çek düzenleyen tüzel kişinin temsilcilerinde meydana gelen değişiklikler, çek hesabı sahibi tüzel kişinin sorumluluğunu ortadan kaldırmaz*”. Bu maddeye göre, karekodlu çeklerin sisteme kaydedilmesinden sonra ileri tarihli düzenlenen çekler bakımından şirket temsilcisinde olabilecek

¹⁶⁰ **Narbay/Güney**, Şafak/Zehra s. 46, 49; **Çelik**, Aytekin s. 425.

¹⁶¹ **Bozer/Göle**, Ali/Celal s. 255.

¹⁶² **Bozkurt**, Tamer: Kıymetli Evrak Hukuku, Yeniden Kaleme Alınmış 1.Baskı, Legem Yayıncılık, Ankara 2020, s. 378.

¹⁶³ **Yördem**, Yılmaz: “6728 Sayılı Kanunla Çek Kanununda Yapılan Değişiklikler ve Karşılıksız Çek Sorunsalı”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl: 9, Sayı: 33, Ankara Ocak 2018, (s. 347-368), s. 362; **Narbay/Güney**, Şafak/Zehra s. 57; **Köle/Görgülü**, Mehmet/Fatma s. 97.

değişikliklerin şirketin sorumluluğunu ortadan kaldırmayacağı düzenlemesi getirilmiştir. Bu madde ile şirketin düzenlediği bir çekin yetkisiz kişilerce düzenlendiği iddiasıyla, banka veya şirket tarafından karşılığının ödenmemesinin ve çek alacaklısının zarar görmesinin engellenmesi amaçlanmıştır¹⁶⁴.

1.5. Çekin İkameli Unsurları

TTK'nın 780. maddesinde yer alan unsurların bazıları, çekin geçerliliği için mutlak şartlardan olup, bu unsurların yokluğu durumunda senet, çek niteliğini yitirir. Bununla birlikte bu maddede yer alan birtakım unsurlar ise, yerine ikame edilebilir özellikte olup, çekin geçerliliğini etkilemez. Düzenleme yeri de, ikamesi olanaklı olan unsurlardan biridir.

1.5.1. Düzenleme (Keşide) Yeri

Düzenleme yeri, kanunda gösterilen çekin ikameli (alternatifli) zorunlu unsurdur¹⁶⁵. TTK'nın 781. maddesinin 3. fıkrası uyarınca, çek metni üstünde düzenleme yeri yer almıyorsa çek geçersiz değildir ve düzenleyenin adı ve soyadının yanında yazılı olan yer düzenleme yeri sayılır¹⁶⁶. Düzenleme yeri çekte yer almamış ve düzenleyenin ad ve soyadının yanında da herhangi bir yer belirtilmemişse, çek geçerliliğini yitirecektir. Aynı zamanda çekte, birden çok düzenleme yeri yazılmışsa çek yine geçerliliğini kaybedecektir¹⁶⁷. Muhatap bankanın bu şekilde bir çeki ödemeyi reddetmesi halinde, ödememeden ötürü sorumluluğu doğmaz. Bu şekilde

¹⁶⁴ **Köle/Görgülü**, Mehmet/Fatma s. 99.

¹⁶⁵ **Bozer/Göle**, Ali/Celal s. 270; **Tuna/Gürbüz**, /Diğdem s. 281.

¹⁶⁶ **Narbay**, Şafak: “*Türk Ticaret Kanunu Tasarısında Kıymetli Evrak Hukuku Kitabında Yapılan Düzenlemeler ve Değişiklik Önerilerimiz*” DEÜHF Dergisi Özel Sayı: Prof. Dr. İrfan Baştuğ Armağanı, C. 7, İzmir 2005, (s.173-222), s.205; **Uçar**, Sercan: “*6360 Sayılı Büyükşehir Kanunu Hükümleri Işığında Çekte “Düzenlenme Yeri” ve “İbraz Süresi” Kavramları Üzerine Bazı Tespit ve Değerlendirmeler*”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Cilt: 31, Sayı: 140, Ankara Ocak 2019, (s.331-354), s. 335-336.

¹⁶⁷ **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 125; **Bozer/Göle**, Ali/Celal s. 270; **Bilgili**, Fatih /**Demirkapı**, Ertan: *Şirketler Hukuku Dersleri*, Dora Yayınları, 1. Baskı, Bursa, Şubat 2013, s. 155.

bir çek, emre yazılı olarak yapılmışsa havale, hamile yazılı şekilde yapılmışsa yazılı delil başlangıcı olur¹⁶⁸.

Uyuşmazlık durumunda yetkili mahkemenin tespiti amacıyla yazılmış banka veya lehtarın yanına yazılmış olan yerler de, düzenleme yeri sayılmaz. Düzenleme yeri; il, ilçe ya da köy gibi belli bir idari birim olmalıdır¹⁶⁹. Yargıtay da bu konuda düzenleme yerinin mutlak şekilde belli bir mülki idari birim olmasını gerektiğine ve “Basınköy/Florya, Gültepe¹⁷⁰” gibi semt isimlerinin düzenleme yeri olamayacağına karar vermiştir¹⁷¹.

Düzenleme yerinin, kısaltılarak yazılması noktasında TTK ve Çek Kanunu’nda bir hüküm yer almasa da, Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurul Kararı ile düzenleme yerinin hiçbir tereddüt oluşturmayacak biçimde anlaşılabilir olması durumunda yapılan kısaltmanın geçerli bir düzenleme yeri olacağını ifade etmiştir¹⁷². Bu kapsamda örneğin İstanbul için “İst”, Ankara için “Ank” gibi devamlı kullanılan ve herkesin bildiği kabul edilen kısaltmalar düzenleme yeri olarak kabul edilecektir. Ancak, nereyi ifade ettiği noktasında tereddüt yaratan kısaltmalar ise düzenleme yeri olamayacaktır. Örnek olarak, “Adap.,

¹⁶⁸ Yargıtay’a göre böyle bir çek “havale” niteliğinde olup, genel haciz yolu ya da kambiyo senetlerine özgü takip yolu ile takip edilemez. Keşide yeri bulunmayan böyle bir çek, temel ilişkiye dayalı olarak yapılacak olan icra takiplerinin ve açılacak davaların ispatında ancak bir “yazılı delil başlangıcı” olarak kullanılabilir. Bkz. Yargıtay 12. HD., Esas No:2016/16912, Karar No:2017/9208, Tarih: 13.6.2017, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>), (Erişim Tarihi. 06.04.2020).

¹⁶⁹ **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 118; **Bozer/Göle**, Ali/Celal s. 270.

¹⁷⁰ Yargıtay 12. HD’nin Esas No: 2013/19889, Karar No: 2013/29082; Tarih: 19.09.2013, Yargıtay 12. HD’nin Esas No: 2013/27940, Karar No: 2013/36504, Tarih: 19.11.2013, sayılı kararı (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>), (Erişim Tarihi. 06.04.2020).

¹⁷¹ Yargıtay 12. HD., Esas No: 2012/7924, Karar No: 2012/25620, Tarih: 10.09.2012, sayılı ilamında “TTK’nın 692/5. maddesine göre, çekin kambiyo senedi vasfını taşıyabilmesi için “keşide yeri” unsurunu ihtiva etmesi gereklidir. Keşide yerinin ise idari birim (kent, ilçe, bucak, köy gibi) adı olarak gösterilmesi zorunlu bulunmaktadır”. şeklinde karar vermiştir, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>), (Erişim Tarihi. 06.04.2020).

¹⁷² Yargıtay İBBGK, Esas No: 1192/1, Karar No: 1992/5, Tarih: 14.12.1992, Resmi Gazete: Tarih: 06.05.1993, Sayı: 21573.

Ant., T.Reis,” gibi kısaltmalar geçersiz kabul edilmektedir¹⁷³. Ayrıca doktrinde, aynı adı taşıyan birden fazla ilçenin bulunması durumunda, karışıklık olmaması ve çekin ibraz süresinin belirlenmesi amacıyla il adının yazılması gerektiği ifade edilmiştir¹⁷⁴. Bununla birlikte, düzenleme yeri olarak belirtilen bir yerin gerçekte var olmaması durumunda çek yine geçersiz kabul edilecektir¹⁷⁵.

Tüzel kişiler açısından, çekte düzenleme yeri bulunmuyorsa, tüzel kişinin kaşesinin bulunması durumunda, keşidecinin ad ve soyadı yanında genellikle adres yer aldığından bu eksiklik tamamlanabilmektedir. Bununla birlikte Yargıtay bir kararında, çekin arka yüzüne yazılan adresin düzenleme yeri şeklinde sayılamayacağına karar vermiştir¹⁷⁶.

Düzenleme yeri olarak belirtilen yerin, çekin gerçekten keşide edildiği yer olup olmadığıнын önemi bulunmamaktadır¹⁷⁷. Fakat ödeme yerinde keşide edilmiş olsa bile, bir çeki fiilen keşide edildiği yerin farklı yazılması yoluyla, ibraz süresini uzatma olanağı tanınmaktadır¹⁷⁸.

1.6.Çekin İhtiyari Unsurları

Çekin ihtiyari unsurlar, çekin üzerine yazılmaması nedeniyle senedin çek vasfını kaybetmediği ve çek üstüne yazılmasında düzenleyenin irade serbestisinin bulunduğu unsurlardır. Bu kapsamda ödeme yeri, çekin ihtiyari unsurudur.

¹⁷³ Yargıtay 12.HD'nin Esas No: 2016/7826, Karar No: 2016/25961, Tarih: 22.12.2016, sayılı ilamı, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>), (Erişim Tarihi: 06.04.2020).

¹⁷⁴ **Narbay**, Şafak: “Çekte İbraz Sürelerinin Belirlenmesinde Ölçü Alınan “Yer” kavramına “De Lege Lata” ve “De Lege Feranda” Çözüm Önerileri”, Bilgi Toplumunda Hukuk Ünal Tekinalp'e Armağan, Beta Yayınları, C.I, İstanbul 2003, s. 814; **Ayli**, 2019, s. 41; 6360 sayılı Kanunla değiştirilen 5216 sayılı Büyükşehir Belediyeleri Kanunu'nun 5. maddesine göre, büyükşehir belediyelerinin sınırları, il mülki sınırlarıdır. Bkz. **Uçar**, Sercan s. 350.

¹⁷⁵ **Ayli**, Ali 2019, s. 43.

¹⁷⁶ **Reisoğlu**, Seza s. 69.

¹⁷⁷ **Moroğlu**, Erdoğan: Kambiyo Senetlerinde Düzenlenme Yeri - Makaleler, 1. Baskı, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2010, s. 150.

¹⁷⁸ **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 121.

1.6.1. Ödeme Yeri

TTK m.780/1-d'sinde çekin üstüne ödeme yerinin yazılması unsurunu içermekte olup, ödeme yeri çekte zorunlu olarak bulunması gereken unsurlardan değildir¹⁷⁹. TTK'nın 781. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, ödeme yeri yazılmamış ise bankanın ünvanı yanında yazılan yer, ödeme yeri kabul edilecektir. Eğer birden fazla yer gösterilmiş ise ilk gösterilen yer ödeme yeri olacaktır. Hiçbir yer gösterilmemiş ise muhatap banka merkezinin bulunduğu yer, ödeme yeri olur¹⁸⁰.

Bankacılık Kanunu'na göre bankalar, anonim şirket olarak kurulur ve ticaret siciline tescil edilir. Bu bağlamda ödeme yeri konusunda, banka ve bankanın merkezine ilişkin bir sorun oluşmaksızın ödeme yeri belirlenebilir. Kanunda yer alan merkez ibaresi, merkez şube şeklinde kabul edilmektedir¹⁸¹. Çek Kanunu'na göre çek yapraklarına, çek hesabının şubesinin yazılacağı hüküm altına alınmıştır (m.2/7). Bu şekilde ödeme yeri, muhatap bankanın ticaret ünvanının yanında da gösterilmiş olmaktadır¹⁸².

Getirilen düzenleme ile "muhatabın merkezi" düzenlemesinin anlamının kalmadığı ileri sürülmüştür¹⁸³. Bununla birlikte çek defterinin düzenleyene tesliminden önce matbu şekilde ödeme yeri yazılması zorunlu olduğundan, uygulamada çekte ödeme yerinin bulunmaması gibi bir sorunla karşılaşılma ihtimali oldukça azdır¹⁸⁴. Ancak küçük bir ihtimalde olsa şube adının yazılı olmaması, Çek Kanunu 3. maddeye uyarınca çeki geçersiz yapmayacağından, TTK'daki 781/2 maddesinin uygulanabileceği, belirtilmektedir¹⁸⁵. Düzenleme yerinde olduğu gibi, ödeme yerinin de il, ilçe veya köy gibi belli bir idari birim olması gerekmektedir. Çekte ödeme yeri olarak bu idari birimin adının yazılması zorunludur.

¹⁷⁹ **Coşkun**, Mehmet s. 602; **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 103.

¹⁸⁰ **Bozkurt**, Tamer: Kıymetli Evrak Hukuku, Yeniden Kaleme Alınmış 1.Baskı, Legem Yayıncılık, Ankara 2020, s. 375-376.

¹⁸¹ **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 103-104.

¹⁸² **Bozer ve Göle**, Ali/Celal s. 275

¹⁸³ **Ayli**, Ali 2019, s. 38.

¹⁸⁴ **Çeker**, s. 578; **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 104.

¹⁸⁵ **Bahtiyar**, Mehmet: "6102 Sayılı TTK'nın Kıymetli Evrak Kitabına İlişkin Bazı Değerlendirmeler", İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Sayı: 2-3, İstanbul Temmuz-Ağustos 2017, (s. 67-82), s.72.

Öte yandan, çek üstünde yazılı ödeme yeri ile gerçekte ödeme yapılan yer birbirinden farklıdır. Çünkü Çek Kanunu uyarınca çek, muhatap bankanın şubelerinden herhangi birisine ibraz edilebilir¹⁸⁶. Ödeme yeri, çekin bankanın hangi şubesinden tahsil edileceğinden daha çok, çekin ibraz süresinin tespiti açısından önemlidir¹⁸⁷.

1.7. Çek Kanunu'nda Yer Alan Diğer Şekil Şartları

TTK'da yer alan şekil şartlarının haricinde 5941 sayılı Çek Kanunu'nda da bazı şekil şartları öngörülmüştür. Fakat TTK'da düzenlenen şekil şartlarının var olması koşuluyla, Çek Kanunu'nda yer alan unsurların eksik olması çekin geçersizliğine yol açmaz¹⁸⁸ (Çek Kanunu m. 2/9). Çek Kanunu'nda yer alan unsurların, çekin yasal unsurlarından daha çok bankalara bazı yükümlülükler getirdiği ifade edilebilir.

Çek Kanunu'nun 7. maddesine göre, gerçek kişi olan çek hesabı sahibinin TC kimlik numarası; tüzel kişi çek hesabı sahibi ise Mersis numarası; hesap sahibi ve düzenleyen farklı kişiler olması durumunda ayrıca düzenleyenin de TC kimlik numarası çek yaprağına yazılması gerekmektedir¹⁸⁹.

Çek Kanunu'nun 2. maddesi ve TCMB'nin 2010/2 sayılı tebliği uyarınca göre çek üzerinde gerçek veya tüzel kişi adına çek keşide eden kişinin adı ve soyadı açıkça yazılmalıdır. Fakat bu unsurların olmaması çekin geçersizliğe yol açmayacak, çek TTK'da yer alan şekil şartlarına sahipse geçerli sayılacaktır¹⁹⁰.

1.8. Çekteki Diğer Kayıtlar

Çek metni üstüne uygulamada bazı kayıtların yazıldığı bilinmektedir. Bu kayıtların bazılarının yazılabileceği TTK uyarınca mümkün görülmekle birlikte, bu

¹⁸⁶ **İmregün**, Oğuz: Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 1998, s. 129.

¹⁸⁷ **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 105.

¹⁸⁸ **Poroy/Tekinalp**, Reha/Ünal s. 340; **Eriş**, Gönen s. 923.

¹⁸⁹ **Çelik**, Aytekin s. 425.

¹⁹⁰ **Coşkun**, Mehmet s. 614; **Gedik**, Doğan: “*Hamiline Çek Defteri Yaprağını Kullanmadan Hamiline Çek Düzenleme Suçu*”, Terazi Hukuk Dergisi, Cilt: 6, Sayı: 57, Ankara Mayıs 2011, (s.20-26), s. 21.

kayıtlardan doktrin ve yargı kararlarında sakıncalı görülenler de bulunmaktadır. Fakat çek üstüne bazı kayıtların konulması kanun koyucu tarafından istenmemiş, çekin geçerliliğini etkilemeyen bazı kayıtlar gereksiz kabul edilmiş veya yazılmamış sayılırken, bazı kayıtların ise çek niteliğinin yitirilmesine yol açtığı görülmüştür.

1.8.1. Çekin Geçerliliği Etkilemeyen Kayıtlar

Çek üzerinde aynen ödeme, provizyon, ihbar, tahkim, hesaben ödeme, teyit ve vize gibi kayıtlar yer alabilir. Aynı şekilde, “emre yazılı”, “emre yazılı değildir”, “hamiline”, “avaldır” ve “protestodan muafıtır” kayıtları ile şirket adı, ticaret ünvanı da çek üzerinde bulunabilir. Bu kayıtlar, çekin geçerliliğini etkilemeyen ve çek metninin üstüne yazılmasında sıkıntı olmayan kayıtlardır. Bazı kayıtlara TTK kapsamında cevaz verilmiş, bazıları ise uygulamada oluşturulmuştur¹⁹¹.

1.8.1.1.TTK Uyarınca Yazılmasına İzin Verilen Kayıtlar

Lehtarın belirlenmesine dair “emre yazılıdır” kaydı (TTK m.785/1-a ve 788/1),“emre yazılı değildir” kaydı (TTK m.785/1-b ve 788/2),“hamiline” kaydı (TTK m.785/2), adres ve yerleşim yeri kaydı (TTK m.787), aval kaydı (TTK m.794), aynen ödeme kaydı (TTK m.802), çizgili çek kaydı (TTK m.803), hesaben ödenme kaydı (TTK m.805), nüsha kaydı (TTK m.813), çekin ödenmemesinden cirantanın sorumlu olmayacağı kaydı (TTK 818/1-d maddesi atfıyla TTK m.685/1), protestodan muafiyet kaydı (TTK 818/1-i maddesi atfıyla TTK m.722/1),karşılığın devri kaydı (TTK 818/1-n maddesi atfıyla TTK m.733) gibi kayıtların çek metni üstünde yer almasında TTK uyarınca bir sakınca bulunmamaktadır¹⁹².

1.8.1.2. Uygulamada Geliştirilen Kayıtlar

Çek metni üstüne uygulamada yazılan bazı kayıtların çekin geçerliliğini etkilemediği kabul edilmiştir. Bu kayıtlar aşağıdaki gibidir:

¹⁹¹ **Poyraz**, Ercan: Ticaret Hukuku 5. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara Ocak 2016, s. 240; **Coşkun**, Mehmet s. 624-625.

¹⁹² **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 186 vd.

a.Çekin ibraz edilmesi halinde ödeme yapılamadan önce düzenleyene bildirilmesine yönelik **ihbar kaydı**,

b.Çekin ödeneceği hesaba dair muhatap bankaya verilen **provizyon kaydı**,

c.Tarafların, çeke ilişkin oluşabilecek uyuşmazlıkları tahkim yoluyla çözeceklerine ilişkin **tahkim kaydı**,

d.Muhatabın çekin karşılığının bulunduğu bildirilmesi veya ibraz süresi boyunca, hamil lehine bloke edilmesine dair, **teyit, vize veya bloke kaydı**,

e.Taraflarının tacir veya kamu tüzel kişisi olması durumunda, HMK'nın 17. maddesi çerçevesinde, tarafların çekle ilgili çıkması muhtemel uyuşmazlıkların çözümü için belirli mahkemelerin yetkili olacağına ilişkin **yetki kaydı**.

1.9. Çeke Konulması Yasak Kayıtlar

Çek metni üstüne üzerine bazı kayıtların yazılması yasaklanmıştır. Fakat bu kayıtların yasaklanmış olması, doğrudan doğruya çekin geçersiz kabul edilmesine yol açmamaktadır. TTK uyarınca bu yasaklanan kayıtlardan bazıları yazıldıkları çek metninde yazılmamış sayılacak ve çekin geçerliliğine etki etmeyecektir. Bu çerçevede, vade kaydı, faiz şartı ve düzenleyenin sorumlu olmadığına ilişkin kayıtlar hiç yazılmamış şekilde kabul edilir¹⁹³. Ancak birtakım kayıtlar, koşulsuz bir ödeme emri içermesi gereken çekin bu niteliğine zarar verdiğinden ve aynı zamanda kambiyo senedi niteliğini etkilediğinden çeki geçersiz hale getirmektedir.

1.9.1. Çeki Geçersiz Kılmayan ve Yazılmamış Sayılan Kayıtlar

İlk olarak TTK'nın 784. maddesi gereğince muhatap bankanın kabul neticesine götüreceği (kabul kaydı) her türlü işlemi yapması yasaktır ve banka çeki kabul ettiğine ilişkin beyanda bulunamayacaktır. Çekte bu şekilde bir beyan yer alıyorsa, bu kayıt yazılmamış kabul edilir ve çek geçersiz kılınmaz¹⁹⁴.

¹⁹³ Çelik, Aytakin s. 247.

¹⁹⁴ Poyraz, s. 240; Kendigelen, Abuzer 2019, s. 192; Kaya, Asım: "Çekte Kabul Yasağı ve Hukuki Sonuçları", Terazi Hukuk Dergisi, Cilt: 10, Sayı: 105, Ankara Mayıs 2015, (s. 82-88), s. 83.

TTK'nın 786. maddesi uyarınca, çek üzerine anapara faizine ilişkin kayıt yazılmamış sayılır (faiz kaydı) ve çeki geçersiz kılmaz. Fakat çekin ödenmemesi halinde temerrüt faizinin çek üzerine yazılması olanaklıdır¹⁹⁵.

Çek, ödeme aracı olduğundan, görüldüğünde ödenir, TTK'nın 795. maddesi uyarınca çeke vade konulamaz, vade kaydı çeke yazılmışsa bu kayıt yazılmamış kabul edilir ve bu kayıt çekin geçerliliğini etkilemez¹⁹⁶. Ancak Yargıtay, ileri tarihli çeklerin ibrazının yasaklanması ile fiilen vadenin kabul edildiğini belirtmiştir¹⁹⁷.

Bu kayıtlarla birlikte, çekin ödenmemesi halinde keşidecinin sorumluluğunun bulunmadığına olmayacağına ilişkin kayıt, yazılmamış sayılır¹⁹⁸ve çek geçersiz olmaz (TTK'nın 818/1-c maddesi atfıyla m.679).

Son olarak çek üzerine cezai şart, vekâlet ücreti ve manevi tazminata ilişkin yazılan kayıtlar da¹⁹⁹ yazılmamış sayılır. Bu kayıtların çek üzerinde yazılı olmaları, çekin geçerliliğini etkilemeyecektir.

1.9.2 Çeki Geçersiz Hale Getiren Kayıtlar

Uygulamada çek üzerine yazılan birtakım kayıtlar, çeki geçersiz kılmaktadır. Çek metni üstünde şarta bağlı ödeme yapılmasına dair bir kayıt, geçersizlik nedenidir. Aynı şekilde sebepten mücerret olan çekin, asıl borç ilişkisi ile irtibatlandırılmasına dair kayıtlar da, çekin geçersizliğine yol açacaktır.

Çekin yalnızca bir ilişki çerçevesinde düzenlediğini gösteren veya hatır amaçlı verildiğini belirtmek için 'hatır çeki' olduğuna ilişkin kayıtlar, bu ilişkinin ifasına veya sonuçlarına dönük bir koşul barındırmadığı müddetçe çekin geçerliliğine etki etmeyecektir²⁰⁰. Bu çerçevede, sadece 'teminat içindir' yahut "teminattır" şeklinde bir kayıt, çekin neyin teminatı olduğunu göstermemektedir. Soyut bir

¹⁹⁵ **Pulaşlı**, Hasan s. 335; **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 196.

¹⁹⁶ **Çelik**, Aytekin s.247.

¹⁹⁷ Yargıtay 19. HD., Esas No: 2018/957, Karar No: 2019/1093, Tarih: 21.02.2019; Yargıtay 19. CD., Esas No:2018/3072, Kara No:2018/5874, Tarih: 10.05.2018, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>), (Erişim Tarihi. 07.04.2020).

¹⁹⁸ **Çelik**, Aytekin s. 247.

¹⁹⁹ **Reisoğlu**, Seza s. 85; **Pulaşlı**, Hasan s.306, **Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer**, Hüseyin,Mehmet,Arslan,Füsün s. 290 vd.

²⁰⁰ **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 198-199.

teminat içeren bu kayıt, asıl borç ilişkisine ilişkin bağı kurmadığı veya dolaylı da olsa bir bağlantıyı içermediğinden senedin geçerliliğini etkilemeyecektir²⁰¹. Ancak çek metni üzerine asıl borç ilişkisindeki edimin ifasına ilişkin dolaylı bağlantı içeren, asıl borç ilişkisine atıf yapan ve çekin ödenmesini asıl borç ilişkisindeki edimin ifasıyla ilişkilendiren kayıtlar, çeke kambiyo senedi özelliğini kaybettirip geçersiz hale getirirler²⁰².

2.ZAMANAŞIMI KAVRAMI

2.1.Kavram

Yaşamın pek çok alanında olduğu gibi hukukta da zaman terimi önem arz etmektedir. Belli koşullar altında zamanın geçmesi kazandırıcı zamanaşımı kavramı ile aynı hak kazanımına sebep olurken, belli koşullarda belli bir süre içinde hareketsiz kalma da hak düşürücü süre kavramı çerçevesinde hak kaybına neden olmaktadır²⁰³.

Burada incelenen zamanaşımı kavramı ise, bir alacak hakkının belirli bir zaman dilimi içinde kullanılmaması yüzünden ileri sürülme ve dava edilebilme olanağının yitirilmesi şeklinde tanımlanabilir²⁰⁴. Doktrinde baskın görüş bu noktada alacağın dava edilebilme özelliğinin kaybedildiğini ileri sürse de, diğer bir görüş ise burada dava hakkının bütünüyle kaybedilmesinin değil, zayıflamasının söz konusu

²⁰¹ **Pulaşlı**, Hasan s. 334; **Reisoğlu**, Seza s.86; **Sarıkaya**, Merve: Kambiyo Senetlerinde Teminat Kaydı, 1. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2018, s. 87.

²⁰² **Odman Boztosun**, Ayşe: “*Kambiyo Senetlerinde Teminat Kaydı*”, Legal Hukuk Dergisi, Sayı: 53, İstanbul 2007, (s.1487-1500), s.1491-1492; **Sayhan**, İsmet: Kambiyo Senetlerinde Mücerretlik İlkesi ve Bedel İlişkisi, 1. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2006, s. 72; **Yılmaz**, Lerzan: Kambiyo Senetlerinde (Çek - Bono - Poliçe’de) Def’iler, 2. Bası, Aristo Yayınevi, İstanbul 2017, s. 477-479.

²⁰³ **Hatemi**, Hüseyin/**Gökyayla**, Emre, Borçlar Hukuku Genel Bölüm, 4. Basım, Vedat kitapçılık, İstanbul 2017, s. 346.

²⁰⁴ **Oğuzman**, Kemal ve **Öz**, Turgut, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, Cilt:1, 15. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2020, s.532; **Karahasan**, M. Reşit: Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. 2, Beta Basım Yayın, İstanbul 2003, s. 1277.

olduğu yönündedir²⁰⁵. Çünkü alacaklı, zamanaşımı süresi geçtikten sonra bile bu süre boyunca talep etmediği alacağını talep edebilir. Alacağın dava edilebilme niteliği katıldığı görüşe göre kaybolmamıştır²⁰⁶. Süre bitiğinde ve buna rağmen dava açıldığında borçlu açısından önem arzeden durum, borçlunun usul hukukunda getirildiği şekilde zamanaşımı def'ini öne sürerek, borcu yerine getirmeme olanağıdır²⁰⁷. Başka bir ifadeyle, zamanaşımına uğrayabilecek bir alacağın zamanaşımı süresi dolduktan sonra, istenmesi halinde borçlunun hareketi önemlidir. Borçlu isterse zamanaşımına uğradığını bildiği borcu, bu durumu bilerek veya bilmeyerek ifa edebilir veya zamanaşımı def'ini öne sürerek ödemekten sakınabilir.

Kısaca, zamanaşımına uğramış bir borç sona ermemekte, borçlu ifadan sakınma olanağına sahip olmakta, bu şekilde bu borcun eksik borca tahvil edildiği görülmektedir²⁰⁸. Bununla birlikte zamanaşımı kurumuna 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nda da yer verilmiş olsa da, zamanaşımına ilişkin genel hükümlere Borçlar Hukuku'nda yer verilmiş ve yine zamanaşımına ilişkin esaslar en ayrıntılı şekilde Borçlar Hukuku'nda düzenlenmiştir²⁰⁹. Borçlar Kanunu'nda borcu sona erdiren nedenler arasında (TBK. m. 146-161) düzenlenmiş olduğu halde, zamanaşımının borcu sona erdirmeyip²¹⁰, borçluya bir def'i hakkı sağlamaktadır²¹¹.

2.2. Dayandığı Esaslar

²⁰⁵ **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, Attila/Sulhi/Sermet/Haluk/: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 7. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 1993, s. 1030-1031.

²⁰⁶ **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, Attila/Sulhi/Sermet/Haluk/ s. 1031.

²⁰⁷ **Çelik**, Ahmet Çelik: Tazminat ve Alacaklarda Zamanaşımı, 1. Bası, Legal Kitabevi, İstanbul 2004, s. 37.

²⁰⁸ **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, Attila/Sulhi/Sermet/Haluk s. 1032; **Karahasan**, M.Reşit s. 1277; **Özkaya**, Eraslan: Özel Hukukta Zamanaşımı ve Hak Düşürücü Süreler, 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2016, s. 923.

²⁰⁹ **Kılıçoğlu**, Ahmet M.: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 22. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara 2018, s. 1100-1101; **Büyüktanır**, Tahir/**Büyüktanır**, Burcu G. Özcan/**Büyüktanır**, Oğuz: Kanunlarımızda Süreler, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2017, s. 2.

²¹⁰ **Eren**, s. 1311; **Hatemi/Gökyayla**, Hüseyin/Emre s. 344-345; **Havutçu**, Ayşe: "Haksız Fiil Sorumluluğunda Zamanaşımı Sürelerinin Başlangıcı", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 12, Özel Sayı, 2010, İzmir 2010, (s. 579-605), s. 581.

²¹¹ **Oğuzman/Öz**, Kemal/Turgut s. 464.

Alacaklının alacağı talep edebilmesinin bir süreye bağlanması ve def'i olanağının kanun ile borçluya tanınması bazı gerekçelere dayandırılmaktadır. Bunlardan ilki, uzun zaman geçtiği için yargılaması zor olabilecek olayların mahkeme önüne getirilmemesi düşüncesidir. Bununla birlikte, öngörülen zamanaşımı süresi sona erdiğinde yargılama açısından kanıtların yok olması tehlikesi de vardır²¹². Örnek olarak zamanaşımı kurumu getirilmemiş olsaydı, borçlu, borcunu bir makbuz karşılığı ifa etmiş olsa, zamanaşımı süresi sona erdikten sonra ödenen bu borca dair açılacak alacak davasında, ödemeye ilişkin makbuzu muhafaza etmemişse ikinci defa ödemeye karşı karşıya kalabilecektir.

Bu gerekçelerle zamanaşımı kurumunun, kamu düzenini ve kamu yararını sağlamaya yararlı olduğu ifade edilmektedir²¹³. Zira zamanaşımı süreleri yasalarda gösterilmemiş olsa borçlu, borcunu ödeyeceği zamanı bilemeyecek ve devamlı alacaklının ifa talebi ile karşılaşmayı bekleyecektir.

Öte yandan alacaklının var olduğunu iddia ettiği alacağının öngörülen zamanaşımı süresince talep edilmemiş olması, alacağın bir şekilde sona erdiği veya aslında var olmadığı kuşkusunu uyandırır. Şayet alacaklı olduğunu iddia eden şahsın, bu hakkını süresi içinde kullanmayıp zamanaşımı süresinden sonra ileri sürmesi, alacağın hukuken korunmaya değer olmadığını gösterir ve hakkın kötüye kullanılması ihtimalini düşündürür²¹⁴.

2.3. Zamanaşımı ve Hak Düşürücü Süre Ayrımı

Zamanaşımına tabi alacaklar, zamanaşımı süresi sonunda doğrudan ortadan kalkmamakta, yalnızca alacağa dönük talep hakkı yönünden sorun oluşabilmekte ve borçlunun göstereceği iradeye bağlı şekilde talep neticesiz kalabilmektedir. Buna koşut olarak hak düşürücü sürelerin öngörüldüğü durumlarda sürenin geçirilmesinin

²¹² **Oğuzman/Öz**, Kemal/Turgut s. 465;

Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, Attila/Sulhi/Sermet/Haluk s. 1030.

²¹³ **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, Attila/Sulhi/Sermet/Haluk s.1030-1031; **Çelik**, Aytekin s. 39.

²¹⁴ **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, Attila/Sulhi/Sermet/Haluk s.1030, **Çelik**, Aytekin s. 39; **Kocayusufpaşaoğlu**, Necip/ **Hatemi**, Hüseyin/ **Serozan**, Rona/ **Arpacı**, Abdülkadir, Borçlar Hukuku Genel Bölüm, Cilt 1, 7. Tıpkı Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 2017, s. 324.

sonuçları daha ağır olmakta, hak düşürücü sürenin sonunda hakkın bizzat kendisi ortadan kalkmaktadır²¹⁵. Hak düşürücü süreler öngörülürken, bu sürelerin kamusal nitelikleri, zamanaşımına oranla daha ağır basmaktadır²¹⁶.

Zamanaşımı sürelerinin zamanaşımına tabi alacaklar²¹⁷ için, hak düşürücü sürelerin ise yenilik doğuran haklar için gündeme geldiği belirtilmektedir. Bununla birlikte öngörülen sürelerin zamanaşımı süresi mi yoksa hak düşürücü süre mi olduğu hususunda kesin bir kıstas bulunmamaktadır. Bu nedenle, yasada öngörülen hukuki kurumun niteliği, özellikleri ve bu süreyi öngören hükmün saiki dikkate alınarak bir sonuca ulaşılması gerekmektedir²¹⁸.

Zamanaşımı ile hak düşürücü sürelerle ilişkin bir diğer önemli husus, hak düşürücü süreyi hâkim, re'sen dikkate alabiliyorken, 6098 sayılı TBK m.161 nedeniyle zamanaşımı süresini re'sen göz önüne alamaz. Ayrıca usul hukukunda zamanaşımı süresinin ileri sürülmesi belli kural ve sürelerle tabi iken, hak düşürücü süre yargılamanın sonuna kadar her safhada öne sürülebilir.

Ayrıca bir alacağın tabi olduğu zamanaşımı süresinin TBK 153 ve 154. maddelerindeki nedenlerle durması ve kesilmesi olanaklı iken, hak düşürücü sürelerin durması veya kesilmesi mümkün değildir.

Kamu düzenine ilişkin olma ölçütü kullanılarak hak düşürücü süreler ile zamanaşımı süreleri arasında net bir ayırım yapmak olanaklı olmasa da, TBK'nun 148. maddesi gereği, TBK'nun "İkinci Ayırım"ında yani 146-161. maddeleri arasındaki zamanaşımı süreleri haricindeki zamanaşımı sürelerinin²¹⁹ sözleşme ile

²¹⁵ **Tunçomağ**, Kenan: Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C.1, 6. Bası, Sermet Matbaası, İstanbul 1976, s.1236; **Kılıçoğlu**, Ahmet s. 1101; **Eren**, s. 1312; **Erdem**, Mehmet: Özel Hukukta Zamanaşımı, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2010, s. 26.

²¹⁶ **Arat**, Ayşe, "Türk Borçlar Hukukunda Alacak Zamanaşımı", Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 12, Sayı: 3-4, Konya 2004, Tez Özeti, (s. 193-228), s. 196; **Tunçomağ**, s. 1239.

²¹⁷ **Oğuzman/Öz**, Kemal/Turguts.467; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, Attila/Sulhi/Sermet/Haluk s.1034 vd.; **Kılıçoğlu**, Ahmet s. 1102.

²¹⁸ **Oğuzman/Öz**, s.464-465; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, Attila/Sulhi/Sermet/Haluk s. 1032-1033; **Kılıçoğlu**, Ahmet s. 1101.

²¹⁹ **Karahasan**, M.Reşit s. 1318; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, Attila/Sulhi/Sermet/Haluk s. 1034.

belirlenmesi ve değiştirilmesi olanaklı iken, hak düşürücü sürelerin sözleşme ve başka şekilde taraf iradeleriyle değiştirilmesi geçersizdir.

TTK 6. maddesi uyarınca tarafların çeklerdeki zamanaşımı süresini değiştirmesi mümkün olmayıp, bu tür bir şart veya anlaşma anılan madde nedeniyle geçersiz olacaktır. Fakat zamanaşımına uğramış bir çekin borçlusunun, zamanaşımı def'i ileri sürmeyerek çek bedelini ödemesi mümkündür.

2.4.Zamanaşımı Def'i ve İleri Sürülmesi

Zamanaşımı def'i, davalının usul hukuku kuralları kapsamında tanınan olanağını kullanarak ödemedi sakınma imkânı sağlayan bir def'idir. Davalının zamanaşımını def'ini ileri sürmesi, borcunun var olduğunu inkâr etmek anlamına gelmeyip, yalnızca usul hukukunda yasa ile kendisine verilen bir olanağı kullanarak ifadan kaçınmasıdır.

Zamanaşımı def'i, alacaklının talebini borçluya bir dava yoluyla yönelttiği takdirde, usul hukukuna ilişkin tartışmaları beraberinde getiren bir konu olmuştur. Bilindiği üzere davalı, cevap dilekçesinde karşılık davada dahil olmak üzere bütün iddia ve savunmaları ile sebeplerini bildirmeye mecburdur (HMK. m. 141). Ancak zamanaşımı def'i, 1086 sayılı HUMK'nun 187. madde hükmünde ve de 6100 sayılı HMK'nun 116. madde hükmünde sınırlı şekilde sayılan ilk itirazlar arasında gösterilmemiştir. Bu nedenle zamanaşımı def'i, ilk itiraz değildir²²⁰.

Doktrinde ilk itirazlardan olmayan zamanaşımı def'inin esasa cevap süresi içinde kullanılmasının zorunlu olmadığı ve davanın her aşamasında ileri sürülmesinin mümkün olduğu belirtilmiştir²²¹. Ancak savunmanın genişletilmesi ve değiştirilmesi yasağı HMK 141. maddesi düzenlemesine göre, ikinci cevap dilekçesinden sonra uygulanacaktır. Bu nedenle süresinde, yani ikinci cevap dilekçesinde ileri sürülmeyen zamanaşımı def'inin sonraki aşamalarda, ileri

²²⁰ **Akçay**, Ergin: Türk Borçlar Kanununa Göre Zamanaşımı, 1. Baskı, Oniki Levha Yayınları, İstanbul 2010, s. 153-154; **Arat**, s. 224; **Kuru**, C. 2, s. 1805; **Özkaya**, Eraslan s. 195; **Tanrıver**, Süha: "Yazılı Yargılama Usulü Bağlamında Islaha Başvuru Sureti ile Zamanaşımı Def'inin İleri Sürülüp Sürülemeyeceği Sorunu Üzerine Bazı Düşünceler", Makalelerim II (2006-2010), 1. Baskı, Adalet Kitabevi, Ankara, s. 239; **Tunçomağ**, s. 1266.

²²¹ **Reisoğlu**, Safa: Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 25. Baskı, Beta Basım Yayım, İstanbul 2014, s. 425-426; **Arat**, s. 224; **Çelik**, Aytekin s. 146; **Özkaya**, Eraslan s. 195.

sürülmesi savunmanın değiştirilmesi ve genişletilmesi yasağına tabi olacaktır ve bu aşamadan sonra zamanaşımı def'inin ileri sürülmesi ancak bu yasağın istisnaları çerçevesinde mümkün olabilecektir²²².

2.4.1. Davaya Süresinde Cevap Verilmiş Olması

Yukarıda belirttiğimiz üzere, her ne kadar HMK'nun 116. maddesinde belirtilen ilk itirazlardan biri olmasa da zamanaşımı def'i, HMK. m. 141 gereğince savunmanın genişletilmesi ve değiştirilmesi yasağı kapsamında en geç ikinci cevap dilekçesinde ileri sürülmelidir²²³. Cevap süresinde kullanılmayan zamanaşımı def'inin sonradan kullanılıp kullanılmayacağı tartışma konusu olmuş ve bu noktada savunmanın genişletilmesi ve değiştirilmesi yasağına istisnai haller tartışılmıştır. Bu istisnalardan biri, zamanaşımı def'ini cevap dilekçesinde ileri sürmeyen davalı bu def'i, davacının ön inceleme duruşmasına mazeretsiz gelmemesi durumunda, davacının rızası aranmaksızın serbestçe kullanabilecektir²²⁴. Bununla birlikte cevap süreleri geçtikten sonraki yargılamanın herhangi bir safhasında davacının savunmanın değiştirilmesi ve genişletilmesine sessiz kalması veya muvafakat vermesi de olanaklı olup; bu durumda zamanaşımı def'i ileri sürülebilir ve göz önüne alınacaktır²²⁵. Son ihtimalde zamanaşımı def'i, ıslah kurumu aracılığıyla da öne sürülebilir. Ancak davacının yargılamanın herhangi bir aşamasında sessiz kalması muvafakat anlamına gelmeyecektir. Zira HMK 141. maddesi uyarınca davacının buna açıkça muvafakat etmesi gerekmektedir.

Savunmanın değiştirilmesi ve genişletilmesi yasağı kapsamına girmeksizin zamanaşımı def'inin ıslah yoluyla (HMK m.176) öne sürülebileceği doktrinde belirtilmektedir. Cevap dilekçesinde öne sürülmediği hallerde zamanaşımı def'inin ıslahla ileri sürülebileceği görüşü doktrinde büyük çoğunlukla kabul edilmektedir. Yargıtay, 1086 sayılı HUMK dönemindeki kararlarında baştan kullanılmayan

²²² Akçay, Ergin s. 154; Çelik, Aytekin s. 146; Eren, s. 1328; Kılıçoğlu, Ahmet s. 1134-1135; Oğuzman/Öz, Kemal/Turgut s. 606; Özkaya, Eraslan s. 195.

²²³ Akçay, Ergin s. 153; Eren, s. 1328; Hatemi/Gökyayla, Hüseyin/Emre s. 346.

²²⁴ Yılmaz, Ejder: Medeni Yargılama Hukukunda Islah, 4. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2013, s. 415.

²²⁵ Akçay, s. 154; Çelik, Aytekin s. 146; Eren, s. 1328; Hatemi/Gökyayla, Hüseyin/Emre s. 346, s. 352.

zamanaşımı def'inin ıslah ile ileri sürülmeyeceğine karar vermiş ve bu kararlarını genellikle usulî kazanılmış hakların ortadan kaldırılamayacağı görüşüne dayandırmıştır. Ancak doktrinde, davada ileri sürülmesi mümkün olan bütün iddia ve savunmaların ıslahla yapılabilecek işlemlere yönelik sınırlar içinde ve herhangi bir yasak olmadığı müddetçe ıslah konusu yapılabileceği, zamanaşımı def'inin de diğer def'ilerden farklı olmaksızın ıslah konusu olabileceği²²⁶, HMK m.176 gereğince ıslah ile savunmanın genişletilebileceği ve ıslahla zamanaşımı def'inin ileri sürülebileceği²²⁷ ve bunun usul ekonomisi ile hakkaniyet ilkesine uygun düştüğü²²⁸ ifade edilmiştir. Yargıtay da yeni kararlarında ıslah ile zamanaşımı def'inin öne sürülmesinin olanaklı olduğuna karar vermiştir²²⁹.

2.4.2. Davaya Süresinde Cevap Verilmemesi

HMK'nun 141. maddesi gereğince savunmanın genişletilmesi ve değiştirilmesi yasağı kapsamında cevap dilekçesi verilmemesi halinde, davacının açıkça muvafakat ettiği haller hariç olmak üzere, zamanaşımı def'inin ıslahla ileri sürülmesi konusu tartışılmıştır.

HMK'nun yürürlüğe girmesinden sonraki dönemde Yargıtay kararlarında çoğunlukla zamanaşımı def'inin ıslahla öne sürülebilmesi için, cevap dilekçesinin süresinde verilmiş olmasını bir ön şart olarak aramaya başlamıştır²³⁰.

HMK'nun 128. maddesine göre süresinde dava dilekçesine cevap vermeyen davalı, davacının iddialarını inkâr etmiş sayılır. Doktrinde çoğunlukla cevap dilekçesi vermemesi davacının iddialarını olarak inkâr eden davalı ile cevap dilekçesi

²²⁶ **Pekcanitez**, Hakan/**Atalay**, Oğuz/**Özekes**, Muhammet: Medeni Usul Hukuku, 12. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2018, s. 1499.

²²⁷ **Kuru**, Baki, "Hukuk Muhakemeleri Usulü", Cilt 4, 6. Baskı, Demir-Demir Yayınevi, İstanbul 2001, s. 3967.

²²⁸ **Yılmaz**, 2013, s. 448-449.

²²⁹ Yargıtay HGK, Esas No: 2012/10-1633, Karar No: 2013/825, Tarih: 12.06.2013, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>), (Erişim Tarihi. 08.04.2020).

²³⁰ Yargıtay 2. HD, Esas No: 2014/2544, Karar No: 2014/4040, Tarih: 27.02.2014, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>), (Erişim Tarihi. 08.04.2020).

veren davalı arasında fark bulunmaması gerektiği²³¹ ve ıslahla zamanaşımı def'inin ileri sürülmesi mümkün olduğu ifade edilmiştir.

Bununla birlikte Yargıtay yakın tarihli bir kararında²³² zamanaşımı def'inin ıslah yoluyla öne sürülmesi için cevap dilekçesinin süresinde verilmiş olmasının zorunlu olduğuna karar vermiştir.



²³¹ **Postacıoğlu**, İlhan E. ve **Altay**, Sümer: Medeni Usul Hukuku Dersleri, 7. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2015, s. 543; **Pekcantez**, **Atalay**, **Özekes**, s. 303; **Akil**, Cenk: “*Yargıtay Kararları Işığında Zamanaşımı Def'inin Islah Yolu ile İleri Sürülüp Sürülemeyeceği Meselesi*”, Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 2, Sayı 2, 2012, (s. 1-15), s. 12.

²³² Yargıtay HGK, Esas No: 2016/1209, Karar No: 2017/1075, Tarih: 07.06.2017, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>), (Erişim Tarihi: 08.04.2020).

İKİNCİ BÖLÜM

ÇEKTE İBRAZ KAVRAMI, İBRAZ SÜRELERİ VE SONUÇLARI

1.İBRAZ KAVRAMI

Kıymetli evraktaki hak, senede sıkı sıkıya bağlıdır. Bu bağlılık tüm kıymetli evrakta aynı ölçüde bulunmayabilir. Hakkın senede sıkı sıkıya bağlı olduğu hallerin yanı sıra daha az sıkı olduğu haller de bulunmaktadır. Bu açıdan yapılacak sıralama yani bağlılığın ölçüsüne göre “*nama*”, “*emre*” ve “*hamiline*” senetler olarak sıralama yapma olanaklıdır. Bu bağlılık ilişkisi yüzünden hakkın senetten ayrı şekilde talep edilmesi olanaklı değildir. Hatta belge ile hak arasındaki bu “*bağlılık*”, kıymetli evrakı, adi borç ve ispat senetlerinden ayırmaktadır. Örneğin senedin kaybolması, yırtılması, çalınması hallerinde bile senet üzerinde bulunan hak sona ermez. Mahkemede dava açılarak senedin iptali istenebilir, mahkemenin kararı üzerine hak sahibi hakkını senetsiz olarak da ileri sürebilir veya yeni bir senet düzenlenmesini isteyebilir (TTK m. 652/1).

TTK’nın 645. maddesinde bu durum şu şekilde tanımlanmıştır: “Kıymetli evrak öyle senetlerdir ki, bunların içerdikleri hak, senetten ayrı olarak ileri sürülemediği gibi başkalarına da devredilemez”. Bu kapsamda hakkın öne sürülebilmesi için senedin ibrazı gerekir²³³. TTK’nın 645. maddesindeki senet kavramında da bütün senetler değil, yalnızca borç senetleri anlaşılmaktadır. Ayrıca TTK’nın .646. maddesinde de “kıymetli evrak borçlusu” kavramı yer almaktadır. Kıymetli evrak bir senet olsa da, kendine has özellikleri bulunan bir borç senedir.

Kıymetli evrakın özelliklerinden bir diğeri, borcun ödenmesindeki farklılıktır. Adi senetteki para alacağı TBK’nun 89. maddesi uyarınca, doğumları sırasında borçlunun yerleşim yerinde ifa edilir. Kıymetli evrakta ise tedavül kabiliyetinden dolayı senet alacaklısı sürekli yer değiştirebileceği için ifa yeri borçlunun yerleşim yeridir.

²³³ **Bilgili/Demirkapı**, Fatih/Ertan s.12; **Kayar**, İsmail: Kıymetli Evrak Hukuku, 5. Baskı, Detay Yayıncılık, Ankara 2006, s. 19.

Kıymetli evraktaki alacak, temel borç ilişkisindeki alacakla iç içe olduğundan kıymetli evrakın hızlı bir şekilde devri mümkündür. Bu şekilde borçlu, senedin kimde bulunduğunu bilemez. Ancak kıymetli evraktaki borçlu şahsın kim olduğu ve adresi bellidir. Bu nedenle kıymetli evraktan doğan borç, aranacak borçlardan olup, borçlunun oturma yerinde ödenir. Çek, bir kıymetli evrak ve kambiyo senedi olduğundan aranılacak senetlerden olması nedeniyle, hamil çeki muhataba ibraz etmelidir. Başka bir deyişle hamil, kıymetli evraka zilyet olmalıdır²³⁴.

Telefon, faks veya noter aracılığıyla ihbarda bulunma, çekte ibraz sayılmaz. İbrazın şekli olarak tamamlanması ve kanunun aradığı şartların gerçekleşmesi için çekin fiili olarak ibrazı zorunludur. Bu zorunluluğun hukuki mahiyeti, bir mükellefiyettir. Senet ibraz edilmeden ifade bulunan borçlu, senet ibraz edildiği takdirde tekrar ifade bulunmak zorundadır²³⁵. Hamilin ibrazı, ödenmek üzere muhataba yapması gerekir. Ödeme amacı dışında, örneğin çekin hesaptaki karşılığının bulunup bulunmadığını öğrenmek amacıyla muhataba çekin gösterilmesi, teknik olarak ibraz değildir ve kanuni sonuçları doğurmaz.

Çekin ibrazından söz edebilmek için, çekin ödenmek amacıyla belirli bir yerde ve belli sürede muhataba ibrazı gerekmektedir. Çekin bir ödeme aracı olması ve ibraz edilecek muhatabın yalnızca banka olması sebebiyle, diğer kambiyo senetlerine göre, ibraz süreleri ve yeri açısından farklı hükümler barındırmaktadır.

1.1.Çeki İbraz Edecek Yetkili Kişi

İbraz, çekin ödenmesi için bankaya sunulmasıdır²³⁶. İbraz, belirli bir alanda ve belli bir süre içinde yapılmalıdır, zira bunun belli bazı sonuçları vardır. Çekin kanuni anlamda geçerli olarak ibrazından bahsedebilmek için, ibrazın süresi içinde ve ödenmek üzere yapılması, bunun yanında, ibrazın hak sahibi hamil tarafından yapılması zorunludur. Hamiline yazılı çeklerde hamil, çeki fiilen elinde bulunduran kişidir, yani zilyettir. Çeki muhatap bankaya ibraz eden kişi yetkili hamil kabul edildiğinden, herhangi bir kişi ödeme için ibrazda bulunabilir. Emre yazılı çeklerde

²³⁴ **Reisoğlu**, Seza: Türk Hukukunda ve Bankacılık Hukukunda Çek, 3 Baskı, Yazarın Kendi Yayını, Ankara 2003, s. 7.

²³⁵ **Poroy/Tekinalp**, Reha/Ünal s. 26.

²³⁶ **Arslan/Kayanççek**, Çetin/Murat s. 224.

ise ibraza yetkili kişi; hamil, lehtar veya düzgün cirolarla son ciro edilen kişiyi ifade eder.

Çeki ibraz etmeye yetkili kişi, diğer bir deyişle meşru hamil, muhatap banka tarafından TTK'nun 646 ve 790. maddeleri kapsamında belirlenecektir. Bu hal, çekin takas odasına ibrazı durumunda da aynıdır²³⁷. Muhatap banka personeli, çek üstünde ciro silsilesi varsa ve meşru hamil görünen kişi ile ibraz edenin aynı kişi olup olmadığını kimlik tespiti yaparak, inceleyip araştırmakla yükümlüdür²³⁸. Çekin meşru hamil tarafından muhatap bankaya ibraz edilmemiş olması veya ciro silsilesinin bozuk olması durumunda çek usulüne uygun ibraz edilmemiştir ve hatta çeki karşılıksız olduğuna dair işlem yapılamaz.

TTK'nun 795. maddesinde;

"(1) Çek görüldüğünde ödenir. Buna aykırı herhangi bir kayıt yazılmamış hükmündedir.

(2) Düzenleme günü olarak gösterilen günden önce ödenmek için ibraz olunan çek, ibraz günü ödenir" düzenlemesi bulunmaktadır.

TTK'nun 796. maddesine göre hamilin, çek üzerindeki hakkını elde edebilmesi amacıyla, çek üzerine yazılmış düzenleme tarihine göre belirlenecek kanuni ibraz süresi içinde ödenmesi amacıyla muhatap bankaya çeki ibraz etmesi zorunludur. TTK'nun 798. maddesi uyarınca, hesabın bulunduğu şube dışındaki şubeler, çeki o şubeden karşılık istemek ve elektronik ortamda karşılığını sorgulayarak ödemektedirler²³⁹. Takas odasına ibraz edilmesi de, çekin ibrazı yerine geçmektedir.

1.1.1. Nama Yazılı Çekler

Nama yazılı çeklerde, çekin hamili olan ve üstünde adı yazılı kişi veya bu kişinin yetkilendirdiği kişiye muhatap ödeme yapabilir (TTK m.655). Bu koşullar yerine getirilmeden muhatap, çeki ödemek zorunda değildir. Koşulların gerçekteşmemesi nedeniyle ödenmeme durumunda çekin karşılıksız oluşundan söz

²³⁷ **Öztañ**, Fırat 2019, s. 252-253; **Keskin**, Senem Ülküm: Karşılıksız Çekten Kaynaklanan Hukuki ve Cezai Sorumluluklar, 1. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2011, s. 93.

²³⁸ **Pulaşlı**, Hasan s. 433.

²³⁹ **Pulaşlı**, Hasan s. 387.

edilemez. Çünkü muhatap bankaya çeki ibraz eden kişinin gerçek hamil olmaması halinde, banka ödeme yapmakla yükümlü değildir²⁴⁰. Nama yazılı çekin ciro edilerek devri mümkün değildir²⁴¹. Bu nedenle hamil, tahsil cirosu yoluyla çeki devredemeyecektir.

Nama yazılı çeklerin başka kişilerce tahsili, sadece o kişiye yetkili hamilin buna ilişkin vereceği vekâletname ile mümkün olabilir²⁴². Yargı kararlarında da nama yazılı bir çekin ciro yoluyla devrinin olanaklı olmadığı belirtilmektedir²⁴³.

1.1.2. Emre Yazılı Çekler

TTK m 785/1'e göre , “emre yazılı” kaydıyla veya belli bir kişiye ödenmek üzere düzenlenen çektir, emre yazılı çek ve devir usulü de cirodur.²⁴⁴Emre yazılı çekin tahsili amacıyla ibrazı durumunda, muhatap bankanın çekin karşılığını ödeyebilmesi için, çeki ibraz eden kişinin şekli olarak yetkili hamil olması gereklidir ve yeterlidir. TTK'nun 801. maddesine göre emre yazılı çeklerde düzgün bir ciro zincirinin varlığı, şeklen yetkili hamili tespit edecektir. Diğer bir deyişle, emre yazılı çekin ödenebilmesi için ciro silsilesinde ibraz eden kişinin şeklen yetkili hamil olması gerekir²⁴⁵.

Emre yazılı çeklerde muhatap, nama yazılı çeklerde olduğu gibi hamilin gerçek alacaklı olup olmadığını araştırmak zorunda değildir. Düzgün bir ciro zinciri, ilk cironun lehtar tarafından yapılması, sonraki ciroalarda bir ciroda kendisine ciro edilen kişinin sonraki ciroda ciro eden durumunda bulunması ve bu şekilde birbirine

²⁴⁰ **Bozer/Göle**, Ali/Celal s. 377.

²⁴¹ **Ülgen**, Hüseyin s. 304.

²⁴² **Reisoğlu**, Seza s. 191.

²⁴³ Yargıtay HGK, Esas No:2017/1150, Karar No: 2018/634, Tarih:28.3.2018, “Çek, kanunen emre yazılı senetlerdendir ve keşidecisi tarafından nama, emre ya da hamiline olarak... düzenlenebilir ve bu niteliğine göre devri farklı kurallara tabidir. Bu özellikleri gereği nama yazılı çekler yazılı bir devir beyanı ile zilyetliğin devri, emre yazılı çekler ciro ve zilyetliğin devri ve hamiline yazılı çekler ise sadece zilyetliğin devri ile devredilebilirler”, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>), (Erişim Tarihi. 08.04.2020).

²⁴⁴ **Bozkurt**, Tamer: Kıymetli Evrak Hukuku, Yeniden Kaleme Alınmış 1. Baskı, Legem Yayıncılık, Ankara 2020, s. 397.

²⁴⁵ **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 168; **Alışkan**, Murat: Kambiyo Senetlerinde Temlik Cirosu, 1. Baskı, Yayılım Yayıncılık, İstanbul 1998, s. 217 vd.

bağlı cirolarla çekin hamile kadar gelmiş olmasıdır. Muhatap bankanın cirolar arasında düzgün bir bağın bulunup bulunmadığını incelemesi yeterlidir. Son olarak bankanın, cirantaların imzalarının sıhhatini araştırma yükümlülüğü de bulunmamaktadır²⁴⁶.

1.1.3. Hamiline Yazılı Çekler

Çekler hamiline yazılı şekilde düzenlenebilir (TTK m. 785/1-c, m. 785/2 ve m. 785/3). Çeki elinde bulunduran kişi, hamiline yazılı çeklerde yetkili hamildir²⁴⁷. Bu çekler, sadece zilyetliğin intikali ile devredilebilir (TTK m.647). Uygulamada bu devir esnasında ciro yapılmakta ise de, hamiline yazılı çek, ciro ile emre yazılı hale dönüşmez. TTK'nun 791. maddesi uyarınca bu işlem, cirantayı sorumlu kılmaya yarar. Hamiline yazılı çekin ciro edilmesinin teminat fonksiyonu vardır, temlik ve teşhis fonksiyonunun ise bulunmadığı kabul edilmiştir²⁴⁸. Hamiline yazılı çeklerde, ciro varsa ciro zincirinin sıhhatine bakılmayıp, çeki elinde bulunduranın yetkili hamil olduğu kabul edilecektir²⁴⁹.

1.2. İbrazın Yapılacağı Muhatap (İbraz Yeri)

1.2.1. Muhatap Bankanın Bulunduğu Şubeye İbraz

Kural olarak çekin ibraz edileceği yer, ödeme yeridir²⁵⁰. Çek hesabının yer aldığı şube, çek yaprağının üstünde yazılı muhatap banka şubesidir²⁵¹. İbraz edilen çekin, muhatap bankanın çek hesabının bulunduğu şubesi tarafından ödenmesi için,

²⁴⁶ **Domaniç**, Hayri Kıymetli Evrak Hukuku, s. 458; **Günay**, Erhan: Cirolu Çeklerde Yetkili Hamil, 3. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2015, s. 40.

²⁴⁷ **Eriş**, Gönen s. 701, 702.

²⁴⁸ **Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer**, Hüseyin, Mehmet, Arslan, Füsün s. 303; **Alışkan**, Murat: “Teori ve Uygulamada Kambiyo Senetlerinde Lehtar Unsuru: Lehtar Unsurunun Hukuki Niteliği, Eksikliğinin Sonuçları, Lehtarın İşletme Adı Yazılarak Gösterilmesinin Sonuçları”, Legal Hukuk Dergisi, Sayı: 97, İstanbul 2011, (s. 83-131), s. 119.

²⁴⁹ **Günay**, Erhan 2015, s. 42.

²⁵⁰ **Bahtiyar**, Mehmet 2013, s. 56.

²⁵¹ **Çeker**, Mustafa s. 594.

çek hamilinin çeki ibraz süresi içinde sunması, hesapta karşılığın bulunması ve ödemeyi önleyen herhangi bir hukuki engelin bulunmaması zorunludur²⁵².

Diğer bir deyişle çek hesabının bulunduğu muhatap banka şubesi hamil tarafında çek ibraz edilse de, hesapta karşılık bulunmaması, yasal ibraz süresinin geçmiş olması, ciro zincirinin bozuk olması ve bu nedenle ibraz edenin tahsil yetkisinin bulunmaması veya düzenleyenin çekten caymış olması veya ödeme yasağı konulması yahut zorunlu unsurların yokluğu gibi durumlarda şube ödeme yapmayacaktır²⁵³.

Bununla birlikte, Çek Kanunu'nun 3/1. maddesine göre, muhatap bankanın herhangi bir şubesine çekin ibrazı durumunda hamilin, kimlik numarası belirlendikten sonra ödeme yapılacağı ve çek hesabının bulunduğu şubeden başka bir şubeye ibrazı durumunda ise çekin bulunduğu hesapta karşılığının bulunup bulunmadığı sorularak ödeme yapılacağı hükmü getirilmiştir.

Çekin muhatap bankanın, özellikle üzerine çek keşide edilen hesabın bulunduğu şubesi dışındaki, başka bir şubesine ibraz edilip edilemeyeceğine yönelik tartışma, Çek Kanunu'nun 3/1. maddesinin yürürlüğe girmesi ile sona ermiştir. Bu düzenleme ile hamil, çeki muhatap bankanın tüm şubelerine tahsil amacıyla ibraz edebilecek ve çek hesabının bulunduğu şube haricindeki bir şubenin de karşılığını sormak yoluyla ibraz edilen çek bedelini ödemesi zorunluluğu düzenlenmiştir²⁵⁴.

TTK'da yer alan şekil koşullarına uyan bir çekin ibrazı durumunda, karşılığının bir bölümünün veya tümünün bulunması halinde, hamilin vergi kimlik numarası tespit edildikten sonra, muhatap bankanın çeki ödemek zorunda bulunduğu ifade edilmiştir. Bununla birlikte çek üstünde yer alan imzaların kontrolünün sorumluluğu da çekin ibraz edildiği şubede olacaktır.

Muhataap banka haricinde çekin başka bir bankaya sunulması ise, TTK ve Çek Kanunu kapsamında geçerli bir "ödeme için ibraz" olarak nitelendirilmemektedir. Bu nedenle muhatap banka haricindeki bir bankanın da, çekte gösterilen muhatap

²⁵² **Pulaşlı**, Hasan s. 388.

²⁵³ **Çeker**, Mustafa s. 594.

²⁵⁴ **Donay**, Süheyl: Gerekçeli ve Açıklamalı Çek Kanunu, 1. Bası, Beta Basım Yayım, İstanbul 2010, s.66;**Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 272; **Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer**, Hüseyin/Mehmet/Arslan/Füsün s. 322-323.

bankadan çeki ödemek için provizyon istemesi noktasında herhangi bir yükümlülüğü ve hakkı bulunmamaktadır²⁵⁵. Bu noktada muhatap banka haricindeki bankalar, üçüncü kişi pozisyonundadır. Öteki bankalar, yalnızca hamil vasfıyla çeki devralabilir ve muhatap bankaya ödemek için başvurabilir.

Muhatap banka haricinde başka bir bankaya müracaat hiçbir şekilde ibraz manasına gelmemektedir. Uygulamada hamilin çeki başka bir bankaya vermesi, takasa verme veya sunma şeklinde ifade edilmektedir²⁵⁶.

Çek Kanunu'nun 3/3. maddesi uyarınca; kanuni sürede ibraz edilen çek hamiline karşı çekin kısmen veya tamamen karşılığı bulunması ile banka belli bir tutarı hamile ödeyecektir. Çekin karşılığının hiç bulunmaması halinde çekin bedeli 2.225 TL ve üzeri ise 2.225 TL; 2.225 TL'den az ise çek bedelini ödemelidir²⁵⁷. Çekin kısmen karşılığının bulunması halinde, çek bedeli 2.225 TL veya altında ise, çek bedelini aşmamak koşuluyla, kısmî karşılığı 2.225 TL'sına tamamlayacak bir miktarı; çek bedeli 2.225 TL'nin üzerinde ise, çek bedelini aşmamak koşuluyla, kısmî karşılığa ilave olarak bin Türk Lirasını ödemekle yükümlüdür.

Takas odaları vasıtasıyla ibraz edilen çekler için, Çek Kanunu'nun 3. maddesinde belirtilen sorumluluk miktarı bile ödenmeyecektir (m.8/4). Bu durumda da muhatap bankanın sorumluluk tutarını ödeme yükümlülüğü ortadan kalkmamaktadır. Fakat, takas odaları vasıtasıyla çekin ibrazı halinde, hesapta yeterli karşılığı olmadığının tespiti durumunda muhatap banka hesapta bulunan kısmi karşılık tutarı, çeki ibraz eden lehine 15 gün süreyle bloke edecektir (m.8/4)²⁵⁸. Bu düzenleme ile takas odalarına tevdi edilen çeklerde, yasayla belirli ve muhatabın

²⁵⁵ **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 273.

²⁵⁶ **Reisoğlu**, Seza s. 210; Y. 19. HD., Esas No: 2015/4846, Karar No:2015/15102, Tarih: 18.11.2015; Y. 11. HD., Esas No: 2015/5052, Karar No: 2015/12413, Tarih: 23.11.2015, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>), (Erişim Tarihi: 08.04.2020).

²⁵⁷ Çek Defterlerinin Baskı Şekline, Bankaların Hamile Ödemekle Yükümlü Olduğu Miktar İle Çek Düzenleme Ve Çek Hesabı Açma Yasağı Kararlarının Bildirilmesine ve Duyurulmasına İlişkin Tebliğ (Sayı: 2010/2)'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Sayı: 2020/1), Resmi Gazete: Tarih: 17.01.2020, Sayı: 31011.

²⁵⁸ Yargıtay 19. HD., Esas No: 2015/4846, Karar No: 2015/15102, Tarih: 18.11.2015, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>), (Erişim Tarihi: 08.04.2020).

kanun gereği ödemek zorunda olduğu sorumluluk bedeli dâhil olmak üzere herhangi bir kısmı ödeme yapılamayacaktır. Ayrıca çek bedelinin tümünün ödenmeyeceğinin belirlenmesi durumunda, muhatap banka, bu kısmi karşılığı hamil lehine 15 gün müddetle bloke eder.

Bu durumda hamil, takas odası vasıtasıyla ibraz edilen ve yeterli karşılık bulunmadığı için ödenmeyen çekin, var olan kısmi karşılığını 15 günlük süre içerisinde muhatap bankadan tahsil edebilir. Aynı zamanda karşılıksız kalan bölüm için ise yine muhatap tarafından Çek Kanunu'nun 3/6. maddesi gereğince kendisine verilecek çekin ön ve arka yüzlerinin onaylı fotokopisi ile yasal haklarını, çek borçlularından isteyebilir ve bunları mahkemelerde ve icrada ispat vasıtası şeklinde kullanabilir. Mahkeme veya icra müdürlüklerinin talebi durumunda, çekin aslı bu mercilere gönderilir²⁵⁹.

Telefon veya noter gibi vasıtalar kullanmak suretiyle hamilin çeki muhatap bankaya ibrazı olanaklı değildir²⁶⁰. Hamilin yaptığı ibrazın geçerli olması için, muhatap bankaya çeki tüm yönleri ile incelemeye olanak verecek şekilde fiilen ibrazı zorunludur²⁶¹.

1.2.2. Muhatap Bankanın Bulunduğu Şubeden Başka Şubeye İbraz

Çekin, çek hesabının açıldığı şubeden başka bir şubeye ibrazı olanaklıdır (Çek Kanunu m. 3/1). Bu halde çekin ibraz edildiği şube, hesabın bulunduğu şubeye karşılığı sorarak çekin bedelini ödemektedir. Çek hesabının yer aldığı şube haricinde herhangi bir şubeye ibraz, geçerli bir ibrazın bütün hukuki sonuçlarını meydana getirmektedir²⁶².

Ülkemizde tüm bankalar ağ sistemi ile birbirine bağlı olsa da, kanun koyucu çekin muhatap bankanın herhangi bir şubesine sunulması durumunda, oluşabilecek muhtemel sorunları, çek karşılığının çek hesabının bulunduğu şubeye sorularak bedeli ödeme yolu ile çözmek istemiştir. Hamilinden genellikle oransal bir komisyon

²⁵⁹ **Pulaşlı**, Hasan s. 363; **Yavuz**, Mustafa: “Çek Kanununda Yapılan Son Değişiklikler Işığında Çek Düzenleme ve Çek Hesabı Açma Yasağı”, Bankacılar Dergisi, Sayı: 106, 2018, (s. 112-126), s. 113.

²⁶⁰ **Bozer/Göle**, Ali/Celal s. 338.

²⁶¹ **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 273-274.

²⁶² **Pulaşlı**, Hasan s. 363.

ücreti alınarak, bankalar arası karşılık sorma masrafı karşılanır.. Masraf ödeme seçeneği veya yetkili şubeye gitme seçeneği, hamilin tercihine bırakılmaktadır²⁶³.

Çek Kanunu'nun 4/1. maddesi uyarınca çek, muhatap bankanın diğer şubesine ibraz edildiğinde, çek üzerine ibraz tarihi ve hesapta karşılık durumu yazılmalıdır. Bu hal, çek hamilinin muhatap bankaya çeki ibraz süresinde ibraz ettiğini göstermesi ve muhatap bankanın Türkiye'deki herhangi bir şubesine başvuru açısından önemlidir²⁶⁴. Zira Yargıtay, ibraz tarihinin çek üzerine yazılmaması halinde, çekin dışında ayrı bir belgeye yazılması veya şerh düşülmesinin ibraz yerine geçmediğini belirtmektedir²⁶⁵. Kaldı ki Yargıtay, bu şekilde bir çekin, kambiyo senedi vasfını yitirdiğini de kabul etmektedir²⁶⁶.

1.2.3. Takas Odasına İbraz

Normal koşullarda çek, muhatap bankanın çekte yazılı şubesine ibraz edilir.²⁶⁷ Ancak TTK'nun 798. maddesi bir takas odasına da çekin ibraz edilebileceği hükmünü getirmiştir. Çekin muhatap bankadan başka bir bankaya sunulması durumunda teknik olarak bir ibrazdan bahsedilemeyecektir, ancak bu halde çekin ibraz edildiği banka, çeki takas odasına verecektir²⁶⁸. Çekin hamili, doğrudan çeki takas odasına ibraz edemez.

Çek Kanunu'nun 8/I ve II. maddelerinde hükme bağlandığı üzere, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, çeklerin banka şubeleri arasında hesaplar arasında kayden ödenmesini temin edecek tüzel kişiliği sahip bir sistem kurmaya ve bu sistemi denetimi altında yürütmeye yetkili kılınmıştır. Ayrıca maddede Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın, kayıtlar arasında hesaben ödeme sisteminin

²⁶³ **Arslan/Kayanççek**, Çetin/Murat s. 226; **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 272.

²⁶⁴ **Pulaşlı**, Hasan s. 363.

²⁶⁵ **Eriş**, Gönen s. 1994; Yargıtay 12. HD, Esas No:2014/32653, Karar No: 2015/4065, Tarih: 26.02.2015, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>), (Erişim Tarihi: 09.04.2020).

²⁶⁶ Yargıtay 12. HD, Esas No: 2014/27437, Karar No: 2015/892, Tarih:19.01.2015, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>), Erişim Tarihi: 09.04.2020).

²⁶⁷ **Bozkurt**, Tamer: Kıymetli Evrak Hukuku, Yeniden Kaleme Alınmış 1. Baskı, Legem Yayıncılık, Ankara 2020, s. 409.

²⁶⁸ **Poroy/Tekinalp**, Reha/Ünal s. 300.

kuruluş ve işleyişini Resmi Gazete’de yayımlanacağı bir yönetmelikle düzenleyeceği ifade edilmiştir. Bu kapsamda “Çek Takas Faaliyetleri Hakkında Yönetmelik” 09.06.2018 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Yönetmelik, çek takas ve mutabakatına ilişkin usul ve esasları kapsamaktadır. Bunlarla birlikte çeklerin bankalar arasında kayden ve hesaplar arasında ödenmesinin temin edilmesine yarayacak sistem ve sistem faaliyetlerine de yer verilmiştir.

Çek Kanunu’nun 8/III. maddesi uyarınca yönetmelikte yer alan usul ve kurallar doğrultusunda çeklerin fiziki olarak ibraz edilmesine gerek olmaksızın, yalnızca çek bilgileri üstünden bankalar arası takas odaları vasıtasıyla elektronik ortamda muhatap bankaya gönderilerek işlem görmesi, TTK’ya göre takas odasına ibraz hükmünde olacaktır. Bu hükümler çerçevesinde çekin muhatap banka haricinde başka bir bankaya ibrazı durumunda, fiilen veya elektronik olarak takas odasına ibrazı olanaklıdır.

Çekin takas odasına ibrazı, geçerli bir ibraz vasfında kabul edilecek ve tüm hukuki ve cezai sonuçları meydana getirecektir²⁶⁹. Karşılığının bulunmaması durumunda, çekin üstüne muhatabın ödememe sebebi yazılarak takas odası yetkilileri tarafından imzalanacaktır (TTK m.808). Bu durumda çek, takas odasınca ibraz eden bankaya geri gönderilir²⁷⁰.

Yönetmeliğe göre, takas sisteminde yer alan banka ve kuruluşların yükümlülükleri;

-Bankanın şubelerine hamiller tarafından ibraz edilen çekleri, muhatap bankalara vekâleten almak ve bu çeklere dair bilgileri muhatap bankaya göndermek üzere takas odasına iletmek,

-Çek hesabında yeterli karşılık olmadığı için ödenemeyen çeklere dair tespit işlemini ve ödemeyi önleyen diğer kayıtları, çeklerin arkasına muhatap katılımcı adına yazmak,

- Provizyon temin edilememesi durumunda, karşılığı olan çekler gibi işlem gören çeklere ilişkin, bu Yönetmelik ve sistem kurallarında belirtilen süre ve yükümlülüklerle uymak şeklinde ifade edilmiştir.

²⁶⁹ **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 274-275.

²⁷⁰ **Reisoğlu**, Seza s. 217.

Takas odaları vasıtasıyla ibrazı yapılmış çeklerde kısmi ödeme yapılmamaktadır, fakat çek hesabında çek tutarının bir bölümünün karşılığının bulunması durumunda muhatap banka bu tutar üzerine hamil lehine on beş gün bloke yapmaktadır (Çek Kanunu m.8/IV). Bununla birlikte çekin kısmen karşılığının bulunması durumunda, Çek Kanunu'nun 3/III. maddesinde yer alan çekin karşılığının bulunmaması durumunda, muhatap bankanın ödemekle zorunlu olduğu tutarlar da ödenmez. Fakat bu hal, muhatap bankanın zorunlu sorumluluk tutarını ödeme yükümlülüğünü kaldırmaz (Çek Kanunu m.8/IV).

1.3.İbraz Süreleri

Bir çekin ödenebilmesi için, muhatap bankanın herhangi bir şubesine veya takas odasına kanunda öngörülen süreler içinde ibraz edilmiş olması gerekmektedir. Düzenleyen, çekin karşılığını ibraz süresince çek hesabında bulundurmamakla sorumlu olup, ibrazın gereken süreler içinde yapılmaması durumunda çekin ödenmemesinden sorumluluğu doğmayacaktır²⁷¹. Ayrıca çekin karşılığının bulunmaması halinde muhatap bankanın ödemekle yükümlü olduğu tutarın ödenmesi için de, çekin hamil tarafından süresinde ibraz edilmiş olması gerekmektedir. Bununla birlikte, çekin karşılığının bulunmaması halinde hamilin başvuru hakkının zamanaşımı ve cezai yaptırımlara başlanabilmesi için şikâyet süresinin hesaplanmasında ibraz süreleri temel alınmaktadır²⁷².

²⁷¹ **Bilgili ve Demirkapı**, Fatih ve Ertan s. 185.

²⁷² Anayasa'nın 38/8. maddesi uyarınca sözleşmeden doğan yükümlülüğün yerine getirilmemesi nedeniyle özgürlüğü kısıtlayıcı ceza verilemeyeceğinden, karşılıksız çek düzenleme eylemine hapis cezası öngörülmesinin Anayasa'ya aykırı olduğu ifade edilebilir. Bkz. **Kurt**, Hüseyin: 6728 Sayılı Kanun Kapsamında Karşılıksız Çekten Kaynaklanan Sorumluluk ve Yaptırımlar, Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Karabük 2018, s. 65; **Yıldırım**, Zeki /**Çetintürk**, Ekrem: “İbraz Edilen Çekle İlgili Olarak Karşılıksızdır İşlemi Yapılması Halinde Nasıl Bir Yaptırım Uygulanması Gerektiği Sorunu”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı: 103, Ankara 2012, (s. 27-84), s.34-35; **Ağar**, Serkan/**Sandal**, Evrim: Türk Ceza Kanunu ve 5941 Sayılı Çek Kanunu Kapsamında Karşılıksız Çek Suçu ve Uygulaması, 1. Baskı, Yaklaşım Yayınları, Ankara 2010, s. 136-137; **Kahyaoglu**, Emin Cem: “5941 Sayılı Çek Kanunu İle İlgili Bazı Tespitler”, *KHD (Hakemli)*, S: 67-68 Mart-Nisan, (2010), (s. 140-148), s. 148; **Avcı**, Mustafa: “Borç İçin Hapis Yasağı” Çetin Özek Armağanı, Galatasaray Üniversitesi Yayınları,

1.3.1. İbrahim Süresi

1.3.1.1. Kanunda Yer Alan İbrahim Süreleri

TTK'nun 796/1. maddesine göre, bir çek düzenlendiği yerde ödenecekse on gün, düzenlendiği yerden başka bir yerde ödenecekse bir ay içinde muhatap bankaya ibraz edilmek zorundadır. Maddenin ikinci fıkrası uyarınca, çekin ödeneceği yerin keşide yerinden farklı bir ülkede olması halinde çek; keşide yeri ile ödeme yeri aynı kıtada ise bir ay, farklı kıtalarda ise üç ay içerisinde muhatap bankaya ibraz edilmelidir (TTK m. 796/2- c. 1). Yine aynı fıkra göre, bir Avrupa ülkesinde keşide edilip Akdeniz'de sahili bulunan bir ülkede ödenecek olan ve Akdeniz'de sahili olan bir ülkede düzenlenip bir Avrupa ülkesinde ödenmesi gereken çeklerin keşide ve ödeme yerlerinin aynı kıtada olduğu kabul edilmiştir. (TTK m. 796/2- c. 2)25.03.2020 tarihli ve 7226 Sayılı bazı kanunlarda değişiklik yapılmasına dair kanuna Covid-19 salgın hastalığı sürecinde ülke çapında alınan tedbirler nedeniyle oluşabilecek herhangi bir mağduriyetin önüne geçmek için ibraz sürelerine ilişkin geçici madde eklenmiştir.²⁷³

Kanun maddesindeki sürelerin belirlenmesinde çek üstünde düzenlenme yeri ve ödeme yeri olarak belirtilen yerler göz önüne alınmalıdır. Bu çerçevede ibraz süresi tespit edilirken keşidecinin çeki fiili olarak keşide ettiği yer değil, çek üzerinde yazılı olan yer keşide yeri olarak kabul edilmektedir²⁷⁴. Aynı şekilde, ödeme yeri olarak hamilin çekin ödenmesi için ibraz ettiği banka şubesinin bulunduğu yer değil²⁷⁵, çek üstünde ödeme yeri olarak gösterilen yer; çek üstünde ödeme yeri açıkça

İstanbul 2004, (s. 105-145), s. 114 vd.; **Domaniç**, Hayri: “Karşılıksız Çeke Hapis Cezası Anayasaya Aykırıdır”, Legal Hukuk Dergisi, Sayı: 11, İstanbul 2003, (s. 2737-2743), s. 2737.

²⁷³ Resmi Gazete: Tarih: 30.04.2021, Sayı: 31470. Madde: 15

²⁷⁴ **Öztaş**, Fırat 2019, s. 273; **İmregün**, Oğuz 2007, s. 129; **Kendigelen**, Abuzer: “Çekten Cayma ve Ödeme Yasağı”, Makalelerim Cilt I: 1986-2001, 3. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2018, s. 86; **Moroğlu**, Erdoğan 2010, s. 510.

²⁷⁵ **Narbay**, Şafak: Çekten Cayma ve Ödeme Yasağı, Genişletilmiş ve Güncelleştirilmiş 2. Bası, Beta Basım Yayın, İstanbul 1999, s. 36; Göle, s. 131; **Güngör**, Şener/**Kaya**, Mustafa: 4814 Sayılı Kanunla Değişik Çek Suçları, Açıklamalar - Kararlar - İlgili Mevzuat, 2. Bası, Turhan Kitabevi,

yazılmaması halinde TTK'nun 781/2. maddesi gereğince muhatap bankanın ticari unvanının yanında yer alan yer, ödeme yeri kabul edilir. Muhatap bankanın ticari unvanının yanında birden fazla yer gösterilmiş ise çek, ilk gösterilen yerde ödenir (TTK m. 781/2 c. 2). Bankanın ticari unvanının yanında bir yer gösterilmemiş ve ödeme yeri çek üstünde açık şekilde yazılmamışsa, çek muhatap banka merkezinin olduğu yerde ödenecektir (TTK m. 781/2 c. 3).

Bankaların matbu şekilde bastırıldığı çek yapraklarının neredeyse tamamının üstünde ödeme yerinin yazılacağı ayrı bir bölüm yer almamakta ve ayrıca çek keşide edenler de keşide sırasında çekin üstüne bir ödeme yeri belirtmemektedir²⁷⁶. Fakat bu çeklerin hemen hemen tamamında, Çek Kanunu'nun 2/7. maddesi gereğince çek hesabının bulunduğu banka şubesinin, çek yapraklarına yazılması hükmü getirildiğinden, muhatap bankanın ticari unvanının yanında bu şubenin bulunduğu il ve ilçe yazılmaktadır. Bu şekilde ödeme yeri, çekin üstündeki bilgilerden tereddüde neden olmayacak şekilde belirlenebilmekte olup, bu yer, keşidecinin muhatap bankada çek hesabının yer aldığı yerdir²⁷⁷.

Bu açıklamalarla birlikte ibraz sürelerinin belirlenmesi bakımından TTK'nun 796/1. maddesinin temel aldığı yer teriminden anlaşılması gereken şey açık değildir. Doktrinde ve uygulamada bu kavram tartışılmış ve hangi hallerde on günlük ve bir aylık sürelerin uygulanacağı hususunda farklı açıklamalar yapılmıştır.

Doktrinde yer kavramından, il sınırlarının anlaşılacağı belirtilse de²⁷⁸, bazı yazarlara göre, yer kavramından ilçe sınırı anlaşılmalıdır. Buna göre Türkiye mülki yönetim bölümleri olarak il, ilçe ve bucaklara ayrılmış olup, bucaklardan istenen yararın oluşmaması neticesinde bucaklar tasfiye edilmiş ve yeni bucak da kurulmamaktadır. Bu nedenle yer kavramından, en küçük idari birim olan ilçe akla gelmelidir. Bununla birlikte, bu görüşe göre büyükşehirlerde bu kriterin

Ankara 2004, s. 130; **Akın**, Murat Yusuf: "*Türk Hukukunda Karşılıksız Çek*", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 9, S. 1-3, İstanbul 1995, (s. 409-433), s. 416.

²⁷⁶ **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 105; **Narbay**, Şafak 2003, s. 800.

²⁷⁷ **Reisoğlu**, Seza s. 202; **Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer**, Hüseyin, Mehmet, Arslan, Füsün s. 324.

²⁷⁸ **Şimşek**, Edip: Hukukta ve Cezada Ticari Senetler, 1. Baskı, Yonca Matbaası, Ankara 1982, s. 451.

uygulanmaması ve büyükşehir belediye sınırları içinde yer alan tüm ilçelerin aynı yer olarak kabul edilmesi gerektiği belirtilmektedir.

Başka bir görüşe göre, yer kavramından anlaşılması gereken, düzenleyenin iradesine bakılarak belirlenmelidir. Örnek olarak, bir çekte ödeme yerinin Ankara il sınırları içinde olduğu bir durumda keşideci, keşide yeri olarak “*Polatlı- Ankara*” yerine yalnızca “*Polatlı*” yazmışsa, keşide yeri ile ödeme yeri arasında bir farklılık oluşturma iradesi bulunduğundan, bu çekin ibraz süresi bir aydır²⁷⁹.

Bir diğer görüş uyarınca, 6360 sayılı “On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”²⁸⁰ gereğince bu Kanunun 1 ve 2. fıkralarında belirtilen 30 ilin büyükşehir belediye sınırları, bundan böyle il mülki sınırı kabul edildiğinden, bu iller ve illere bağlı ilçeler bakımından çekte ödeme yeri ile keşide yeri, aynı yer kabul edilmektedir. Hatta karışıklık yaşanmaması bakımından büyükşehir olmayan tüm iller ve ilçelerinin de ödeme ve keşide yeri açısından aynı sayılarak ibraz süresinin 10 gün kabul edilmesi gerektiğini belirtilmektedir²⁸¹.

İbraz sürelerinde uygulama birliğinin sağlanması bakımından il sınırlarının esas alınması gerektiğini savunulmuştur. Kendigelen’e göre bir çekin, çek hesabının yer aldığı şube yanında muhatap bankanın tüm şubelerine ibraz edilebilmesi olanağı bulunduğundan, aynı ülke sınırları içerisinde ibraz zorluğu bulunmadığından ve bir aylık ibraz süresi görüşünün kabul edilmesinin faydalı bir yönü ve haklı bir gerekçesi olmadığından, ibraz süresinin 10 gün olarak belirlenmesinin doğru olacağı ifade edilmiştir²⁸².

Doktrinde Özkorkut²⁸³, Narbay²⁸⁴ ve Moroğlu²⁸⁵ bu sorunun çözümü için ibraz sürelerinin İsviçre hukukunda olduğu gibi ülke içinde olma ölçütü getirilerek

²⁷⁹ **Bozer/Göle**, Ali/Celal s. 372-373.

²⁸⁰ Resmi Gazete: Tarih: 06.12.2012, Sayı: 28489.

²⁸¹ **Pulaşlı**, Hasan s. 319; Uçar, s. 336.

²⁸² **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 284.

²⁸³ **Özkorkut**, Korkut: “Çek Hukukunda Ödeme İçin İbraz Süreleri”, Batider, C. 19, S. 2, Ankara 1997, (s. 43-61), s. 61.

²⁸⁴ **Narbay**, Şafak 1999, s. 42.

²⁸⁵ **Moroğlu**, Erdoğan: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Değerlendirme ve Öneriler, 8. Baskı, On İki Levha Yayınevi, İstanbul 2016, s. 411.

belirlenmesi ve çekin keşide ile ödeme yerinin ülke sınırları içinde bulunduğu hallerde tek bir ibraz süresi getirilmesi gerektiğini ileri sürmüşlerdir.

Uygulamada yargı kararlarında bazen il, bazen ilçe, bazen il belediye ve büyükşehir belediyesi gibi sınırların yer olarak kabul edildiği, farklı yönde birçok karar bulunmaktadır²⁸⁶.

Bu sorunun çözümü için çekin keşide ve ödeme yerinin Türkiye içinde yer aldığı hallerde tek bir ibraz süresinin belirlenmesi gerektiği ve sınırların daha kolay tespit edilebilmesi, ticari hayatın güçleştirilmemesi ve uygulamada birliğin sağlanması açısından, ibraz sürelerinin belirlenmesinde il sınırlarının esas alınması gerektiği görüşlerine katılıyoruz²⁸⁷.

1.3.1.2. İbraz Sürelerinin Hesaplanması

TTK'nın 796/3. maddesi gereğince çekte ibraz süreleri, keşide tarihi olarak yazılan günün ertesi gününden itibaren işlemeye başlar. Bu madde uyarınca ileri tarihli çekler açısından çekin ibraz süresi belirlenirken, çekin fiilen keşide edildiği tarih değil, çek üstünde yazılı olan keşide tarihi kabul edilecektir²⁸⁸. Bununla birlikte aynı madde gereğince ibraz süresi, çekte yazılı keşide tarihinin ertesi günü işlemeye başlayacağından, ibraz sürelerinin belirlenmesinde çekte keşide tarihi olarak yer alan tarih dikkate alınmayacaktır²⁸⁹. Çekte ibraz sürelerinin belirlenmesinde, keşide günü

²⁸⁶ **Güngör/Kaya**, Şener/Mustafa 2004, s. 136/142; **Eriş**, Gönen s. 766; Yargıtay 12 HD, Esas No: 2016/20258, Karar No: 2017/11897, Tarih: 04.10.2017; Yargıtay 12 HD., Esas No: 2009/27995, Karar No: 2009/8023, Tarih: 14.4.2009; Yargıtay 10 CD., Esas No: 2004/401, Karar No: 2004/2006, Tarih: 24.02.2004, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>), (Erişim Tarihi: 10.04.2020)

²⁸⁷ **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 284.

²⁸⁸ **Bilgen**, Mahmut: Uygulamada Kambiyo Senetleri (Poliçe, Bono, Çek), 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2010, s. 198; **Bahtiyar**, Mehmet: "5941 sayılı Çek Kanunu Açısından İleri Tarihli Çek", Makaleler III, 1. Baskı, Beta Basım Yayım, İstanbul 2014, s. 375; **Karayalçın**, Yaşar s. 291.

²⁸⁹ Mülga TTK döneminde ibraz sürelerinin belirlenmesinde çekte keşide tarihi olarak yer alan günün hesaplanıp hesaplanmayacağı tartışmalıydı. İbraz sürelerini hükme bağlayan ETTK 708/4. maddesinde ibraz sürelerinin çekte keşide tarihi olarak yazılı günden itibaren başlayacağı hükmü

olarak yazılı tarihin hesaplanmaması, çekin muhatap bankaya ibrazının çekte keşide tarihi olarak gösterilen günde yapılmasını engellemektedir²⁹⁰. Elbette bu hüküm, çekin ibrazının mümkün olduğu son günün tespiti bakımından önem taşımaktadır.

İbraz süreleri çek üstünde keşide tarihi olarak yazılı günün ertesi gününden itibaren işleyecek olsa da, TTK 795/2. maddesinde çekin, üstünde keşide tarihi olarak yazılı tarihten önce de tahsili için ibrazına izin verilmiş ve bu halde çekin ibraz edildiği günde ödeneceği ifade edilmiştir. Ancak Çek Kanunu Geçici 3/5. maddesine göre, 31.12.2020 tarihine kadar çeklerin üstünde gösterilen keşide tarihinden önce ibrazı yasaklanmıştır²⁹¹. Bu nedenle bir çekin üstünde keşide günü olarak yazılı tarihten önce bankaya ibrazı, geçerli bir ibraz olmayacaktır.

Çek, muhatap bankaya iş günlerinde ibraz edilebilir (TTK m. 816/1). Tahsil için ibrazın yapılması gereken son günün pazara veya başka bir tatil gününe denk gelmesi halinde bu süre, tatil gününü izleyen ilk iş gününe kadar uzayacaktır (TTK m. 816/2-c. 1). Son olarak ibraz süresi içinde bulunan tatil günleri de süre hesaplanırken bu süreye dâhil olacaktır (TTK m. 816/2 c. 2).

getirilmişken, ETTK 729. maddesinde *“kanunun bu kısmında gösterilen sürelerin hesabında bunların başladığı gün sayılmayacaktır”* şeklinde bir düzenleme bulunmaktadır. Bu iki düzenleme arasındaki farklılığa ilişkin tartışma, Yargıtay kararları doğrultusunda yapılan yasal değişiklikle nihayete ermiş, ETTK 729. maddesinde düzenlemeye ağırlık verilerek bu hüküm 6102 sayılı TTK’da 817. madde şeklinde yer almıştır. İbraz sürelerinin hesaplanmasında ETTK 708/4. maddesinin karşılığı olan TTK 796/3. maddesinde değişiklik yapılarak gidilerek ibraz sürelerinin belirlenmesinde çekte keşide tarihi olarak gösterilen günün hesaba katılmayacağı hükme bağlanmıştır. Ancak yapılan bu değişiklik benzer bir sorunun ortaya çıkmasına neden olmuştur. Zira TTK 796/3. maddesinde çekte ibraz sürelerinin keşide tarihi olarak yazılı günün ertesi gününden itibaren başlayacağı düzenlenmişken, TTK m. 817 hükmünde kanunun ibraz sürelerinin düzenlendiği bölümünün de dâhil olduğu kısımdaki süreler hesap edilirken, bunların başladığı günün sayılmayacağı düzenlenmiştir. İki maddeye bakıldığında çekte ibraz sürelerinin TTK 796/3. maddesi gereğince keşide tarihi olarak yazılı günün ertesi gününden itibaren mi yoksa 817. maddesi gereğince keşide tarihi olarak yazılı günün ertesi günü dikkate alınmayıp, bahse konu günün ertesi gününden itibaren mi hesaplanacağı belli değildir. Bkz. **Büyüksişli**, s. 33.

²⁹⁰ **Bozer/Göle**, Ali/Celal s. 374.

²⁹¹ **Bahtiyar**, Mehmet 2013, s. 54.

1.4.İbraz Sürelerinin Hukuki Niteliği

İbraz süreleri, zamanaşımı süresi değil, hak düşürücü sürelerdir. Bu süreler geçtiği takdirde, bir uyuşmazlık durumunda sürenin geçtiği her zaman öne sürülebilir veya hâkim yahut icra müdürü bu durumu re'sen dikkate alır²⁹².

TTK'nın 796. maddesi emredici bir hüküm getirdiğinden, tarafların, öngörülen ibraz sürelerini çek üstüne yazacakları bir kayıtla veya haricen bir anlaşma ile değiştirmeleri mümkün değildir²⁹³. İbraz sürelerini değiştirmeye dair çek üstüne yazılmış olan kayıt da yok hükmünde sayılır ve yazılmamış kabul edilir. İleri tarihli çek keşide etme yoluyla, ibraz sürelerinin uzatılması veya önceki tarihli çek keşide edilerek bu sürelerin fiilen kısaltılması olanaklıdır²⁹⁴.

Çekin kanunda yer alan ibraz süreleri içerisinde sunulması, bir devletin yasal düzenlemeleri veya herhangi bir mücbir sebep gibi üstesinden gelinmesi olanaksız bir engel sebebiyle yapılamamışsa bu süreler uzayacaktır (TTK m. 811)²⁹⁵. Mücbir sebebin ortadan kalkmasından sonra hamil, herhangi gecikmeye mahal vermeksizin çeki ibraz etmek zorundadır. TTK'nun 811/5. maddesi uyarınca hamil veya çeki ibrazla yetkilendirdiği kişinin yalnızca kendileriyle ilgili durumlar veya olguları,

²⁹² **Bilgili ve Demirkapı**, Fatih ve Ertan s. 184, **Kınacıoğlu**, Naci s. 284; **Tekil**, 1994, s. 207.

²⁹³ **Narbay**, Şafak 1999, s. 40; **Karayalçın**, Yaşar s. 292; **Özkorkut**, Korkut s. 47.

²⁹⁴ **Bozer ve Göle**, Ali/Celal s. 376; **Poroy ve Tekinalp**, Reha ve Ünal s. 326; **Bahtiyar**, Mehmet 2014, s. 378; **İmregün**, Oğuz s. 127.

²⁹⁵ Yargıtay 12. HD., Esas No: 2016/31681, Karar No:2018/4282, Tarih: 04.05.2018,sayıli ilamında “Somut olayda; dayanak çekin süresi içerisinde, 16/05/2014 tarihinde bankaya ibraz edildiği, ... Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 19.02.2014 tarih ve 2014/A.S.Ö.2791 sayılı kararı ile tedbir konulduğundan çek aslının ibraz edilen banka tarafından hamiline iade edilmediği, çeki Cumhuriyet Başsavcılığınca el konularak adli emanete alındığı, talep üzerine 27.11.2015 tarihinde çekin aslı gibidir imzalı suretinin alacaklıya teslim edildiği ve anılan çek fotokopisi ile takibe geçildiği anlaşılmaktadır. Bu durumda, mücbir sebep nedeniyle çek aslının takibe eklenmesi mümkün olmadığından anılan çek fotokopisine dayalı olarak takip başlatılması usul ve yasaya uygundur” şeklinde karar vermiştir (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgi/BankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>), (Erişim Tarihi: 10.04.2020).

mücbir sebep olarak kabul edilemez. Yargıtay kararlarında savcılık tarafından çeke el konulması ve bu nedenle ibraz süresinin kaçırılmasını mücbir sebep olarak kabul edilmiştir²⁹⁶.

Hamil, çeki süresi içinde tahsili amacıyla ibraz etmezse, keşideci ve diğer çek borçlularına karşı başvurma hakkını kullanamayacaktır. İbraz süresi geçtikten sonra keşideci çekten cayabilir ve banka da süresi içinde ibraz edilmemiş bir çeki ödemekle yükümlü değildir. Süresinde ibraz edilmeyen bir çekin keşidecisi hakkında karşılıksız çeke dair yaptırımlar uygulanamaz²⁹⁷. Ayrıca çekin süresinde ibraz edilememesi halinde hamil, kambiyo senetlerin mahsus şekilde başvuru borçlularına karşı müracaat hakkını kaybeder²⁹⁸.

1.5. Çekte Vade Sorunu

Teknik olarak poliçe ve bonoda olduğu gibi çekte bir vade bulunmamaktadır, Çekin zorunlu koşullarını düzenleyen TTK'nun 780. maddesinde bir vadeden bahsedilmemesi ve ödemeye dair TTK'nun 795. maddesi kenar başlığında "muacceliyet" kavramının yer alması²⁹⁹, tereddüde sevk etmeyecek şekilde çekte vadenin bulunmadığını göstermektedir. Eski TTK'da çekle ilgili bir vadeden bahsedilmişse de, kanun koyucu doğru olmayan ve yerinde görülmeyen bu terime TTK m.793 ve 795'te yer vermeyerek, çekte teknik anlamda bir vadenin olmayacağını doğrulamıştır³⁰⁰.

²⁹⁶ Yargıtay 12. HD., Esas No: 2016/31681, Karar No: 2018/4282, Tarih:04.05.2018 sayılı ve Y. 12. HD, Esas No: 2011/7630, Karar No:2011/6081, Tarih: 11.4.2011 sayılı ilamlar, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>), (Erişim Tarihi: 10.04.2020).

²⁹⁷ **Bilgili ve Demirkapı**, Fatih ve Ertan s. 185.

²⁹⁸ **Yaman**, Rabiye: "*Çekin Ciroosu ve Hukuki Sonuçları*", Terazi Hukuk Dergisi, Cilt: 8, Sayı: 85, Ankara Eylül 2013, (s.70-81), s. 79.

²⁹⁹ "Muacceliyet kaydı" farklı bir kavram olup, bir borç ilişkisine dayanarak birden fazla çek düzenlenip birinin ödenmemesi halinde diğerlerinin muaccel olacağına dair kayıttır. Bkz. **Bahtiyar**, Mehmet: "*Muacceliyet Şartının Bonoya Etkisi ve Geçerliliği Sorunu* ", Prof. Dr. Ömer Teoman'a 55. Yaş Günü Armağanı, Cilt: I, 1. baskı, Beta Basım Yayım, İstanbul 2002, s. 100.

³⁰⁰ **Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer**, Hüseyin, Mehmet, Arslan, Füsün s. 319.

TTK'nun 795/1. maddesi gereğince, çek üzerinde yalnızca vadeyi gösteren bir kayıt yazılmamış kabul edilmekte ve vade kaydı olsa bile çekin yine "*görüldüğünde ödeneceği kuralı*" geçerliliğini muhafaza etmektedir³⁰¹. Çek, kredi aracı olmayıp, tamamıyla bir ödeme aracı şeklinde düzenlediğinden, çekin bu özelliği de, ibrazında ödenmesi gerektiği yönündeki gerekçeyi haklı kılmaktadır. Çek üzerine vade yazılması veya "*gününde muteberdir*" gibi bir kayıt bulunsa da, çek muhatap bankaya ibraz edildiğinde ödenmelidir. Hamilin çekin ibrazını ve tahsilini isteyebilmesi için vade süresince beklemesini salık veren kayıtlar hukuken sonuç doğurmazlar.

Basılı çek yaprakları üstüne vade süresinin belirtilmesine imkân verecek bir yer bırakılmadığından uygulamada, keşide tarihi yerine ileri bir tarih yazılarak vadeli çek düzenlenmesi olanağı oluşturulmuştur.

Bununla birlikte TTK'nun 795/2. maddesine göre; "*Düzenleme günü olarak gösterilen günden önce ödenmek için ibraz olunan çek, ibraz günü ödenir*". Bu maddede açıkça vadeli çek düzenlenmesinin geçersiz olduğu ifade edilmiştir. Çekten doğan talep hakkının, çekin tahsili için ibrazı ile muaccel olacağı, bu kapsamda çekte vadenin değil, TTK'nun 795/1. maddesinde belirtildiği üzere yalnızca "*görüldüğünde ödeneceği kuralı*" bulunduğu, bu amir hükme aykırı *vadesinde geçerlidir* veya *üstündeki keşide tarihinden önce ibraz edilemez* gibi kayıtların ve anlaşmaların çek üstünde veya çek dışında olup olmadığına bakılmaksızın geçersiz olduğu ve hukuken bir sonuç doğurmayacağı hükme bağlanmıştır. Böyle bir çekin, üstünde yazılı düzenleme gününden önce ibrazının olanaklı olduğu, vade kaydına uygun olmayan böyle bir ibrazın hamilin hukuki sorumluluğunu doğurmayacağı ve sonuç olarak çekte vadeye ilişkin bu tartışmaların anlamsız olduğu ve ibraz sürelerinin önem taşıdığı görülmektedir³⁰².

1.6. Vadeli (İleri Tarihli) Çek Uygulaması

Vade, taraflar arasındaki bir borcun ifasının akit veya yasayla ileri bir tarihte gerçekleştirilmesi şeklinde tanımlanabilir. İleri tarihli çek, senet metni üzerine vade

³⁰¹ Kendigelen, Abuzer 2019, s. 259.

³⁰² Kendigelen, Abuzer 2019, s. 261; Eriş, Gönen s. 213; Tandoğan, Haluk s. 78; Demirel, Duygu s. 16

süresi yazılması ile değil, çekin üstündeki düzenleme tarihinin ileri bir tarih şeklinde yazılmasıdır. Bu çekler doktrinde “ileri tarihli çek” olarak adlandırılmakta olup, uygulamada ise “vadeli çek” olarak tanımlanmaktadır.

TTK'nın 795/2. (eTTK m.707/II) maddesi ile, kanun koyucu ileri tarihli çeklerin geçerli olduğunu açıkça belirtmiştir³⁰³. İleri tarihli çeklere ilişkin kanuni düzenleme, Çek Kanunu'nun 3/8. maddesinde yapılmıştır. Bu çeklerin keşide gününden önce ibraz edilerek tahsil edilip edilemeyeceği ve tahsil edilememesi durumunda hukuki ve cezai yaptırımlara başvurulmasının adaletli olup olmadığı sorunları öğretide tartışılmıştır. Düzenleyenin, çek üstünde gerçek düzenleme tarihi yerine daha sonraki bir günü düzenleme tarihi olarak belirtmesi ve bu şekilde bir çekin lehtar tarafından kabul edilmesi, “ taraflar arasında bir centilmenlik anlaşması” şeklinde ifade edilmiştir³⁰⁴.

İleri tarihli çek, aslında keşide edildiği günden ileri bir tarihi gösteren ve gerçeğe aykırı düzenleme tarihli çekler şeklinde tanımlanabilir³⁰⁵. Örnek olarak, A'nın, B lehine 10.12.2019 gününde bir çek düzenlediği ve çek üstüne düzenleme günü olarak 10.12.2019 gününü yazdığını söylersek, bu ihtimalde normal bir çekten söz edilir. Fakat bu çek üzerine 10.04.2020 tarihi yazılırsa, bu durumda ileri tarihli çek olur.

İleri tarihli çek düzenlemek için uygulamada çek üzerinde düzenleme günü yanında bir 'vade günü' veya senedin üzerine 'falanca tarihte geçerli olacaktır', 'vade tarihinden önce muhatap bankaya ibraz edilemez' şeklinde vade kayıtları yazılmaktadır. Fakat daha önce belirttiğimiz üzere, bu çekler ileri tarihli çek olmayıp, normal çeklerdir ve çek üstündeki kayıtlar da yazılmamış kabul edilir.

1.7. İleri Tarihli Çekin Tarihsel Gelişimi ve Hukuki Dayanağı

İleri tarihli çekler ilk olarak eski TTK'nın 707/2. maddesi ile mülga 3167 sayılı Çek Kanunu'nun 4. ve 16. maddelerinde yer almıştır. Bu çekler, günümüzde 6102 sayılı TTK'nın 795/2. maddesi ve 5941 sayılı Çek Kanunu'nun 3/8. maddesinde düzenlenmiştir.

³⁰³ **Tekinalp**, Ünal 2011, s. 926; **Bahtiyar**, Mehmet 2013, s. 51.

³⁰⁴ **Tandoğan**, Haluk s. 78.

³⁰⁵ **Çöl**, Hüseyin Cem s. 195.

Çekin zorunlu unsurlarından biri de düzenleme gününün gösterilmesidir. TTK 781/1. maddesi uyarınca, düzenleme günü yazılmayan bir senet, kanunda öngörülen diğer unsurları içerse de, çek vasfını kazanamamaktadır. Bununla birlikte TTK'nın 795/2. maddesi gereğince çeklerde düzenleme günü olarak yazılan tarihin, senedin gerçek düzenleme günü olmasını aramadığı anlaşılmaktadır. TTK'da "ileri tarihli çek" kavramı yer almasa da, Çek Kanunu'nda açıkça bu tabir kullanılmıştır. Fakat ileri tarihli çek düzenlenmesi TTK'nın 795. maddesinde zımnen kabul edilmiştir.

Mülga 3167 sayılı Çek Kanunu'nun 16. maddesi ve 4/ I. fıkrasında, vadeli bir çekin üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce muhatap bankaya ibrazı halinde tamamen veya kısmen karşılıksız çıkması halinde, karşılıksız çek sayılacağı belirtilmiştir³⁰⁶. Bu nedenle öğretide ileri tarihli çek düzenlenebilmesinin açıkça kabul edildiği bir hüküm bulunmadığı, fakat Çek Kanunu'ndaki söz konusu hükümlerin ileri tarihli çek keşide edilmesine zımni olarak izin verdiği ve bu tür çeklerin kanuna aykırı olmadığı ifade edilmiştir³⁰⁷.

Eski TTK'nın 707/2 maddesi ile 3167 sayılı eski Çek Kanunu'nun 16/1 maddesi düzenlemeleri aynı yönde hükümlere sahipti. Ekonomik daralmanın etkilerini azaltmak için 2009 yılında kabul edilen 5838 sayılı Kanun'un 18. maddesi ile eklenen 3167 sayılı Çek Kanunu'nun Geçici 2.maddesi uyarınca, 2009 yılı sonuna kadar çekin üstünde yer alan düzenleme tarihinden önce bankaya ibrazı geçersiz sayılmıştır. Bu hüküm, fazlaca tartışma konusu olmuş ve bu maddenin çeki bonoya

³⁰⁶ Mülga 3167 sayılı Çek Kanunu'nun 16. maddesi: "*Vadeli bir çekin üzerinde yazılı keşide tarihinden önce muhatap bankaya ibrazında tamamen veya kısmen karşılıksız çıkması halinde, karşılıksız çek sayılacağını ve bu çeki düzenleyen keşideci hakkında cezaî ve hukukî takibat yapılabileceğini*" hükme bağlanmıştır. Mülga 3167 sayılı Çek Kanunu 4/ I. Fıkrası: "*Üzerinde yazılı keşide tarihinden önce ibraz olunan bir çekin, 'koşullara uygun ve karşılığının var olması durumunda' muhatap banka tarafından vergi kimlik numarası saptandıktan sonra ödenmek mecburiyetinde olduğu*" ibaresi yer almaktadır; **Albayrak**, Hakan/**Bozdağ**, Ahmet: "*Karşılıksızdır İşlemi Yapılmasına Sebepiyet Verme Suçunun İcra Ceza Mahkemesinde Yapılacak Olan Yargılaması Hakkında Bir İnceleme*", TAAD, S. 33, Y. 9, Ankara 2018, (s. 243-282), s. 265-266; **Arkan**, Sabih: "*3167 Sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun'da Yapılan Değişiklikler*", BATİDER, C. 22, S. 1, Ankara 2003, (s. 5-22), s. 18-19.

³⁰⁷ **Şimşek**, Edip s. 441; **Reisoğlu**, Seza s. 45.

dönüştürdüğü, çekin ödeme aracı özelliğine bütünüyle aykırı olduğu, hamillerin çeki ihtiyaçları halinde nakde çevirmelerini önlediği ve bu nedenle hamillere zarar verdiği belirtilmiştir³⁰⁸. Fakat 3167 sayılı Kanunu yürürlükten kaldıran, 5941 sayılı Çek Kanununun Geçici 1/5. maddesinde de benzer yönde bir hüküm yer almıştır. Bu maddeye göre, 31/12/2011 tarihine kadar, çek üstünde gösterilen keşide tarihinden önce çekin ödenmesi için bankaya ibrazının geçersiz olduğu ifade edilmiştir. 5941 sayılı Çek Kanunu gerekçesinde bu maddenin amacı “3167 sayılı yasanın 18.09.2009 tarihli ve 5838 sayılı yasa ile geçici 2.madde olarak eklenen hükmün tasarıya alınarak, belirli bir süre ile çekin üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce ödemek üzere bankaya ibrazı geçersiz kabul edilerek ekonomik sıkıntılarla çeklerin zamanında ödenmemesi sonucunda hayatta karşılaşılan sorunlara ve mağduriyetlere çözüm üretilmesi amacı gütmektedir” şeklinde belirtilmiştir³⁰⁹.

Daha sonra bu Kanuna eklenen Geçici 3/5 madde ile, bu süre 31.12.2017 tarihine kadar uzatılmış ve akabinde 28/11/2017 tarihli ve 7061 sayılı Kanununun 100. maddesiyle “31/12/2017” tarihi “31/12/2020” tarihine uzatılmıştır. Diğer bir deyişle, ileri tarihli çeklerin 31.12.2020 tarihine kadar düzenleme tarihinden önce bankaya ibrazı engellememiştir³¹⁰.

Ayrıca 5941 sayılı Çek Kanunu 3/8. maddesinde ileri tarihli çeklere ilişkin farklı bir cezai yaptırım usulü öngörülmüştür. Çek Kanunu’nun 3/8. maddesinde³¹¹ çekin üstünde gösterilen keşide tarihinden önce bankaya ibraz edilen çekin karşılığının (mülga) TTK’nun 707 nci maddesi gereğince tümünün veya bir bölümünün ödenmemiş olması durumunda, bu çeki ilişkin hukukî takip yapılamayacaktır. İleri düzenleme tarihli çeki ilişkin hukukî takip yapabilmek için, çekin üstündeki keşide tarihine göre yasal ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmesi ve karşılıksız olduğunun yazdırılması gerekmektedir.

³⁰⁸ **Bahtiyar**, 2014, s. 47-58.

³⁰⁹ **Donay**, Süheyl 2010, s. 97.

³¹⁰ **Özmen**, Remzi, Çek Kanununda Yapılan Değişiklikler, *Terazi Hukuk Dergisi*, Cilt: 13, Sayı: 137, Ankara Ocak 2018, (s. 128-131), s. 131; **Demirel**, s. 25.

³¹¹ 5941 sayılı Çek Kanunu’nun 3/8. maddesi gerekçesi: *Bu yeni fıkraya göre ileri düzenleme tarihli çeklerin üzerinde yer alan tarihten önce bankaya ibraz edilmesi ve karşılığının kısmen veya tamamen bulunmaması halinde, bu çeki ilgili olarak karşılıksız işleminin ve hukuki takip yapılmasının önüne geçilmesi amaçlanmıştır”.*

Çek Kanunu 3/8. maddesi çerçevesinde ibraz süresi başlamadan muhataba ibraz edilen çekin karşılığının tümünün veya bir kısmının bulunmaması halinde, bankanın aynı Kanun'un 3/3. maddesi gereğince ödemekle sorumlu bulunduğu bedeli, hamile ödeme zorunluluğu bulunup bulunmadığı tartışılmış ve bankanın ödemekle zorunlu olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Çünkü Çek Kanunu'nun 3/3. maddesinde, süresinde ibrazı yapılan çek yapıkları için ödeme zorunluluğu kabul edilmiş ve ileri tarihli çeklerin karşılıksız olduğunun çeker yazılabilmesi için kanuni ibraz süresi içinde ibraz koşulu aranmıştır³¹². Bu nedenlerle çekin keşide gününden önce ibrazı halinde, muhatap bankanın Çek Kanunu'nun 3/3. maddesindeki ödenmesi zorunlu bedeli ödeme zorunluluğu bulunmamaktadır.

31.12.2020 tarihinden önce ileri tarihli bir çek, *düzenleme tarihinden önce* bankaya ibraz edilirse, hesapta tam olarak karşılığı bulunsa da, ibraz eden hamile çekin karşılığı *ödenmeyecek* ve karşılığı bulunmuyor ise "karşılıksızdır" işlemi yapılamayacaktır. Çünkü 31.12.2020 tarihinden önce ileri tarihli çekin ödenmesi için ibrazı, 5941 sayılı Çek Kanunu'nun geçici 1/5.maddesindeki düzenleme ile geçersiz kabul edilmiş ve bir çeşit ibraz yasağı getirilmiştir³¹³. Bu nedenle bu tarihten önce hamilin elinde ileri tarihli bir çek bulunması durumunda, bu çeker istinaden hukuki takip yapılabilmesi için, çekin üstünde gösterilen düzenleme tarihinden sonra ibraz süresi içinde bankaya ibrazı ve karşılıksız olduğu kaydının yapılması gereklidir.

31.12.2020 tarihinden sonra ileri tarihli bir çek varsa, çek üstünde gösterilen düzenleme tarihinden önceki bir tarihte bankaya ibraz edildiğinde, eğer hesapta çekin tamamının karşılığı bulunuyorsa, çek karşılığı hamile ödenecektir. Şayet hesapta para yoksa bu çeker ilişkin karşılıksız işlemi yapılmaz ve hukuki takibe geçilmez³¹⁴. Çünkü hukuki takibe geçilebilmesi amacıyla çekin üstündeki düzenleme tarihine göre yasal ibraz süresi bitmeden bankaya ibrazının yapılması ve karşılıksız olduğu kaydının çeker yazılması gereklidir. Kaldı ki TTK 808. madde düzenlemesi de aynı yöndedir.

Özetle, bahse konu tarihten sonra ileri tarihli çek, düzenleme gününden önce bankaya ibraz edilir ve çek karşılığının tümü çek hesabında varsa, karşılık 5941

³¹² **Bahtiyar**, 2014, s. 47-58.

³¹³ **Demirel**, s. 25.

³¹⁴ **Narbay**, Şafak 2010, s. 95.

sayılı Kanununun 3/8. maddesi gereğince hamile ödenecektir. Fakat hesapta herhangi bir karşılık bulunmuyorsa banka, yasadaki ödenmesi zorunlu miktarı hamile ödemelidir. Bununla birlikte Çek Kanunu'nun 3/8. maddesi uyarınca karşılıksız işlemi yapılması mümkün değildir. Hesapta çekin kısmen karşılığı varsa banka, bu karşılığı ve yasa gereği ödenmesi gereken miktarı ödemelidir.

Sonuç olarak, TTK uyarınca çek, görüldüğünde ödenir ve çek üzerine yazılmış bu kurala aykırı kayıtlar yazılmamış sayılır. Çekin hemen ibrazı hakkı, kamu düzenine ilişkin olduğundan taraflarca aksinin kararlaştırılması geçersiz olacaktır. Düzenleme günü olarak yazılan tarihten önce ödenmesi için ibraz edilen çek, ibraz tarihinde ödenir. Fakat Çek Kanunu'na eklenen geçici maddelerle, 31.12.2020 tarihine kadar çeklerin düzenleme tarihinden önce ibrazı mümkün değildir. Kanun koyucu bu düzenlemeyle, TTK m.795/2'ye aykırı olarak, çekte vadeye izin vermiş ve bu düzenlemenin bir ödeme aracı olan çeki, kredi aracı niteliğinde olan bonoya dönüştürdüğü belirtilerek bu durum eleştirilmiştir³¹⁵.

1.9. İleri Tarihli Çekin Düzenlenme Nedenleri

İleri tarihli çekler, ülkemizde ticari işlerde geniş şekilde kullanılmakta ve ticari hayatın olmazsa olmaz bir unsurudur. Yukarıda bahsedilen düzenlemeler sonucu ileri tarihli çek, ülkemizde bono gibi kullanılmaya başlanmıştır.

İleri tarihli çek düzenlenmesinin sebepleri, çekin kredi ve teminat aracı şekline dönüştürülmesi, düzenleyen ağır yaptırımlarla karşılaşması, muhatap kişinin banka olması, zorunlu hallerde ibraz süresinin kısalmasının önlenmesi şeklinde belirtilmektedir³¹⁶. İleri tarihli çeklerin olumsuz sonuçlarından biri, çekin karşılığının bulunmaması olasılığıdır. Zira karşılıksız çek keşide edilmesini artıran sebeplerin en önünde ileri tarihli çekler gelmektedir³¹⁷.

İleri tarihli çek, alacaklı ile borçlu arasında kredi ilişkisi kurmak amacıyla düzenlenebilir. Bu durumda alacaklı, çek üstünde gösterilen düzenleme tarihine

³¹⁵ **Bahtiyar**, Mehmet 2014, s. 47-58; **Donay**, Süheyl 2010, s. 98.

³¹⁶ **Demirel**, Duygu s.20-21; **Ormanlı Yurddaşer**, Seval: “İleri Tarihli (Postdate) Çek ve Uygulamadaki Sorunlar”, Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 5, Sayı: 1, İstanbul Haziran 2006, (s. 237-250), s. 238, 239.

³¹⁷ **Tekinalp**, Ünal 2011, s. 925, 931; **Şimşek**, Edip s. 441, 442.

kadar borçluya kredi vermiş kabul edilir. Bazen de çekin lehtarın eline fiili olarak geç ulaşması durumunda ileri tarihli çek, kredi temin etmek saikiyle değil, zorunluluktan dolayı tanzim edilmektedir. Bu halde çekin gerçek düzenleme tarihi değil, çekin lehtara ulaşacağı tarih düzenleme tarihi olarak çekte gösterilmektedir³¹⁸.

İleri tarihli çek keşide edilmesi gerekçelerinden bir başkası da, çekin karşılığının bulunmaması durumunda düzenleyenin ağır yaptırımlarla karşılaşmasıdır. Bankanın çekin karşılığının bulunmaması nedeniyle bedelini hamile ödemediği hallerde³¹⁹, hamilin şikâyeti üzerine³²⁰, 5941 sayılı Çek Kanunu 5/1. maddesinde düzenlenen, bazı cezai yaptırımlarla karşılaşacaktır³²¹. Bu yaptırımların kredi aracı bonoda yer almaması, alacaklıyı ileri tarihli çeki kabul etmeye zorlamaktadır³²².

Muhatabın banka olması, ileri tarihli çek düzenleme nedenlerinden bir başkasıdır. TTK 782/1. maddesi uyarınca, Türkiye'de ödenecek çeklerde muhatap sadece banka olabileceğinden, alacaklı bankanın muhatap olması nedeniyle, ödeme

³¹⁸ **Çöl**, Hüseyin Cem s. 200.

³¹⁹ **Ercan**, İsmail: Karşılıksız Çek ve Cezai Sonuçları, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018, s. 69-74; **Özbek**, Veli Özer: “Karşılıksız İşlemi Yapılmasına Sebepiyet Verme Suçu (5941 Sayılı Çek Kanunu m. 5/1-3) ve Çek Düzenleme ve Çek Hesabı Açma Yasağı (5941 Sayılı Çek Kanunu m. 5/4-10)” CHD, S. 14, 2010, (s. 7-27), s. 10.

³²⁰ **Kınacı**, Ali: “5941 Sayılı Çek Kanunu’nda Düzenlenen Suçlar ve Koruma Tedbiri Gerektiren Filler”, 5941 Sayılı Çek Kanunu Paneli, 1. Basım, Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Basımevi, Ankara 2010, s. 45-68; **Şen**, Ersan: Yorumluyorum XVII, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2018, s.148.

³²¹ Çek Kanunu m.5/1: “Üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanuni ibraz süresi içinde ibrazında, çekle ilgili olarak “karşılıksızdır” işlemi yapılmasına sebepiyet veren kişi hakkında, hamilin şikâyeti üzerine, her bir çekle ilgili olarak, binbeşyüz güne kadar adli para cezasına hükmolunur. Mahkeme ayrıca, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına; bu yasağın bulunması hâlinde, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının devamına hükmeder. Yargılama sırasında da resen mahkeme tarafından koruma tedbiri olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına karar verilir”, **Donay**, Süheyl: Gerekeçli ve Açıklamalı Çek Kanunu 6273 Sayılı Yasa ile Değiştirilmiş Şekli, 2. Baskı, Beta Basım Yayım, İstanbul 2012, s.115; **Günay**, Meryem/**Günay**, Mehmet: “5941 Sayılı Çek Kanununa Göre Karşılıksız Çek Düzenleme Suçu”, TAAD, S. 2, Y. 1, Ankara 2010, (s. 323-346), s. 326; **Reisoğlu**, Seza 2011, s. 34.

³²² **Şimşek**, Edip s. 442.

noktasında bir güven duymaktadır. Ancak bankaların müşterilerine çek defteri verirken, basiretli bir tacir gibi davranmadığı durumlar da olabilmektedir.

İleri tarihli çek keşide edilmesi nedenlerinden biri de bu çekin teminat aracı olarak kullanılmasıdır³²³. Genelde düzenleyenin lehtara olan başka bir borcundan ötürü teminat amaçlı ileri tarihli çek verdiği görülmektedir. Çekte yasal ibraz süresinin kısa olması, çekin teminat amaçlı verilmesini güçleştirirse de, ileri tarihli çeklerde ibraz süresi uzadığından, bu çekler teminat aracı olur. İleri tarihli çek kanununun ruhu ve sistematığıne aykırı olmakla birlikte, ticari işlerde pratik ihtiyaçlar nedeniyle uygulamada tercih edilmektedir³²⁴.

1.10. Mücbir Sebep Nedeniyle İbraz Süresinin Uzaması

İbraz sürelerine dair TTK'daki düzenleme emredici olduğundan, taraflarca değiştirilmesi, uzatılması veya kısaltılması mümkün değildir. Fakat mücbir sebebin meydana çıkması durumu, bunun istisnasını oluşturmaktadır. Bazı durumlarda hamil, iradesi haricinde oluşan bir olay veya durumdan ötürü, ibraz süresi içerisinde çeki bankaya ibraz edemeyebilir. Mücbir sebep, TTK'nın 811. maddesinde kapsamlı şekilde hüküm altına alınmıştır.

Doktrinde mücbir sebep, önceden öngörülmesi ve kaçınılması veya en fazla dikkat ve özeni göstermesi halinde bile engellenmesi olanaklı olmayan olağanüstü olaylar şeklinde ifade edilmiştir³²⁵. Hangi durumların mücbir sebep olarak kabul edileceği sayılı ve sınırlı şekilde belirtilmemiştir. Çekin ibrazının ihtiyati tedbir kararı ile engellenmesi, adli kolluk, savcılık veya mahkeme tarafından çeki el konulması, deprem, yangın, sel, olağanüstü hal, savaş, sokağa çıkma yasağı, ayaklanma gibi durumlar mücbir sebebe örnek³²⁶ verilmektedir³²⁷.

³²³ **Çatıkkaş**, Özgür/**Duran**, Hüsamettin: “5941 Sayılı Çek Kanununda Bankaların Yükümlülükleri”, Maliye Finans Yazıları, Nisan 2012, S.95, (s. 23-58), s. 29.

³²⁴ **Çöl**, Hüseyin Cem s. 200; **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 263.

³²⁵ **Tunçomağ**, Kenan s. 459; **Şahin**, Cihan: “Çekin İbrası ve İbraz Sürelerine Riayet Edilmemesine Bağlı Hukuki Sonuçlar”, Terazi Hukuk Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 71, Ankara Temmuz 2012, (s.10-28), s. 25.

³²⁶ Yargıtay 12. HD., Esas No:2016/31681, Karar No: 2018/4282, Tarih: 04.05.2018, sayılı ilamında, “Somut olayda; dayanak çekin süresi içerisinde, 16/05/2014 tarihinde bankaya ibraz edildiği, ... Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 19.02.2014 tarih ve 2014/A.S.Ö.2791 sayılı kararı ile tedbir

Mücbir sebep nedeniyle çekin süresinde ibraz edilememesi durumunda ibraz süreleri, mücbir sebebin devam ettiği sürece uzamaktadır.

Mücbir sebepten bahsedebilmek için 3 koşulun var olması gerekmektedir. İlk olarak mücbir sebep, çekin ibraz süresi bitmeden önce meydana gelmelidir. İkinci olarak mücbir sebep, hamil veya hamilin yetkili kıldığı şahsın eyleminden doğan bir olay veya durum olmamalıdır. Örnek olarak bu kişilerin çeki kaybetmesi, ölümleri, tutuklanmaları veya grev sebebiyle çeki süresinde muhatap bankaya ibraz etmemiş olması durumları, mücbir sebep şeklinde kabul edilmemektedir. Üçüncü olarak çek, mücbir sebep hali sürdüğü müddetçe, hamilin elinde olmalıdır³²⁸.

Mücbir sebep durumunda yapılması gereken eylemler TTK'nun 811. maddesinde yer almaktadır. Bu maddeye göre hamil, mücbir sebebi gecikme olmaksızın kendi cirantasına ihbar etmeli ve bu ihbarı çeki veya alonja kaydetmeli, bu kaydın altını, yerini ve tarihini de yazarak imzalamalıdır.

Mücbir sebep sona erdikten veya kalktıktan sonra hamil, gecikme olmaksızın çeki tahsil için ibraz etmeli ve gerekirse protesto veya bununla aynı değerde bir tespiti yaptırmalıdır.

İbraz tarihinin başlangıcından 15 gün içinde mücbir sebep sona ererse hamil, çeki gecikme olmaksızın tahsili için bankaya ibraz etmeli veya protesto çekmelidir. Fakat mücbir sebebin ibraz tarihinin başlangıcından başlayarak 15 günden fazla sürmesi halinde³²⁹ hamil, çekin ibrazı ve ödenmeme halinin saptanmasına gerek

konulduğundan çek aslının ibraz edilen banka tarafından hamiline iade edilmediği, çeki Cumhuriyet Başsavcılığınca el konularak adli emanete alındığı, talep üzerine 27.11.2015 tarihinde çekin aslı gibidir imzalı suretinin alacaklıya teslim edildiği ve anılan çek fotokopisi ile takibe geçildiği anlaşılmaktadır. Bu durumda, mücbir sebep nedeniyle çek aslının takibe eklenmesi mümkün olmadığından anılan çek fotokopisine dayalı olarak takip başlatılması usul ve yasaya uygundur” şeklinde karar vermiştir (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>), (Erişim Tarihi: 10.04.2020).

³²⁷ **Arslan/Kayanççek**, Çetin/ Murat s. 239; **Coşkun**, Mehmet s. 669; **Çaman**, Hatice: Çekte İbraz Kavramı, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2008, s. 74.

³²⁸ **Aker**, Yeşim: Çekten Cayma ve Ödeme Yasağı, 2. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul 2008, s. 100; **Arslan/Kayanççek**, Çetin/Murat s. 240; **Eriş**, Gönen s. 1219.

³²⁹ Yargıtay 12. HD., Esas No: 2011/7630, Karar No:2011/6081, Tarih: 11.4.2011, sayılı ilamında “Takip konusu çek arkasında bankanın ibraz şerhi bulunmamakla birlikte, ilgili banka görevlisi

duymaksızın düzenleyene ve bulunuyorsa diğer çek borçlularına dair müracaat hakkına başvurabilir³³⁰.

1.11. 7226 Sayılı Kanunla Getirilen Hükümler

25.03.2020 tarih ve 7226 sayılı “Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”un³³¹ Geçici 1. maddesi uyarınca ile Covid-19 salgın hastalığı nedeniyle yargı alanındaki hak kayıplarının önlenmesi amacıyla; ibraz ve zamanaşımı süreleri, hak düşürücü süreler, bir hakkın doğumu, kullanımı veya sona ermesine ilişkin tüm süreler 13.03.2020 (bu tarih dâhil) tarihinden itibaren 30.04.2020 (bu tarih dâhil) tarihine kadar durdurulmuştur. Bu maddeye göre bu süreler, durma süresinin sona erdiği günü takip eden günden itibaren işlemeye başlar. Durma süresinin başladığı

.....’nın 12.9.2008 tarihli beyanında, “takip konusu çekin tarafından 12.9.2008 tarihinde kendilerine getirilip ibraz edildiğini, ancak “çalıntı olduğu ihbarı” nedeniyle durumu kolluk yetkililerine bildirdiklerini ve çek ile birlikte şahsı görevlilere teslim ettiklerini belirtmiş, benzer ifadelerin Ş.İlgiz Polis Merkezi Amirliğinin tutanakları ve Bursa Cumhuriyet Başsavcılığı’ nın 2010-43254 s.lı soruşturma evrakında da yer aldığı görülmüştür. Bu durum, T.T.K’nun 723. maddesinde düzenlenen, “mücbir durum” halinin varlığını göstermektedir. Bu bağlamda alacaklının yaptığı ihbar sonrasındaki kolluk görevlilerinin takip konusu çekte el koymaları ve sonrasında buna ilişkin Cumhuriyet Savcılığının soruşturma işleminin devam etmesi nedeniyle çek ibraz edilememiştir. (bkz. Sezai Reisoğlu, Türk Hukukunda ve Bankacılık Uygulamasında Çek, sh. 200). Takip konusu çek aslına kolluk yetkililerince el konulduğu ve halen çek aslının Küçükçekmece C. Savcılığı adli emanetinde olduğu dikkate alındığında mücbir sebebin 15 günden fazla sürdüğü de anlaşılmaktadır. Bu nedenle alacaklının T.T.K.’nün 723/4. maddesi gereği “mücbir sebep keyfiyetini cirantasına ihbar edip etmediği hususunun araştırılarak, yazılı veya sözlü olarak ihbar ettiğinin anlaşılması durumunda anılan yasa hükmü gereği “ ibraz – protesto veya buna muadil bir tespite gerek olmaksızın “dayanak çekte ilişkin olarak takip yapılabileceğinden, borçlu vekilinin bu yöndeki itirazının reddine karar vermek gerekecektir. Açıklanan nedenlerle araştırma yapılmadan hüküm tesisine dair kararın bozulması gerekirken sehven onandığı anlaşılmalı alacaklı vekilinin karar düzeltme isteğinin kabulüne karar vermek gerekmiştir” şeklinde karar vermiştir (https://karararama.yargitay.gov.tr/ YargitayBilgiBankasi IstemciWeb/pf/sorgula.xhtml), Erişim Tarihi: 10.04.2020).

³³⁰ Eriş, Gönen s. 1219; Can, s. 189; Arslan/Kayançiçek, Çetin/murat s. 240.

³³¹ Resmi Gazete: Tarih: 26 Mart 2020, Sayı: 31080.

tarih itibariyle, bitimine onbeş gün ve daha az kalmış olan süreler, durma süresinin sona erdiği günü takip eden günden başlamak üzere on beş gün uzamış sayılır. Salgının devam etmesi durumunda Cumhurbaşkanı, durma süresini altı ayı geçmemek üzere bir kez uzatabilecek ve bu döneme ilişkin kapsamı daraltabilecektir. Kanundaki “ibraz süresi” kavramı, çekin ibraz sürelerini kapsayacaktır. Zira madde metninde hak düşürücü sürelerden bahsedilmesi ve “bir hakkın doğumu, kullanımı veya sona ermesine ilişkin tüm süreler” ibaresi bulunduğundan, bu kanun hükmü çekin ibrazı sürelerini de kapsamaktadır³³².

Hamil açısından bakıldığında, çeki ibraz etmesi gereken süre, 30.04.2020 tarihine kadar duracak, bu tarihten başlayarak bu düzenlemedeki kurallar kapsamında yeniden işlemeye başlayacak ve hatta bazı durumlarda yeniden işlemeye başlamasından itibaren kalan süreden de daha fazla bir ibraz süresine sahip olacaktır. Çek hamilinin bu kanundaki süreler içinde çeki ibraz ederek tahsilini istemesi, süresi içinde ibraz kabul edilecek ve hamil çekin üzerinde yazılı olan düzenleme tarihinden çok sonraki ibraza rağmen hak kaybına uğramayacaktır.

Muhatap bankanın ödeme zorunluluğunun söz konusu olabilmesi için çekin yetkili hamilce bankaya ibrazı şarttır. 7226 sayılı Kanun açısından sorun, ibraz süresinin durması halinde ibrazın olanaklı olup olmadığıdır. Daha önce belirttiğimiz Çek Kanunu Geçici m. 3/5 ile 31.12.2020 tarihine kadar çekin üzerinde yazılı olan düzenleme tarihinden önce çekin ibrazı geçersizdir. Diğer bir deyişle kanuni ibraz süresi başlamadan ibraz olanaklı değildir. Çek Kanunu Geçici 3/5. maddesi kapsamında işlemeye başlayan ibraz süresi durmuş ise aynı şekilde ibrazın yapılabileceğinden söz edilemez. 7226 sayılı Kanunla süreler durduğu ve işlemediğinden hamil, muhatap bankaya ibraz yapamayacaktır. Çekteki ibraz süreleri, 13.03.2020’den başlayarak 30.04.2020 (bu tarih dâhil) tarihine kadar durmuştur. Bu süreler, durma süresinin sona erdiği günü takip eden günden itibaren işlemeye başlar. Ancak 30 Nisan’ı takip eden gün olan 1 Mayıs 2020’de resmi tatildir. 2 ve 3 Mayıs 2020 de hafta sonudur. İbraz süresi kanunda belirtilen sürelerle

³³² **Paslı**, Ali: COVID-19 Salgının Çek Hukukuna Etkisi: Güncel Koşullar Süreken Çek İbrazı Mümkün Müdür?, 31.03.2020, (<http://www.ticaretkanunu.net/ali-pasli-covid-19-salgininin-cek-hukukuna-etkisi-guncel-kosullar-surerken-cek-ibrazi-mumkun-mudur/>), (Erişim Tarihi: 21.04.2020).

gelen bir çekin, resmi tatilde ibraz da olmayacağına göre, salgına ilişkin Cumhurbaşkanlığı'nca başka bir uzatma kararı alınmadıkça, 13.03.2020 – 04.05.2020 tarihleri arasında çekin ödenmek üzere muhatap bankaya ibrazı geçersiz olup, geçersiz ibraz karşısında çek bedelini ödememek ve çeki hamile iade etmek zorundadır³³³.

Düzenleyen açısından bakıldığında Çek Kanunu Geçici m. 3/5 ile 31.12.2020 tarihine kadar çekin üzerinde yazılı olan düzenleme tarihinden önce çekin ibrazı geçersizdir. 7226 sayılı Kanun kapsamında hamil, işlemeyen ibraz süresi içinde ödeme sorumluluğu bulunmamaktadır. Bu özel düzenleme, çek borçlularını korumuş ve ödeme noktasında düzenleyene faizsiz şekilde zaman kazandırmıştır.

2.İBRAZIN SONUÇLARI

2.1.Çeki İbraz Edenin Kimlik ve Hak Sahipliği ile İbrazin Süresinin Kontrolü

Çekin muhatap bankaya ibraz edilmesi halinde, ödemenin meşru hamile yapılması gereklidir. Çekin türüne göre meşru hamilin tespiti yapılacaktır.

Nama yazılı çekler açısından bakıldığında, çeki lehtarın ibraz etmesi durumunda meşru hamil lehtar olacaktır. Bu halde banka, TTK m. 655/1 hükmüne göre, banka çekte yazılı ad ve soyadı ile hamilin kimliğini kontrol edip, kimliğin doğru olduğunu tespit ettikten sonra ödemedede bulunur³³⁴. Çekin lehtar dışında bir

³³³ **Paslı, Ali:** COVID-19 Salgının Çek Hukukuna Etkisi: Güncel Koşullar Sürerken Çek İbrazi Mümkün Müdür? 31.03.2020, (<http://www.ticaretkanunu.net/ali-pasli-covid-19-salgininin-cek-hukukuna-etkisi-guncel-kosullar-surerken-cek-ibrazi-mumkun-mudur/>), (Erişim Tarihi: 21.04.2020).

³³⁴ Yargıtay bir kararında; “Davacı vekili, müvekkilinin dava dışı ...'a sattığı matbaa ürünlerinin karşılığında davalı bankaya ait 3 adet çeki aldığını, ancak anılan çeklerin davalı tarafından gerçek ...'a değil, bu isimle sahte hesap açtıran kişiye verildiğinin öğrenildiğini, dolandırıcının kimliğinin tespiti için soruşturmanın devam ettiğini, davalı bankanın basiretli bir tacir gibi davranmayıp gerekli araştırmayı yapmadan, özen yükümüne uygun davranmadan kusurlu davranışıyla ...isimiyle hareket eden şahsa hesap açmasının ve çek karnesi vermesinin sorumluluğunu doğurduğunu ileri sürerek toplam 41.590,00 TL'nin avans faizi ile birlikte tahsilini talep ve dava etmiştir./Davalı vekili, davalı bankanın gerekli her türlü özeni gösterdiğini ve resmi kamu

kişi tarafından ibraz edilmesi halinde, TTK m.655 hükmüne göre, bu kişinin lehdarın temsilcisi olup olmadığını veya senedin temlik yoluyla devralıp devralmadığının belirlenmesi gerekecektir. Alacağın temlik senet üzerinde veya başka bir kâğıda yazılmış temlik açıklamasıyla, miras yoluyla devir halinde ise mirasçılık belgesi ile belirlenmesi gerekir³³⁵.

TTK'nun 801. maddesi uyarınca emre yazılı çeklerde, meşru hamilin belirlenmesi amacıyla cirolar arasında düzgün bir silsilenin olup olmadığının incelenmesi gerekmektedir. Bu kapsamda lehdardan başlayarak son hamile kadar olan cirolardan ilkinin lehdarın imzası ve daha sonrakilerin ise, bir önceki cirodaki lehdarın imzasını taşıyıp taşımadığının belirlenmesi gerekir. Bu halde ciro silsilesi düzgün niteliktedir. Ciro silsilesi bu şekilde olmayan ve ciro silsilesinde bozukluk varsa ve birbirleri arasında bağlantı tespit edilemiyorsa, banka çeki ödememelidir³³⁶.

Muhatap banka, hamile yazılı çeklerde, hamilin hak sahibi olup olmadığını incelemek zorunda değildir. Çek, hamiline ciro edilmiş ve ciro silinmemişse, hamilden sadece kimliği göstermesi talep edilebilecektir. Bu halde, banka hamilin kimlik numarasını belirlemelidir³³⁷.

kuruluşlarından alınan belgelere göre işlem yaptığını, dolayısıyla sorumluluğunun bulunmadığını savunarak, davanın reddini istemiştir./Mahkemece, uyulan bozma ilamı ve tüm dosya kapsamına göre; davalı bankanın olayda % 70 oranında kusurlu bulunduğu gerekçesiyle; davanın kabulüne, dava konusu 13/09/2007 tarihli çek için 20.590,00 TL'nin bankaya ibraz tarihi olan 04/09/2007 tarihinden itibaren işleyecek avans faizi ile, 10/09/2007 tarihli çek için 10.500,00 TL'nin bankaya ibraz tarihi olan 10/09/2007 tarihinden itibaren işleyecek avans faizi ile, 20/09/2007 tarihli çek için 10.500,00 TL'nin bankaya ibraz tarihi olan 20/09/2007 tarihinden itibaren işleyecek avans faizi ile birlikte davalı bankadan tahsiline karar verilmesine" ilişkin yerel mahkeme kararını onamıştır. Yargıtay 11. HD., Esas No: 2016/6420, Karar No: 2017/7010, Tarih: 07.12.2017. ([https://karararama.yargitay.gov.tr/ YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml](https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml)), (Erişim Tarihi: 07.07.2020).

³³⁵ **Bilgili/Demirkapı**, Fatih/Ertan s. 172-173.

³³⁶ **Reisoğlu**, Seza s. 240; **Bilgili/Demirkapı**, Fatih/Ertan s.173; **Alışkan**, Murat/**Cankat**, Rifat: "Teori ve Uygulamada Kambiyo Senedinin Arka Yüzüne Lehtarın Cirosundan Önce Atılan İmza (Şeklindeki Garanti Cirosu) ", İKÜHFD, C. 16, S. 2, 2017, (s. 29-54), s. 30 vd.

³³⁷ **Poroy/Tekinalp**, Reha/Ünal s. 310.

Muhatap bankanın çekin ödenmesi için öngörülen *özenle inceleme* yükümlülüklerinden bir diğeri, TTK'nun 708. maddesi uyarınca "*ibrazın süresinde*" yapılıp yapılmadığının belirlenmesi gerekmektedir.

2.2. İbraz Edilen Çekin Sahte Veya Tahrif Edilmiş Olup Olmadığı

Bankaya tahsil için ibraz edilen çekin sahte veya tahrif edilmiş olması halinde, hesapta karşılık bulunsa bile, muhatap banka tarafından ödeme yapılmayacaktır. Zira muhatap banka, tahsili için kendisine ibraz edilen bir çeki, çek anlaşması kapsamında, gerekirse imza karşılaştırması yaparak imzanın düzenleyene yani hesap sahibine ait olup olmadığı ve çek metninde tahrifat bulunup bulunmadığı yönlerinden düzenleyene karşı özen yükümlülüğü altındadır³³⁸.

5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 7/1-a maddesi uyarınca, bankalar, anonim şirket şeklinde kurulmak zorunda olduğundan, tüzel kişi tacirdir³³⁹. Tacirler de ticari faaliyetlerinde basiretli bir iş adamı gibi hareket etmelidirler (TTK m. 18/2). Bu nedenle muhatap banka, çekteki imzanın düzenleyene ait olup olmadığı ve çekin metninde tahrifat bulunup bulunmadığını basiretli bir iş adamı gibi kontrolle yükümlüdür.

Sahte veya tahrif edilmiş olan bir çekin muhatap bankaya ibrazı esnasında, çek hesabında çek bedelinin karşılığının bulunmaması durumunda, bu çekle ilgili karşılıksızdır işlemi yapılamaması gerekmektedir³⁴⁰. Muhatap banka, bu tür bir çek hakkında karşılıksızdır işlemi yapmayıp, TTK 808. maddesi uyarınca çekin neden ödenmediğini, diğeri bir deyişle sahte veya tahrif edilmiş olduğundan ötürü ödenmediğini çekin üzerine yazıp çeki ibraz eden hamile teslim etmesi gerektiği ifade edilmiştir³⁴¹.

Sahte ya da tahrif edilmiş çekin tahsili için ibraz edildiğini belirleyen muhatap banka, bu çeki ödememekle yükümlüdür. Muhatap bankanın TTK 812.

³³⁸ **Domaniç**, Hayri TTK Şerhi s. 843; **Oğuzoğlu/Oğuzoğlu**, s.30; **Öztañ**,Fırat 2019, s. 251.

³³⁹ **Arkan**, Sabih/**Göle**, Celal: "*Karşılıksız Çeki Ödeyen Bankanın Keşideciden Talep Hakkı*", BATİDER, C. 12, S. 2-3, Ankara 1984, (s. 53-61), s. 57-59.

³⁴⁰ **Donay**, Süheyl 2010, s. 37.

³⁴¹ **Bozer/Göle**, Ali/Celal s. 396.

maddesi kapsamında sorumlu tutulabilmesi için, sahte veya tahrif edilmiş çek sebebiyle, ödeme yapmış olması ve çek bedelini keşidecinin hesabından düşmüş olması zorunludur³⁴².

Sahte veya tahrif edilmiş bir çeki ödeyen banka, keşidecinin uğradığı zararı karşılamakla yükümlüdür (TTK m. 812)³⁴³. Hatta Yargıtay bir kararında, bu madde ile getirilen sorumluluğun kusur sorumluluğu olmadığını, muhatap bankanın sahte çeki dayanarak ödeme yapması halinde bile, banka kusursuzluğunu kanıtlaya dahi bu sorumluluktan kurtulamayacağına karar vermiştir³⁴⁴.

Çekin sahteliği, çek üstünde keşideciye ait zannedilen imzanın gerçekte keşideci veya onun yetkili kıldığı temsilci tarafından atılmamış olması halidir³⁴⁵. Keşidecinin imzası, çekte üzerinde olması gerekli ve zorunlu unsurlardan birisi olduğundan, keşidecinin imzasının yer almadığı bir senet, çek niteliğine sahip değildir (TTK m.780/1-f, m.781/1). Bununla birlikte sahte çekte, keşideciye atfedilen imzanın keşideci veya onun yetkili kıldığı temsilciye ait olmaması, çeki geçersiz kılmayacak ve çek üstündeki diğer imza sahiplerinin sorumluluğunu

³⁴² **Yener Tanın**, Hilal: “Sahte veya Tahrif Edilmiş Çekin Ödenmesinden Kaynaklanan Sorumluluk”, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 16, Sayı: 2, İstanbul Temmuz 2017, (s.805-828), s. 816.

³⁴³ **Sekmen**, Orhan: “Sahte ve/veya Tahrif Edilmiş Çek”, İstanbul Barosu Dergisi, Cilt: 84, Sayı: 6, İstanbul Kasım 2010, (s.3753-3770), s. 3757; **Yener Tanın**, s.808.

³⁴⁴ **Yener Tanın**, s. 818; Yargıtay 11. HD., Esas No: 2016/8943, Karar No:2018/1854, Tarih: 12.03.2018 sayılı ilamında, “Öğreti ve yerleşik Yargıtay uygulamasına göre, muhatap bankanın bu maddede öngörülen sorumluluğu kusur aranmayan bir sorumluluk olup, muhatap bankanın sahte çek nedeniyle ödeme yapması durumunda muhatap banka kusursuzluğunu ispat etse bile bu sorumluluktan kurtulamayacaktır. Bu itibarla, keşidecinin dava konusu çekler nedeniyle aleyhine yapılan icra takibinde imzaya itiraz etmemesi, çeklerdeki imzanın sahte olma ihtimalini ortadan kaldırmayacağı için muhatap bankanın sahte imza nedeniyle ödeme yapmaması da Kanun’un bankaya yüklediği bir yükümlülüktür. Bu durumda, mahkemece, dava konusu çeklerdeki imzanın keşideciye ait olup olmadığı hususunda bilirkişi incelemesi yaptırılarak sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken eksik incelemeye dayalı olarak yazılı şekilde hüküm tesisi doğru olmamış, kararın bu nedenle bozulması gerekmiştir” şeklinde karar vermiştir (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>), (Erişim Tarihi: 11.04.2020).

³⁴⁵ **Tekil**, Müge: Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu, 1. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul 1997, s. 78; **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 326.

değiştirmeyecektir. TTK m. 677’de açıkça yer alan bu ilkeye imzaların bağımsızlığı (istiklali) ilkesi denilmektedir³⁴⁶. Çekin sahte olması nedeniyle hamil, muhatap bankadan çek bedelini alamayacak olsa da, söz konusu ilke gereğince çekte imzası yer alan diğer çek borçlularına karşı başvuru hakkını kullanarak çekten kaynaklanan alacağını elde edebilir³⁴⁷. Hatta Yargıtay, suç soruşturması kapsamında savcılık tarafından çeki el konulması halinde, savcılıktan alınan aslı gibidir şeklindeki çek fotokopisi ile takip yapılmasında hukuka aykırı bir hal görmemiştir³⁴⁸.

TTK’nun 801. maddesi gereğince muhatap banka, çek üzerindeki ciro silsilesinin düzgün olup olmadığını incelemekle sorumludur. Yasada açıkça bankalara cirantaların imzalarının geçerliliğini araştırmakla yükümü yüklenmediğinden, cirantaların imzalarının sahte olması, çekin sahteliğine neden olmamaktadır³⁴⁹. Cirantalar haricinde çek üstündeki imzaların, örneğin avalistin imzası veya muhatap bankanın yetkilisinin teyit beyanı altına attığı imzanın sahteliği durumunda da çek sahte hale gelmeyecektir³⁵⁰.

Düzenleyenin yetkili kılmadığı temsilcinin imzalayıp piyasaya sürdüğü çeklerin sahte çek olup olmadığı noktasında çeşitli görüşler bulunmaktadır. Doktrinde bazı yazarlar, temsil yetkisi olmayan veya vekâleti olmayan kişinin, temsilci veya vekil vasfıyla imzalayıp tedavüle çıkardığı çekin, TTK’nın 812. maddesi kapsamında sahte çek olmadığını savunmaktadır³⁵¹. Bir kısım yazarlar ise temsil yetkisi olmadan, çeki temsilci vasfıyla imzalayan kişinin durumunun TTK m. 818/1-c hükmünün atfıyla TTK’nun 678. maddesinde özel olarak düzenlendiğini ve yetkisiz temsilcinin bu çekten bizzat sorumlu olacağını ileri sürmektedirler. Bazı

³⁴⁶ **Öztañ**, Fırat: “Ticari Senetlerde İmzaların İstiklali İlkesi”, BATİDER, C. 10, S. 2, Ankara 1979, s. 393 Naklen **Büyüksişli**, s. 41.

³⁴⁷ **İmregün**, Oğuz s.58.

³⁴⁸ Yargıtay 12. HD., Esas No:2016/31681, Karar No:2018/4282, Tarih:04.05.2018, sayılı ilam, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>), (Erişim Tarihi: 11.04.2020).

³⁴⁹ **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 325-326; Doktrinde **Bozer/Göle/Pulaşlı**, Ali/Celal/Hasan cirantaların imzalarındaki sahteliği de çekte sahtelik olarak görmektedirler, bkz **Bozer/Göle**, s. 391; **Pulaşlı**, Hasan s. 337.

³⁵⁰ **İnan**, Nurkut, Çek Rizikolarından Doğan Sorumluluk, Ankara 1981, s. 119-120 Naklen **Büyüksişli**, s. 42.

³⁵¹ **Reisoğlu**, Seza 2011, s. 54; **Pulaşlı**, Hasan s. 337.

yazarlar ise çeki temsilci sıfatıyla imzalayan yetkisiz temsilciye ulaşılabilmesi sonucu zararın giderilememesi durumunda, sahte çeki ilişkin hükmün uygulanacağını savunmaktadırlar³⁵².

Bazı yazarlar da temsil yetkisi bulunmayan veya vekil kılınmayan bir kişinin temsilci vasfıyla keşide ettiği çeki, sahte çeki ilişkin hükümlerin uygulanması gerektiğini ileri sürmektedirler. Bu çerçevede yetkisiz temsilcinin keşide ettiği çeki ödeyen muhatap banka, TTK'nun 812. maddesi gereğince düzenleyenin uğradığı zararı gidermek zorundadır³⁵³.

Kanaatimizce de yetkisiz temsilcinin vekil kılınmayan kişinin temsilci veya vekil vasfıyla imzaladığı bu çekler, sahte çek olarak kabul edilmemelidir. Çünkü TTK'nun 678. maddesinde yetkisiz temsilcinin pozisyonu özel olarak düzenlenmiş ve temsilci vasfıyla imzaladığı çekten, yetkisiz temsilciyi sorumlu kabul etmiştir. Bu halde yetkisiz temsilci, düzenleyenin yerine geçecek ve başvurma borçlularından birisi olacaktır. Sahte çeki keşide eden kişi, düzenleyen gibi davranarak imzasını taklit ettiğinden, hesap sahibi yerine geçip çekin düzenleyen gibi sorumlu tutulmayacaktır. TTK'da da sahte çek düzenleyen kişinin yetkisiz temsilci gibi çekten bizatihi sorumlu tutulacağına dair düzenleme bulunmamaktadır. Bu çerçevede yetkisiz temsilcinin keşide ettiği bir çeki ödeyen muhatap banka, TTK'nun 812. maddesi uyarınca değil, hesap sahibi ile aralarındaki çek anlaşması gereğince hesap sahibinin zararını tazmin etmesi gerekmektedir.

Tahrifat ise çek üstündeki beyan ve imzaların veya çekin unsurlarının ilgili kişilerin rızası olmaksızın silinmesi veya değiştirilmesidir. Çek üstündeki bedel, keşidecinin ismi, ödeme yeri, keşide yeri ve tarihi gibi öğelerin silinmesi, kazanması veya değiştirilmesi, çeki daha sonra gerçek dışı beyan veya unsurların eklenmesi gibi değişiklikler çekin tahrifatına örnek gösterilebilir³⁵⁴.

Sahte veya tahrifata uğramış bir çekin banka tarafından ödenmesi durumunda, bu ödeme nedeniyle bir zarar oluşmuşsa bu zararı giderme sorumluluğu bankaya ait olacaktır (TTK m. 812). Bu maddeye göre oluşabilecek zarar, çek üstünde keşideci

³⁵² **Kalpsüz (Erem/Çelebican)**, Turgut (Faruk/Gürkan) s. 138; **Bozer/Göle**, Ali/Celal s. 391.

³⁵³ **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 327.

³⁵⁴ **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 328; **Bozer ve Göle**, Ali/Celal s. 391-392.

olarak yazılı kişinin zararlıdır³⁵⁵. Bu maddenin devamında zararın oluşumunda keşide edenin bir kusurunun bulunması durumunda bankanın sorumluluğunun oluşmayacağıın yer alması da, zararın keşidecinin zararı olduğuna işaret etmektedir³⁵⁶.

TTK'nun 812. maddesinde keşidecinin çek defterini saklamada gereken özeni göstermemesi durumunda meydana gelecek zarara, kendisinin katlanacağı hükme bağlanmıştır. Bununla birlikte, keşideci zararın meydana gelmesinde kendi kusurunun bulunması durumunda sorumluluk kendisinde olacaktır³⁵⁷. Keşidecinin kusurunun bulunması, bankanın tazmin yükümlülüğünü bütünüyle sona erdirmez. Keşide edenin kusuru oranında banka sorumluluktan kurtulacaktır³⁵⁸. Keşidecinin kusurunun bulunduğu hallerde muhatap bankaya kusur atfedilememesi halinde, muhatap bankanın zararı giderme yükümünden kurtulacağı belirtilmiştir³⁵⁹.

Bankanın zararı giderme yükümlülüğü kanunla getirilmiş objektif bir yükümlülüktür³⁶⁰. Bu nedenle düzenleyene kusur isnat edilemeyen hallerde muhatap banka, zararın meydana gelmesinde hiçbir kusuru bulunmadığını ispatlasa dahi tahrif edilmiş veya sahte bir çeki ödemiş olması sebebiyle oluşacak zararı kabul etmek zorundadır³⁶¹. Yargıtay, bu madde ile getirilen sorumluluğun, muhatap açısından kusursuz ve yasadan doğan bir sorumluluk olduğunu, keşidecinin ve bankanın kusurunun olmadığı hallerde, bankanın sahte veya tahrif edilmiş çeki ödemenin sorumluluğundan kurtulamayacağı karara bağlanmıştır³⁶². Sahte çeki keşide eden

³⁵⁵ **Bozer/Göle**, Ali/Celal s. 393; **Tekil**, Fahiman s. 74.

³⁵⁶ **İnan**, Nurkut s. 117; **Sekmen**, Orhan s. 3759; **Kızılay**, s. 173.

³⁵⁷ **Bilgili/Demirkapı**, Fatih/Ertan s. 171; **Reisoğlu**, Seza 2011, s. 312-313.

³⁵⁸ **Reisoğlu**, Seza 2011, s. 312.

³⁵⁹ **Reisoğlu**, Seza 2011, s. 311; Yargıtay 11. HD, Esas No: 2016/8943, Karar No: 2018/1854, Tarih: 12.03.2018 sayılı ilamı, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>), (Erişim Tarihi: 11.04.2020).

³⁶⁰ **Reisoğlu**, Seza 2003, s. 362-363.

³⁶¹ **Eriş**, Gönen s. 1228.

³⁶² Yargıtay 11. HD., Esas No: 2016/8943, Karar No: 2018/1854 K. Tarih: 12.03.2018, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>), (Erişim Tarihi: 11.04.2020).

kişi, bu zarara katlanmak zorunda olan bankanın uğradığı zararı, TBK'daki haksız fiil hükümleri gereğince gidermek zorunda kalacaktır³⁶³.

Sahte veya tahrifata uğramış çeke dair TTK'nın 812. maddesi, emredici nitelikte bir hüküm değildir. Bu nedenle çek anlaşmalarına bu maddeye aykırı hükümler konulmak ve çek taahhütnameleri düzenlenmek suretiyle, bankanın kusurunun bulunmadığı hallerde sahte veya tahrifata uğramış çeklerin ödenmesinden kaynaklanan sorumluluğun keşideciye yükletilebileceği doktrinde de kabul görmüştür³⁶⁴.

Bu kapsamda bankalar, çek hesabı açanlara imzalattıkları çek taahhütnameleri ile sahte veya tahrifata uğramış olan çekten kaynaklanan sorumluluğun hesap sahiplerine yüklemektedirler. TTK m. 812 hükmü emredici nitelikte olmadığından bu maddeye aykırı düzenlenen bir sözleşme geçerli olsa da, TBK m. 115/1 hükmü uyarınca bankanın ağır kusurundan sorumlu olmayacağına ilişkin çek taahhütnamesi veya çek anlaşmasına koyulan maddeler, hükümsüz olduğundan geçerli olmayacaktır³⁶⁵. Ancak Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun yakın tarihli bir kararında³⁶⁶ TBK'nun 115/3. ve 116/3. maddeleri gereğince, özel yasa ile

³⁶³ **Domaniç**, Hayri Kıymetli Evrak Hukuku, s. 390; **İnan**, Nurkut s. 131.

³⁶⁴ **Bilgili/Demirkapı**, Fatih/Ertan s. 174; **Poroy/Tekinalp**, Reha/Ünal s. 354; **Pulaşlı**, Hasan s. 344.

³⁶⁵ **Öztaş**, Fırat 2019, s. 255; **Reisoğlu**, Seza 2011, s. 316; **Bozer ve Göle**, Ali/Celal s. 395; Yargıtay 4. HD., Esas No: 2015/15817, Karar No: 2016/6449, Tarih: 10.5.2016, "...Türkiye'de bankalar hükümetçe imtiyaz suretiyle verilen bir işi yapan müesseselerdir. O halde bankalar, BK'nın 99/2. maddesine tabi kuruluşlardır. Kural olarak BK'nın 100/2 ve 3.maddeleri uyarınca akdi sorumlulukta, sorumsuzluk sözleşmesi yapmak mümkün ise de, BK'nın 99/1. Maddesi gereğince ağır kusur halinde baştan (iptidaen) sorumluktan kurtulma şartı geçersiz olup, sorumluluktan kurtulma şartının ancak hafif kusur halinde geçerli olduğu benimsenmiştir." (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>), (Erişim Tarihi: 11.04.2020).

³⁶⁶ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu bir kararında; "Bankalar sahip oldukları bu vasıfları sebebiyle bankacılık işlemlerinin güvenilen tarafı konumundadırlar. Bu durum, bankaların bir güven kurumu olarak kabul edilmesini ve bankanın sorumluluğunun özel güven sebebiyle ağırlaştırılmasını gerektirir. (**Battal**, Ahmet; Güven Kurumu Nitelendirmesi Işığında Bankaların Hukuki Sorumluluğu, Ankara, 2001, s. 106). O hâlde, bankalar, ağırlaştırılmış sorumluluğun bir gereği olarak objektif özen yükümlülüğü altında bulunmakta olup, buna karşılık hafif kusurlarından dahi sorumludurlar. Ayrıca, bu sorumluluğu kaldırmaya yönelik sözleşmeler de geçerli değildir. Zira sorumsuzluk sözleşmesi hükümlerine sınırlama getiren ve somut olaya

kuruldukları ve kendilerine alanlarında çeşitli imtiyazlar tanındığı için bankaların, hafif kusurlarından dolayı ortaya çıkan sorumluluğunu kaldıran sözleşme hükümlerinin geçersiz olacağına karar verilmiştir.

2.3. Defi'lerin İleri Sürülmesi

Muhatap banka, çekin ibraz halinde inceleme yükümlülüğü kapsamında çekin geçersizliğine dair defi'leri tespit etmelidir. Bu açıdan muhatap banka, düzenleyen ile kendisi arasında çek anlaşmasının olup olmadığını, çekin geçerli olup olmadığını, çekin ibraz süresi içinde ibraz edilip edilmediğini, çek üstünde yazı ve rakamla yazan tutarların birbirleri ile uyumlu olup olmadığını incelemekle yükümlüdür. Bu hususları kontrol etmeden hamile ödeme yapılması, düzenleyen adına değil muhatap hesabına ve muhatabın zararına ödenmesidir³⁶⁷.

Bununla birlikte TTK'nun 799/1. maddesine göre bankanın, düzenleyenin çeki dair bir cayma beyanının olup olmadığını da inceleme sorumluluğu bulunmaktadır. Muhatap banka, hakkında cayma beyanı bulunmayan çeki, ibraz süresinden sonra da ödeme yetkisine sahip olsa da, bu halde en azından zamanaşımı süresinin geçip geçmediğinin tetkikini yapma ve bu süre dolmuş ise, ödemediği kaçınma yükümlülüğündedir³⁶⁸.

2.4. Çekin Ödenmesi

2.4.1. Muhatabın Ödeme Yükümlülüğü

TTK ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 7. maddesi gereğince bankalar tacir olarak kabul edildiğinden, bankalar, bir tacirin göstermesi gereken özeni

uygulanması gereken 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun (818 sayılı BK) 99/2'nci ve 100/3'üncü (6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun (6098 sayılı TBK) 115/3'üncü ve 116/3'üncü) maddeleri gereğince, özel yasa ile kuruldukları ve kendilerine alanlarında çeşitli imtiyazlar tanındığı için bankaların, hafif kusurlarından dolayı ortaya çıkan sorumluluğunu kaldıran sözleşme hükümleri geçersiz olacaktır" şeklinde karar vermiştir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, Esas No: 2017/411, Karar No: 2019/962, Tarih: 26.09.2019. (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>), (Erişim Tarihi: 07.07.2020).

³⁶⁷ Öztan, Fırat 2019, s. 311; Domaniç, Hayri TTK Şerhi, s. 608.

³⁶⁸ Öztan, Fırat 2019, s. 312; Domaniç, Hayri TTK Şerhi s. 609.

göstermeli ve basiretli tacir gibi davranmalıdır. Bankalar, çek defteri verirken çek düzenleme hakkı verdiği kişilerin geçmişteki ödeme yeteneklerini ve ticari işlemlerini incelemeli, bu kapsamda güven veren müşterilerine bu olanağı vermelidirler³⁶⁹. Bunun bir anlamı da, bankaların çek defteri verirken bu riskleri dikkate alma zorunluluğudur³⁷⁰. Kanundaki yükümlülüklerine uygun hareket eden bankalar, piyasada çekin itibarını korumakta ve güvenli bir ödeme aracı olarak yaygın kullanımını teşvik etmektedir.

TTK ve Çek Kanunu'nda yer alan maddeler kapsamında, düzenleyenin yani çek hesabı sahibinin hesabında karşılık bulunması durumunda ve muhatap bankanın incelemesinde herhangi bir sorun bulunmaması halinde, çekin zilyedi olan şekli olarak yetkili hamile çek bedelini ödemelidir. Hamilin yetkili olması konusunda hukuki bir engel yoksa ve ibraz edilen çek, çek niteliğine sahip değilse ve çek hesabına ilişkin bloke, tedbir, rehin veya haciz yoksa, muhatap banka hesaptaki karşılıktan ödemeyi yapmak zorundadır (Çek Kanunu m. 3/3)³⁷¹.

³⁶⁹ Yargıtay 11. HD., Esas No:2017/3984, Karar No: 2019/3289, Tarih:30.04.2019, “Mahkemece, bozma ilamına uyularak yapılan yargılama, iddia, savunma ve tüm dosya kapsamına göre, davalı Banka tarafından çek karnesi talebinde bulunan ... ve vekili ... hakkında yapılması gereken ekonomik ve sosyal durum araştırmasının yapılmadığı, şahsın moralite kapasitesi ve sermayesi hakkında yeterli veriye sahip olmadan ticari faaliyetine yeni başlayan, sermaye yeterliliği, mal varlığına ilişkin bir veri ortaya koymayan kişiye çek karnesi verilmek suretiyle ve 19.04.1996 tarihinde ilk çek karnesi karşılıksız kaldığı halde, çek karnesi vermeye devam etmiş olmakla davacının zararının oluşmasına sebebiyet verildiği, davacının da basiretli bir tacir olarak hamili bulunduğu çeki aldığı keşideci hakkında yapması gereken araştırmayı yapmadan çeki kabul etmesi nedeniyle %50 oranında müterafik kusurunun bulunduğu gerekçesiyle davanın kısmen kabulü”ne ilişkin yerel mahkeme kararı onanmıştır (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>), (Erişim Tarihi: 11.04.2020)

³⁷⁰ **Özdamar**, Mehmet: “Çek Kanununda Yapılan Değişiklik Üzerine Bir Değerlendirme”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 6, S: 1-2, Ankara 2002, (s. 101-154), s. 132.

³⁷¹ **Tamer**, Ahmet: “Çek Hukuku Bakımından Muhatap Bankanın Kanuni (Asgari) Ödeme Yükümlülüğü”, Bankacılar Dergisi, S: 85, 2013, (s.92-112), s. 93; **Uzun Şenol**, Pınar: “Çekte Muhatap Banka Sorumluluğunun Kapsamı”, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 8, Sayı: 2, Aralık 2013, (s. 945-967), s. 957.

Bankanın ödeme yapma yükümünün esasını, düzenleyene çek keşide etme hakkı sağladığı aralarındaki sözleşmeye dayanmaktadır³⁷². Çekin karşılıksız kalması nedeniyle, bankanın veya müşterinin bu sözleşmeden dönmesi olanaklı değildir³⁷³.

2.4.2. Bankanın Yasal Miktarı Ödeme Sorumluluğu

TTK ve Çek Kanunu (m.3/3) hükümleri gereğince, kanuni süresi içerisinde usulüne uygun şekilde ibraz edilen çekin muhatap bankada tümünün veya bir kısmının karşılığı yoksa hamilin isteği üzerine banka, çeke “karşılıksızdır” işlemi yapmak zorundadır³⁷⁴. Kanun koyucu bu düzenlemede, bir taraftan bankaların çek hesabı açacağı müşterilerine yönelik dikkatli ve özenli davranmalarını istemekte ve diğer taraftan karşılıksız çek düzenlenmesini engellemeye çalışmaktadır³⁷⁵.

Çekin üstünde yazılı keşide tarihine göre yasal ibraz süresi içinde ibraz edilmesi ve bankanın kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktara rağmen çekin karşılıksız kalması ve hamilin karşılıksızlık işlemi gerçekleştirilmesini istemesi durumunda, çekin arkasına ibraz tarihi, karşılık durumu, bankanın yasal

³⁷² **Ertekin/Karataş**, İzzet/Erol s. 323.

³⁷³ **Reisoğlu**, Seza: “Yeni Çek Kanunu ve Hukuki Sorunlar”, Türkiye Bankalar Birliği Değerlendirme Toplantısı, 29.12.2009, Türkiye Bankalar Birliği (2010). s. 7. (https://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Konferans_Sunumlari/SRyeni_cek_kanunu_ve_degerlendirilmesi_07012010.pdf), (Erişim Tarihi: 11.04.2020); Yargıtay 19. CD., Esas No: 2018/3072, Karar No: 2018/5874, Tarih:10.05.2018, sayılı ilamında, “...Aynı madde de ödeme yükümlülüğü ile ilgili bu hususun, hesap sahibi ile muhatap banka arasında çek defterinin teslimi sırasında yapılmış olan dönülemeyecek bir gayri nakdi kredi sözleşmesi hükmünde olduğu açıklanmıştır. Bu ödeme külfeti sözü edilen kanun gereğince bankalara yükletilmiş bulunduğundan, borçlunun bankada ki mevduatının bankaca müşterisine verilen her çek yaprağı için sorumluluk miktarı ile sınırlı olarak banka lehine rehinli olduğunun kabulü zorunludur...” şeklinde karar vermiştir. (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>), Erişim Tarihi: 11.04.2020.

³⁷⁴ **Şen**, Ersan/**Malbeleşti**, Erkam: Son Değişiklikler Işığında Yeni Çek Kanunu’nda Karşılıksız Çek, 4. Bası, Seçkin Yayınları, Ankara 2013, s. 89; **Yasan**, Mustafa: “6373 Sayılı “Çek Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun”un İncelenmesi”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Cilt: 28, Sayı: 2, Haziran 2012, (s.95-136), s. 119; **Kızılay**, s. 170.

³⁷⁵ **Can**, Mustafa Erdem: “Çek Muhatabı Bankanın Yasal Miktarı Ödeme Sorumluluğu”, Legal Hukuk Dergisi, Sayı: 80, İstanbul Ağustos 2009, (s. 2362-2386), s. 2362; **Sütçü**, Selin s. 96.

yükümlülüğü kapsamında ödediği tutar³⁷⁶, ibraz eden hamil veya tüzel kişinin temsilcisinin isim ve soyadının yazılması ve çekin arkasının hamille birlikte banka görevlisince imzalanarak karşılıksız işlemi yapılabilir³⁷⁷. Bu işlem, muhatap bankanın ödediği yasal zorunlu tutar çıkarıldıktan sonra kalan kısım için yapılacaktır.

Hamilin, banka yetkilisi ile çekin arkasını imzalamaması halinde “karşılıksızdır” işlemi de yapılamaz. Bu işlemin yazılacağı çekte bir alan kalmaması halinde çeke eklenen alonj üzerine “karşılıksızdır” şeklinde yazılmalıdır. “Karşılıksızdır” işlemi yalnızca çek vasfını taşıyan senede yapılabilir. Çek niteliğinde olmayan ve çek niteliğinin yitirilmesine yol açan durumların bulunması halinde muhatap banka “karşılıksızdır” işlemi yapamayacaktır³⁷⁸.

Bankanın kendisine ibraz edilen çekin sahte ya da tahrif edilmiş olup olmadığını incelemesi, basiretli tacir olarak davranma yükümlülüğü gereğidir ve duraksama durumunda keşideciyle iletişim kurulmalıdır³⁷⁹. Çek hesabında karşılığın bulunmasına rağmen rehin, haciz veya ödeme yasağı gibi bir nedenle ödenmemesi halinde, bankanın yasal teminat tutarını ödeme yükümlülüğü olmayacaktır³⁸⁰.

Muhatap banka her bir çek yaprağı için yasal ödeme tutarını ödemelidir³⁸¹. Banka, karşılıksız her çek yaprağı için yükümlü olduğu miktarı ödemek için hamile teklifte bulunur. Hamilin teklifi kabul etmesi halinde ödeme yapılır³⁸², kabul etmezse Çek Kanunu’nun 3. maddesinin 6. fıkrası uygulanacaktır³⁸³.

³⁷⁶ **Pulaşlı**, Hasan: “Çek Hukukuna İlişkin Sorunlar ve Çek Kanun Tasarılarının Getirdikleri”, Türkiye Noterler Birliği Dergisi, Sayı: 40, Ankara 1982, (s. 10-14), s. 11.

³⁷⁷ **Karakaya**, Murat: 5941 Sayılı Çek Kanununda Düzenlenen Suçlar ve Kabahatler, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Isparta 2012, s. 126.

³⁷⁸ **Bozer/Göle**, Ali/Celal 2018, s. 414.

³⁷⁹ **Bilgen**, Mahmut: “Kambiyo Senetlerinde Tahrifat (Değişiklik Yapılması)”, DEÜHFD, C: 11, Özel Sayı, 2009, (s. 985-1028), s. 1002.

³⁸⁰ **Kırca**, İsmail: “Çek Hesabında Bulunan Paranın Haciz, Rehin Veya İhtiyatî Tedbir Sebebiyle Öden(e)mediği Hâllerde Banka Kanunen Sorumlu Olduğu Tutarı Ödemekle Yükümlü Müdür? - Yargıtay 11. HD’nin 15.03.2017 Tarih ve E. 2016/1304, K. 2017/1532 Sayılı Kararının Değerlendirilmesi-”, BATİDER, C. 34, S. 2, Ankara 2018, (s. 23-30), s. 28 vd.

³⁸¹ **Kırca**, İsmail: Çekin İbraz Edildiği Şube Muhatap Bankanın Kanunen Ödemekle Yükümlü Olduğu Tutarı Ödemelidir”, BATİDER, C.XXVI, S.1, Ankara Mart 2010, (s.71-77), s.71-72.

³⁸² Yargıtay 19. CD., Esas No:2018/3072, Karar No:2018/5874, Tarih: 10.05.2018, (RG. 18.05.2018, S: 30425). “...muhatap banka süresinde ibraz edilen çekin karşılığının bulunmaması

Bankaların sorumlu olduğu kanunun belirlediği bu tutarın sınırları her yıl enflasyona bağlı olarak değişmekte ve TCMB bu tutarı belirlemektedir. Bu değerler TCMB tarafından her yıl Ocak ayında belirlenerek Resmi Gazete’de yayımlanmaktadır. TCMB tarafından belirlenen ve 17 Ocak 2020 tarih ve 31011 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan 2020 yılı değeri³⁸⁴ 2.225-TL olarak belirlenmiştir³⁸⁵.

Çek Kanunu’nun 3. maddesinde düzenlenen kanuni tutar, bankaların ödemesi gereken asgari tutardır. Bu tutar kanunen belirlendiğinden, tutarın azaltılmasına dönük düzenleyen ile banka arasında anlaşma yapılamayacaktır. Fakat çek yaprağında daha yüksek bir oran yazılabilir³⁸⁶. Çek tutarının yabancı para ile yazıldığı hallerde, kanunda aksi bir düzenleme bulunmadıkça muhatap banka, kanuni olarak ödemekle yükümlü olduğu miktarı Türk Lirası şeklinde ödeyecektir³⁸⁷.

2.4.3. Karşılığı Kısmen Bulunan Çekin Ödenmesi

Muhatap bankaya ibraz süresi içinde sunulan çekin hesapta kısmen karşılığı bulunabilir. TTK’nın 783/2 maddesi hükmüne göre: “Düzenleyen, muhatap nezdinde çekin ancak bir kısım karşılığını hazır bulundurduğu takdirde, muhatap, bu tutarı

halinde yasal sorumluluk miktarına kadar ödeme yapmak, çekin kısmen karşılığının bulunması halinde de kalan meblağı tamamlamakla yükümlüdür...”. (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>), (Erişim Tarihi: 15.04.2020).

³⁸³ **Günay**, Erhan 2015, s. 230.

³⁸⁴ https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/23457776-8b94-45b2-97a6-4efa99e26711/2020_Cek_Teblihi_2010_2.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-23457776-8b94-45b2-97a6-4efa99e26711-m.Mh82F, (Erişim Tarihi: 12.04.2020).

³⁸⁵ **Kızılay**, s.170; Bankanın sorumlu olduğu miktar (2) Madde 4- (1) Muhatap banka, ibraz eden düzenleyici dışındaki hamile, süresinde ibraz edilen her çek yaprağı için; a) Karşılığının hiç bulunmaması halinde, 1) Çek bedeli ikibinikiyüzyirmibeş Türk Lirası veya üzerinde ise ikibinikiyüzyirmibeş Türk Lirası, 2) Çek bedeli ikibinikiyüzyirmibeş Türk Lirasının altında ise çek bedelini, b) Karşılığının kısmen bulunması halinde, 1) Çek bedeli ikibinikiyüzyirmibeş Türk Lirası veya altında ise çek bedelini aşmamak koşuluyla, kısmi karşılığı ikibinikiyüzyirmibeş Türk Lirasına tamamlayacak bir miktarı, 2) Çek bedeli ikibinikiyüzyirmibeş Türk Lirasının üzerinde ise çek bedelini aşmamak koşuluyla, kısmi karşılığa ilave olarak ikibinikiyüzyirmibeş Türk Lirasını ödemekle yükümlüdür.

³⁸⁶ **Tamer**, Ahmet s. 99.

³⁸⁷ **Karahan/Arı/Bozgeyik/Saraç/Ünal**, Sami/Zekerriya/Hayri/ Tahir/Mücahit s. 394.

ödemekle yükümlüdür”. Hatta bu karşılığı ödemeyen banka görevlileri hakkında cezai sorumluluk hükmü getirilmiştir (Çek Kanunu m.7/5)³⁸⁸.

Çek, ilgili bankanın bütün şubelerine ödenmesi için ibraz edilebilir. Çek hesabının yer aldığı şube haricindeki bir şubeye ibraz halinde, banka görevlisi hesabın açıldığı şubeye provizyon soracaktır. Düzenleyen ile banka arasındaki hukuki ilişki kapsamında, çek hesabında karşılık olmaması durumunda diğer bir hesabından, çek hesabına virman yapılması yetkisini bankaya vermiş olabilir³⁸⁹. Bununla birlikte çekin karşılığının, bankanın sağladığı bir kredi olarak bulundurulmasını taraflar kararlaştırmış olabilir. Bu halde çek hesabının bulunduğu şubeye provizyon sorulmaması ve çekin arkasına “karşılıksızdır” yazması, düzenleyenin mağduriyetine yol açabilir.

Hesapta kısmi karşılık bulunması halinde hamil, kısmi ödemeyi reddedemeyecektir. Bu durum, TTK'nın 709. maddesine gönderme yapan TTK'nın 818/1-h maddesinde açık şekilde yer almaktadır. Hamil, kısmi ödemeyi reddederse, reddettiği tutar için müracaat borçlularına başvuramaz. Bu nedenle reddettiği miktar yanında, müracaat borçlularından bu tutara denk gelen temerrüt faizi, komisyon ve diğer giderleri talep edemez³⁹⁰.

2.4.4. Muhatap Bankanın Yasal Miktarı Ödemeyeceği Haller

Koşullarına uygun ve süresinde ibraz edilen çekin, tümünün veya bir kısmının karşılığı yoksa banka, yetkili hamile yasal ödeme miktarını teklif edecektir. Fakat hamil bu teklifi kabul etmek zorunda değildir. Hamil isterse bankanın bu ödeme teklifini kabul etmeyebilir. Bu halde banka, hamilin teklifi reddetmesi üzerine ödeme yapılmadığını çekin üstüne yazar ve hamilden imzalamasını ister. Hamilin imzalamaması durumunda bu isteğinden vazgeçtiği kabul edilir³⁹¹.

Banka çek üzerinde yaptığı inceleme kapsamında, düzenleyenin bankadaki imzası ile çek üstündeki imzasını karşılaştırır, ibraz edenin yetkili hamil olup

³⁸⁸ **Narbay**, Şafak 2010, s. 83-85; **Uzun Şenol**, Pınar s. 957-958.

³⁸⁹ **Coşkun**, Mehmet s. 710-711.

³⁹⁰ **Bozer/Göle**, Ali/Celal s. 275; **Kendigelen**, Abuzer: Çekte Kısmi Karşılık, C.1, Makalelerim, Makale 17, 3. Bası, Oniki Levha Yayınları, İstanbul 2018, s.506.

³⁹¹ **Ertunç**, Ali: “*Karşılıksız Çek Yaprağı Başına Bankanın Ödeme Yükümlülüğü*”, İBD,C: 82, S: 5, İstanbul 2008, (s.2377-2387), s. 2380.

olmadığını, ciro zincirinde kopukluk olup olmadığı, çekin zorunlu öğeleri bulundurup bulundurmadığını, çek hesabı üstünde tedbir, haciz, ödeme yasağı gibi yasal ödeme engellerinin olup olmadığı ile ibrazın süresinde olup olmadığını inceler. Bu noktalardan bir tanesinde eksik bulunması halinde, bankanın çeki ödeme yükümlülüğü bulunmadığı gibi yasal tutarı ödeme yükümlülüğü de bulunmamaktadır³⁹².

2.4.5. Karşılığı Bulunmayan Çekin Ödenmesi

Muhatap banka kendisine ibraz edilen bir çeki, karşılığı bulunmamasına rağmen yanlışlıkla hamile ödeyebilir. Bu halde çek, “karşılıksız çek” olarak tanımlanamaz. Burada hamil kendisine ödeme yapıldığı için müracaat borçlularına başvuru yapamaz. Muhatap banka uğradığı zararı düzenleyenden ticari temerrüt faiz oranı uygulanarak tahsilini talep edecektir³⁹³.

Yanlışlıkla ödeme durumunda, bunun ibraz süresi içinde veya sona erdikten sonra yapılması, muhatabın talep hakkı yönünden önemli değildir. Muhatap bankanın yanlışlıkla yaptığı ödemeyi sebepsiz zenginleşme hükümleri kapsamında hamilden isteyemeyecektir. Çünkü bu noktada hamil, hak sahibi olduğu bir çek bedelini tahsil etmiştir ve hamilin malvarlığındaki zenginleşme haklı bir sebebe dayanmaktadır. Bu yüzden, banka, hamilden bu parayı geri isteyemez³⁹⁴.

Bununla birlikte karşılığı hiç bulunmayan bir çekten dolayı banka, çek bedelini kendi isteği ile çek hamiline müşterisi olan düzenleyenin “karşılıksız çek düzenlemiş” durumuna düşmemesi için ödeyebilir. Bu durumda da çek, karşılıksız çek vasfını taşımaz³⁹⁵. Bu halde de banka, çek bedelini hamilden geri isteyemez. Elbette uygulamaya göre de banka, müşterisi olan düzenleyenden bu bedeli talep

³⁹² **Öztañ**, Fırat 2019, s. 297; **Uzun Şenol**, Pınar s. 961.

³⁹³ **Arslan**, Çetin: “*Karşılıksız Çek Suçunda Etkin Pişmanlık*”, TAAĞ, C. 1, S. 5, Y. 2, Ankara 2011, s. 177-178; **Kayançıçek**, Murat: “*5941 Sayılı Çek Kanunu'na İlişkin Eleştiriler ve Değişiklik Önerileri (Uygulama ve Doktrin)*”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, C. 1, S. 8, Y. 3, Ankara 2012, (s. 261-292), s. 280.

³⁹⁴ **Bozer/Göle**, Ali/Celal s.276; **Uzunallı**, Sevilay/Yıldırım, Ali Haydar: Uygulamalı Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2017, s. 117-118; **Serozan**, Rona: Borçlar Hukuku Genel Bölüm, Cilt: 3, 7. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2016, s. 309-311.

³⁹⁵ **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 321-322.

edecektir. Somut olay çerçevesinde aralarındaki çek anlaşması, vekâletsiz iş görme, kredi sözleşmesi ,havale veya sebepsiz zenginleşme kapsamında düzenleyenden talep edebilir. Fakat muhatap bu durumda çeki, kambiyo senetlerine mahsus takip yoluyla tahsil edemez³⁹⁶.

2.5. İbraz Süreleri ve Çekten Cayma İlişkisi

Çekten cayma, ibraz süresi sona erdikten kullanılabilen, muhataba ulaşmasıyla hüküm doğuran ve muhatabın ödeme yetkisini elinden alan, tek taraflı ve bozucu yenilik doğuran bir irade beyanıdır³⁹⁷.

Özetle çekten cayma, bir ödeme engelidir. Cayma işlemi, çekin geçerliliğini etkilememekte ve lehtara, cirantalara veya avalistlere karşı hüküm doğurmamaktadır³⁹⁸.

TTK 799. maddesinde;

“(1) Çekten cayma ancak ibraz süresi geçtikten sonra hüküm ifade eder.

(2) Çekten cayılmamışsa, muhatap, ibraz süresinin geçmesinden sonra da çeki ödeyebilir” hükmü bulunmaktadır.

Çekten cayma, düzenleyenin muhataba dönük bir işlemidir. Aslında çekten cayma hakkının kime ait olduğu hususunda açık bir düzenleme yoktur. Fakat çek bedeli, düzenleyenin çek hesabından tahsil edileceğinden bu hakkın yalnızca düzenleyen tarafından kullanılabilceği söylenebilir³⁹⁹. Burada düzenleyenin yetkisinin kaynağı, kanun hükmü ve çek anlaşmasıdır⁴⁰⁰.

Cayma, herhangi bir şekil şartına tabi olmayıp, cayma için belirli bir nedenin sunulması zorunlu değildir⁴⁰¹. İbraz süresi geçtikten sonra cayma hakkının

³⁹⁶ **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 323; **Yusufoğlu**, Fülürya:“*Poliçede Sebepsiz Zenginleşmeden Doğan Talep Hakkı*”, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S: 1, İstanbul 2015, (s. 123-160), s. 146; **Çolak**, s. 82-83; Y 11. HD., Esas No: 2003/11676, Karar No:2003/10407, Tarih: 04.11.2003, karar için bkz. **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 323.

³⁹⁷ **Oğuzoğlu/Oğuzoğlu**, Abdullah Çetin/Özkan s. 24; **Poroy/Tekinalp**, Reha/Ünal s. 324.

³⁹⁸ **Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer**, Hüseyin,Mehmet,Arslan,Füsün s.332.

³⁹⁹ **Aker**, Yeşim s.83.

⁴⁰⁰ **Coşkun**, Mehmet s.673; **Şahin**, s. 23.

⁴⁰¹ **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 340.

kullanılması, bir süreye tabi değildir. Sadece düzenleyen, cayma hakkını geri alırsa etkisini kaybeder⁴⁰².

Çekten cayılmasının bazı şartları bulunmakta olup, şartlardan ilki, ibraz süresinin geçmiş olmasıdır. Bu kapsamda TTK 796'da yer alan ve düzenleme günü olarak yazılan gündenden itibaren hesaplanacak ibraz süresi (on gün-1 ay- 3 ay) temel alınacaktır. Çekten cayma beyanı, ibraz süresi içinde yapılırsa muhatap banka açısından bağlayıcı değildir. Çünkü muhatap, çeki ibraz edene karşılığını ödeme yükümlülüğü altındadır (TTK m.783/2). Muhatap karşılığı ödemezse hamile karşı sorumluluğu gündeme gelecektir⁴⁰³. Aynı şekilde Çek Kanunu 3/1. maddesi gereğince, karşılığı olan çekin, çek hesabının yer aldığı muhatap bankanın herhangi bir şubesine ibraz edilmesi halinde, hamilin varsa vergi kimlik numarası tespit edildikten sonra ödeneceği hükmü de benzer şekilde bir yükümlülük getirmektedir.

İbraz süresi içinde hiçbir surette çekten cayılamaz. Bu kapsamda çekin keşide edilmesine neden olan temel ilişkideki sakatlıklar veya şahsi def'iler bile çekten cayma için gerekçe olamaz. Ayrıca kural olarak çekten cayma, ibraz süresi geçtikten sonra olanaklıdır. Fakat düzenleyen, iki durumda ibraz süresi geçmiş olmasına karşın çekten cayamaz. Bu durumlar, çekin süresinde ibrazının mücbir nedenlerden dolayı olanaklı olmaması ve çekin düzenlenmesi ile muhatap bankada bulunan karşılığın devredilmiş olmasıdır⁴⁰⁴.

Çekin mücbir bir sebepten ötürü ibraz edilememesi halinde, cayma olanaklı değildir. Bu sebep sona erdikten ve ortadan kalktıktan sonra, çekin hızlıca ibrazı ve gecikme olmaksızın ödememe hususlarının saptanması gerekmektedir⁴⁰⁵. İbraz süresi içinde düzenleyen, örnek olarak malın tesliminin gerçekleşmemesi şeklinde temel ilişkiye dayanması, çekin kaybı veya çalınması yahut hilenin varlığı gibi olay ve

⁴⁰² **Aker**, Yeşim s. 95-96.

⁴⁰³ **Teoman**, Ömer: "Çekte İbraz Süresinin Hesaplanmasında Keşide Gününün Önemi", 30 yıl Ticaret Hukuku Tüm Makalelerim, C. II, 2. Bası, Oniki Levha Yayınları, İstanbul 2001, s.309-317; **Kendigelen**,Abuzer/**Kırca**, İsmail: *Kıymetli Evrak Hukuku*, 1. Baskı, Oniki Levha Yayınları, İstanbul 2019, s.327; **Yıldırım**, Ali Haydar, "Çek Cezası (TTK 783/3)" - Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 6, Özel Sayı, 2014, (s. 3449-3507), s.3459.

⁴⁰⁴ **Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer**, Hüseyin,Mehmet,Arslan,Füsün s.332; **Aker**, s. 97.

⁴⁰⁵ **Oğuzoğlu/Oğuzoğlu**, Abdullah Çetin/Özkan s. 69.

vakıalar öne sürmesi, muhatabın çeki ödemesini engellemez. Çünkü ibraz süresi içinde çekten cayma mümkün değildir⁴⁰⁶.

Çekten caymanın ikinci koşulu ise, ibraz süresi içerisinde çekin tahsili için muhataba ibraz edilmemesidir. Fakat çekten cayılmamış ve ibraz süresi geçmiş ise banka, ibraz edilen çek bedelini ödeme hususunda takdir yetkisine sahiptir. Ödemesi halinde düzenleyenin buna itiraz etme hakkı bulunmamaktadır. Aynı şekilde ibraz süresi geçtikten sonra bankanın çek bedelini ödemesi ve cayma beyanının bu ödemededen sonra yapılması halinde, bu beyan bir sonuç doğurmayacaktır. Ancak, TTK'nın 799. maddesindeki düzenleme emredici bir hüküm olmadığından, çek anlaşmasına konulacak bir hüküm ile bankanın ibraz süresi geçtikten sonra çekten cayılmamış olmasına dayalı ödeme yetkisinin kaldırılabilceğini ileri sürülmüştür⁴⁰⁷.

Son şart, cayma beyanının muhataba ulaşması zorunluluğudur. Bu beyan yalnızca düzenleyen tarafından yapılabilmektedir ve herhangi bir şekilde bağlı değildir. Cayma beyanının fiili olarak yapılması için ibraz süresinin geçmesini beklemek gerekli değildir. İbraz süresi içinde açıklanan cayma beyanı, bu süresinin dolması ile hüküm ifade eder. Bu halde ibraz süresi geçtikten sonra ibraz edilen çeki muhatap banka ödememelidir. Ödediği takdirde, yaptığı ödemeyi düzenleyenin hesabına borç olarak yazamaz⁴⁰⁸. Ayrıca muhatap banka kendisine ulaşan cayma iradesine karşın hamile ödeme yaparsa, bu miktarı düzenleyene yükletemez⁴⁰⁹. Bununla birlikte, çekten cayma durumunda müracaat hakkını kaybeden hamilin, TTK 732. maddesi ve diğer TTK maddelerinde düzenleme bulunmasa da, sebepsiz zenginleşmeye dayalı talep hakkını kullanamayacağı öne sürülmüştür⁴¹⁰.

2.6. İbraz Sürelerinin Müracaat Hakkına ve Takip Hukukuna Etkisi

⁴⁰⁶ **Karahan/Arı/Bozgeyik/Saraç/Ünal**, Sami/Zekerriya/Hayri/ Tahir/Mücahit s. 394.

⁴⁰⁷ **Eriş**, Gönen s. 1157; **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 343.

⁴⁰⁸ **Ülgen/Helvaci/Kaya/Nomer**, Hüseyin, Mehmet, Arslan, Füsün, s.332; **Karahan/Arı/Bozgeyik/Saraç/Ünal**, Sami/Zekerriya/Hayri/ Tahir/Mücahit s. 396.

⁴⁰⁹ **Albayrak**, Okan: “Çekten Cayma ve Ödemededen Men”, İBD, C. 81, S.5, İstanbul, 2007, (s.1973-1976), s. 1976

⁴¹⁰ **Yıldız**, Şükrü: “İbraz Süresini Geçiren Çek Hamilinin Hukuki Durumu ve Yargıtay Kararları”, THYKS, C. XIX, Ankara 2003, (s. 151-203), s. 195.

6762 sayılı eski TTK'da düzenlenen müracaat hakkı, 6102 sayılı TTK'nun 808. maddesinde hamilin başvurma hakları şeklinde yer almıştır. Süresinde ibraz edilen çekin tamamının veya bir kısmının karşılıksız olması durumunda, hamil ve çek bedelini ödeyen başvuru borçluları, çekin ödenmemesi nedeniyle sorumluluğu olanlara yönelik başvuru hakkına sahiptir. Bu hak, kambiyo hukukuna dayanan temel ilişkiden bağımsız bir haktır⁴¹¹. İbraz süreleri zamanaşımı yönünden de önem arz etmekte olup, bu konu aşağıda incelenecektir.

TTK'nun 808. maddesi, çek hamilinin müracaat hakkını kullanabilmesini süresinde ibraz edilmiş çekin ödenmemiş olmasına ve ödememe halinin imtina keyfiyetini:

1. Resmi bir belge, protesto ile;
2. Muhatap tarafından, ibraz günü de gösterilmek suretiyle, çekin üzerine yazılmış olan tarihli bir beyanla;
3. Bir takas odasının, çekin süresinde teslim edilmesine rağmen ödenmediğini tesbit eden tarihli bir beyanı ile tespiti şartına tabi tutmuştur⁴¹².

TTK'nun 808. maddesinde “çekin ödenmemiş” olması durumunda başvuru hakkına müracaat edilebileceği ifade edilmişse de; her ödememe durumunda bu hak kullanılamaz. Örneğin çekin geçerli olmaması halinde başvuru hakkı zaten bulunmamaktadır. Hamilin muhataptan çekin tamamını veya bir kısmını tahsil edememesi halinde, bu bedeli tahsil etmek amacıyla başvurma hakkını kullanarak keşideci, ciranta ve avalistlere gidebilir. TTK'nın 808. maddesi uyarınca hamil başvuru hakkını, çekin yasal süresi içinde ibraz edilmesi ve karşılıksız kalan kısmı için yasadaki yollarla ödememeyi tespit ettirmesi gerektiği ifade edilmiştir. Yargıtay da, çekin süresinde muhatap bankaya ibraz edildiği, ibraz günü de yer alacak şekilde çekin üzerine kaydedilmiş bir beyanla tespit edilmesi gerektiğini aksi takdirde hamilin müracaat hakkını kaybedeceğini belirtmiştir⁴¹³. Ayrıca bunun yapılabilmesi için hamilin meşru hamil olması zorunludur.

⁴¹¹ **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 343.

⁴¹² **Şahin**, s. 22-23.

⁴¹³ Yargıtay 12. HD., Esas No: 2017/6364, Karar No: 2017/11957, Tarih: 5.10.2017, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>), (Erişim Tarihi: 12.04.2020).

Poliçeden farklı olarak çekte hamil, başvuru hakkını kullanabilmek için protesto düzenlettirebileceği gibi, protestoya eşdeğer diğer tespit yollarını da kullanabilir⁴¹⁴. Çek üstünde bir ihtiyati tedbir kararının var olması veya çekin kaybolması gerekçesiyle açılan bir iptal davasında mahkemenin ödemediği yasaklama kararı vermesi, başvuru hakkının kullanılabilmesi için çekin süresinde ibraz edilmesi ve ödenmeme durumunun tespiti zorunluluğunu kaldırmayıp, bu durumun tespiti gerekir⁴¹⁵.

Çek bedelinin ödenmediğine yönelik tespitin, çekin süresi içinde yapılması gerekir (TTK. m.809/1). Bununla birlikte TTK m. 809/2, ibrazın, sürenin son günü yapılması durumunda, ödenmeme halinde dair tespitin, ibrazı takip eden ilk iş günü içinde de yapılabileceğini hükme bağlamıştır⁴¹⁶. Ödenmemenin tespitinde çekte çift tarih yer almalıdır. Bunlardan birincisi ibraz gününü belirten tarih olan ibraz tarihi, ikincisi ise beyanın ne zaman yapıldığını belirten tarih olan beyan tarihidir. Bu iki tarihin yer bulunmaması durumunda, geçerli bir ibraz yoktur ve çoğunluk görüşüne göre, kambiyo hukukuna dayalı müracaat hakkı da yitirilecektir⁴¹⁷.

Başvuru hakkına dair bu koşulların bulunup bulunmadığının belirlenmesi emredici vasıfta bulunduğu, hâkim veya icra memuru tarafından kendiliğinden dikkate alınmalıdır. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu da takibe konu çek arkasında ibraz şerhi olsa da ibraz tarihinin gösterilmediği, bu haliyle TTK 808. maddesine uygun bir ibrazın varlığının bulunmadığı, bu hususun icra hâkimliğince İİK.170/a maddesi gereğince re'sen dikkate alınması gerektiği, mahkemesinin, bankaya sorarak ibraz tarihinin belirlenmesinin TTK 808. maddesi içeriğine aykırı olduğuna karar vermiştir⁴¹⁸.

⁴¹⁴ **Bozbel, Savaş/Atalı, Murat:** *Çekte İbraz Tarihinin Yer Almamasının Müracaat Hakkının Kullanılması Bakımından Sonuçları*, Prof.Dr. Fırat Öztan'a Armağan, 1. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara Şubat 2010, s.446.

⁴¹⁵ **Kendigelen,** Abuzer 2019, s.343, 359.

⁴¹⁶ **Poyraz,** Ercan s. 246.

⁴¹⁷ **Bozbel/Atalı,** Savaş / Murat s. 447.

⁴¹⁸ Yargıtay HGK, Esas No:2013/2013, Karar No: 2015/1182, Tarih: 08.04.2015; Yargıtay HGK, Esas No: 2008/12-450, Karar No: 2008/452, Tarih:25.06.2008, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>), (Erişim Tarihi: 12.04.2020).

Mücbir sebepler gerekçesiyle ibraz ve akabinde tespit yaptırılmamış ise kanunun yaptığı gönderme ile poliçeye ilişkin hükümler çek için de tatbik edilecektir. Mücbir sebebe ilişkin hükümlerin uygulanabilmesi için, mücbir sebebin TTK'nın 811. maddesi gereğince 15 günden fazla sürmesi gerekir⁴¹⁹.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇEKTE ZAMANAŞIMI SÜRESİ, SÜRENİN DURMASI VE KESİLMESİ

1. ÇEKTE ZAMANAŞIMI SÜRESİ

Çekte hamilin ve başka çek borçlularının başvuru hakkı, belli bir zamanaşımı süresine bağlanmıştır. Zamanaşımının işleyebilmesi için ilk olarak başvurma (müracaat) hakkının doğmuş olması gerekmektedir⁴²⁰. Süresi içinde ibraz olunmamış yahut kısmi olarak veya tamamen ödenmemesine rağmen bu durum usulüne uygun şekilde saptanmamış bir çek için, başvurma hakkı doğmamış olacaktır ve bu hakkın zamanaşımına uğraması da bahis konusu olamayacaktır⁴²¹.

1.1.Zamanaşımı Süresinin Başlangıcı

Hamilin, poliçe ve bonodaki gibi müracaat borçlularına başvurma hakkının var olduğu hallerde bu hakkın hangi süre içinde kullanılabileceği sorunu gündeme gelir⁴²². Hamil, çekte kambiyo davasını, düzenleyen, cirantalar ve başkaca çek

⁴¹⁹ Çelik, Aytekin s. 434.

⁴²⁰ Poroy/Tekinalp,Reha/Ünals.348;Öztan,Fırat2019,s.314;Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer,Hüseyin/Me hmet/Arslan/Füsün s.340.

⁴²¹ Domaniç, Hayri TTK Şerhi, s. 851-852.

⁴²² Öztan,Fırat 2019, s.315.

borçlularına yönelik açabileceği gibi çek borçlularından biri de, kendisine karşı sorumlu olanlara yönelik de dava açabilir. Fakat poliçe ve bonolar hakkında uygulanan düzenleyenin protesto edilmesi şartı, çekler açısından uygulanmaz.

TTK'nun 814. maddesiyle getirilen hükmün konusunu, çekten dolayı sorumlu olanlara karşı kullanılacak müracaat hakkı oluşturmaktadır. Diğer bir deyişle, hamilin; düzenleyen, lehtar, cirantalar ve aval veren, araya girmek suretiyle kabul eden ve yetkisiz temsilcilere karşı kullanacağı müracaat hakkına ilişkindir. Bu maddenin, düzenleyen ile lehtar arasındaki asıl borç ilişkisiyle ilgisi bulunmamaktadır ve düzenleyen ile lehtar arasındaki ilişkiden doğan hakları, kendine özgü hukuki düzenlemelerine göre zamanaşımına uğrar⁴²³. Aynı zamanda maddede açıkça belirtildiği üzere, başvuru hakkının zamanaşımına uğrayabilmesi için, hamilin bu hakkının doğmuş olması zorunludur⁴²⁴.

Hamilin; düzenleyen, ciranta ve avalistlere karşı açacağı davalar, çekin ibraz süresinin sona ermesinde itibaren üç yıl geçmekle zamanaşımına uğrar⁴²⁵. Ancak 6762 sayılı TTK döneminde düzenlenen ve ibraz süresinin bitim tarihi 6273 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği 03.02.2012 tarihinden önce olan çekler, 6 aylık zamanaşımı süresine tabidir⁴²⁶.

Zamanaşımının başlangıcı, çekin ibraz süresinin sona erdiği tarihe göre tespit edilir (TTK m.814/1, 816, 817)⁴²⁷. Başvurma hakkına ilişkin zamanaşımı süresinin başlangıç tarihi hesaplanırken, hamilin çeki fiili olarak bankaya ibraz ettiği tarih önemli değildir⁴²⁸. Diğer bir deyişle çekin karşılığının olmadığı tespit edildiği

⁴²³ **Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer**, Hüseyin/Mehmet/Arslan/Füsün s.340; **Ertekin/Karataş**, İzzet/Erol 542.

⁴²⁴ **Uslu**, Kazım Menderes: Kambiyo Senetlerinde Zamanaşımı, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2006, s.99.

⁴²⁵ **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 383; **Coşkun**, Mehmet s.698.

⁴²⁶ **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 383; **Kendigelen/Kırca**, Abuzer/İsmail s. 328; Yargıtay HGK, Esas No: 2017/331, Karar No: 2019/425, Tarih: 09.04.2019, (https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasi_IstemciWeb/pf/sorgula.xhtml), (Erişim Tarihi: 12.04.2020).

⁴²⁷ **Ertekin/Karataş**, İzzet/Erol s.538.

⁴²⁸ **Reisoğlu**, Sezai 2011, s. 306; **Öztaş**, Fırat 2019, s. 315; **Poroy/Tekinalp**, Reha/Ünal s. 353; **Coşkun**, s.698; **Şahin**, s. 20-21; **Kendigelen ve Kırca**, Abuzer ve İsmail s. 328.

tarih, zamanaşımının başlangıcı bakımından göz önüne alınmaz⁴²⁹. Bu kural ileri tarihli çekler için de geçerlidir⁴³⁰. Zamanaşımı süresinin uzamasıyla, kanun koyucunun bu şekilde vadeli çekler oluşturarak kredi işlevi temini yolunda eğilim göstermesi eleştiriye konu olmuştur⁴³¹.

Hamilin, çeki ibraz tarihi ve bu tarihin saptanmasının zamanaşımının başlangıcı açısından bir etkisi bulunmamaktadır⁴³². Örneğin 10.04.2020 tarihinde düzenlenen bir çek aynı şehirde ödenecekse, ibraz süresinin son günü 20.04.2020 tarihi olacaktır. Bu tarihin iş günü olduğu kabul edildiğinde çek, bugünün çalışma saatine kadar ibraz edilmesi gerekir. Zamanaşımı ise 21.04.2020'den itibaren başlar ve üç yıl devam eder. Çek 10.04.2020 tarihi ile 20.04.2020 tarihi arasında, örnek olarak, 16.04.2020 tarihinde ibraz edilip karşılığı çıkmasa da, zamanaşımının başlangıç süresi değişmeyecektir ve zamanaşımı 21.04.2020 tarihinden sonra işlemeye başlayacaktır.

Çeklerde vade bulunmadığından çek, düzenleme tarihinden başlayarak TTK'nun 796'nci maddesinde (eTTK m.708) yer alan süreler içinde ibraz edilmelidir. Çek üstünde iki tarih bulunuyorsa önceki tarih keşide tarihi olacaktır. TTK'nun 809/2'nci fıkrası (eTTK m.726/2) uyarınca ödeme için muhataba ibraz, ibraz süresinin son günü yapılmışsa, protesto veya tespit ertesi gün yapılabilir⁴³³.

⁴²⁹ **Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer**, s. 340; **Eriş**, s. 331.

⁴³⁰ **Kendigelen**, Abuzer 2019, s.388; **Eriş**, s. 170.

⁴³¹ **Bahtiyar**, Mehmet 2014, s. 386.

⁴³² **Eriş**, Gönen s. 266.

⁴³³ Yargıtay 12. HD., Esas No 2017/2819, Karar No:2018/6572, Tarih: 21.6.2018, "TTK.'nun 708. ve 720. maddeleri (6102 Sayılı TTK m. 796 ve 808) gereğince çekin yasal süresinde ödenmek üzere muhataba ibraz edilmesi zorunludur. Süresinde ibraz edilmiş olan çekin ödenmediğinin aynı Kanununun 720/2. maddesi gereğince; muhatap tarafından, ibraz günü de gösterilmek suretiyle "çekin üzerine yazılmış olan tarihli bir beyanla belirlenmesi halinde hamilin cirantalar, keşideci ve diğer çek borçlularına karşı müracaat hakkının varlığından söz edilebilir. TTK.'nun 721. maddesine (6102 Sayılı TTK m. 809) göre de; (çekin ibraz müddeti içinde muhatap bankaya ibrazı protesto veya buna muadil işlemle tesbit edildiği takdirde) yasal şekilde ibraz edildiğinin kabulü gerekir. Somut olayda, mahkemece takip dayanağı çekin keşide tarihinde tahrifat yapıldığı belirlendiğine göre, keşide tarihinin tahrifatsız haline göre ibraz yasal süreden sonradır. Bu nedenle çek kambiyo senedi vasfını yitirmiş olup mahkemece de takibin

Fakat TTK'nun 809'uncu maddesi uyarınca zamanaşımı süresinin ibraz tarihinden sonra işlemeye başlayacağı düzenlenmişse de, protesto tarihinin bu noktada bir etkisinin bulunduğu söylenemez. Çekin ibraz süresi, çekin üstünde yer alan düzenleme tarihini izleyen günden itibaren hesaplanır⁴³⁴.

Çek borçlularının birbirlerine başvurma hakkı da üç yıllık zamanaşımı süresine tabidir. Bu süre, çekte yazılı meblağı cirantanın ödediği tarihten veya çek bedelinin kendisi aleyhine rücu davası yoluyla bildirildiği tarihten sonra işlemeğe başlar. Borçlunun çeki ödediği gün, ödeme günüdür⁴³⁵.

TTK'nun 814/2. fıkrasında yer alan ödeme terimi, çek bedelinin nakdi olarak ödenmesinin yanında alacaklının memnun edildiği tüm durumları içermektedir⁴³⁶. Aynı zamanda bu fıkra, yalnızca *çekin dava yoluyla kendisine karşı ileri sürülmesinden* bahsedilmişse de, bu maddede atıf yapılan husus, başvuru borçlusu lehine işleyen zamanaşımını kesen tüm adli işlemlerdir⁴³⁷. Bununla birlikte, TTK'nun 818/1-p. fıkrası uyarınca, zamanaşımının kesilmesine dair poliçeye ilişkin TTK'nun 750 ve 751. maddeleri çeklere uygulanacaktır.

Zamanaşımı süresi hesaplanırken, zamanaşımının işlemeye başladığı ilk gün hesaba katılmayacaktır (TTK m.817). Bilhassa ibraz müddeti ve protesto keşidesi veya bu gibi tespit işlemleri ile çeki dair işlemlerin gerçekleştirilebilmesi için getirilen sürelerin, son günlerinin bir resmi tatil gününe denk gelmesi halinde bu süre, tatili izleyen ilk iş gününün sonuna kadar uzayacaktır (TTK m.816). Fakat zamanaşımının temel çıkış noktası, alacaklının alacağı tahsili için bir şey yapmaması olduğundan, son günlerin tatil gününe denk gelmesi durumunda, bu günü izleyen iş gününden sonraki günün zamanaşımının başladığı gün olarak kabul edilmesi gerektiği belirtilmiştir⁴³⁸.

Zamanaşımını, zamanaşımı süresini kesen veya durduran haller bulunmadıkça, düzenleyenle birlikte diğer tüm borçlular için aynı zamanda işler ve

iptaline karar verilmiştir," (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>), (Erişim Tarihi: 12.04.2020).

⁴³⁴ **Uslu**, s. 101.

⁴³⁵ **Öztañ**, Fırat 2019, s.315; **Coşkun**, Mehmet s. 698.

⁴³⁶ **Öztañ**, Fırat 2019, s.315.

⁴³⁷ **Kendigelen**, Abuzer 2019, s.386; **Kendigelen/Kırca**, Abuzer/İsmail s.328.

⁴³⁸ **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 388; **Coşkun**, Mehmet s. 698; **Uslu**, s. 102.

dolar. İleri tarihli çeklerde, zamanaşımının başlaması için ibraz tarihi önem arz ettiğinden bazı problemler oluşabilir. Çek, düzenleme tarihinden veya çek üstünde gösterilen tarihten daha önce ibraz edildiğine göre, zamanaşımı süresinin başlayacağı tarihin nasıl belirleneceği sorunu ortaya çıkabilir⁴³⁹.

Kural olarak, zamanaşımı çek üzerinde gösterilen düzenleme tarihine göre hesaplanacak ve ibraz süresinin sona erdiği tarihten itibaren işlemeye başlayacaktır. Ancak ileri tarihli çeklerde, çeke vade konulmasını önlemek için, zamanaşımının çekin fiili olarak ibraz edildiği tarihte başlatmanın doğru olacağı belirtilmiştir. Hemen belirtmek gerekir ki, Çek Kanunu Geçici 3/5. maddesine göre, 31.12.2020 tarihine kadar çeklerin üstünde gösterilen keşide tarihinden önce ibrazı yasaklandığından, bu tarihe kadar ileri tarihli çeklerde, çek düzenleme tarihinden önce ibraz yasaklandığından bu sorun oluşmayacaktır.

1.2.Zamanaşımı Süresi

Çek, hukuki niteliği bakımından poliçe gibi bir havaledir. Fakat bu havalenin çek şeklinde adlandırılabilmesi için, aynı zamanda bir banka üzerinden çekilmiş olması zorunludur. Çekte zamanaşımı süreleri, eski TTK'da poliçelere ve bonolara göre kısa olarak tanımlanabilecek bir süre öngörülmüş ve diğer kambiyo senetlerinin tersine altı aylık tek bir süre kabul edilmiştir⁴⁴⁰. Elbette bunun nedeni çekin bir ödeme aracı olmasıdır. Ancak 6102 sayılı TTK'da ise bu zamanaşımı süresi üç yıl olarak öngörülmüştür.

Çekte zamanaşımı kavramından bahsedebilmek için öncelikle, çek hamilinin başvurma hakkı düşmüş olmamalıdır⁴⁴¹. Hamilinin başvurma hakkı düşmüşse (mücbir nedenlere dair TTK'nun 811/1'inci maddesi saklı kalmak suretiyle –süresi içinde ibraz edilmemiş veya ibraz edilmesine karşın - yine mücbir sebeplere dair TTK'nun 811/4'üncü maddesi ile protestodan muafiyet kaydı hariç, ödenmeme durumunun TTK'nun 808'nci maddesinde öngörülen yollardan biri ile tespit ettirilmemiş olması ihtimalinde, çeke ilişkin başvurma hakkı da yitirileceğinden), çek

⁴³⁹ **Reisoğlu**, Seza s. 356; **Kaçak**, Nazif s. 227.

⁴⁴⁰ **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 371.

⁴⁴¹ **Coşkun**, Muzaffer: Özel Hukukta Karşılıksız Çek ve Hamilin Hakları, 1. Baskı, Kazancı Hukuk Yayınları, İstanbul 1994, s. 86-87.

bedeli ödenmeyeceği için, bu durumda zamanaşımının ileri sürülmesi veya zamanaşımı hükmünün uygulanması mümkün olmayacaktır⁴⁴².

Yargıtay da *ETTK. 'nun 708. ve 720. maddeleri (6102 Sayılı TTK m. 796 ve 808) gereğince çekin kanuni süresinde ödenmesi için muhataba ibraz edilmesinin zorunlu olduğunu, ETTK 720/2. maddesi uyarınca, muhatap tarafından, ibraz günü de yazılmak yoluyla çekin üzerine yazılmış olan tarihli bir beyanla belirlenmesi durumunda hamilin; cirantalar, keşideci ve diğer çek borçlularına karşı müracaat hakkının varlığından söz edilebileceğini, ETTK. nun 721.maddesine (6102 Sayılı TTK m.809) göre de, çekin ibraz süresinde bankaya ibrazı protesto veya buna eşdeğer işlemlerle belirlenmesi halinde kanuna uygun şekilde ibraz edildiğinin kabul edilmesi gerektiğine karar vermektedir*⁴⁴³.

Karşılıksız çek keşide etmek cezai anlamda suç olarak öngörüldüğünden, açılan ceza davaları, çeklerdeki zamanaşımı sürelerini etkilemeyecektir. Ayrıca düzenleyen ile muhatap banka arasındaki hukuki ilişki, çek hukukuna tabi olmadığından, bu taraflar arasındaki zamanaşımı da genel hükümler uyarınca belirlenir⁴⁴⁴.

1.2.1. Hamilin, Düzenleyen ve Müracaat Borçlularına Karşı Açacağı Davalar

Muhatab bankaya süresinde ibraz edilen bir çekin, banka tarafından ödenmemesi durumunda hamil, gereken yasal tespitleri yaptırmamasından sonra, düzenleyen ve diğer başvurma borçlularına yönelik elinde olan talep ve dava hakkını kullanabilir⁴⁴⁵.

⁴⁴² **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 386; **Öztan**, Fırat 2019, s. 315; **Şahin**, s. 25.

⁴⁴³ Yargıtay 12. HD, Esas No:2017/2819, Karar No: 2018/6572, Tarih: 21.6.2018 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>), (Erişim Tarihi: 15.04.2020).

⁴⁴⁴ **Karayalçın**, Yaşar s. 302.

⁴⁴⁵ **Reisoğlu**, Seza s. 300; **Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer**, Hüseyin/Mehmet/Arslan/Füsün s. 340.

Cirantalar, düzenleyen ve diğer çek borçlularına yönelik hamilin sahip olduğu başvurma hakkı, üç yıl geçmekle zamanaşımına uğrar. Zamanaşımı süresi, ibraz süresinin sona ermesinden itibaren başlar (TTK m. 814/1)⁴⁴⁶.

Bu kanun hükmünden anlaşılacağı üzere hamilin başvurma hakkına yönelik zamanaşımının geçmesi, ibraz süresinin sona ermesinden sonra işleyen üç yıllık objektif bir zamanaşımı süresine tabidir.

1.2.2. Çek Bedelini Ödeyen Müracaat Borçlularının Birbirlerine Karşı Açacağı Davalar

Üç yıllık zamanaşımı süresi, çek borçlularından birinin diğerlerine yönelik elinde bulunan başvurma hakkı yönünden de geçerlidir. Çek bedelini hamile ödeyen başvurma borçlularının birbirlerine karşı sahip oldukları talep ve dava hakları, çekin ödendiği veya çekin dava yolu ile kendisine karşı ileri sürüldüğü tarihten itibaren üç yılı geçmekle zamanaşımına uğrar (TTK m. 814/2). Yukarıda belirttiğimiz üzere başvurma hakkına ilişkin zamanaşımı süresinin başladığı tarihin hesaplanmasında, hamilin çeki fiili olarak bankaya ibraz ettiği tarih önem arz etmemektedir. İbraz süresinin son günü göz önüne alınarak zamanaşımı süresinin başlangıç tarihi belirlenir⁴⁴⁷.

Ödemede bulunmuş olan çek borçlusunun diğerlerine yönelik sahip olduğu başvurma hakkının zamanaşımı süresi, müracaat edilen çek borçlusu, başvurma hakkına ilişkin TTK m. 810'da gösterilen unsurları kendi rızası ile ödemiş ise ödemenin yapıldığı tarihten itibaren başlar. Ödeme terimi, yalnızca nakdi ödeme olarak görülmemelidir. Örnek olarak takas gibi başvurma hakkı sahibinin memnun edildiği tüm durumlar, ödeme kavramına dahildir⁴⁴⁸.

TTK'nın 6. maddesinde, bu Kanun'da sayılan zamanaşımı sürelerinin, kanunda tersine bir hüküm bulunmadığı müddetçe sözleşme ile değiştirilemeyeceği hükmü getirilmiştir. Bu kapsamda başvurma hakkına dair zamanaşımı süreleri, sözleşme ile belirlenemez ve bu sürelerin değiştirilmesi mümkün değildir. Çekte

⁴⁴⁶ **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 384.

⁴⁴⁷ **Coşkun**, Mehmet s. 698; **Ülgen/Helvaci/Kaya/Nomer**, Hüseyin/Mehmet/Arslan/Füsün s.340; **Poroy/Tekinalp**, Reha/Ünal s. 353; **Reisoğlu**, Seza 2011, s. 306.

⁴⁴⁸ **Öztan**, Fırat 2019, s. 315; **Karayalçın**, Yaşar s. 253; **Domaniç**, Hayri TTK Şerhi, s. 853.

zamanaşımını ele alan maddelerde TTK 6. maddesinin tersine ve istisna bir hüküm bulunmadığından başvurma hakkına dair zamanaşımı sürelerinin, sözleşme ile belirlenmesi olanaklı değildir⁴⁴⁹.

Çek borçlularından birinin diğerine karşı haiz olduğu başvurma hakkı, bu çek borçlusunun çeki ödemesi veya dava yoluyla kendisine başvurulması tarihinden itibaren üç yıl ve her halde on yıl geçmekle zamanaşımına uğrar. Üç yıllık zamanaşımı süresi TTK'da öngörülmüş olsa da, başvurma hakkı, TTK'nun 1. maddesi göndermesiyle TBK'nun 146. maddesindeki on yıllık genel zamanaşımı süresi içinde kullanılmalıdır. On yıllık zamanaşımı süresinin başlangıç tarihi olarak da çekteki ibraz sürelerinin sona erme tarihi esas alınmalıdır⁴⁵⁰. Ancak zamanaşımı süresinin kesilmesiyle her seferinde kimin için kesilmişse o borçlu yeniden zamanaşımı süresinin işlemeye başlaması, çeki dayalı talep hakkının objektif bir üst zamanaşımı süresi ile sınırlandırılmasını olanaklı kılmamaktadır⁴⁵¹.

Başvurma hakkının, başvuruda bulunulan çek borçlusuna karşı dava aracılığıyla öne sürülmesi durumunda ise zamanaşımı süresi, dava dilekçesi veya ödeme emrinin bu borçluya tebliğ edildiği günden sonra başlar⁴⁵². Bu hakkın “dava aracılığıyla öne sürülmesi” ibaresine, zamanaşımını kesen tüm adli işlemler ve icra işlemleri dahildir⁴⁵³.

Zamanaşımı süresi dava dilekçesinin yahut icra takibinin başvurma borçlusuna tebliğ edildiği tarihten başlayarak işleyecektir⁴⁵⁴. Fakat dava üç yıldan fazla süreyle sonuçlanmazsa veya icra takibi süreci üç yılı aşan bir süreye doğru giderse ne yapılmalıdır? Kanunun metnine yani lafzına bakılacak olursa ciranta bu durumlarda, üç yıl içinde dava açarak veya açılmış davayı ihbar ederek süreyi kesmelidir. Çünkü aksi durumda cirantanın müracaat hakkı zamanaşımına uğrar. Doktrinde bazı yazarlar, kanunun metnine sıkı sıkıya bağlı kalarak bu görüşü ileri

⁴⁴⁹ **Öztan**, Fırat 2019, s. 193, 315; **Karayaçın**, Yaşar s. 254.

⁴⁵⁰ **Yıldız**, Şükrü, Kambiyo Senetlerinde Zamanaşımı Süreleri, Makalelerim C.1, Makale 15, 1. Baskı, Oniki Levha Yayınları, İstanbul 2017, s. 345.

⁴⁵¹ **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 385.

⁴⁵² **Kınacıoğlu**, Naci s. 226-227; **Domaniç**, Hayri Kıymetli Evrak Hukuku, s. 400.

⁴⁵³ **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 384; **Coşkun**, **Muzaffer**, s. 87.

⁴⁵⁴ **Domaniç**, Hayri TTK Şerhi s. 853.

sürmüşlerdir⁴⁵⁵. Bu görüş uyarınca başvurma hakkının zamanaşımına uğramasını arzu etmeyen ciranta, dava veya takibin uzaması olasılığına karşı, devam eden dava süreci içerisinde davayı diğer çek borçlularına ihbar etmek suretiyle zamanaşımı süresini kesmesi olanaklıdır⁴⁵⁶.

Başka bir görüş, bonolar için öngörülen TTK m.749 (ETTK.m. 661/III), çek bakımından TTK.m.814/2 (ETTK 726/II)'de cirantanın diğer cirantalara karşı müracaat hakkının zamanaşımı süresinin davanın kendisine ileri sürülmesinden itibaren başlatılması hususunu eleştirmiştir. Bu görüşe göre davanın uzun bir süre devam etmesi olasılığında, ciranta üç yıllık süreyi kaçırmamak için kendisinden önceki cirantalara karşı dava açmak veya davayı ihbar etmek zorundadır. Bu durum aynı hak için birden fazla dava açılmasına yol açacaktır. Bu sebeple üç yıllık zamanaşımının, hükmün kesinleştiği tarihten itibaren başlayacağını kabul etmek gerekmektedir⁴⁵⁷.

TTK 749 ve 814/2. maddelerde yer alan “davanın kendisine ileri sürülmesi” ifadesi, TTK 750. maddede belirtilen zamanaşımını kesen tüm adli işlemleri kapsayacağı şeklinde anlaşıldığında ortaya çıkabilecek sorunlar ve bu sorunların çözümünün yalnızca hamil tarafından dava açılması olasılığına göre yapıldığı belirtilmiştir. Ancak uygulamada geçerlilik şartlarını taşıyan ve süresi içinde ibraz edilmiş bir çeke sahip hamil, büyük olasılıkla dava yoluna oranla çok daha avantajlı olan kambiyo senetlerine mahsus icra takibine gidecektir. Dava yoluna başvurulması olasılığında, diğer cirantalara başvuru amacıyla üç yıllık zamanaşımı süresini kesmesi için davayı ihbar etmesi gereken cirantanın, icra takibi yapılması halinde, İİK’da icra takibini ihbar gibi bir usul bulunmadığından ne yapacağı belli değildir.

Aynı şekilde ciranta, takibin yalnızca kendisine yapılması ve üç yıldan daha uzun bir süreçle ve ödemeye sonuçlanması durumunda, diğer cirantalara başvurmak istediğinde zamanaşımı savunmasıyla karşılaşmamak için, cirantanın ihbarı hangi aşamada yapması gerektiği açık değildir. Yine cirantaya yönelik dava açıldığı

⁴⁵⁵ **Karayalçın**, Yaşar s. 190; **Yıldız**, Şükrü, Policede Zamanaşımı Sürelerinin Başlangıcı, Prof. Dr. Ömer Teoman’a 55. Yaş günü Anısına Armağan, C.1, Makale 35, 1. Baskı, Beta Basım Yayın, İstanbul, 2002, s. 850.

⁴⁵⁶ **Öztaş**, Fırat 2019, s. 192, 315.

⁴⁵⁷ **Domaniç**, Hayri TTK Şerhi, s. 401.

tarihten sonra, kendisinden önceki cirantalara başvurmak isteyen ve bu başvuruyu hakkını zamanaşımına uğratmak istemeyen cirantanın dava dilekçesinin tebliğinden itibaren üç yıl içinde açacağı davayı, elinde ödeyerek geri aldığı çek olmadığından nasıl yapacağı belli değildir. Kanun koyucunun 3 yıllık zamanaşımı süresi getirerek pek çok sorunu çözdüğü iddia edilebilse de, ciro zincirinde üç veya dört cirantanın bulunduğu hallerde, cirantaların bir diğerine karşı zamanaşımı süresinde dava açması, bir çeki dayalı çok uzun süreli yargılamalara neden olacaktır.

Mülga TTK'nun 726. maddesindeki (TTK m.814/2) “çek borçlularından birinin diğerine karşı sahip olduğu başvurma hakları bu çek borçlusunun çeki ödediği veya çekin dava yoluyla kendisine dermeyan edildiği tarihten itibaren altı ay (üç yıl- TTK m. 814/2) geçmekle zamanaşımına uğrar” şeklindeki düzenlemesi eleştirilmiştir. Zira bu maddede yer alan başvurma hakkı, kambiyo hukukuna ilişkin ve çekin içinde var olan, asıl alacaktan bağımsız ve mücerret bir alacağa ilişkindir. Bu şekilde bir hakkın kullanılması ise ilke olarak çekin ibrazı ile olanaklıdır. Ciranta ödediği çeki geri alacak ve ödediği tarihten itibaren üç yıl içinde kendisine karşı sorumlu cirantalara başvurabilecektir. Hamil, dava vasıtasıyla veya TTK 750'deki diğer adli işlemlerden birisiyle TTK 810. maddesindeki başvurma hakkını yönelttiği ciranta, dava süreci sonlanıp çek bedelini ödeyerek, çeki fiili olarak geri almadan doğrudan çeki dayanan bir hakkı nasıl kullanacağı belli değildir. Bu fiili sorun bir yana, kendi isteği veya dava yoluyla çeki ödese de geri almamış bir ciranta, kendi başvuru hakkını diğer cirantalar üzerinde kullanması yolu da kıymetli evrak hukukunda bulunmamaktadır. Doktrinde de poliçe bedelinin rızayla ödenmesi halinde, ödeme yapan borçlunun başka cirantalara başvuru hakkının bağlı olduğu zamanaşımı süresinin başlangıcı için; ödemeye birlikte senedin de iade edilmesi gerektiği, senet üzerindeki hakkın senede bağlı olduğu, ödeme için senedin ibrazının zorunlu olduğu ileri sürülmüştür⁴⁵⁸. Bu çerçevede ister rıza ile isterse yargı yolu ile ödeme yapıldığına bakılmaksızın, cirantanın diğer cirantalara başvurma hakkının bağlı olduğu zamanaşımı süresinin çekin cirantanın eline geçtiği tarihten itibaren

⁴⁵⁸ Yıldız, Burçak 2002, s. 847.

başlaması ve her halükarda TBK. m. 146'daki 10 yıllık genel zamanaşımı süresi içerisinde kullanılması gerektiği görüşüne katılıyoruz⁴⁵⁹.

Bununla birlikte ETTK m. 661/3. (TTK'nun 749/3) maddede düzenlenen poliçedeki başvurma borçlularının birbirlerine yönelik açacakları davadaki zamanaşımı kavramındaki boşluk, ETTK m. 726/2. (TTK'nun m. 814/2) maddesinde daha açık şekilde yer almaktadır. Çünkü ETTK'da ciro silsilesinin fazla olduğu bir çekte, hamilin son cirantaya, onun da önceki cirantalara başvurduğu düşünülürse başvurma haklarının, poliçede olduğu gibi üç yıllık genel bir zamanaşımı süresine tabi olduğu ileri sürülemezdir. Ancak TTK'nun 814/2. maddesinde altı aylık zamanaşımı süresinin üç yıla çıkarılması bu eleştiriyi önlemiştir. Buradaki üç yıllık zamanaşımı süresinin de yukarıda görüş kapsamında, vadeden başlayarak on yıllık objektif bir süre ile sınırlandırılması gerektiği ifade edilmiştir⁴⁶⁰.

Bu görüş ETTK döneminde tüm başvurma borçluları için kısa zamanaşımı süresi getirilmiş olması sebebiyle çekler bakımından büyük olasılıkla uygulamada karşılaşılmayacak objektif bir zamanaşımı süresi, zamanaşımının kesilmesine ilişkin hükümlerle çelişen sonuçların doğabileceğinden kabul edilemeyecektir. Her seferinde zamanaşımının kesilmesiyle birlikte, hangi borçlu için kesilmişse yalnızca o borçlu için üç yıllık yeni bir zamanaşımı süresi işlemeye başlayacak olup, bu zaman zarfında çekte dayalı ileri sürülecek bir talep hakkının 'objektif' denilen bir üst zamanaşımı süresi ile sınırlandırılması olanaklı değildir. Ayrıca ifade edilenin tersine çekte, on yıllık sürenin başlayacağı bir vade de yoktur⁴⁶¹.

Hamilin muhatap bankaya başvurma hakkı kapsamında çek bedelini ödemekle yükümlü olup olmadığı tartışılmıştır. Şayet bu şekilde bir mükellefiyet olmadığı kabul edilirse, doğal olarak hamil ile muhatap banka arasında zamanaşımı söz konusu olmayacaktır. Bu durumda yalnızca TTK'nun 733. (ETTK m. 645)

⁴⁵⁹ Yıldız, Burçak 2003, s.345; Ömeroğlu, Onur: Çekte Zamanaşımı Ve Özellikle İcra İflas Takip Prosedürlerine Etkisi, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2008, İstanbul, s.31-32; Erdoğan, Mehmet Şirin: "Kambiyo Senetlerinde İyiniyetli Hamilin Korunması", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı: 2, Ankara 1999, (s. 364-394), s. 368-369.

⁴⁶⁰ Yıldız, Burçak 2003, s. 358

⁴⁶¹ Kendigelen, Abuzer 2019, s.384-385.

maddesine göre hamilin muhatap bankadaki provizyon üzerinde bir hakkı veya TTK'nun 732. (ETTK m.644) maddesi uyarınca sebepsiz zenginleşme davası açma hakkı olduğunun kabul edilmesi durumlarında, bu hakları bakımından zamanaşımı süresi gündeme gelebilir⁴⁶². Düzenleyen ile muhatap banka arasındaki çek anlaşması, üçüncü şahıs (hamil) lehine bir sözleşme olarak ifade edildiği için, hamil talep hakkını genel hükümler çerçevesinde zamanaşımına kadar kullanabilmeli, diğer bir deyişle talep hakkı genel hükümler kapsamında zamanaşımına uğramalıdır⁴⁶³.

Çek hamili, sahip olduğu talep ve dava hakkının zamanaşımına uğraması veya başvurma hakkını kullanmak amacıyla yapması gerekli işlem ve başvuruları yapmaması halinde, TTK'nun 732. maddesinde yer alan sebepsiz zenginleşme davası açabilir. Çünkü TTK'nun 818/1-m maddesi, açıkça TTK'nun 732. maddesine gönderme yapmıştır⁴⁶⁴. Bu dava, yalnızca düzenleyene karşı açılabilir.

Çekte zamanaşımı kesen durumlar ise TTK 818/1-p. maddesi göndermesiyle TTK 750. maddede öngörülen dava açılması, takip talebinde bulunulması, davanın ihbar edilmesi veya alacağın iflas masasına ihbarıdır. Belirtilen bu işlemlerden biri yapıldığı takdirde, başvurma hakkı, ilgili çek borçlusuna dava yoluyla öne sürülmüş sayılır⁴⁶⁵.

6102 sayılı TTK'dan önce çekte zamanaşımı süresinin haciz ve satış isteme sürelerinin kısa olması, takibe konulan çekten kaynaklanan alacağın, henüz veya satış istemeden zamanaşımına uğraması ve bu nedenle takibin iptal edilmesi sorunu

⁴⁶² **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 391; **Kendigelen**, Abuzer: "Müracaat Hakkını Kaybeden Çek Hamilin Başvurabileceği Hukuki Yollar", Makalelerim Cilt II: 2001-2017, 2. Bası, Legal Kitabevi, İstanbul 2018, (s. 303-317), s. 303; **Kandırhaoğlu**, Çağla: "Kambiyo Senedi Olma Niteliğini Kaybetmiş Olan Çeklerde Hamilin Sahip Olduğu Hukuki İmkânlardan Sebepsiz Zenginleşme", Fasikül Hukuk Dergisi, Cilt: 3, Sayı: 18, Ankara Mayıs 2011, (s. 41-47), s. 43; **Yaman**, s. 49.

⁴⁶³ **Karayalçın**, Yaşar s. 303.

⁴⁶⁴ **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 385; **Bozgeyik**, Hayri: "Kambiyo Senetlerinde Sebepsiz Zenginleşme", AÜEHFD. C.VII, Ayır Basım, Erzincan 2003, (s. 589-628), s.595-597; **Kayış**, Ferhat: "Zamanaşımına Uğramış Kambiyo Alacaklarına Dayalı İhtiyati Haciz Talepleri", Terazi Hukuk Dergisi, Cilt: 13, Sayı: 144, Ağustos 2018, (s.70-86), s.83.

⁴⁶⁵ **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 386-387; **Karayalçın**, Yaşar s. 253; **Öztan**, Fırat 2019, s. 191, 315.

bulunmaktaydı. Fakat 6102 sayılı TTK ile zamanaşımı süresinin üç yıla çıkarılması ile bu sorununu çözüldüğü söylenebilir⁴⁶⁶.

2. ZAMANAŞIMI SÜRESİNİN KESİLMESİ VE DURMASI

2.1. Genel Olarak Zamanaşımının Kesilmesi

Hukuki olarak zamanaşımının kesilmesi, kanunlarda yer alan bazı nedenlerin meydana gelmesi ile, bu nedenlerin gerçekleşme tarihine kadar işlemiş zamanaşımı süreleri hükümden düşmekte ve bahse konu zamanaşımı süresi yeniden işlemeye başlamaktadır (TTK. m.751/2; TBK. m.154)⁴⁶⁷. Kanunda yer alan nedenlerin zamanaşımını kesebilmesi için, zamanaşımının işlemeye başlamış olması ve henüz sona ermemiş olması gerekmektedir.

Zamanaşımının kesilmesi sonucu hamil, kambiyo hukuku kuralları uyarınca, senedin asıl borçlusu veya başvurma borçlularına, kesilen ve sonrasında yeniden işlemeye başlayan zamanaşımı süresince de başvurma olanağına sahip olacaktır. Bunun yanında sebepsiz zenginleşen, kesilip yeniden işleyecek olan zamanaşımı süresinin dolmasından sonra talebini ileri sürebilir⁴⁶⁸.

TTK'nun 750. maddesinde zamanaşımının kesilmesine ilişkin olarak, kambiyo senedinden doğan bir alacak için zamanaşımını kesen özel sebeplerin neler olduğu belirtilmiş, yalnızca poliçeye ilişkin nedenler yer almış ve bu konuda sınırlı sayıda olmak üzere dört sebep sayılmıştır: “Dava açılması, takip talebinde bulunulması, davanın ihbar edilmesi, alacağın iflas masasına bildirilmesi”. Borçlar Kanunu'nun 154. maddesinde zamanaşımını kesen sebepler, alacaklı ve borçlu hakkında farklı şekilde düzenlendiği halde TTK'da bu şekilde bir farklılık yapılmamıştır⁴⁶⁹. TTK'daki kesilme sebepleri arasında, TBK'ndaki sebeplere benzer

⁴⁶⁶ **Uğur**, Aynaz, “Kambiyo Senetlerine Mahsus Haciz Yolu ile Takipte Çeke İlişkin Sorunlar”, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 8, Sayı: 1, Kayseri Haziran 2013, (s. 259-275), s. 268.

⁴⁶⁷ **Kendigelen**, Abuzer 2019, s.387; **Şimşek**, Edip s.140; **Domaniç**, Hayri TTK Şerhi, s. 410.

⁴⁶⁸ **Durgut**, Ramazan: Kambiyo Senetlerinde Sebepsiz Zenginleşme, 1. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2005, s. 92.

⁴⁶⁹ **Kınacıoğlu**, Naci s. 227; **Karayağcın**, Yaşar s. 256.

olanlar yanında farklı olanlar da yer almaktadır. Nitekim TBK'nun "zamanaşımının kesilmesi" başlığını taşıyan 154. maddesinde, borçlunun borcu ikrar etmesi⁴⁷⁰, özellikle faiz ödemesi veya kısmen ifade bulunması ya da rehin vermesi veya kefil göstermesi durumlarını TTK'nun 750. maddesi hükmü içermemektedir. Buna karşın, TTK 750. maddede yer alan senetler için zamanaşımını kesen bir sebep olan davanın ihbarı, TBK'nun 154. maddesinde bulunmamaktadır.

TTK ve TBK arasındaki düzenleme farklarından bir başkası da, kesilmenin etkili olduğu kişiler yönünden karşımıza çıkmaktadır. TTK'nda göre zamanaşımı kesilince, kesilme hangi borçlu hakkında olmuşsa sonuçları da o borçlu hakkında ortaya çıkmakta (m. 751), Borçlar Kanunu 155. maddesinde ise zamanaşımı müteselsil borçlulardan birine veya borçluya karşı kesilince, müşterek borçlulara veya kefile karşı da kesilmiş olmaktadır⁴⁷¹. Bu düzenlemenin gerekçesi, kambiyo senetlerindeki imzaların bağımsızlığı kuralıdır⁴⁷².

TTK'nun 750. maddesi hükmünde sayılı olarak yer alan nedenlerin, TBK'ndaki kesilme sebepleriyle tamamlanması veya buradaki genel hükümlerin TTK'ya uygulanması olanağı bulunmamaktadır⁴⁷³. Zira TBK'nun zamanaşımını kesen sebeplere ilişkin hükmünün ticari senetlere dair uygulanamayacağına açık olduğu ifade edilmiştir⁴⁷⁴. Yargıtay, takip dayanağı çekin (düzenleme tarihi itibarıyla 6762 sayılı TTK'nun m.692/5), kambiyo senedi niteliği taşıması için, keşide yeri

⁴⁷⁰ **Şimsek**, Edip s. 470, 473; **Karayalçın**, Yaşar s. 256.

⁴⁷¹ **Kendigelen**, Abuzer 2019, s.387; **Özcan**, Fırat 2019, s. 192, 315; **Can**, Halil/Güner, Semih: Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara 1999, s. 168; Yargıtay 12. HD., Esas No: 2012/1820, Karar No: 2012/18946, Tarih:4.6.2012, "TTK 730. maddesinin (6102 sayılı TTK m. 818) göndermesi ile çekler hakkında uygulanması gereken aynı kanununun 663. maddesine göre (6102 sayılı TTK m. 751), zamanaşımını kesen işlem her kim hakkında vaki olmuşsa ancak ona karşı hüküm ifade eder. Somut olayda, borçluya ödeme emri tebliğ edilerek takip kesinleştikten sonra, 27.05.2010 ila 31.05.2011 tarihleri arasında borçlu hakkında zamanaşımını kesen hiçbir işlem yapılmadığı anlaşılmıştır. İcra takibinin diğer borçlusu hakkında yapılan zamanaşımını kesen işlemlerin şikâyetçi borçlu yönünden hüküm ifade etmesi de mümkün olmadığından, TTK m. 726 da yazılı 6 aylık zamanaşımı süresi dolmuştur. " (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>), (Erişim Tarihi: 16.04.2020).

⁴⁷² **Karayalçın**, Yaşar s. 257.

⁴⁷³ **Kaçak**, Nazif s. 227.

⁴⁷⁴ **Şimsek**, Edip s. 140

unsurunu içermesi gerektiğini, icra takibine konu alacağın vasfına bakılarak hangi zamanaşımı süresine tâbi ise, icra takibinin şekline bakılmaksızın aynı zamanaşımı süresinin uygulanacağını, alacaklının genel haciz yolu veya kambiyo senetlerine özgü haciz yollarından birini tercih etmesinin, takibe dayanak belgenin çek vasfını taşıdığı sürece sonuca etkili olmadığını, her iki halde de zamanaşımı süresinin TTK hükümlerine göre belirleneceğini ve dayanak belgenin, anılan TTK'da çeki ilişkin koşulları taşımaması durumunda da, tercih edilen takip yoluna bakılmaksızın, bu kez 6098 sayılı TBK'nun 146. maddesinde (mülga 818 sayılı BK.'nun 125.maddesi) düzenlenen 10 yıllık zamanaşımı süresinin uygulanacağını belirtmektedir⁴⁷⁵.

Ayrıca uygulamada, TTK'nun 750. maddesinde (ETTK m.662) yer almayan; ödeme yasağı, adli yardım talebi, idari birimlere başvuru, üçüncü kişilerin açtığı istihkak davaları, ödeme hali(kısmen ödeme dahil olmak üzere), delil tespiti, borçlunun iflas etmiş olması⁴⁷⁶, icra dosyasındaki satış istemi, borçlunun borcunu ikrar etmesini, üçüncü kişinin açtığı istihkak davasının, alacaklının asliye hukuk mahkemesinde muvazaa iddiasıyla tapu iptali ve tescil davası açmasının⁴⁷⁷, takibe dayanak teşkil eden senedin tabi olduğu zamanaşımı süresini kesmeyeceği belirtilmektedir.

TTK'nun 1. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, “Hakkında ticari bir hüküm bulunmayan ticari işlerde mahkeme, ticari örf ve âdete, bu da yoksa genel hükümlere göre karar verir” hükmü uygulandığında, zamanaşımının hangi nedenlerle kesileceği TTK'da düzenlendiğinden, bu sebeplerle bağlı kalınması gerektiği ve genel hükümlere gidilemeyeceği sonucuna varılır⁴⁷⁸.

Bununla birlikte senet alacağının senede bağlılığını kaybetmesi halinde, örnek olarak poliçe iptal edilir ve sonrasında adi bir senede bağlanması veya senetsiz olarak taraflar arasında varlık kazanırsa, alacak adi bir özellik kazanacağından kambiyo

⁴⁷⁵ Yargıtay 12. HD., Esas No:2016/5932, Karar No: 2016/26155, Tarih: 27.12.2016, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>), (Erişim Tarihi: 16.04.2020).

⁴⁷⁶ **Karayalçın**, Yaşar s. 256; **Ertekin ve Karataş**, İzzet ve Erol s. 406.

⁴⁷⁷ **Uyar**, Talih, Zamanaşımı Nedeniyle İcranın Geri Bırakılması (İİK. m.33/1- 2, 33a, 39), Yargı Dünyası, Mayıs 2004, (s. 9-13), s. 10.

⁴⁷⁸ **Şimşek**, Edip s. 140; **Karayalçın**, Yaşar s. 256.

hukuku değil Borçlar Kanunu hükümleri kapsamına girecektir. Bu nedenle de TBK'nun 154/1. fıkrasının uygulanma ihtimali oluşacak ve adi bir senede bağlanarak yenilenen bu borç, TBK'nun 154/1. fıkrasındaki on yıllık zamanaşımına tabi olacaktır⁴⁷⁹.

Sonuç olarak çekte zamanaşımın kesilmesine ilişkin özel düzenleme yapılmamış ve poliçeye ilişkin hükümlere göndermede bulunulmuştur. TTK m. 818/1-p hükmü atfıyla TTK m.750'ye göre çeklerde zamanaşımı; dava açılması, takip talebinde bulunulması, davanın ihbar edilmesi veya alacağın iflas masasına bildirilmesi durumlarında kesilir⁴⁸⁰. Zamanaşımı süresinin kesilmesinden sonra, süresi aynı olan yeni bir zamanaşımı işlemeye başlayacaktır (TTK m. 751/2). Yukarıda belirtildiği gibi bu süre, hamil ve diğer çek borçluları açısından üç yıldır.

2.2. Çekte Zamanaşımı Süresini Kesen Nedenler

2.2.1. Dava Açılması

TTK m.818/1-p hükmü atfıyla TTK'nun 750. maddesine göre, çekte zamanaşımını kesen sebeplerden birincisi, dava açılmasıdır. “Dava açılması” ibaresinden kastedilen bir kambiyo senedinden doğan alacağın, yargı organı veya hakeme karşısında ileri sürülmesidir⁴⁸¹. Bu iki merciden birisine başvuru, zamanaşımını keser.

Dava ehliyeti olan kişi tarafından kambiyo senetleri hukukuna dayanan bir taleple yetkili mahkeme önünde, usulüne uygun şekilde açılmış bir dava olmalıdır. Örnek olarak senet borçlusunun açtığı senedin iptali davası (TTK. 757 vd.- ETTK m.669 vd.) zamanaşımını kesmeyecektir⁴⁸².

TTK 750'nci maddeye göre açılacak olan dava, bir eda davasıdır⁴⁸³. Açılacak bir tespit davası zamanaşımını kesmez⁴⁸⁴.

⁴⁷⁹ **Domaniç**, Hayri TTK Şerhi, s. 411.

⁴⁸⁰ **Coşkun**, Mehmet s. 698.

⁴⁸¹ **Can/Güner**, s. 169

⁴⁸² **Öztañ**, Fırat 2019, s. 191, 315; **Kınacıoğlu**, Naci s. 227; **Karayalçın**, Yaşar s. 256.

⁴⁸³ **Poroy ve Tekinalp**, Reha ve Ünal s. 273.

⁴⁸⁴ Yargıtay 11. HD., Esas No:2017/4128, Karar No: 2019/3164, Tarih:18.4.2019, “TTK'nın 662. maddesinde “müruruzaman; dava açılması, takip talebinde bulunulması, davanın ihbar edilmesi

Aynı şekilde ihtiyati haciz, ihtiyati tedbir, önceki davada fazlaya ilişkin hakların saklı tutulması⁴⁸⁵ gibi davalar da zamanaşımını kesen nitelikte değildir. İhtiyati tedbir kararına rağmen, keşide ve diğer çek borçluları aleyhine takip yapılabileceğinden, ihtiyati tedbir kararı alınması zamanaşımını kesmeyecektir⁴⁸⁶. Ödeme yasağı için mahkemeye başvurulması, çekin iptali için dava açılması, adli yardım talebi, idari birimlere başvurma ve delil tespiti gibi talepler de zamanaşımını kesmez⁴⁸⁷.

TTK m.750'de belirtilen dava, HMK'nun 303'üncü maddesindeki kesin hükme konu teşkil edecek biçimde çekişmeli yargıya konu olacak davadır. Buna karşın, alacaklının da senedin ödemesi için karşı dava açması durumunda zamanaşımını kesilecektir⁴⁸⁸.

veya alacağın iflas masasına bildirilmesi sebepleriyle kesilir" hükmüne yer verildiği, anılan maddede dava açılması ile kastedilenin, kambiyo senetleri hukukuna ilişkin bir talep dolayısıyla yetkili mahkeme nezdinde, usulüne uygun bir davanın açılmış bulunması olduğu, çekin borçlusunun açtığı çekin iptal davasının zaman aşımını kesmeyeceği, keza ihtiyati haciz, ihtiyati tedbir, önceki davada fazlaya ilişkin hakların saklı tutulması vs. davalarının da zamanaşımını kesici nitelikte olmadığı, kanundaki dava tabirinden maksatın sadece eda davaları olduğu, bu nedenle borçlu tarafından açılan menfi tesbit davasının zamanaşımını kesici nitelikte olmadığı" (<https://karararama.yargitay.gov.tr/Yargitay/BilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>), (Erişim Tarihi: 16.04.2020).

⁴⁸⁵ Yargıtay 12. HD, Esas No: 2016/8967, Karar No: 2017/1070, Tarih: 26.1.2017, "Diğer yandan 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 133. maddesine nazaran daha özel nitelikte bulunan TTK'nun 662. maddesinde "müruruzaman; dava açılması, takip talebinde bulunulması, davanın ihbar edilmesi veya alacağın iflas masasına bildirilmesi sebepleriyle kesilir" hükmüne yer verilmiştir. Anılan maddede dava açılması ile kastedilen, kambiyo senetleri hukukuna ilişkin bir talep dolayısıyla yetkili mahkeme nezdinde, usulüne uygun bir davanın açılmış bulunmasıdır. Örneğin senet borçlusunun açtığı senet iptal davası zamanaşımını kesmez (TTK.669 vd.md.). Keza ihtiyati haciz, ihtiyati tedbir, önceki davada fazlaya ilişkin hakların saklı tutulması vs. davaları da zamanaşımını kesici nitelikte değildir" (<https://karararama.yargitay.gov.tr/Yargitay/BilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>), (Erişim Tarihi: 16.04.2020).

⁴⁸⁶ **Reisoğlu**, Seza 2011, s. 309.

⁴⁸⁷ **Öztaş**, Fırat 2019, s. 191, 315.

⁴⁸⁸ **Karayalçın**, Yaşar s. 256.

Cumhuriyet savcılığına yapılan başvurular dava anlamına gelmediğinden zamanaşımını kesmez⁴⁸⁹. Fakat ceza mahkemesi önünde başlayan bir davaya katılan vasfiyla müdahil olmanın⁴⁹⁰, bazı durumlarda zamanaşımını kesen bir sebep olduğu ileri sürülmüştür⁴⁹¹. Buna karşılık, sadece savcılık tarafından bir ceza davası açılması zamanaşımını kesen bir neden değildir.

Bununla birlikte, TTK'nun 750. maddesinde yalnızca 'dava açılması' kavramının yer aldığı, bu davanın hangi tarafça açılması hususunun belirtilmediği, alacaklının açacağı bir davanın yanında, borçlunun da açacağı bir davanın dahi zamanaşımını keseceği ifade edilmiştir.

Bir görüşe göre, borçlunun açacağı bir davanın zamanaşımını kesmeyeceği belirtilirken, diğer bir görüşe göre ise, TTK'nun 750. maddesi hükmüne bakıldığında bu maddeye göre sadece alacaklının fiillerinin zamanaşımını keseceği ve borçlunun fiillerinin zamanaşımını kesmeyeceği belirtilmektedirler⁴⁹². Fakat bu son görüşü savunan yazarlar, borçlunun eylemlerinin zamanaşımını kesmediğini söylerken, yalnızca TBK 154/1. maddesindeki borçlunun fiillerini mi, yoksa bu fiiller arasında borçlunun açtığı davayı da kastedip kastedemedikleri hususu anlaşılammaktadır⁴⁹³. Dava açılması kavramından anlaşılması gerekenin, senet alacağının bir mahkeme ya da hakem önünde dava edilmesi olduğundan, senet alacaklısının her halükarda davacı olması zorunlu değildir. TBK'nun 154/2. maddesi uyarınca davalı vasfiyla, yani def'i yoluyla (karşı dava) mahkemeye başvurması da zamanaşımını kesecektir ve bu durum madde metninde açıkça ifade edilmiştir⁴⁹⁴.

⁴⁸⁹ **Şimşek**, Edip s. 142.

⁴⁹⁰ **Gençtürk**, Muharrem: "5941 Sayılı Yeni Çek Kanuna Göre Karşılıksız Çek Keşide Etme Suçunda Şikâyet Hakkı", Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C. 15, S. 2, Isparta 2010, (s. 237-257), s. 240.

⁴⁹¹ **Uyar**, Talih, Gerekçeli-Notlu-İçtihatlı İcra ve İflas Hukuku, C.IV, Feryal Matbaası, İzmir 1997, s. 5119.

⁴⁹² **Karayalçın**, Yaşar s. 256; **Ertekin/Karataş**, İzzet/Erol s. 411.

⁴⁹³ **Okcuoğlu**, Yavuz: Kambiyo Senetlerinde Borçlunun Dava Açmasıyla Zamanaşımı Kesilir mi? 3. Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, 1. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 1986, (s. 1-22), s. 10.

⁴⁹⁴ **Domaniç**, Hayri TTK Şerhi, s. 328.

Üçüncü bir görüşe göre borçlunun açacağı menfi tespit davası tek başına zamanaşımını kesmez. Zamanaşımının kesilebilmesi için menfi tespit davasında, davalı çek alacaklısı def'i ileri sürmeli, diğer bir deyişle davalı alacaklı menfi tespit davasına cevap vererek, geçerli bir alacağı olduğunu iddia etmeli ve menfi tespit davasının reddini istemelidir⁴⁹⁵. Uygulamada Yargıtay, geçmişte borçlunun açtığı davanın zamanaşımını kesmediğine karar vermiş olsa da, son dönemdeki kararlarında borçlunun açtığı menfi tespit davasında alacaklının def'i öne sürmesi durumunda davanın zamanaşımını kestiği görüşündedir⁴⁹⁶.

TBK'nun 154/2. maddesinde açık şekilde alacaklının dava açması veya def'i yoluyla mahkemeye başvurması hükmü getirilmiştir. Bu madde tamamen alacaklının eylemine odaklanmışken, TTK'nun 750. maddesinde "alacaklı" kavramına önem verilmeksizin yalnızca "dava açılmasından" söz edilmiştir. Doğal olarak, bir hukuki ilişkiden kaynaklanan bir ihtilaf halinde, alacaklı veya borçlu dava açılabilir. TBK'nun 154/2. maddesinin tersine, TTK'nun 750. maddesinde alacaklının açacağı dava yerine, bir davanın açılmasından söz etmesi ve borçlunun dava açmasına

⁴⁹⁵ **Susuz**, Kağan: Kambiyo Senetlerinde Zamanaşımı, 1. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2008, s. 108-109.

⁴⁹⁶ **Ertekin/Karataş**, İzzet/Erol s. 409; Yargıtay 12. HD., Esas No:2018/9372, Karar No:2018/13083, Tarih:10.12.2018, "TTK'nun 662. maddesinde dava açılması ile kastedilen, kambiyo senetleri hukukuna ilişkin bir talep dolayısıyla yetkili mahkeme nezdinde, usulüne uygun bir davanın açılmış bulunmasıdır. Örneğin senet borçlusunun açtığı senet iptal davası zamanaşımını kesmez. (TTK 669 vd. md.) Keza ihtiyati haciz, ihtiyati tedbir, önceki davada fazlaya ilişkin hakların saklı tutulması vs. davaları da zamanaşımını kesici nitelikte değildir. Zira açılmış bulunan davanın, HUMK'nun 237. maddesindeki kesin hükme konu teşkil edecek biçimde nizalı kazaya konu edilmesi gerekir (Yargıtay 12. HD. 07.04.1983-1439 K.-2701 E.). Anılan maddede mücerret dava açılmasından söz edilmekte olup, bu davanın kimin tarafından açılacağı hususunda bir açıklık bulunmamaktadır. Ancak borçlu tarafından açılacak davada, alacaklı durumundaki davalının, itirazını def'i yolu ile ileri sürmesi halinde borçlu tarafından alacaklı aleyhine açılan menfi tespit davasının da bu nedenle zamanaşımını kesmesi gerekir. Nitekim, Yargıtay HGK'nun 20.01.1996 tarih 1996/12-654 esas 1996/805 sayılı kararı ile de aynı ilke kabul edilmiştir". (https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula_xhtml), (Erişim Tarihi: 16.04.2020).

yönelik bir engel getirmemesi de, borçlunun dava açabileceği görüşünü desteklemektedir⁴⁹⁷.

Doktrinde TTK 750. maddede sayılan zamanaşımını kesen sebeplerin alacaklının fiilleri olduğu, bu nedenle, borçlunun açacağı davanın zamanaşımı süresini kesmemesi gerektiği, TBK 154. maddede yer alan zamanaşımını kesen borçlunun fiillerine yer verilmesine rağmen, TTK m. 750’de yer almamasının da bu görüşü desteklediği belirtilmiştir. Bununla birlikte borçlunun dava açma fiiline, borçlu aleyhine sonuç bağlamanın hakkaniyete aykırı olacağı ifade edilmiştir⁴⁹⁸.

Kambiyo senetleri, asıl borç ilişkisinden mücerret, soyut borç ikrarını içeren, hakkın senedin içinde yer aldığı ve bu hakların yalnızca senetle devriyle birlikte devredilebileceği senetlerdir (TTK. m. 645-647). Bu senetler, genelde emre düzenlendikleri için ciro yoluyla el değiştirdiğinden, ciro yapılmış her senette, hamil ile düzenleyen (borçlu) birbirlerini tanımayan ve daha önce hukuki ilişkisi olmayan kişiler olmaktadır. Bu nedenle borçlunun dava açmış olması halinde, hamil alacaklının TBK’nun 154/2. maddesi bakımından bir def’i (karşı dava) de ileri sürmesi olanaklı değildir. Bu durumda, TTK’nun 680 ve 687’inci maddelerdeki özel haller dışında, borçlu davada kişisel def’ileri de ileri süremeyecektir.

Sonuç olarak borçlu ancak senet metninden anlaşılan def’ilerle senet iptali davası açabilecektir⁴⁹⁹. Bu tür bir davada davalı olan alacaklı (hamil), yalnızca imzanın davacı borçluya ait olduğunu veya olması gerektiği savunması yapabilir. Bu savunma, TBK’nun 154/2. maddesi kapsamında bir def’i olmadığından, senetten doğan alacağa ilişkin zamanaşımını kesmeyecektir. Bu durumda davalı alacaklı, sadece borçlu hakkında imza inkârı iddiasına ilişkin davanın sonucunu bekleyecektir. İmza inkârı iddiası varken, icra takibi yapılması da anlamlı olmayacaktır. Davalı alacaklı, iyi niyetli şekilde davanın sonucunu beklese ve dava üç yıldan fazla sürse, alacaklının lehine sonuçlansa ve alacaklının yaptığı icra takibinde borçlunun zamanaşımını savunmasıyla karşılaşmış olması durumunda, şayet TTK’nun 750. maddesindeki taraflardan birinin dava açamayacağı kabul edilirse, alacaklının alacağı zamanaşımına uğrayacaktır.

⁴⁹⁷ Okçuoğlu, Yavuz s. 14.

⁴⁹⁸ Susuz, Kağan s. 110; Büyükşişli, s. 94-95.

⁴⁹⁹ Okçuoğlu, Yavuz s. 14-15.

Bununla birlikte, TTK'nın 750. maddesinde "dava açılması" kavramı yeterli ölçüde açık olmadığından, bu kavramın kapsamına alacaklı ve borçlu yanında üçüncü kişinin açacağı davaların dava zamanaşımını keseceği yorumunun doğru olmadığı belirtilmiştir. Bu durumda TTK'nun 750. maddesi, TBK'nun 154/2. maddesi hükmüyle birlikte değerlendirilmelidir ve üçüncü kişinin açacağı davanın zamanaşımını kesmeyeceği kabul edilmelidir. Son olarak, borçlunun açtığı dava doğrudan zamanaşımını kesmemekte, zamanaşımını kesebilmesi için TBK'nun 154/2. maddesi kapsamında alacaklının usulüne uygun def'i yoluyla mahkemeye başvurması (karşı dava) gereklidir⁵⁰⁰.

TTK'nun 750. maddesi (ETTK 662), TBK'nun 154/1. ve 2. fıkralarından (eTBK m.133/1-2) tamamen farklı bir hüküm öngörmüştür. Bu hükümde, TBK'nun 154/2. fıkrasında yer aldığı üzere alacaklının açacağı davadan değil de, dava açılmasından bahsedildiğinden, kambiyo senetlerinde borçlunun açtığı dava da zamanaşımını kesecektir. Bununla birlikte TTK'nun 750. maddesinde belirtilmediği için ve bu madde zamanaşımı kesilme nedenlerini sayılı şekilde belirlediği için def'i, zamanaşımını kesmeyecek, ancak borçlunun açtığı dava, zamanaşımını kesecektir⁵⁰¹.

Kambiyo senetlerinde zamanaşımının kesildiği tarihin belirlenmesi açısından, davanın açıldığı tarih önemlidir. Kural olarak dava dilekçesinin sisteme kaydedildiği tarihte dava açılmış sayılır (HMK. m.118 ve HMK Yönetmeliği m.36)⁵⁰². Zamanaşımını kesebilecek bir davada, harcın ödendiği ve dilekçenin sisteme kaydedildiği tarih, zamanaşımının kesildiği tarih olarak kabul edilecektir.

Zamanaşımını kesen davanın görevli ve yetkili mahkemede usulüne uygun olarak açılması gerekirse de, görevsiz veya yetkisiz mahkemede dava açılmış olması halinde de zamanaşımı kesilir⁵⁰³. Ancak bu durumda zamanaşımının kesilmesi için davacının, görevsizlik ve yetkisizlik kararlarının kesinleştiği tarihten iki haftalık süre içinde (HMK. m.20) mahkemeye başvurarak, dava dosyasının görevli ya da yetkili mahkemeye gönderilmesini talep etmesi gerekir.

⁵⁰⁰ Uslu, s. 122-123.

⁵⁰¹ Okçuoğlu, Yavuz s. 17.

⁵⁰² Yargıtay İBK, Esas No:1984/7, Karar No: 1984/3, Tarih:06.02.1984, RG., 19.03.1984, S. 18346, Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Kurulu'na göre harca tabi davalarda, harcın ödendiği tarihte dava açılmış sayılır.

⁵⁰³ Domaniç, Hayri TTK. Şerhi IV, s. 412.

TBK'nun 158. maddesi gereğince, davanın açıldığı mahkemenin görevli veya yetkili mahkemede olmaması, düzeltilebilecek bir yanlışlık yapılması veya vaktinden önce açılmış olması gerekçeleriyle reddedilmesi ve o arada zamanaşımının dolması durumunda, başvurma hakkı sahibine zamanaşımı süresini kesmesi ve yeniden dava açması için 60 günlük ek süre verilmelidir. Diğer bir deyişle, maddede belirtilen durumlar haricinde bir nedene dayanarak davanın reddi yahut davanın reddinin kesinleştiği tarihte zamanaşımı süresinin dolmaması durumunda, başvurma hakkı sahibine ek süre verilmesi olanaklı değildir. Yetkisizlik veya görevsizlik yahut dava için teminat talep edilmesi gibi eksikliklerle açılan davada 60 günlük ek süreden faydalanabilmek için, bu eksikliklerden dolayı davanın reddedilmiş olması yanında, bu arada zamanaşımı süresinin dolmuş olması da gerekir. Nitekim, bahse konu eksiklikler nedeniyle dava reddedilmiş ve bu ret kararının kesinleştiği tarihte (HMK. m. 20) asıl hak zamanaşımına uğramamış ve halen dava edilebilir ise, burada ek süre verilmesine gerek bulunmamaktadır⁵⁰⁴.

Altmış günlük ek süreden yararlanma durumu, davanın HMK'nun 116 ve TTK'nun 5/3. fıkrası hükümlerindeki ilk itirazların reddi durumunda gündeme gelebileceği gibi, kamu düzeninden olan ve bu sebeple, temyiz aşaması dâhil, davanın her aşamasında ileri sürülebilen görevsizlik itirazı (HMK. m. 20) gerekçesiyle davanın reddi ve bu arada zamanaşımının dolması durumunda da uygulanabilecektir.

Tahkim davası, tarafların aksini kararlaştırmaması halinde, hakemlerin seçimi için mahkemeye veya tarafların sözleşmesine göre hakem seçecek olan kişi, kurum veya kuruluşa başvurulduğu ve eğer sözleşmeye göre hakemlerin seçimi iki tarafa ait ise davacının hakemini seçip kendi hakemini seçmesini diğer tarafa bildirdiği; sözleşmede hakem veya hakem kurulunu oluşturan hakemlerin ad ve soyadları belirtilmiş ise uyuşmazlığın tahkim yoluyla çözülmesi talebinin karşı tarafça alındığı tarihte açılmış sayılır (HMK. m. 426) ve kesilen zamanaşımı davanın açıldığı tarihi takip eden günden itibaren yeniden başlar.

Alacaklının senette tahkim hükmü bulunmasına rağmen, hakeme başvurmayarak mahkemeye müracaat etmesi veya seçilen bir hakemin mevcudiyetine rağmen başka hakemlere gitmesi durumlarında yetkisizlik,

⁵⁰⁴ Domaniç, Hayri TTK. Şerhi IV, s. 412.

görevsizlik gibi usulî gerekçelerle reddedilen ve bu arada zamanaşımına uğramış bulunan davalarda TBK'nun 158. maddesinde yer alan altmış günlük ek süreden yararlanabileceği kıyasen kabul edilmektedir⁵⁰⁵.

Taraflar arasında tahkim usulünün uygulanması kararlaştırılmamış iken ve dolayısıyla yalnızca mahkemeye gitme imkânı varken, hakeme veya hakem belirlenmesi için mahkemeye başvurma hali, HMK'nun 426. maddesinde anılan tahkim davasının açılmış sayılması sayılmasına ve bu nedenle TTK'nun 750 ve TBK'nun 154. maddeleri gereğince zamanaşımının kesilmesi sonucunu doğurmayacaktır. Bunun sonucunda, TBK'nun 158. maddesindeki ek sürenin uygulanması da olanaklı değildir.

2.2.2. Takip Talebinde Bulunulması

Başvurma hakkı sahibinin takip talebinde bulunması, çeklerde zamanaşımını kesen diğer bir sebeptir. TTK'nun 750. maddesi uyarınca çekte zamanaşımı, çeke dayanan alacağın icra takibi yoluyla tahsili talebi ile de kesilir.

İİK'nun 58. maddesi uyarınca alacaklı, icra dairesine başvurarak alacağının cebri icra yoluyla tahsil edebilmesi için takip talebinde bulunmalıdır⁵⁰⁶. Takip talebi yazılı veya sözlü olarak ya da elektronik ortamda yetkili icra dairesine yapılır (İİK m. 58). Yetkisiz icra dairesine sunulan takip talebi de zamanaşımını kesecektir⁵⁰⁷. Fakat başvurma hakkı sahibinin kambiyo senetlerine mahsus yolla icra takibine başvurması halinde çek borçlusunun yetki itirazının kabulüne karar veren icra mahkemesi kararının kesinleştiği tarihten itibaren HMK 20/1. (HUMK m. 193/3, 4) maddesi gereğince, müracaat hakkı sahibinin iki hafta içinde takibin yetkili icra dairesine

⁵⁰⁵ **Domanıç**, Hayri TTK. Şerhi IV, s. 413-414.

⁵⁰⁶ **Susuz**, Kağan s.110.

⁵⁰⁷ **Pekcanitez**, Hakan (Atalay, Oğuz/Sungurtekin Özkan, Meral/Özekes, Muhammet): İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı, 6. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019, s. 97; **Muşul**, Timuçin: İcra ve İflas Hukuku Esasları, 6. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2017; s. 267; **Postacıoğlu**, İlhan E./**Altay**, Sümer: İcra Hukuku Esasları, Güncelleştirilmiş Genişletilmiş 5.Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2010, s. 153.

gönderilmesini talep etmesi gerekir. Aksi takdirde takip açılmamış kabul edileceğinden, bu takibin zamanaşımı süresini kesmesi mümkün olmayacaktır⁵⁰⁸.

Kambiyo senetlerine mahsus yolla, rehinin paraya çevrilmesi yoluyla, genel haciz yoluyla veya iflas yoluyla takibin yapılmış olmasının, TTK 750. maddesinde yer alan “takip talebinde bulunulması” kavramı açısından herhangi bir farkı bulunmamaktadır⁵⁰⁹. Bahsedilen tüm takip türlerinde zamanaşımı kesilecektir. Başvurma hakkı sahibi, zamanaşımın kesilebilmesi için İİK m. 59’da yer alan takibe ilişkin masrafları peşin şekilde ödemelidir. Yargıtay, zamanaşımının kesilmesi için takip talebinde bulunmanın yeterli olmadığını, talebin zamanaşımını kesmesi için İİK 59. maddesi uyarınca icra harçların da ödenmesi gerektiğini belirtmiş, aksi takdirde zamanaşımının kesilmeyeceğine karar vermiştir⁵¹⁰.

⁵⁰⁸ Yargıtay 12. HD., Esas No:2012/1574, Karar No:2012/19653, Tarih: 7.6.2012, “Alacaklı vekili 25.01.2011 tarihinde (10 günlük yasal süreden sonra) Kumluca İcra Müdürlüğü’ne müracaat ederek dosyanın Demre İcra Müdürlüğü’ne gönderilmesini talep etmiştir. Demre İcra Müdürlüğünce yeniden harç alınmadan, borçluya ödeme emri gönderilmiş, borçlu vekili süresi içinde icra mahkemesinde zamanaşımı itirazında bulunmuştur. Bu durumda, Demre İcra Mahkemesince, HUMK.nun 193.maddesi re’sen nazara alınarak, 10 günlük yasal süre içerisinde dosyanın yetkili icra dairesine gönderilmesi talep edilmediğinden takibin açılmamış sayılmasına karar verilmesi gerekirken, işin esasının incelenerek takibin iptali yönünde hüküm tesisi isabetsizdir” (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>), (Erişim Tarihi: 17.04.2020).

⁵⁰⁹ **Kınacıoğlu**, Naci s. 227; **Şimşek**, Edip s. 143; **Gürbüz**, A. Hulusi: Ticaret Senetlerinin İptali Davaları ve Ticari Senetlere Özgü Sorunlar, Arpaz Matbaacılık, İstanbul 1984, s. 383.

⁵¹⁰ **Pekcamtez**, (Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes), s. 93; **Muşul**, s. 266-267; Yargıtay 12. HD., Esas No:2013/20810, Karar No:2013/29634, Tarih: 23.09.2013, “İcra dosyasının incelenmesinden anlaşılacağı üzere, alacaklı vekilinin 05.12.2011 tarihli haciz talebinden sonra 19.10.2012 tarihinde de haciz talep edilmişse de gerekli masraf yatırılmamıştır. Alacaklının sadece haciz talebinde bulunması yeterli olmayıp işlemin zamanaşımını kesmesi için İİK.nun 59. maddesi uyarınca işlemin gerektirdiği masrafın da yatırılmış olması gerekir. Alacaklı sözü edilen koşulu yerine getirmediğinden, en son haczin talep edildiği 05.12.2011 tarihi ile icra mahkemesine başvuru tarihi olan 07.12.2012 tarihleri arasında zamanaşımını kesen herhangi bir işlem yapılmadığından TTK. nun 661/2. maddesinde bonolar hakkında cirantalar için öngörülen bir yıllık zamanaşımı süresi dolmuştur. O halde, mahkemece, borçlunun zamanaşımı şikayetinin kabulü ile icranın geri bırakılmasına karar verilmesi gerekirken yazılı gerekçe ile istemin reddi

Takip talebinde bulunulması, zamanaşımın kesilmesi için yeterlidir. Başvurma hakkı sahibinin bunun yanında ödeme emrinin tebliği talebinde bulunması zorunlu değildir⁵¹¹.

TTK'nun 750. maddesinde icra takibi ile sürenin kesileceği düzenlenmiş ve 751. maddede de süre kesilince, süresi aynı olan yeni bir zamanaşımı süresinin işlemeye başlayacağı hükmü getirilmiştir. Fakat dava açılması veya takip talebinde bulunulması ile kesilmiş olan zamanaşımının yargılamaya yahut takibe ilişkin her işlemle tekrar kesilip kesilmeyeceğine dair TTK m. 750 ve m. 751'de hüküm yoktur.

Doktrinde⁵¹² TTK'nun 1. maddesinin göndermesiyle genel hüküm vasfındaki TBK'nun 157. maddesinin uygulanması gerektiği ifade edilmiş ve uygulamada da bu hüküm gereğince dava veya takibe ilişkin her işlemden sonra zamanaşımın yeniden işlemeye başlayacağı belirtilmiştir⁵¹³. Bu maddeye göre, bir dava veya def'i yoluyla kesilmiş olan zamanaşımı, dava süresince tarafların yargılamaya dair her işleminden veya hâkimin her kararından sonra yeniden işlemeye başlayacaktır.

Yargılamaya ilişkin işlemler kavramını, çekte icra takibiyle kesilen zamanaşımı süresi açısından, alacaklının icra dosyasında alacağın tahsili yönündeki tüm işlemler şeklinde anlamak gerekmektedir. Bu bağlamda, davada tarafların

isabetsizdir” (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>), (Erişim Tarihi: 17.04.2020).

⁵¹¹ **Pekcanitez**, (Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes), s. 97, **Yılmaz**, Ejder: İcra ve İflas Kanunu Şerhi, 1. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara 2016, s. 296.

⁵¹² **Pekcanitez**, (Atalay/Sungurtekin Özkan/Özekes), s. 93; **Domaniç**, Hayri TTK Şerhi, s. 414.

⁵¹³ Yargıtay 12. HD, Esas No: 2014/10165, Karar No:2014/12594, Tarih:29.4.2014, “6098 Sayılı Borçlar Kanunu'nun 154. (818 Sayılı Borçlar Kanunu'nun 133).maddesine nazaran daha özel nitelikte bulunan ve 6102 Sayılı TTK.'nun 818/1-p (6762 Sayılı TTK.'nun 730/18.) maddesi gereğince çekler hakkında da uygulanması gereken aynı kanunun 750. (eski 662.) maddesinde zamanaşımını kesen sebepler “dava açılması, takip talebinde bulunulması, davanın ihbar edilmesi veya alacağın iflas masasına bildirilmesi” şeklinde sınırlı olarak sayılmıştır. Yine, 6102 Sayılı TTK.nun 818/1-p (6762 Sayılı TTK.nun 730/18.) maddesinin göndermesi ile uygulanması gereken aynı Kanunun 751/2. (eski 663/2.) maddesi gereğince zamanaşımı kesilince son işlem tarihinden itibaren, müddeti aynı olan yeni bir zamanaşımı işlemeye başlar. Ayrıca, alacaklının yaptığı, takibin devamını sağlayıcı nitelikte her takip işlemi ile de zamanaşımı kesilir ve yeni bir süre işlemeye başlar”, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>), (Erişim Tarihi: 17.04.2020).

dilekçe ve cevaplarını sunması, delil listesi vermesi, keşif yapılması, haciz ve muhafaza istemi, her türlü tebligat, yenileme muhtırası, ödeme emri tebliğ edilemeyen borçlunun adresinin araştırılmasının istemesi, hacizli malların geri verilmesine ilişkin işlem, kıymet takdiri raporunun borçluya tebliği, icra müdüründen hesap tablosunun düzeltilmesi istemi, icra tutanağına geçirilen istemler bu anlamda bulunmasına karşın, dosyanın incelenmek üzere başka bir mahkemeden istenmesi, vekâletnamenin dosyadan alınması veya yeniden konması ve dosyadan örnekler çıkarılması gibi işlemler zamanaşımını kesen dava veya icra takibine ilişkin işlemler değildir⁵¹⁴.

TTK 750. maddesi hükmüne göre takip talebi yapılmasıyla zamanaşımı süresinin kesileceği belirtilmişse de, bu sonucu temin etmek için alacaklının, borçluya ödeme emri tebliğini talep etmesi ve buna ilişkin masrafı da vermesi gerekmektedir. TTK 751/1. maddesinde uyarınca zamanaşımını kesen işlem kim hakkında yapılmışsa ona karşı hüküm ifade edeceği hükmünün de bunu desteklediği belirtilmiştir⁵¹⁵. Ancak TTK 750. maddesi uyarınca zamanaşımının kesilmesi için icra takibi yapılması yeterli olup, ödeme emri tebliği gerekmediğinden bu görüşe katılmıyoruz. Borçlunun takibe itiraz ve imzaya itirazı, TTK’nda yazılı zamanaşımı süresini kesmeyecektir.

Yapılan icra takibinin, icra hukuk mahkemesi tarafından iptal edilmemesi halinde geçerli olur ve bu takip zamanaşımını keser. Takibin işlemden kaldırıldığı tarih itibariyle borç zamanaşımına uğramış olacaktır. Takip talebi yeterli olduğundan, ödeme emri gönderilmesinin önemi bulunmamaktadır. İcra müdürü veya icra hukuk mahkemesinin her işlemi ve kararı zamanaşımını kesecektir. Fakat icra müdürünün, dosyanın işlemde kaldırılması kararı veya taşınmaz üzerinde haciz bulunması bunların kaldırılması için üçüncü şahısların merci hâkimliğine müracaatları, zamanaşımını kesen bir işlem niteliğinde değildir⁵¹⁶.

İcra takibi senedin belirli bir kısmını kapsıyorsa, sadece o belli miktar için zamanaşımı kesilir. Bununla birlikte takip, senette yazılı ana alacak hakkında başlatılmış olup da faiz, komisyon ve sair giderler talep edilmemiş ise, TTK’da açık

⁵¹⁴ Şimşek, Edip s. 144; Uslu, s. 191.

⁵¹⁵ Öztan, Fırat 2019, s. 192, 315; Coşkun, s. 699; Ömeroğlu, s. 40.

⁵¹⁶ Uslu, s. 130-131.

bir hüküm bulunmadığından, TTK'nın 1. maddesi yollamasıyla TBK'nun 152. maddesi uygulanabilecektir⁵¹⁷.

Alacaklının İİK. 167 ve devamındaki maddelerinde kambiyo senetlerine özgü takip yolundan istifade etmek yerine ilamsız (genel) haciz yoluyla icra takibi yapması durumunda da çekte zamanaşımı süresinin kesileceği ifade edilmiştir⁵¹⁸. Bu şekilde yapılan bir takibe borçlunun kanuni itiraz süresi olan 7 günlük süre içinde itiraz etmesi durumunda, alacaklı, takibe devam etmek isterse, itirazın kendisine tebliği tarihinden başlayarak 1 yıllık hak düşürücü süre içerisinde genel mahkemelerde itirazın iptali davası açabilir⁵¹⁹. Takip genel haciz yoluna başvurularak yapılırsa bile, aynı şekilde kambiyo senedinin bağlı olduğu zamanaşımı süreleri geçerlidir. Bu bakımdan, iki takip yolu arasında bir fark yoktur.

Takibin kambiyo senedi vasfı olmayan belge ile başlatılıp kesinleşmesi halinde, kesinleşmeden sonraki dönemde işleyecek zamanaşımı süresi TTK değil, TBK'nun 146. maddesi uyarınca hesap edilecektir.

İhtiyati haciz kararı, takip talebinde bulunulması anlamına gelmediğinden zamanaşımını kesmez. İhtiyati haciz kararı alınmasından sonra, işlemin icrai hacze çevrilmesi istendiğinde, TTK'nun 750.maddesinde yer alan koşul sağlanmış olur ve zamanaşımı kesilir⁵²⁰. Ayrıca ihtiyati tedbir kararına rağmen başvurma hakkı sahibi, çek borçlularını takip edebileceğinden ihtiyati tedbir kararı verilmesi de zamanaşımını kesmeyecektir⁵²¹.

Ölmüş kişi aleyhine takip yapılamaz veya başlatılmış bir icra takibinin mirasçılara yöneltilmesi olanaklı olmadığından, bu şekilde başlatılmış bir icra takibi sonradan mirasçılara karşı zamanaşımını kesmiş sayılmayacaktır⁵²².

Borçlunun İİK'nun 111. maddesine uygun olarak borcunun ödenmesinin taksitlere bağlanması durumunda, taksit dönemleri geçinceye kadar zamanaşımı işlemeyeceğinden, alacaklının yapacağı bir işlem bulunmamakta olup, borçlunun

⁵¹⁷ Şimşek, Edip s. 144.

⁵¹⁸ Gürbüz, Diğdem s. 385.

⁵¹⁹ Ömeroğlu, s. 41.

⁵²⁰ Öztan, Fırat 2019, s. 191, 315.

⁵²¹ Reisoglu, Seza 2011, s. 309.

⁵²² Kaçak, Nazif s. 237.

taksitlerinden birini zamanında ödememesi halinde icra takibini devam eder ve zamanaşımı süresi yeniden işlemeye başlar (İİK. 111/son)⁵²³.

Şikâyet yolu, icra hukuk mahkemesi tarafından karar verilmediği sürece icrayı durdurmayacağından, kıymet takdirine yapılacak itiraz üzerine zamanaşımı kesilmeyecektir (İİK m.22)⁵²⁴.

Borçtan sorumlu olmayan kişiye yönelik icra takibi, asıl borçluya ilişkin zamanaşımı süresini etkilemez⁵²⁵. Takip borçlusuz olmayan üçüncü kişi veya yediemin olarak kendisine teslim edilen malları hazır etmeyen kişiler hakkında yapılan takip, asıl borçlular bakımından zamanaşımını kesmeyecektir.

2.2.3. Davanın İhbar Edilmesi

Kanun koyucu, davanın ihbar edilmesini TBK'da zamanaşımını kesen sebepler arasında saymamış, ancak TTK 750. maddede davanın ihbarını kambiyo senetlerinde zamanaşımını kesen nedenlerden birisi olarak kabul etmiştir⁵²⁶. Usul hukukuna ilişkin bir kurum olan davanın ihbarı; devam eden bir davada taraflardan birisinin, kendisine yardım etmesini ve davaya müdahalede bulunmasını temin etmek amacıyla davayı üçüncü bir kişiye duyurmasıdır⁵²⁷.

TBK ve TTK'da müteselsil borçlulardan birine karşı açılan davanın diğer borçlulara karşı zamanaşımını kesmesi açısından düzenlemeler farklı olduğundan, TBK'dan ayrı şekilde TTK m. 750'de davanın ihbarı yoluyla zamanaşımını kesme olanağı getirilmiştir. TTK'daki hüküm uyarınca, TBK'da yer alan hükmün tersine, zamanaşımı müteselsil borçlulardan birine yönelik kesilince diğerleri için de kesilmiş olmayacaktır ve davanın aleyhine açıldığı kişi açısından zamanaşımı kesilecektir. Davanın ihbarı kurumu aracılığıyla başvurma hakkı sahibi, başvurma borçlularının tümüne dava açmak mecburiyeti bulunmaksızın, açılan davayı öteki çek borçlularına

⁵²³ **Domaniç**, Hayri Kıymetli Evrak Hukuku, s. 245.

⁵²⁴ **Kaçak**, Nazif s. 225.

⁵²⁵ **Kaçak**, Nazif s. 245.

⁵²⁶ **Domaniç**, Hayri TTK Şerhi, s. 416-417.

⁵²⁷ **Atal**, Murat: Pekcanitez Usul Medeni Usul Hukuku, C. I, 15. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2017, s. 738.

ihbar ederek, onlar açısından da zamanaşımını kesme olanağını elinde bulundurmaktadır⁵²⁸.

Davanın ihbarını çek hamili veya cirantalar yapabilir. Cirantalar, başvurma hakkı kapsamında, gelecekte alacaklı statüsünde olacağı diğer cirantalara veya aval veren gibi çek borçlularına ihbarda bulunabilir. Cirantalar, diğer çek borçlularına davayı borçlu değil alacaklı sıfatı ile ihbar edecektir ve cirantalar, gelecekte alacaklısı pozisyonunda oldukları çek borçlularına karşı zamanaşımını kesmeye çabalamaktadır⁵²⁹. TTK'nda zamanaşımının kesilmesi için soyut ihbar yeterli görülmüştür⁵³⁰.

Davanın ihbarı, mahkeme kanalıyla, noter vasıtasıyla, taahhütlü mektup veya telgrafla da yapılabilmektedir (TTK m.18/3). İhbar dilekçesinin hâkime havale ettirildiği veya noter ihtarnamesinin düzenlendiği tarihte, senet alacaklısının ihbar olunan kişiye yönelik haklarının zamanaşımına uğramamış olması gerekmektedir. İhbarda bulunulan kişinin davaya katılması zorunlu olmayıp, zamanaşımının kesilmesi için davanın ihbar edilmiş olması yeterlidir⁵³¹.

Çekte zamanaşımını kesen bir sebep olarak davanın ihbarının kabul edilmesi, doktrinde eleştirilmiştir. Çünkü hamil, bütün borçlular aleyhine birlikte dava açma yoluyla zamanaşımını süresini kesme amacına ulaşabilir. Bu durum, davanın ihbarına oranla zor bir iş de değildir. Bununla birlikte çekte zamanaşımı süresi kesilince, süresi yine üç yıl olan bir zamanaşımı süresi yeniden işlemeye başlayacaktır. İhbar ile süre kesildiğinde, ihbardan itibaren üç yıl dolmadan yeniden ihbar edilecek veya takip yapılacak yahut dava açılacaktır. Bu durumda birden fazla ihbar yapılmış olacaktır⁵³². Diğer taraftan, davayı ihbar kurumunun, zamanaşımını kesen bir neden olarak kabulü, ihbar kurumunun usul hukukundaki tanımı ve amacıyla da uyuşmamaktadır. Hamil, tüm borçlu veya sorumluları bir arada dava etmek olanağı veya hepsi aleyhine aynı anda icra takibi yapma olanağı bulunurken, davanın ihbarının zamanaşımını kesen bir sebep olarak kabulünün doğru olmadığı ifade

⁵²⁸ Şimşek, Edip s. 145.

⁵²⁹ Karayalçın, Yaşar s. 256.

⁵³⁰ Domaniç, Hayri Kıymetli Evrak Hukuku, s. 246.

⁵³¹ Öztan, Fırat 2019, s. 192, 315.

⁵³² Kınacıoğlu, Naci s. 228.

edilmiştir⁵³³. Ancak örneğin senet hamili aleyhine iptal davası açılmış olsa ve bu dava uzun bir süre devam etse, senedin iptaline karar verildiği tarihte hamilin kendi cirantasına yönelik haklar açısından zamanaşımı dolmuş olabilir. İhbar düzenlemesi ile kambiyo senetlerine ilişkin zamanaşımı süresinin doğuracağı sorunların azaltılması istenmiştir⁵³⁴.

HMK'nun 61. maddesi uyarınca dava kendisine ihbar edilen kişi de, aynı koşullarda bir başkasına ihbarda bulunabilir. İhbarın bu şekilde tevali ve teselsülü olanaklıdır. Bu şekilde senette sorumluluk ve rücu hakkı gibi hususlarda hamil, keşideci ve cirantaların zamanaşımını, dava açılması veya açılan davayı ihbarı yahut HMK'nun 61. maddesi gereğince ihbar suretiyle kesmeleri olanaklı olmuştur. Fakat alacaklının, ihbar kurumundan faydalanarak zamanaşımını koruyabilmesi için, ya ihbardan sonra alacak hakkını diğer resmi yollardan biriyle araması ya da zamanaşımı süresi dolmadan önce ihbarın yenilenmesi gerekmektedir. Çünkü TTK'nun 751. maddesine göre, zamanaşımının kesilmesinden sonra zamanaşımı, kesilme tarihinden sonra yeniden işlemeye başlayacak ve borçlu kişi aleyhine ihbarın yeniden tekrarlanmaması durumunda zamanaşımı süresi dolmuş olacak ve bu durum def'i ile ileri sürülebilir hale gelecektir. Kendisine dava ihbar edilen kişi davaya müdahale etmişse, müdahale edilen davada yapılacak tüm işlemler zamanaşımı yeniden keseceğinden, ihbarların tekrarlanması şart değildir⁵³⁵.

Davanın sonuçlarının kendisine rücu edilmesi öngörülen sorumluluk sahibi ve üçüncü şahsın, borçlu ile diğer kişiler arasındaki davaya, bir ihbar bulunmaksızın kendiliğinden ve senede istinaden müdahale etmesi de (HMK m.66) zamanaşımını kesen bir dava açılmasıdır⁵³⁶.

Müdahilin, müdahale ettiği davada verilen karar, müdahil ile taraf arasında kesin hüküm oluşturmayıp, katılan tarafa ilişkin verilen hüküm, müdahale hakkı veren hukuki sebebe dayanan müdahale ile yansıyacaktır. Bu nedenle davaya

⁵³³ **Domaniç**, Hayri TTK Şerhi, s. 417.

⁵³⁴ **Ertekin/Karataş**, İzzet/Erol s. 412; **Şimşek**, Edip s. 145.

⁵³⁵ **Domaniç**, Hayri TTK. Şerhi IV, s. 417

⁵³⁶ **Kınacıoğlu**, Naci s. 227.

müdahale de, senet alacağına ilişkin çekişme konusu oluşturur ve zamanaşımını keser⁵³⁷.

2.2.4. Alacağın İflas Masasına Bildirilmesi

Zamanaşımını kesen bir başka neden, çek alacağının iflas masasına bildirilmesidir. İflasın açılması ile müflisin müeccel borçlarının, muaccel hale geleceği İİK 195. maddesinde yer almıştır. Bunun yanında, iflasın açılması ile müflisin borçlarına ilişkin zamanaşımı kesilmeyecektir⁵³⁸. Zamanaşımını kesen sebeplerden biri de senet alacaklısının iflas anında, henüz alacak davasına konu edilmemiş senet alacağını, masaya bildirerek kaydettirmesidir.

İİK 193. maddesi gereğince iflasın açılması (İİK m.166), borçlu aleyhindeki hacze ilişkin takipleri durdurmakta, iflasın kesinleşmesi halinde takipler düşmekte ve tasfiye müddetince iflas edene yönelik haciz kanalıyla yeni bir takip de yapılamamakta olup, başvurma hakkı sahibinin alacağını talep edebilmek için iflas masasına başvurmadan başka bir yolu bulunmamaktadır. Çek borçlusu müflis durumda olan başvurma hakkı sahibi, zamanaşımını kesmek ve alacağına kavuşmak için alacağını iflas masasına kaydettirmelidir⁵³⁹. Başvurma hakkı sahibinin masaya müracaatı halinde zamanaşımının kesilmesi için, masaya alacağını kaydettirdiği tarihte alacağı zamanaşımına uğramamış olmamalıdır. Aksi durumda kaydettirilen alacak, yapacağı araştırmadan sonra bu def'eye dayanarak iflas idaresince reddedilebilecektir⁵⁴⁰.

İİK 218. maddesi gereğince basit tasfiyede müracaat hakkı sahibi, alacağını, iflas dairesinin yaptığı ilandan sonra iflas dairesinin 20 günden az, 2 aydan çok olmamak üzere tespit edeceği süre içinde iflas masasına kaydettirmelidir. İİK 219. maddesi uyarınca çek alacaklısı adi tasfiyede, alacağını iflas dairesinin yaptığı ilandan sonra 1 ay içinde iflas masasına kaydettirmelidir (İİK m. 219). Çek alacaklısı söz konusu süreleri kaçırsa, İİK 236. maddesine göre alacağını iflasın kapanması aşamasına kadar deftere kaydettirerek zamanaşımının kesilmesini temin edebilir.

⁵³⁷ Şimşek, Edip s. 143

⁵³⁸ Karayalçın, Yaşar s. 256; Öztan, Fırat 2019, s. 192, 315; Şimşek, Edip s. 146.

⁵³⁹ Kınacıoğlu, Naci 228; Domaniç, Hayri TTK. Şerhi IV, s. 418.

⁵⁴⁰ Ertekin/Karataş, İzzet/Erol s. 413.

Ayrıca alacaklı iflasın kapanmasından önce de iflas idaresine başvurarak ve aciz vesikası olarak zamanaşımının kesilmesini sağlayabilir (İİK m. 253). Bu durumda alacaklının iflas dairesine başvurması bahse konu olduğundan, zamanaşımının kesilmiş olduğu kabul edilmektedir. Var olan paranın paylaşılmış ve tasfiye tamamlanmış olması nedeniyle alacaklıya ödeme yapılamasa da, alacak aciz vesikasına bağlanarak, alacaklı, İİK'nun 143. maddesinin getirdiği faydalardan ve alacağın zamanaşımına uğramasının kesilmesinden yararlanmaktadır⁵⁴¹.

Kanun koyucu, TTK'nun 750. maddesi ile başvurma hakkı sahibinin alacağını bizzatifi iflas yoluyla takibini değil; çek borçlusu aleyhine başka alacaklıların açtığı iflas takibi sonucu kurulan iflas masasına alacağını kaydettirmesi yoluyla takip etmesini istemiştir. TTK m. 750'de yer alan "takip talebinde bulunulması" ifadesinin kapsamına, müracaat hakkı sahibinin çek borçlusunu iflas yoluyla takibi de dâhildir⁵⁴².

Başvurma hakkı sahibinin, alacağını iflas masasına kaydettirmesi ile zamanaşımı süresi kesilse de, bu kesintiden sonra yeni bir üç yıllık zamanaşımı süresinin işlemeye başlaması, alacağın iflas masasına kaydedilmesi tarihten itibaren olmayacaktır. Çünkü TBK'nun 157/3. maddesi gereğince iflas masasına başvurma nedeniyle zamanaşımının kesildiği halde, yeni bir zamanaşımı süresi, iflasa dair hükümler uyarınca alacağın yeniden istenebilmesinin olanaklı olduğunu andan itibaren başlar.

İflas masasına kaydedilen kambiyo alacağının, iflas idaresince reddedilmesi halinde (İİK. 230) alacaklı, bu ret kararına yönelik iflasa karar veren mahkemede, sıra cetvelinin ilanı tarihinden başlayan 7 günlük hak düşürücü süre içinde iflas masası aleyhine sıra cetveline itiraz davası açmalıdır. "Kayıt kabul davası" şeklinde de adlandırılan bu davanın açılması ve yapılan yargılama nedeniyle yapılacak her hukuki işlem, zamanaşımını yeniden keser (TBK. m. 154, 157). Yargılama sonunda verilen karar, iflas masası ve masa kapandıktan sonra borçlu açısından kesin hüküm oluşturur⁵⁴³. Ancak yedi günlük hak düşürücü süre geçerse senet alacaklısı, masaya karşı dava açamaz. Alacaklının müflis hakkında dava açması ise, ikinci alacaklılar

⁵⁴¹ **Kınacıoğlu**, Naci s. 228.

⁵⁴² **Domanıç**, Hayri TTK Şerhi, s. 400.

⁵⁴³ **Can/Güner**, s. 170; **Domanıç**, Hayri Kıymetli Evrak Hukuku, s. 248.

toplantısından, eğer bu toplantı yapılmamışsa, toplantının yapılması gereken tarihten başlayarak on gün sonra olanaklı hale gelir (İİK. m. 194)⁵⁴⁴. İİK'nun 236. maddesi uyarınca bu davada verilen ilam, "gecikmiş müracaatlar" kavramına istinaden iflas masasına kaydettirilir ve bu madde çerçevesinde masadan yararlanır. Alacaklının bu ilama sahip olmasına rağmen masaya başvurmaması durumunda ise, İİK'nun 253. maddesi gereğince bu belge aciz vesikası niteliği kazanır, zamanaşımını durdurur ve alacaklı, borçlunun yeniden malvarlığı elde etmesini bekler⁵⁴⁵.

5- Zamanaşımı Süresinin Kesilmesiyle İlgili Diğer Hususlar

Zamanaşımını kesen sebeplerden birisinin meydana çıkması durumunda zamanaşımı süresi kesilecek ve süresi yine 3 yıl olan yeni bir zamanaşımı süresi işlemeye başlayacaktır (TTK. 751/2)⁵⁴⁶. Yeniden işlemeye başlayacak 3 yıllık sürenin başlangıcı, kesilmenin olduğu günü takip eden gündür (TTK. 753).

TTK. 818/1-k maddesinin göndermesiyle TTK. 724. maddesi uyarınca bir çekten ötürü çek borçluları, alacaklıya karşı müteselsilen sorumludur. Ancak kanun koyucu TTK'da, TBK'daki müteselsil borçlularından biri hakkında zamanaşımını kesen bir nedenin ortaya çıkmasının diğer müteselsil borçlular bakımından da zamanaşımını kesmesi kuralından ayrı bir hüküm getirmiştir⁵⁴⁷. TTK 751/1. maddesine göre, zamanaşımını kesen işlem, kim hakkında yapılmışsa sadece ona karşı hüküm ifade edecektir. Bu düzenlemenin yapılmasının gerekçesi, kıymetli evrak hukukunda geçerli olan imzaların bağımsızlığı ilkesidir (TTK. m.677). Bu hüküm kapsamında çek hamili düzenleyene karşı dava açmışsa, zamanaşımı süresi yalnızca düzenleyen açısından kesilecek, bu dava diğer cirantalara zamanaşımı yönünden etkili olmayacaktır⁵⁴⁸.

2.3. Çekte Zamanaşımı Süresini Durduran Nedenler

⁵⁴⁴**Domaniç**, Hayri TTK. Şerhi IV, s. 419.

⁵⁴⁵**Domaniç**, Hayri TTK. Şerhi IV, s. 420.

⁵⁴⁶**Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 387; **Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer**, Hüseyin, Mehmet, Arslan, Füsün s. 341.

⁵⁴⁷**Şimşek**, Edip s. 146-147; **Karayalçın**, Yaşar s. 193; **Kınacıoğlu**, Naci s. 228.

⁵⁴⁸**Kınacıoğlu**, Naci s. 229; **Şimşek**, Edip s. 147.

TTK'da kambiyo senetlerinde müracaat hakkının bağlı olduğu zamanaşımı sürelerini durduran sebepler, özel bir hükümle düzenlenmemiştir. Bu sebeple zamanaşımının durmasına ilişkin genel hüküm olan, TTK'nun 1/2. maddesinin yollamasıyla TBK'nun 153. maddesine gidilecektir⁵⁴⁹.

TBK'nun 153/1. maddesi uyarınca zamanaşımını durduran nedenin ortaya çıkması ile zamanaşımı durur ve işlemeye başlamamışsa işlemeyecektir. Zamanaşımını durduran sebebin sona erdiği günün sonunda, duran zamanaşımı işlemeye devam eder ve işlememeye başlamamış zamanaşımı da işlemeye başlar (TBK m.153/2).

Zamanaşımını durduran sebepler TBK m. 153 hükmünde;

- “1.Velayet süresince, çocukların anne ve babalarından olan alacakları için,
2. Vesayet süresince, vesayet altında bulunanların vasiden veya vesayet işlemleri sebebiyle Devletten olan alacakları için,
- 3.Evlilik devam ettiği sürece eşlerin diğerinden olan alacakları için,
4. Hizmet ilişkisi süresince ev hizmetlilerinin onları çalıştıranlardan olan alacakları için,
5. Borçlu, alacak üzerinde intifa hakkına sahip olduğu sürece,
6. Alacağı Türk mahkemelerinde ileri sürme imkânının bulunmadığı sürece,
7. Alacaklı ve borçlu sıfatının aynı kişide birleşmesinde, birleşmenin ileride geçmişe etkili olarak ortadan kalkması durumunda, bu durumun ortaya çıkmasına kadar geçecek sürece”

şeklinde sayılmıştır.

Zamanaşımını durduran nedenler TBK 153. maddede yer alan nedenlerle sınırlı değildir. Başka kanunlarda da zamanaşımını durduran sebeplere ilişkin hükümler getirilmiştir. Örneğin 6325 sayılı “Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu”nda (HUAK), tarafların arabuluculuk faaliyetleri sırasında sahip oldukları hakları zamanaşımı sebebiyle kaybetmemeleri için arabuluculuk sürecinin başından sona ermesine kadar geçirilen sürenin, zamanaşımı ve hak düşürücü sürelerin hesaplanmasında göz önüne alınmayacağı hükmü getirilmiştir (HUAK m. 16/2).

⁵⁴⁹Kendigelen, Abuzer 2019, s. 387-388; Poroy/Tekinalp, Reha/Ünal s. 275.

06.12.2018 tarih ve 7155 sayılı Kanun'un 20 md ile değişik TTK 5/A maddesinde⁵⁵⁰ yapılan değişiklikle “ticari davalardan, konusu bir miktar paranın ödenmesi olan alacak ve tazminat talepleri hakkında dava açılmadan önce arabulucuya başvurulmuş olunması dava şartı” olarak düzenlenmiştir. Bu çerçevede dava yoluyla müracaat hakkına ilişkin taleplerin ileri sürülmesi isteniyorsa, başvurma hakkı sahibi dava açmadan önce arabulucuya zorunlu olarak başvurmalıdır. Arabuluculuğa yapılan başvuru, dava açma vasfını taşımadığında zamanaşımını kesmez. Ancak HUAK 16/2. maddesi nedeniyle arabuluculuk faaliyetleri sırasında zamanaşımı duracak olup, bu başvuru mecburiyeti, zamanaşımı ve hak düşürücü süreler açısından hak kayıplarına neden olmayacaktır⁵⁵¹.

Son olarak uygulamada hamilin çek borçlularına yönelik icra takibi üzerine mahkemelerde açılan menfi tespit davalarında veya icra hâkimliği önünde borca ve çekteki imzaya ilişkin itirazlarda mahkemelerin verdiği “takibin tedbiren durdurulması” kararlarında hamil, o tedbir kalkana kadar takibe devam etmesi olanaksız olduğundan 3 yıllık sürenin tedbir kararıyla durduğunun kabul edildiğine ilişkin görüşler bulunmaktadır⁵⁵². Yargıtay bir kararında, asliye ticaret mahkemesinin kararıyla “senedin icra takibine konu edilmemesi ve üçüncü kişilere ciro edilmemesi” şeklinde tedbir kararı verildiğini ve bu halde alacaklının senedi icra takibine koymasında fiili olanaksızlık bulunduğundan zamanaşımı süresinin belirtilen tarihte kesildiğine hükmetmiştir. Bu karar aslında TTK’da sınırlı şekilde sayılmış kambiyo senetlerinde zamanaşımının kesilmesi nedenlerine içtihat yoluyla bir yenisini eklemek anlamında gelmektedir.

⁵⁵⁰ Resmi Gazete: Tarih: 19.12.2018, Sayı: 30630.

⁵⁵¹ **Özekes**, Muhammet: Pekcanitez Usul Medeni Usul Hukuku, C. III, 15. Bası, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul 2017, s. 2841.

⁵⁵² **Kaçak**, Nazif s. 317; **Ömeroğlu**, s. 48; “Takip dayanağı bononun vade tarihi 25.08.1994 olup, 28.5.1997 tarihinde (İstanbul Beşinci Asliye Ticaret Mahkemesi)’nin 1997/459 sayılı kararıyla “senedin icra takibine konu edilmemesi ve üçüncü kişilere ciro edilmemesi” şeklinde tedbir kararı verildiği anlaşılmaktadır. Bu durumda alacaklının senedi icra takibine koymasında fiili imkansızlık bulunduğundan zaman aşımı süresi belirtilen tarihte kesilmiştir. Tedbir kararı 08.02.1999 tarihinde kaldırıldığına ve bu tarihten itibaren yasal zaman aşımı süresi içerisinde 23.05.2000 tarihinde icra takibi yapıldığına göre zaman aşımı gerçekleşmemiştir”. Yargıtay 12. HD, Esas No: 2001/3208, Karar No:2001/4506, Tarih: 16.03.2001, bkz. Yargıtay Kararları Dergisi, Y. 2001, S. 9, s. 1367.

2.4. Çekte Üç Yıllık Zamanaşımı Süresinin İstisnaları

TTK m.814'te çeke ilişkin üç yıllık zamanaşımı süresinin istisnasına yer verilmediği görülmektedir. Bununla birlikte TTK 1. maddesinin göndermesiyle TBK ve Medeni Kanun (MK) hükümleri açısından bir istisna öngörülebilir.

Doktrinde çeke bağlı alacağın, taşınmaz rehni aracılığıyla sağlanması durumunda (MK. m.856) zamanaşımına uğramayacağı ileri sürülmüştür⁵⁵³. Çek alacağının taşınır rehni ile güvence altına alınması halinde TBK. 159. maddesi uyarınca zamanaşımı süresi işlemeye devam edecektir. Fakat üç yıllık zamanaşımı süresi boyunca bir işlem yapmaması ve zamanaşımı süresinin dolmasından sonra borçlunun zamanaşımı def'inde bulunması halinde alacaklı, taşınır rehniinden yararlanarak alacağına kavuşma imkânına sahiptir⁵⁵⁴. Bununla birlikte menkul rehniinin çek alacağına yetmemesi olasılığında alacaklı, karşılanmayan miktar için çeke gideceğinden, çek borçlusunu zamanaşımı def'ini ileri sürerek ödeme yapmayabilir⁵⁵⁵.

İİK. 143. maddesinde yer alan aciz vesikası ile çek alacağının zamanaşımı süresi açısından bir başka istisnanın bulunduğu ifade edilmiştir. İİK.'nin 143. maddesinin 6. fıkrası uyarınca alacağa ilişkin aciz vesikasının düzenlenip alacaklıya verilmesinden itibaren 20 yıl boyunca zamanaşımına uğramayacağı hükmü getirilmiştir. Bu şekilde çek alacaklısı, borçluya karşı çekin ibraz süresinin sona erdiği tarihten başlayarak 3 yıllık zamanaşımı süresi içerisinde icra takibinde bulunur. İcra takibinde bu süre içinde dosyayı işlemsiz bırakmaz ve buna karşın alacağını tahsil edemezse, İİK. 143. maddesi uyarınca düzenlenen aciz vesikası verilir ve bu vesikanın kendisine verildiği tarihten başlayarak alacak, 20 yıllık zamanaşımı süresine bağlı olacaktır.

Bununla birlikte İİK. 105. maddesi uyarınca alacaklıya verilen, borcu karşılamaya yeterli malı bulunmadığına dair haciz tutanağının, tutanağın tutulmasında itibaren alacağın zamanaşımı süresini 20 yıla mı çıkardığı, yoksa yalnızca alacaklıya İİK. 277 vd. uyarınca tasarrufun iptali davası açma yetkisi verip,

⁵⁵³ Öztan, Fırat 2019, s. 193, 315; Şimşek, Edip s. 138; Uslu, s. 68.

⁵⁵⁴ Uslu, s.74; Şimşek, s. 138.

⁵⁵⁵ Şimşek, Edip s. 138.

zamanaşımı süresine etkisinin bulunmadığı hususu tartışmalıdır⁵⁵⁶. Yargıtay kesin aciz vesikasının zamanaşımını keseceğini ifade etmektedir⁵⁵⁷. Kanaatimizce de kanun koyucu İİK 105/2. maddedeki haciz tutanağına ilişkin özellikle düzenleme yaptığından, bu tutanak yalnızca alacaklıya bir İİK. 277 vd. maddeleri uyarınca tasarrufun iptali davası açma hakkı vermektedir.

2.5.Zamanaşımı Def'inin İleri Sürülmesi

Çekin zamanaşımına uğraması halinde, çekten kaynaklanan talep hakkı kendiliğinden sona ermez, ancak çeke dayalı borç bir yönden eksik borç haline gelir. Çekin zamanaşımına uğraması halinde, çek borçlusunun borcunu ödememek için çekin zamanaşımına uğradığını öne sürmesi gerekmektedir⁵⁵⁸. Zamanaşımı savunması, hukuki nitelendirme açısından bir def'i olduğundan, sadece öne sürülmesi halinde dikkate alınabilir⁵⁵⁹. Savunma yaparken zamanaşımı def'ine ileri süren taraf, bunu açık bir şekilde yapmalıdır⁵⁶⁰.

Zamanaşımı def'i ileri sürülmediği takdirde, hâkim bu def'i re'sen dikkate alamaz (TBK m.161) ve HMK m. 25'te yer alan " taraflarca getirilme ilkesi" gereğince hâkim, taraflar alacağa ilişkin zamanaşımı süresinin dolduğunu ileri sürmedikleri müddetçe bunu göz önüne alamaz. Kambiyo senetlerindeki zamanaşımı süreleri, hak düşürücü özellikte değildir (TBK m.161)⁵⁶¹.

Yargıtay'a göre zamanaşımı def'i, cevap dilekçesinde ileri sürülmemiş veya süresi içinde cevap dilekçesi verilmemişse, ilerleyen safhalarda HMK'nun 141/2

⁵⁵⁶ **Öztañ**, Fırat 2019, s. 193, 315; **Uslu**, Kazım: "4949 S.Y. ile Değişiklik Hükümlerine Göre Aciz Vesikasının Kambiyo Senetlerindeki Zamanaşımına Etkisi", Terazi Hukuk Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 6, Ankara Şubat 2007, (s. 38-44), s.39-40; **Ömeroğlu**, s. 49.

⁵⁵⁷ Yargıtay 12. HD., Esas No:2016/30186, Karar No: 2018/3657, Tarih: 26.04.2018, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>), (Erişim Tarihi: 02.05.2020).

⁵⁵⁸ **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 384.

⁵⁵⁹ **Öztañ**, Fırat 2019, s. 189, 315; **Pekcanitez**, Hakan: Pekcanitez Usul Medeni Usul Hukuku, C. II, 15. Bası, On İki Levha Yayınevi, İstanbul 2017, s. 1210.

⁵⁶⁰ Yargıtay 22. HD., Esas No: 2015/16933, Karar No: 2015/24681, Tarih: 10.05.2015, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>), (Erişim Tarihi: 18.04.2020).

⁵⁶¹ **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 389.

maddesi uyarınca davacının açık muvafakati ile yapılabilir⁵⁶². Daha önce de belirttiğimiz gibi, zamanaşımı def'i ikinci cevap dilekçesinde ileri sürülmelidir. Cevap süresinden sonra ileri sürülme ve cevap verilmemesi halinde zamanaşımı def'inin sonraki aşamalarda ileri sürülmesi savunmanın değiştirilmesi ve genişletilmesi yasağına tabi olacaktır ve ancak davacının muvafakati veya ıslahla ileri sürülebilecektir.

Kambiyo senedi borçlusunun, devam eden dava sırasında alacaklıya karşı sahip olduğu zamanaşımı def'ini ileri sürmemesi halinde, borçlunun daha sonra bu sebebe dayanarak “menfi tespit davası” veya “istirdat davası” açması mümkün değildir⁵⁶³. Yargıtay da borçlunun bu def'iyi, yetkili mahkeme veya takip merciine zamanında ve usulüne uygun şekilde sunmamış olmasını, bundan vazgeçtiği şeklinde kabul etmektedir⁵⁶⁴.

Zamanaşımına uğramış bir çek, geçerli bir icra takibine konu olabilir⁵⁶⁵. Bunun için vadede başvuru veya protestonun düzenlenmiş olması zorunlu değildir⁵⁶⁶. Ancak İİK'nun 168. maddesine göre, icra memuru yalnızca “*senedin kambiyo senedi olup olmadığını ve vadesinin gelip gelmediğini*” inceleyebilir ve bu hususlar haricinde inceleme yapamaz. Ödeme emrini tebliğ eden borçlu, senedin zamanaşımına uğradığı iddiasını 5 günlük süre içinde icra hukuk mahkemesine bir dilekçe ile bildirebilir (İİK m.168/5).

⁵⁶² Yargıtay 9. HD., Esas No:2014/21101, Karar No:2014/27015, Tarih:17.09.2014 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>), (Erişim Tarihi: 18.04.2020).

⁵⁶³ **Öztan**, Fırat 2019, s. 193, 315; **Uyar**, Talih: Menfi Tespit ve İstirdat Davaları, 2. Baskı, Bilge Yayınevi, Ankara 2019, s.140; **Uslu**, Kazım s.158.

⁵⁶⁴ **Uyar**, 2019, s.140; Yargıtay 12. HD., Esas No: 2008/24059, Karar No: 2009/5604, Tarih:17.03.2009, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>), (Erişim Tarihi: 18.04.2020).

⁵⁶⁵ **Bozgeyik**, Hayri s. 177.

⁵⁶⁶ **Karayağcın**, Yaşar s. 324.

Bununla birlikte, icra takibinin kesinleşmesinden önceki borçlunun zamanaşımı def'i hakkında İİK'nun 168/5. maddesi gereğince ilgili merciye dikkate alınarak takibin iptaline karar verilebilir (İİK. m.33/1)⁵⁶⁷.

İcra takibinin kesinleşmesinden sonraki aşamada borçlunun zamanaşımı def'i, İİK'nun 71/1. maddesinde düzenlenen itfa ve mühlet itirazı gibi bir süreye bağlı değildir. İİK 71/2. maddesi gereğince zamanaşımı def'inin düzenlenmesi, ispat vasfından ileri gelen bir durumdur⁵⁶⁸. Kambiyo senedi vasfı olmayan belge ile başlayan ve kesinleşen adi takip için, takibin kesinleşmesinden sonraki dönemde işleyecek zamanaşımı süresi, TTK hükümlerine göre değil, TBK'nun 146'ncı maddesindeki 10 yıllık zamanaşımı hükmüne göre belirlenir.

Borçlunun zamanaşımı def'ine karşı, alacaklının ileri süreceği zamanaşımının kesildiği (TBK. m. 154, 157, TTK. m. 750) veya durduğu (TBK. m. 153) iddialarının resmi belgelerle ispatı gerekmektedir (İİK. m. 33/a). Fakat, alacaklının özel bir belgeye dayanarak da, bu husustaki iddiasını ispatlayabileceğini kabul etmek gerekmektedir. Şayet alacaklının ileri sürdüğü özel belgede yer alan imza, borçlu tarafından inkâr edilirse, icra mahkemesinin bu imzanın borçluya ait olup olmadığını araştırma yetkisi bulunmamaktadır.

İcra mahkemesi, borçlunun zamanaşımı def'ini yerinde görmesi halinde, zamanaşımı gerekçesiyle icranın geri bırakılmasına, yerinde görmemesi halinde icranın geri bırakılması isteminin reddine karar verecektir⁵⁶⁹. İcra mahkemesi, zamanaşımına dayalı icranın geri bırakılmasına karar verirse takip sona erer. Fakat bunun için alacaklının İİK'nun 33a/2. maddesine göre dava açıp açmayacağı belirleyici olacaktır.

⁵⁶⁷ Yargıtay 12. HD., Esas No:2017/2243, Karar No: 2017/7359, Tarih:08.05.2017, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>), (Erişim Tarihi: 18.04.2020).

⁵⁶⁸ Yargıtay 12. HD., Esas No: 2018/7195, Karar No: 2019/8853, Tarih: 22.05.2019, "Hukuk Genel Kurulu'nun 04.11.1998 tarih ve 1998/12-763 Esas, 1998/797 Karar sayılı kararında da vurgulandığı üzere İİK'nun 71/2 ve 33/a maddeleri gereğince icra takibinin kesinleşmesinden sonraki döneme ilişkin zamanaşımı def'i süreye tabi değildir", (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>), (Erişim Tarihi: 18.04.2020).

⁵⁶⁹ Uyar, 2015, s. 133.

Borçlunun hileli ve oyalayıcı eylemleri nedeniyle zamanaşımı süresi dolmuşsa, zamanaşımı def'inde bulunma olanağını kaybedecektir⁵⁷⁰. Örnek olarak borçlu, hareketleriyle alacaklıyı oyalamış; dava açmasının gereksiz olduğu inancına neden olmuş; alacağın ödeneceği izlenimini verecek şekilde yazışmalar yapmışsa, TMK'nun 2. maddesi gereğince, kötünietli olduğundan borçlu zamanaşımı def'inde bulunmak hakkını kaybeder. Belki de borçlu kötünietli olmasa bile, alacaklıyı dava açmaktan alıkoyan davranışlar sergilerse, bu durum hakkın kötüye kullanılması şeklinde kabul edilebilir⁵⁷¹. Bu eylemleri yapan borçlunun zamanaşımı def'inde bulunması çelişkili davranış oluşturacak ve bu eylemleri hakkın kötüye kullanılması yasağı kapsamında korunmayacaktır.

Zamanaşımı def'i, sadece senet borçlusu ile senet hamili arasında ileri sürülebilir. Senedi keşide eden müşterek borçlular arasında, her borçlu yaptığı ödemelerden dolayı diğerine rücu ederken, kambiyo senetlerine özgü zamanaşımı süreleri yerine, TBK'nun 85 ve 167. maddeleri gereğince taraflar arasındaki hukuki ilişkinin tabi olduğu zamanaşımı süreleri uygulanır ve bu def'i de ileri sürülemez⁵⁷².

Zamanaşımı dolduktan sonra, borçlunun zamanaşımı def'inden feragat etmesi ve onu dermeyeran etmemesi olanaklıdır, fakat zamanaşımı dolmadan, önceden vazgeçme geçerli değildir (TBK m.160)⁵⁷³. TTK'da özel bir hüküm bulunmamakla birlikte, İİK'nun 20. maddesinde uyarınca, bir sürenin geçmesinden istifade hakkı olan borçlunun bu hakkından vazgeçebileceği hükmü getirilmiştir⁵⁷⁴. Zamanaşımı süresi geçtikten sonra borçlunun borç ikrarı, zamanaşımını kesmez, fakat bu durumu zamanaşımı def'inden örtülü feragat olarak kabul edilmelidir.

2.6. Çekin Zamanaşımına Uğramasının Sonuçları

Hamilin; cirantalar, düzenleyen ve diğer tüm çek borçlularına karşı başvurma hakları, hamil için ibraz süresinin sona erdiği, başvurma hakkı sahibi çek borçlusu

⁵⁷⁰ **Durgut**, s. 95; **Tutumlu**, Akif: Türk Borçlar Hukukunda Zamanaşımı, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1990, s. 210-213.

⁵⁷¹ **Reisoğlu**, Seza s. 335 vd.; **Bozgeyik**, Hayri s. 178.

⁵⁷² **Kaçak**, Nazif s. 250.

⁵⁷³ **Bozgeyik**, Hayri s. 177; **Karayalçın**, Yaşar s. 256.

⁵⁷⁴ **Kaçak**, Nazif s. 251.

için çeki ödediği veya çekin dava yolu ile kendisine karşı ileri sürüldüğü tarihten itibaren üç yıl geçmekle zamanaşımına uğrayacaktır (TTK m. 814).

Söz konusu süreler içinde çeke dayanan alacaklarını talep etmeyen başvurma hakkı sahipleri açısından, çeke dayalı talep hakları kendiliğinden ortadan kalkmaz⁵⁷⁵. Bu süreleri kaçırsalar bile çek alacaklıları, borçlularından çeke dayanan alacaklarını isteyebilir, takip talebinde bulunabilir ve mahkemelerde alacak davası açabilirler. Bu durumda borçluların ödeme yapması halinde, bu ödeme geçerlidir ve bu ödemenin geri talep edilebilmesi olanaklı değildir⁵⁷⁶. Çek borçluları sadece çeke ilişkin zamanaşımı süresinin dolduğunu, diğer bir deyişle zamanaşımı def'ini usulüne uygun şekilde öne sürerek, çek bedelini ödemeyebilir⁵⁷⁷.

Zamanaşımı def'inin öne sürülmesi durumunda çek, adi senet haline gelmeyecektir⁵⁷⁸. Def'i ile birlikte çek, delil başlangıcı hükmünde olur⁵⁷⁹. Delil başlangıcı, ihtilafa konu hukuki işlemin bütünüyle ispatına yeterli olmasa da, bahse konu hukuki işlemi olası gösteren ve aleyhine ileri sürülen kişi veya temsilcisinin verildiği veya gönderdiği belgedir (HMK m. 202/2). Bir belgenin delil başlangıcı olabilmesi için ilk olarak mevcut bir belgenin bulunması, bu belgenin kendisine karşı ileri sürülen kişi tarafından verilmesi ve hukuki işlemin mevcudiyetini göstermesi yeterlidir⁵⁸⁰. Yargıtay da zamanaşımına uğramış çekleri, temel ilişki açısından yazılı delil başlangıcı olarak kabul etmektedir⁵⁸¹

⁵⁷⁵ **Susuz**, Kağan s. 145.

⁵⁷⁶ **Coşkun**, Mehmet s.699; **Reisoğlu**, Seza 2011, s. 309.

⁵⁷⁷ **Kendigelen**, Abuzer 2019, s. 388.

⁵⁷⁸ Yargıtay 12. HD, Esas No: 2017/5597, Karar No: 2017/11668, Tarih: 28.09.2017, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>), (Erişim Tarihi: 18.04.2020).

⁵⁷⁹ **Doğanay**, s. 2024; **Öktem**, Seda: “Çekte Müracaat Hakkı ”, Prof. Dr. Hüseyin Ülgen'e Armağan, C. I, 1. Baskı, Legal Kitabevi, İstanbul 2007, s. 739.

⁵⁸⁰ **Kendigelen**, Abuzer2019, s. 389; **Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer**, , Hüseyin/Mehmet/Arslan/Füsün s. 341; **Erdönmez**, Güray: Pekcanitez Usul Medeni Usul Hukuku, C. II, 15. Bası, On İki Levha Yayınevi, İstanbul 2017, s. 1841 vd.

⁵⁸¹ Yargıtay 13. HD., Esas No:2016/19017, Karar No: 2019/10435, Tarih: 23.10.2019 “Mahkemece, zamanaşımına uğrayan bononun yazılı delil başlangıç niteliğinde olduğu gözetilerek”; Yargıtay 19. HD., Esas No:2016/19055, Karar No:2018/4792, Tarih: 04.10.2018, “... alacağa karşılık davalı tarafından verilen çekin zamanaşımına uğradığı, bu çekin temel ilişki yönünden yazılı delil

Çekin zamanaşımı süresinin dolmasından ötürü, çeke dayalı olarak çek borçlularından talepte bulunsa da semeresiz kalacağı anlaşılan çek alacaklısı, bu çekin delil başlangıcı olabilecek bir belgede olması gereken unsurların hepsine sahip olmasıyla, temel ilişki veya sebepsiz zenginleşme hükümlerine istinaden açacağı davalarda, bu çeki, delil başlangıcı olarak kullanabilir⁵⁸².

Delil başlangıcı, senetle ispat mecburiyeti kuralına bir istisnadır ve delil başlangıcı olan durumlarda tanık dinletilmesi mümkündür (HMK m. 202/1). Zamanaşımı def'inin ileri sürülmesiyle alacağını alamayan çek alacaklısı, sebepsiz zenginleşme veya temel ilişkiye dayalı açacağı davalarda, delil başlangıcı olarak bu çeki kullanacak ve ispat açısından yeterli olmaması durumunda tanık dinleterek iddiasını güçlendirecektir⁵⁸³. Zamanaşımına uğramış çek üzerindeki ciro şerhi de yazılı delil başlangıcı niteliğindedir⁵⁸⁴. Zamanaşımına uğramış bir çeke ciro yapılarak hamil olan kimse, düzenleyene karşı temel ilişkiye dayalı alacak davası açamaz⁵⁸⁵.

Kambiyo senedine istinaden ikame edilen davanın, zamanaşımının dolması gerekçesiyle reddedilmesi halinde, daha sonra temel borç ilişkisine istinaden ikinci bir davanın açılabilmesi gerektiği, hatta hukuki sebep ve belli vakıalar farklı olacağından, kesin hüküm itirazının bile ileri sürülemeyeceği belirtilmiştir⁵⁸⁶.

başlangıcı olarak değerlendirilebileceği...". (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>), (Erişim Tarihi: 18.04.2020).

⁵⁸² **Ülgen, Helvacı, Kaya, Nomer**, Hüseyin, Mehmet, Arslan, Füsün s. 342; **Susuz**, Kağan s. 149.

⁵⁸³ **Coşkun, Muzaffer**, s. 96.

⁵⁸⁴ **Şimşek**, Edip s. 15.

⁵⁸⁵ **Kaçak**, Nazif 235; Yargıtay 19. HD., Esas No:2018/1455, Karar No: 2019/4535, Tarih: 26.09.2019, (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/pf/sorgula.xhtml>), Erişim Tarihi: 18.04.2020).

⁵⁸⁶ **Karayalçın**, Yaşar s. 259-260.

SONUÇ

Kambiyo senetlerinden ve dolayısıyla çekten kaynaklanan alacaklar kural olarak zamanaşımına tabidir. Kanundaki zorunlu unsurları taşıyan çek, kanunda yer alan süre içinde ileri sürülmediği takdirde zamanaşımına uğrayacaktır. Alacaklı talep etse bile borçlunun zamanaşımını def'inde bulunması halinde, alacağını elde etme imkânı sona erecektir.

Çek, kayıt ve şart bulunmaksızın bir bedelin ödenmesini içeren havaledir. Ayrıca, çek kredi aracı olmayıp, doğrudan ödeme aracıdır. Çekin zamanaşımına uğramasından söz edebilmek için, çekin kanunda mevcut zaruri unsurları taşıması gerekir. Diğer bir deyişle, geçerli bir çekin düzenlenmiş olması gerekir. Çek, TTK m. 780'de sayılan zorunlu unsurların tamamını içermesi ve senede çek vasfını kaybettirecek kayıtları içermemesi halinde, geçerli bir çek olacaktır. Çekin zorunlu unsurları dışında zamanaşımı için önemli olan bir diğer kavram, çekin geçerli bir şekilde ibraz edilmiş olmasıdır.

TTK 780. maddesine göre çekin zorunlu unsurlarının ilki, senet üzerinde çek kelimesinin varlığıdır. Senet metninde çek kelimesi tam ve açık şekilde yazılmalıdır. Banka havalesi gibi ifadeler kabul edilmemekte olup, bu kelimenin yabancı bir dildeki karşılığının yazılması da geçerli sayılır. Aynı maddeye göre, muhatabın ticaret ünvanının da yazılı olması da bir zorunluluktur. Türk hukukunda çekte muhatap yalnızca bir banka veya kalkınma/yatırım bankası olabileceğinden, bankanın ticaret ünvanı yazılacaktır. Çek Kanunu'nun 3/1. maddesinde, “Çek defterinin her yaprağına çekle işleyen hesabın bulunduğu “şubenin adının” yazılacağı öngörülmektedir.”

Yine çekin üzerinde belli bir bedelin gösterilmiş olması gerekmektedir. Aksi halde çek, kambiyo senedi niteliğini kaybedecektir. Ayrıca çek üzerinde yazılı bedelin ödenmesi, kayıtsız ve şartsız olmalı, diğer bir deyişle bir kayıt veya şarta bağlanmamalıdır (TTK m.780/1-b). Çek üstüne, bir malın teslim edilmesi şartıyla ödeme yapınız şartı veya faiz şartı yazılamaz. Çek üstündeki bedel, yazı ve rakamla açıkça yazılmalıdır. Çekin düzenleme tarihi de çekin zorunlu unsurlarından biri olup, bu tarih gün, ay, yıl olarak yazılmalı ve bu tarih açık ve anlaşılır olmalıdır. Birden

fazla tarih olması halinde, bu belge çek olma niteliğini kaybedecektir. Çek metninde silinti veya değişiklik keşideci tarafından onaylamamışsa, keşidecinin inkâr durumunda yok hükmünde sayılacaktır.

Düzenleyenin imzası, kanunda çekin zorunlu unsurları arasında olup, düzenleyenin adı, soyadı ve ticari ünvanının belirtilmesine gerek bulunmamaktadır. Ancak düzenleyen medeni haklarını kullanma ehliyetine sahip olmalıdır. 6728 sayılı Kanunla banka tarafından verilen seri numarası ve karekod da çekin zorunlu unsurları arasına katılmıştır. Kanaatimizce TTK'nın 780/1-h maddesi ile karekod uygulamasının getirilmesi ve TTK'nın 780/1-g maddesi ile banka tarafından verilen seri numarası çekin zorunlu unsurları arasına girmesi, çekin ibrazında ve çekte tahrifatla oluşabilecek sorunları büyük oranda önlemiştir.

Çekin düzenleme yeri, alternatifli unsur olup, bu yerin gösterilememesi halinde düzenleyenin ad ve soyadının yanında yazılı yer düzenleme yeri kabul edilir. Düzenleyenin ad ve soyadının yanında da herhangi bir yer belirtilmemişse çek geçerliliğini yitirecektir. Bu yerin herkesçe bilinen kısaltmalarla yazılması sorun olmasa da, herkesçe bilinmeyen yerler veya semt adı yazılması gibi durumlar da çeki geçersiz kılabilir. TTK'da yer alan şekil şartlarının haricinde 5941 sayılı Çek Kanunu'nda da yer alan şekil şartlarının eksikliği çekin geçersizliğine yol açmaz. Son olarak, vade kaydı, faiz şartı ve düzenleyenin sorumlu olmadığına ilişkin kayıtlar hiç yazılmamış şekilde kabul edilir. Çek metni üstünde şarta bağlı ödeme yapılmasına dair bir kayıt veya sebepten mücerret olan çekin, asıl borç ilişkisi ile irtibatlandırılmasına dair kayıtlar, çekin geçersizliğine yol açacaktır. Zorunlu unsurları taşımayan çek, "adi havale" şeklinde bile kabul edilememekte ve yalnızca "delil başlangıcı" sayılmaktadır.

Zamanaşımı, alacaklının alacağı talep edebilmesinin bir süreye bağlanmasıdır. Zamanaşımı bir def'i olup, alacaklının talebi halinde borçlu tarafından ileri sürülebilir ve ileri sürülmesi halinde alacağın elde edilme imkânını ortadan kaldırır. HMK'ya göre zamanaşımı, ilk itiraz olmayıp, kural olarak, yargılama sırasında dava ikinci cevap süresinden sonra ileri sürülmez. Ancak ilerleyen aşamalarda davacı muvafakat ederse veya süresinde cevap verilmişse ıslah kurumu aracılığıyla da ileri sürülebilir.

Çekin ibrazından söz edebilmek için, çekin ödenmek amacıyla belirli bir yerde ve belli sürede muhatap bankaya ibrazı gerekmektedir. Çeki ibraz etmeye yetkili kişi meşru hamildir ve bankanın hamilin kimliğini kontrol yükümlülüğü bulunmaktadır. Çek üzerine yazılı düzenleme tarihine göre belirlenecek kanuni ibraz süresi içinde ibraz edilmelidir. Nama yazılı çeklerde, çekin hamili olan ve üstünde adı yazılı kişi veya bu kişinin vekâletname ile yetkilendirdiği kişiye muhatap ödeme yapılabilir. Emre yazılı çeklerde düzgün bir ciro zincirinin varlığı, şeklen yetkili hamili tespit edecektir. Hamiline yazılı çeklerde çeki elinde bulunduran kişi, yetkili hamildir.

Çek, çek hesabının yer aldığı banka şubesine veya bankanın başka şubelerine ödenmesi için ibraz edilebilir. Hesapta karşılık bulunmaması, yasal ibraz süresinin geçmiş olması, ciro zincirinin bozuk olması ve bu nedenle ibraz edenin tahsil yetkisinin bulunmaması veya düzenleyenin çekten caymış olması veya ödeme yasağı bulunması gibi durumlarda ödeme yapılmayacaktır. Muhatap banka dışında başka bir bankaya müracaat hiçbir şekilde ibraz anlamına gelmemektedir. Çekin takas odaları aracılığıyla ibrazı mümkün olsa da, bu durumda kanunen ödenmesi zorunlu karşılık ödenmeyecektir (Çek K. m.8/4). Kanaatimizce çekin, muhatap banka dışında başka bir bankaya ibrazı halinde, takas odaları aracılığıyla ibraz gerçekleştireceğinden, ödenmesi gereken kanuni zorunlu karşılığın ödenmemesi uygulamada oluşabilecek pek çok sorunu önlemektedir.

Çekin ödenebilmesi için, muhataba kanunda öngörülen süreler içinde ibraz edilmiş olması gerekmektedir. TTK m. 796/1'e göre bir çek düzenlendiği yerde ödenecekse on gün, düzenlendiği yerden başka bir yerde ödenecekse bir ay içinde muhatap bankaya ibraz edilmek zorundadır. Süre tespit edilirken düzenleyenin fiili olarak çeki düzenlediği yer değil, çek üstünde yazılı olan yer düzenleme yeri olarak kabul edilmelidir.

Bankalar çek yapraklarını matbu şekilde bastırıldığından neredeyse tamamının üstünde ödeme yeri belirtilmemekte, fakat bu çeklerin hemen hemen tamamında, Çek Kanunu'nun 2/7. maddesi gereğince çek hesabının bulunduğu banka şubesinin, çek yapraklarına yazılması hükmü getirildiğinden, muhatap bankanın ticari unvanının yanında bu şubenin bulunduğu il ve ilçe yazılmaktadır. Bu şekilde ödeme yeri, çekin üstündeki bilgilerden tereddüde neden olmayacak şekilde

belirlenebilmekte olup, bu yer, keşidecinin muhatap bankada çek hesabının yer aldığı yerdir (TTK m.781).

TTK'nun 796/1. maddesinin temel aldığı yer teriminden anlaşılması gereken doktrinde tartışılmış olup, yargı kararlarında bazen il, bazen ilçe, bazen il belediye ve büyükşehir belediyesi gibi sınırların yer olarak kabul edildiği, farklı yönde birçok karar bulunmaktadır. Kanaatimizce bu sorunun çözümü için çekin keşide ve ödeme yerinin Türkiye içinde yer aldığı hallerde tek bir ibraz süresinin belirlenmesi gerektiği ve sınırların daha kolay tespit edilebilmesi, ticari hayatın güçleştirilmemesi ve uygulamada birliğin sağlanması açılarından ibraz sürelerinin belirlenmesinde il sınırları esas alınmalıdır.

Çekte ibraz süreleri, keşide tarihi olarak yazılan günün ertesi gününden itibaren işlemeye başlar. Ancak Çek Kanunu'nun Geçici 3/5. maddesine göre, 31.12.2020 tarihine kadar çeklerin üstünde gösterilen keşide tarihinden önce ibrazı yasaklanmıştır. Bu nedenle bir çekin üstünde keşide günü olarak yazılı tarihten önce bankaya ibrazı, geçerli bir ibraz olmayacaktır. Her ne kadar çekin keşide tarihinden önce ibrazının mümkün olmaması ticari hayata bir müdahale olsa da, uygulamada genelde ileri tarihli çeklerin verilmesi nedeniyle ticari hayatın, ödeme dengelerinin korunmasına ve zamanaşımı sürelerinin daha kolay tespitine yardımcı olduğu görüşüdeyiz.

İbraz süreleri hak düşürücü sürelerdir. Ancak mücbir sebep bulunmaktaysa, mücbir sebebin ortadan kalkmasından itibaren gecikmeksizin çek ibraz edilmelidir. Çekte vade bulunmasa da, uygulamada ortaya çıkan çekte ileri tarihli düzenlenen çekler ile bu vade oluşturulmuş ve kanun koyucu bu çeklerin geçerliliğini kabul etmiştir (TTK m.795/2, Çek K m. 3/8). Bununla birlikte 7226 sayılı Kanun'la (Geçici m.1) Covid-19 salgın hastalığı nedeniyle yargı alanındaki hak kayıplarının önlenmesi amacıyla; ibraz ve zamanaşımı süreleri, hak düşürücü süreler, bir hakkın doğumu, kullanımı veya sona ermesine ilişkin tüm süreler 13/3/2020 (bu tarih dâhil) tarihinden itibaren 30/4/2020 (bu tarih dâhil) tarihine kadar durdurulmuştur. Bu noktada, hamilin muhatap bankaya çekin geçerli şekilde ibrazı mümkün olmayıp, muhatap banka ödeme yapmak zorunda değildir. Bu hüküm düzenleyene de zaman kazandırmıştır.

Çekin ibrazı halinde banka, kontrol yükümlülüğü kapsamında hamilin veya yetkili temsilcinin kimlik kontrolü, hak sahipliği kontrolü, çekin sahte veya tahrif edilmiş olup olmadığını kontrol edecektir. Bankanın zararı giderme yükümlülüğü objektif bir yükümlülük olsa da, keşidecinin zararın meydana gelmesinde kusuru varsa, kusuru oranında bankanın sorumluluğu kalkacaktır. Son olarak banka düzenleyenin cayma beyanının bulunup bulunmadığını incelemek zorundadır.

Muhatap banka, kendisine usulüne uygun ibraz edilen, kanundaki şartları taşıyan, kontrolleri yapılan ve karşılığı bulunan çeki ödemek zorundadır. Çekin karşılığının bulunmaması halinde, banka kanunen ödemesi gereken asgari tutarı ödemelidir. Çekin kısmen karşılığının bulunması halinde bu kısmi karşılığı da ödemelidir. İbraz süresi geçmiş ve muhataba ibraz edilmemiş çekten düzenleyenin cayması mümkündür.

Zamanaşımının işleyebilmesi için ilk olarak başvurma hakkının doğmuş olması gerekmektedir. Çekte hamilin ve başka çek borçlularının başvurma hakkı, belli bir zamanaşımı süresine bağlanmıştır. Süresi içinde ibraz olunmamış yahut kısmi olarak veya tamamen ödenmemesine rağmen bu durum usulüne uygun şekilde saptanmamış bir çek için, başvurma hakkı doğmamış olacaktır ve bu hakkın zamanaşımına uğraması da söz konusu olamayacaktır.

TTK'nun 814. maddesi hamilin; düzenleyen, lehtar, cirantalar ve aval veren, araya girmek suretiyle kabul eden ve yetkisiz temsilcilere karşı kullanacağı müracaat hakkına ilişkindir. Hamilin; düzenleyen, ciranta ve avalistlere karşı açacağı davalar, çekin ibraz süresinin sona ermesinden itibaren üç yıl geçmekle zamanaşımına uğrar. Ancak 6762 sayılı TTK döneminde düzenlenen ve ibraz süresinin bitim tarihi 6273 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği 03.02.2012 tarihinden önce olan çekler 6 aylık zamanaşımı süresine tabidir. Kanaatimizce eski TTK'da öngörülen 6 aylık sürede hamilin, cirantalarla düzenleyene ve diğer çek borçlularına karşı sahip olduğu başvurma hakları ve çek borçlularından birinin diğerine karşı sahip olduğu başvurma haklarını kullanması sorun oluşturmaktaydı. TTK'nun 814. maddesi 3 yıllık zamanaşımı süresi getirerek bu sorunu büyük oranda çözmüştür.

Zamanaşımının başlangıcı, çekin ibraz süresinin sona erdiği tarihe göre tespit edilir. Ancak, hamilin çeki fiili olarak bankaya ibraz ettiği tarih önemli değildir. Çekin karşılığının olmadığı halinin tespit edildiği tarih, zamanaşımının başlangıcı

bakımından göz önüne alınmaz. Çekin ibraz süresinin son günü 20.04.2020 olsa, çek 16.04.2020'de ibraz edilip karşılığı çıkmasa da, zamanaşımı süresi 21.04.2020 tarihinden itibaren işleyecektir.

Çek borçlularının birbirlerine başvurma hakkı da üç yıllık zamanaşımı süresine tabidir. Bu süre, çekte yazılı meblağı cirantanın ödediği tarihten veya çek bedelinin kendisi aleyhine rücu davası yoluyla bildirildiği tarihten sonra işlemeğe başlar. Borçlunun çeki ödediği gün, ödeme günüdür (TTK m.814/2). Zamanaşımı süresi hesaplanırken, zamanaşımının işlemeye başladığı ilk gün hesaba katılmayacaktır (TTK m.817). Sürelerin, son günlerinin bir resmi tatil gününe denk gelmesi halinde bu süre, tatili izleyen ilk iş gününün sonuna kadar uzayacaktır (TTK m.816). Kural olarak, zamanaşımı çek üzerinde gösterilen düzenleme tarihine göre hesaplanacak ve ibraz süresinin sona erdiği tarihten itibaren işlemeye başlayacaktır. Bununla birlikte Çek Kanunu Geçici 3/5. maddesine göre, 31.12.2020 tarihine kadar çeklerin üstünde gösterilen keşide tarihinden önce ibrazı yasaklandığından, bu tarihe kadar ileri tarihli çeklerde bu açıdan bir sorun oluşmayacaktır. İleri tarihli çeklerde, zamanaşımının başlaması için ibraz tarihi önem arz ettiğinden bazı sorunlar oluşabilir. Kanaatimizce bu düzenleme yürürlükten kalktıktan sonra ileri tarihli çeklerde, çeki vade konulmasını önlemek için zamanaşımını, çekin fiili olarak ibraz edildiği tarihte başlatmak doğru olacaktır.

Çekte zamanaşımı kavramından bahsedebilmek için öncelikle, çek hamilinin başvurma hakkı düşmüş olmamalıdır. Hamilin başvurma hakkı düşmüşse (TTK m.881 mücbir sebep ve m.808 protestodan muafiyet kaydı hariç) çek bedeli ödenmeyeceği için, bu halde zamanaşımının ileri sürülmesi veya zamanaşımı hükmünün uygulanması mümkün olmayacaktır.

Karşılıksız çek keşide etmek cezai anlamda suç olarak öngörüldüğünden, açılan ceza davaları, çeklerdeki zamanaşımı sürelerini etkilemeyecektir. Ayrıca düzenleyen ile muhatap banka arasındaki hukuki ilişki, çek hukukuna tabi olmadığından, bu taraflar arasındaki zamanaşımı da genel hükümler uyarınca belirlenecektir.

Bankaya süresi içinde ibraz edilen çekin ödenmemesi halinde hamil, gereken kanuni tespitleri yaptırdıktan sonra, düzenleyen ve diğer başvurma borçlularına yönelik elinde olan talep ve dava hakkını kullanabilir. Cirantalar, düzenleyen ve

diğer çek borçlularına yönelik hamilin sahip olduğu başvurma hakkı, üç yıl geçmekle zamanaşımına uğrar. Zamanaşımı süresi, ibraz süresinin sona ermesinden itibaren başlar (TTK m. 814/1). Çek bedelini hamile ödeyen başvurma borçlularının birbirlerine karşı sahip oldukları talep ve dava hakları, çekin ödendiği veya çekin dava yolu ile kendisine karşı ileri sürüldüğü tarihten itibaren üç yılı geçmekle zamanaşımına uğrar (TTK m. 814/2). Çek borçlusuna, başvurma hakkına ilişkin TTK m. 810'da gösterilen unsurları kendi rızası ile ödemiş ise ödemenin yapıldığı tarihten itibaren diğer çek borçlularına yönelik zamanaşımı süresi işlemeye başlar. Bu fıkradaki ödeme terimi, çek bedelinin nakdi olarak ödenmesinin yanında, alacaklının tatmin edildiği tüm durumları içermektedir. Başvurma hakkının, başvuruda bulunulan çek borçlusuna karşı dava aracılığıyla öne sürülmesi durumunda ise zamanaşımı süresi, dava dilekçesi veya ödeme emrinin bu borçluya tebliğ edildiği günden sonra başlar.

Çek borçlularından birinin diğerine karşı haiz olduğu başvurma hakkı, bu çek borçlusunun çeki ödemesi veya dava yoluyla kendisine başvurulması tarihinden itibaren üç yıl ve her halde on yıl geçmekle zamanaşımına uğrar. Üç yıllık zamanaşımı süresi TTK'da öngörülmüş olsa da, başvurma hakkı, TTK'nun 1. maddesi göndermesiyle TBK'nun 146. maddesindeki on yıllık genel zamanaşımı süresi içinde kullanılmalıdır. On yıllık zamanaşımı süresinin başlangıç tarihi olarak da çekteki ibraz sürelerinin sona erme tarihi esas alınmalıdır. TTK'nın 6. maddesi uyarınca, bu Kanun'da sayılan zamanaşımı süreleri, kanunda tersine bir hüküm bulunmadığı için sözleşme ile değiştirilemez. Kanaatimizce zamanaşımı süresinin kesilmesiyle her seferinde kimin için kesilmişse o borçlu yeniden zamanaşımı süresinin işlemeye başlaması, çeki dayalı talep hakkının objektif bir üst zamanaşımı süresi ile sınırlandırılmasını olanaklı kılmamaktadır.

Çek borçlularından birinin diğerine karşı haiz olduğu başvurma hakkının kullanılmasında zamanaşımı süresi, dava dilekçesinin yahut icra takibinin başvurma borçlusuna tebliğ edildiği tarihten başlayarak işleyecektir. Fakat davanın üç yıldan fazla sürmesi halinde, kanaatimizce, üç yıllık zamanaşımının, hükmün kesinleştiği tarihten itibaren başlayacağını kabul etmek gerekmektedir.

TTK 749 ve 814/2. maddelerde yer alan “davanın kendisine ileri sürülmesi” ifadesi, TTK 750. maddede belirtilen zamanaşımını kesen tüm adli işlemleri

kapsayacağı şeklinde anlaşıldığında ortaya çıkabilecek sorunlar ve bu sorunların çözümünün yalnızca hamil tarafından dava açılması olasılığına göre yapıldığı görülmektedir. Örneğin dava yoluna başvurulması olasılığında, diğer cirantalara başvuru amacıyla üç yıllık zamanaşımı süresini kesmesi için davayı ihbar etmesi gereken cirantanın, icra takibi yapılması halinde, İİK’da icra takibini ihbar gibi bir usul bulunmadığından ne yapılacağı belli değildir. Cirantaya yönelik dava açılması halinde, davanın açıldığı tarihten sonra, kendisinden önceki cirantalara başvurmak isteyen ve başvuru hakkını zamanaşımına uğratmak istemeyen cirantanın elinde ödeyerek geri aldığı çek olmadığından üç yıl içinde bu davayı nasıl açacağı da belli değildir. Kanun koyucunun 3 yıllık zamanaşımı süresi getirerek pek çok sorunu çözdüğü savunulsa da, ciro zincirinde üç veya dört cirantanın bulunduğu durumlarda, cirantaların bir diğerine karşı zamanaşımı süresinde dava açması, bir çeke dayalı çok uzun süreli yargılamalara neden olacaktır. Bu sorunun çözülmesi kolay olmasa da, kanaatimizce, cirantaya dava açıldıktan sonra bu cirantanın diğer cirantalara dava açması kolaylaştırılmalı veya ihbar halleri yasa ile düzenlenmelidir.

Bununla birlikte, kendi isteği veya dava yoluyla çeki ödese de, bu çeki geri almamış bir cirantanın, kendi başvuru hakkını diğer cirantalar üzerinde kullanması yolu da kıymetli evrak hukukunda yer almamaktadır. Kanaatimizce, ciranta rızasıyla veya yargı yoluyla ödeme yapsa da, bu cirantanın diğer cirantalara başvurma hakkının bağlı olduğu zamanaşımı süresi, çekin kendisinin eline geçtiği tarihten itibaren başlaması ve TBK. m. 146’daki 10 yıllık genel zamanaşımı süresi içerisinde kullanılması gereklidir.

TTK’nun 749/3. (ETTK m.661/3) maddesinde düzenlenen poliçedeki başvurma borçlularının birbirlerine yönelik açacakları davadaki zamanaşımı kavramındaki boşluk, TTK’nun 814/2. (ETTK m.726/2) maddesinde daha açık şekilde yer almaktadır. Çünkü ETTK’da ciro silsilesinin fazla olduğu bir çekte, hamilin son cirantaya, onun da önceki cirantalara başvurduğu düşünülürse başvurma haklarının, poliçede olduğu gibi üç yıllık genel bir zamanaşımı süresine tabi olduğu ileri sürülemez. Üç yıllık zamanaşımı süresinin de yukarıda görüş kapsamında, vadeden başlayarak on yıllık objektif bir süre ile sınırlandırılması gerektiği görüşüne katılıyoruz.

Ayrıca çek hamili, sahip olduğu talep ve dava hakkının zamanaşımına uğraması veya başvurma hakkını kullanmak amacıyla yapması gerekli işlem ve başvuruları yapmaması halinde, TTK'nun 732. maddesinde yer alan sebepsiz zenginleşme davası açabilir.

Çekte zamanaşımı kesen sebepler ise TTK 818/1-p. maddesi yollamasıyla TTK 750. maddede yer alan; dava açılması, takip talebinde bulunulması, davanın ihbar edilmesi veya alacağın iflas masasına ihbardır. Belirtilen bu işlemlerden biri yapıldığı takdirde, başvurma hakkı, ilgili çek borçlusuna dava yoluyla öne sürülmüş sayılır. TBK'nun 154. maddesinde zamanaşımını kesen sebepler, alacaklı ve borçlu hakkında farklı şekilde düzenlendiği halde TTK'da bu şekilde bir ayırım yapılmamıştır. Yargıtay, TTK'nun 750. maddesinde (ETTK m.662) yer almayan; ihtiyati tedbir, ödeme yasağı, adli yardım talebi, idari birimlere başvuru, üçüncü kişilerin açtığı istihkak davaları, ödeme hali(kısmen ödeme dahil olmak üzere), delil tespiti, borçlunun iflas etmiş olması, icra dosyasındaki satış istemi, borçlunun borcunu ikrar etmesini, üçüncü kişinin açtığı istihkak davasının, alacaklının asliye hukuk mahkemesinde muvazaa iddiasıyla tapu iptali ve tescil davası açmasının, takibe dayanak teşkil eden senedin tabi olduğu zamanaşımı süresini kesmeyeceğini belirtmektedir.

TTK'nun 750'nci maddesinde yalnızca 'dava açılması' kavramının yer aldığı, bu davanın hangi tarafça açılması hususunun belirtilmediği, alacaklının açacağı bir davanın yanında, borçlunun da açacağı bir davanın zamanaşımını kesip kesmeyeceği açık değildir. Kanaatimizce, TBK'nun 154/2'üncü maddesi uyarınca davalı vasfıyla, yani def'i yoluyla (karşı dava) mahkemeye başvurması da zamanaşımını kesecektir.

Zamanaşımının kesilmesi sonucu hamil, kambiyo hukuku kuralları uyarınca, senedin asıl borçlusu veya başvurma borçlularına, kesilen ve sonrasında yeniden işlemeye başlayan zamanaşımı süresince de başvurma olanağına sahip olacaktır.

TTK'na göre zamanaşımı kesilince, kesilme hangi borçlu hakkında olmuşsa sonuçları da o borçlu hakkında ortaya çıkmaktadır. TBK m.155'ten farklı olarak bu düzenlemenin gerekçesi, kambiyo senetlerindeki imzaların bağımsızlığı kuralıdır. TTK'nun 750'nci maddesi hükmünde sayılı olarak yer alan nedenlerin, TBK'ndaki kesilme sebepleriyle tamamlanması veya buradaki genel hükümlerin TTK'ya uygulanması olanağı bulunmamaktadır.

Bir usul hukuku kurumu olan davanın ihbarı kurumunun, zamanaşımını kesen sebep olarak düzenlenmesi haklı olarak eleştirilmiştir. İhbar ile süre kesildiğinde, ihbardan itibaren üç yıl dolmadan yeniden ihbar edilecek veya takip yapılacak yahut dava açılacaktır. Katıldığımız görüşe göre, hamilin, tüm borçlu veya sorumluları bir arada dava etmek olanağı veya hepsi aleyhine aynı anda icra takibi yapma olanağı varken, davanın ihbarının zamanaşımını kesen bir sebep olarak kabulü doğru değildir. HMK 61. maddede davanın ihbarı kurumu düzenlendiğinden davanın ihbarının TTK'nın 750. maddesinden çıkarılması eksiklik oluşturmayacaktır.

TTK'da kambiyo senetlerinde müracaat hakkının bağlı olduğu zamanaşımı sürelerini durduran sebepler, özel bir hükümle düzenlenmemiştir. Bu sebeple zamanaşımının durmasına ilişkin genel hüküm olan, TTK'nun 1/2. maddesinin yollamasıyla TBK'nun 153. maddesine gidilecektir. TBK'nun 153/1. maddesi uyarınca zamanaşımını durduran nedenin ortaya çıkması ile zamanaşımı durur ve zamanaşımı işlemeye başlamamışsa işlemeyecektir. Zamanaşımını durduran sebebin sona erdiği günün sonunda duran zamanaşımı işlemeye devam eder ve işlemeye başlamamış zamanaşımı da işlemeye başlar (TBK m.153/2).

Zamanaşımını durduran nedenler TBK 153. maddede yer alan nedenlerle sınırlı değildir. Örneğin 6325 sayılı "Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu"nda, arabuluculuk sürecinin başından sona ermesine kadar geçirilen sürenin, zamanaşımı ve hak düşürücü sürelerin hesaplanmasında göz önüne alınmayacağı hükmü getirilmiştir (HUAK m. 16/2). Ayrıca TTK 5/A. maddesinde yapılan değişiklikle "ticari davalardan, konusu bir miktar paranın ödenmesi olan alacak ve tazminat talepleri hakkında dava açılmadan önce arabulucuya başvurulmuş olunması dava şartı" olarak düzenlenmiştir. Arabuluculuğa yapılan başvuru, dava açma vasfını taşımasa da HUAK m. 16/2 gereğince zamanaşımı duracaktır. Son olarak uygulamada hamilin çek borçlularına yönelik icra takibi üzerine mahkemelerde açılan menfi tespit davalarında veya icra hâkimliği önünde borca ve çekteki imzaya ilişkin itirazlarda mahkemelerin verdiği "takibin tedbiren durdurulması" kararlarında hamil, o tedbir kalkana kadar takibe devam etmesi olanaksız olduğundan 3 yıllık sürenin tedbir kararıyla durduğunun kabul edildiğine ilişkin görüşler bulunmaktadır. Kanaatimizce kambiyo senetlerinde başvurma hakkının bağlı olduğu zamanaşımı durduran sebeplerin TTK'da düzenlenmemiş olması, diğer kanunlarda yapılan

düzenlemelerden etkilenmesine neden olmakta ve çekler açısından hukuki öngörülebilirliği olumsuz yönde etkilemektedir.

TTK m.814'te çeke ilişkin üç yıllık zamanaşımı süresinin istisnasına yer verilmediği görülmektedir. Bununla birlikte TTK'nın 1. maddesinin göndermesiyle TBK ve Medeni Kanun (MK) hükümleri açısından istisnalar getirilmiştir. İlk olarak çeke bağlı alacağın, taşınmaz rehni aracılığıyla sağlanması durumunda (MK. 856) zamanaşımına uğramayacaktır. Yine İİK. 143. maddesinin 6. fıkrası uyarınca, alacağa ilişkin aciz vesikasının düzenlenip alacaklıya verilmesinden itibaren 20 yıl boyunca zamanaşımına uğramayacağı hükmü getirilmiştir. Bununla birlikte İİK. 105. maddesi uyarınca alacaklıya verilen, borcu karşılamaya yeterli malı bulunmadığına dair haciz tutanağının, alacağın zamanaşımı süresini 20 yıla mı çıkardığı, yoksa sadece alacaklıya İİK. 277 vd. gereğince tasarrufun iptali davası açma yetkisi verip, zamanaşımı süresine etkisinin bulunmadığı hususu tartışmalıdır. Kanaatimizce kanun koyucu İİK 105/2. maddedeki haciz tutanağına ilişkin özel düzenleme yaptığından, bu tutanak yalnızca alacaklıya bir İİK. 277 vd. maddeleri uyarınca tasarrufun iptali davası açma hakkı vermektedir.

Çekin zamanaşımına uğraması halinde, çek borçlusunun borcunu ödememek için çekin zamanaşımına uğradığını öne sürmesi gerekmektedir. Zamanaşımı def'i ileri sürülmediği takdirde, hâkim bu def'i re'sen dikkate alamaz (TBK m.161) ve HMK m. 25'te yer alan "tarafarca getirilme ilkesi" gereğince hâkim, taraflar alacağa ilişkin zamanaşımı süresinin dolduğunu ileri sürmedikleri müddetçe bunu göz önüne alamaz. Kambiyo senetlerindeki zamanaşımı süreleri, hak düşürücü özellikte değildir (TBK m.161). Zamanaşımı def'i, ikinci cevap dilekçesinde ileri sürülmelidir. Cevap dilekçesinde ileri sürülmemiş veya süresi içinde cevap dilekçesi verilmemişse, ilerleyen safhalarda HMK'nun 141/2 maddesi uyarınca zamanaşımı def'i davacının açık muvafakati ile yapılabilir. Yargıtay, cevap dilekçesi verilmişse, ıslah ile zamanaşımı def'inin ileri sürülebileceğini kabul etmesine rağmen, cevap dilekçesi verilmemişse ıslahla bu def'inin ileri sürülemeyeceğini belirtmektedir. HMK'da cevap dilekçesi verilmemişse, davanın reddedilmiş sayılacağı belirtilmesine rağmen, kanaatimizce Yargıtay'ın ıslah yoluyla bu def'inin öne sürülemeyeceği görüşü doğru değildir.

Çek borçlusunun, devam eden dava sırasında alacaklıya karşı sahip olduğu zamanaşımı def'ini ileri sürmemesi halinde, borçlunun daha sonra bu sebebe dayanarak “menfi tespit davası” veya “istirdat davası” açması mümkün değildir.

İcra takibinin kesinleşmesinden önceki borçlunun zamanaşımı def'i hakkında İİK'nun 168/5'inci maddesi gereğince ilgili merciice dikkate alınarak takibin iptaline karar verilebilir (İİK. m.33/1). İcra takibinin kesinleşmesinden sonraki aşamada borçlunun zamanaşımı def'i, İİK'nun 71/1'inci maddesinde düzenlenen itfa ve mühlet itirazı gibi bir süreye bağlı değildir.

Borçlunun zamanaşımı def'ine karşı, alacaklının ileri süreceği zamanaşımının kesildiği (TBK. m. 154, 157, TTK. m. 750) veya durduğu (TBK. m. 153) iddialarının resmi belgelerle ispatı gerekmektedir (İİK. m. 33/a). İcra mahkemesi, borçlunun zamanaşımı def'ini yerinde görmesi halinde, zamanaşımı gerekçesiyle icranın geri bırakılmasına, yerinde görmemesi halinde icranın geri bırakılması isteminin reddine karar verecektir.

Borçlunun hileli ve oyalayıcı eylemleri nedeniyle zamanaşımı süresi dolmuşsa, alacaklı zamanaşımı def'inde bulunma olanağını kaybetmesi halinde, kanaatimizce bu durum hakkın kötüye kullanılması olarak kabul edilmelidir.

Zamanaşımı def'inin öne sürülmesi durumunda çek, adi senet haline gelmeyecektir. Def'i ile birlikte çek, delil başlangıcı hükmünde olur. Çek alacaklısı, bu çekin delil başlangıcı olabilecek bir belgede olması gereken unsurların hepsine sahip olmasıyla, temel ilişki veya sebepsiz zenginleşme hükümlerine istinaden açacağı davalarda, bu çeki, delil başlangıcı olarak kullanabilir. Delil başlangıcı, senetle ispat mecburiyeti kuralına bir istisnadır ve delil başlangıcı olan durumlarda tanık dinletilmesi mümkündür (HMK m. 202/1).

Kambiyo senedine dayanarak açılan davanın, zamanaşımının dolması gerekçesiyle reddedilmesi halinde, kanaatimizce, temel borç ilişkisine istinaden daha sonra ikinci bir davanın açılabilmesi gerekmektedir. Burada hukuki sebep ve belli vakıalar farklı olacağından, kesin hüküm itirazının geçerli olmayacağı görülmektedir.

KAYNAKÇA

Ağar, S. ve Sandal, E., (2010) *Türk Ceza Kanunu ve 5941 Sayılı Çek Kanunu Kapsamında Karşılıksız Çek Suçu ve Uygulaması*, Ankara: Yaklaşım Yayınları.

Akçay, E. (2010) *Türk Borçlar Kanununa Göre Zamanaşımı*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.

Aker, Y., (2008) *Çekten Cayma ve Ödeme Yasağı*, İstanbul: Beta Yayınları.

Akın, M. Y. (1995), Türk Hukukunda Karşılıksız Çek, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 9 (1-3), 409-433.

Akil, C. (2012), Yargıtay Kararları Işığında Zamanaşımı Def'inin İslah Yolu ile İleri Sürülüp Sürülemediği Meselesi, *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2(2), (s. 1-15).

Albayrak, H. ve Bozdağ, A. (2018) Karşılıksızdır İşlemi Yapılmasına Sebep Verme Suçunun İcra Ceza Mahkemesinde Yapılacak Olan Yargılaması Hakkında Bir İnceleme, *TAAD*, 33 (9), (s. 243-282).

Albayrak, O. (2007), Çekten Cayma ve Ödemedir Men, *İBD*, İstanbul, 81 (5), s. 1976.

Alışkan, M. (1998) *Kambiyo Senetlerinde Temlik Ciro*, İstanbul: Yayılım Yayıncılık.

Alışkan, M., (2011) "Teori ve Uygulamada Kambiyo Senetlerinde Lehtar Unsuru: Lehtar Unsurunun Hukuki Niteliği, Eksikliğinin Sonuçları", *Lehtarın İşletme Adı Yazılarak Gösterilmesinin Sonuçları*, *Legal Hukuk Dergisi*, 97, 119.

- Alışkan, M. ve Cankat, R., (2017) Teori ve Uygulamada Kambiyo Senedinin Arka Yüzüne Lehtarın Ciroşundan Önce Atılan İmza (Şeklindeki Garanti Ciroşu, *İKÜHFD*, C. 16, S. 2, (s. 29-54).
- Arat, A. (2004) Türk Borçlar Hukukunda Alacak Zamanaşımı, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 12 (3-4), 196.
- Arkan, S. ve Göle, C. (1984) Karşılıksız Çeki Ödeyen Bankanın Keşideciden Talep Hakkı, *BATİDER*, 12 (2-3), 53-61.
- Arkan, S. (2003) 3167 Sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun'da Yapılan Değişiklikler, *BATİDER*, 22 (1), 5-22.
- Arslan, Ç. (2011) Karşılıksız Çek Suçunda Etkin Pişmanlık, *TAAD*, 1 (5), 177-178.
- Arslan, Ç. ve Kayançipek, M. (2010) *5941 Sayılı Çek Kanunu Şerhi*, Ankara: Sözkeseş Matbaacılık.
- Atalı, M. (2017) *Pekcanitez Usul Medeni Usul Hukuku*, C. I, 15. Bası, İstanbul On İki Levha Yayıncılık.
- Avcı, M., (2004) *Borç İçin Hapis Yasağı, Çetin Özek Armağanı*, İstanbul:Galatasaray Üniversitesi Yayınları.
- Ayli, A., (2017), Çekte Düzenleyenin İmzasının Şekli, Yeri ve Önemi, *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Prof. Dr. Merih Kemal OMAĞ'a Armağan, Temmuz-Ağustos 2017, 16(2), 235-249.
- Ayli, A., (2019) *Çek Hukukunda Muhatabın Yükümlülükleri*, 1. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Ayli, A. ve Yardımcıoğlu, D., (2014), ekte Düzenleme Tarihi ve nemi, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 16, (s. 3195-3239).

Bahtiyar, M., (2018) *Kıymetli Evrak Hukuku*, 16. Bası, İstanbul: Beta Yayınevi.

Bahtiyar, M. (2002), *Muacceliyet Şartının Bonoya Etkisi ve Geçerliliği Sorunu*, Prof. Dr. Ömer Teoman'a 55. Yaş Günü Armağanı, İstanbul, I, (s. 99-118).

Bahtiyar, M.(2008) Yargıtay Kararları Işığında Kambiyo Senetlerinde Keşide Tarihi ve İmkānsızlıđı, *BATIDER*, XV (1), (s. 237-248).

Bahtiyar, M. (2014) *5941 sayılı ek Kanunu Açısından İleri Tarihli ek*, Makaleler III, İstanbul: Beta Basım Yayın.

Bahtiyar, M. (2013) 5941 Sayılı ek Kanunu Açısından İleri Tarihli ek, *Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Aralık 2013, 2, 47-58.

Bahtiyar, M. (2017) 6102 Sayılı TTK'nın Kıymetli Evrak Kitabına İlişkin Bazı Değerlendirmeler, *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2-3, (s. 67-82).

Battal, A. (2005) *Kıymetli Evrak Hukuku*, Ankara: Gazi Kitabevi,.

Bilgen, M. (2009), Kambiyo Senetlerinde Tahrifat (Değişiklik Yapılması), *DEÜHFD*, zel Sayı, 11, (s. 985-1028).

Bilgen, M. (2010) *Uygulamada Kambiyo Senetleri (Poliçe, Bono, ek)*, Ankara: Adalet Yayınevi.

Bilgili, F. ve Demirkapı, E. (2018) *Kıymetli Evrak Hukuku*, 9. Baskı, Bursa: Dora Yayınları.

Bilgili, F. ve Demirkapı, E.(2013) *Şirketler Hukuku Dersleri*, 1. Baskı, Bursa: Dora Yayınları.

Bozbel, S. ve Atalı, M. (2010) *Çekte İbraz Tarihinin Yer Almamasının Müracaat Hakkının Kullanılması Bakımından Sonuçları*, Prof. Dr. Fırat Öztan'a Armağan, Ankara: Turhan Kitabevi.

Bozer, A. ve Göle, C., (2017) *Kıymetli Evrak Hukuku*, 7.Bası, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını.

Bozgeyik, H (2003), Kambiyo Senetlerinde Sebepsiz Zenginleşme, *AÜEHFD*.
Erzincan, VII, 589-628

Bozkurt, T (2020) *Kıymetli Evrak Hukuku*, Yeniden Kaleme Alınmış 1.Baskı
Legem Yayıncılık, Ankara.

Büyüktanır, T. ve Büyüktanır, B. G. Ö ve Büyüktanır, O. (2017) *Kanunlarımızda Süreler*, Ankara: Adalet Yayınevi.

Büyüksişli, A. (2019), *Karşılıksız Çeke Bağlanan Sonuçlar*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Can, H. ve Güner, S. (1999), *Kıymetli Evrak Hukuku*, Ankara: Siyasal Kitabevi.

Can, M. (2015), *Kıymetli Evrak Hukuku (Ders Kitabı)*, 3. Bası, Ankara: İmaj Yayınevi

Can, M.E. (2009), Çek Muhatabı Bankanın Yasal Miktarı Ödeme Sorumluluğu,
Legal Hukuk Dergisi, Ağustos 2009, 80, 2362.

Civan, M. ve Susuz, K., (2003) *Yeni Çek Tasarısının Ekonomik Hayata Etkisi ve Ekonomik Hayatın Beklentileri*”, *Bilgi Toplumunda Hukuk – Ünal Tekinalp’e Armağan Cilt I*, İstanbul: Beta Yayınları.

Coşkun, M., (2019) *Hukuki ve Cezai Yönleriyle Kıymetli Evrak Hukuku 5. Baskı*, Ankara:Seçkin Yayınları.

Coşkun, M, (1994) *Özel Hukukta Karşılıksız Çek ve Hamilin Hakları*, İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınları.

Çabri, S., (2006) Muhatap Bankanın Çek Hesabı Açma ve Çek Karnesi Vermesi ile Bundan Doğan Sorumluluğu, *Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5 (2), 169-179

Çağlar, H. (2009) 5941 Sayılı Çek Kanunu Hükümlerine Göre Ticaret Şirketi Yöneticilerinin, Temsilcilerinin Ve İmza Yetkililerinin Çek Hesabı Açma Ve Çek Düzenleme Yasağı, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, XIII (1-2), (s. 1-20).

Çaman, H., (2008) *Çekte İbraz Kavramı*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

Çatıkkaş Ö. ve Duran, H. (2012) 5941 Sayılı Çek Kanununda Bankaların Yükümlülükleri, *Maliye Finans Yazıları*, Nisan 2012, 95, (s. 23-58).

Çeker, M., (2012) *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Hukuku*, 5. Baskı, Adana: Karahan Kitabevi.

Çelik, A. Ç., (2004) *Tazminat ve Alacaklarda Zamanaşımı*, 1. bası, İstanbul: Legal Yayıncılık.

Çelik, A., (2016) *Ticaret Hukuku*, 6. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınları.

Çimen, M (2006) Çekte Kabul ve Teyid, *Bursa Barosu Dergisi*, 30 (81) (s. 47-54).

Çolak, H., Özdemir, K., Hız, Y., (2003) *Açıklamalı Gerekçeli ve İctihatlı Çek Kanunu Uygulaması ve İlgili Mevzuat*, 1. Bası, Ankara: Adil Yayınevi.

Çöl, H. C., (2004) İleri Tarihli Çeke İlişkin Sorunlar, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 53, 196.

Demir, Ş., (2013) 5941 Sayılı Çek Kanunu'nda Düzenlenen İdari ve Cezai Yaptırımlar, *ABD*, 2013 (1), 225.

Demirel, D., (2014) 5941 Sayılı Çek Kanunu Açısından [1] İleri Tarihli Çekler Ve Hukuki Sonuçları, *Terazi Hukuk Dergisi*, 9 (99), (s. 14-30).

Deryal, Y., (2010) *Ticaret Hukuku Bilgisi (Ticari İşletme-Şirketler-Kıymetli Evrak)*, Trabzon: Derya Kitabevi.

Doğanay, İ. (2004), *Türk Ticaret Kanunu Şerhi*, 4. Bası, İstanbul: Beta Yayınları.

Domaniç, H., (1990) *TTK Şerhi Kıymetli Evrak Hukuku ve Uygulaması C: IV*, İstanbul: Temel Yayınları.

Domaniç, H. (2003) Karşılıksız Çeke Hapis Cezası Anayasaya Aykırıdır, *Legal Hukuk Dergisi*, 11, (s. 2737-2743).

Domaniç, H., (1975) *Kıymetli Evrak Hukuku*, İstanbul: Fakülteler Matbaası.

Donay, S., (2010) *Gerekçeli Ve Açıklamalı Çek Kanunu*, 1. Baskı, İstanbul: Beta Basım Yayın.

Donay, S., (2012) *Gerekçeli ve Açıklamalı Çek Kanunu 6273 Sayılı Yasa ile Değiştirilmiş Şekli*, 2. Baskı, İstanbul: Beta Basım Yayın.

Donay, S, (2010) Yeni Çek Kanunu Hakkında Görüşler, *Kazancı Hukuk Dergisi (Hakemli)*, S: 67-68 Mart-Nisan 2010 (s. 172-194).

Dural, A. (2010), 5941 sayılı Çek Kanunu'na Göre Gerçek Kişilerin Temsilci Aracılığıyla Çek Düzenlemesi ve Gerçek Kişi Tacirin Ticari Mümessilinin Çek Düzenleme Yetkisi, *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 9 (1), (s. 667-677).

Durgut, R., (2005) *Kambiyo Senetlerinde Sebepsiz Zenginleşme*, İstanbul: Vedat Kitapçılık.

Ercan, İ. (2018) *Karşılıksız Çek ve Cezai Sonuçları*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Erdem, M., (2010) *Özel Hukukta Zamanaşımı*, İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık.

Erdoğan, M. Ş., (1999) Kambiyo Senetlerinde İyiniyetli Hamilin Korunması, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 2, (s. 364-394).

Eren, F., (2017) *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 21. Baskı, Ankara :Yetkin Yayınları.

Eriş, G., (2004) *Açıklamalı-İçtihatlı Uygulamalı Çek Hukuku*, 5. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınları.

Eriş, G, (2016) *TTK Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak*, 2. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınları.

Ersoy, A. N., (2019) 5941 Sayılı Çek Kanunu'nda Yapılan Değişiklikler Çerçevesinde Çeklerde Karşılıksızdır İşlemine Sebebiyet Verilmesinin Cezai ve İdari Yaptırımları, *YBHD*, 2019/1, 280.

Ertekin, E. ve Karataş, İ, (1992) *Uygulamada Ticari Senetler Hukuku*, Ankara:Eryal Matbaacılık.

Ertunç, A, (2008) Karşılıksız Çek Yaprağı Başına Bankanın Ödeme Yükümlülüğü, *İBD*, 82 (5), 2380.

Gedik, D., (2011) Hamiline Çek Defteri Yaprağını ^[1]Kullanmadan Hamiline^[2] Çek Düzenleme Suçu, *Terazi Hukuk Dergisi*, 6 (57), 21.

Gençtürk, M., (2011) Çek Kanunu'nda Düzenlenen Yeni Sisteme Göre İleri Tarihli Çekler Üzerine Bir Değerlendirme, *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 15(1-2), (s. 119-159).

Gençtürk, M., (2010) 5941 Sayılı Yeni Çek Kanuna Göre Karşılıksız Çek Keşide Etme Suçunda Şikâyet Hakkı, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(2), (s. 237-257).

Göle, C. (1989) *Çek Hukuku*, Ankara: AÜ Siyasal Bilgiler Yayınları.

Göle, C. (2019) *Karşılıksız Çek Nedeniyle Ceza Yaptırımının Uygulanacağı Kişiler*, Prof. Dr. Sabih ARKAN'a Armağan, İstanbul: Oniki Levha Yayınları.

Günay, E., (2015) *Cirolu Çeklerde Yetkili Hamil*, 3. Bası, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Günay, E, (2015) *Yargıtay Kararları ve Öğreti Görüşleri Eşliğinde Kambiyo Takip Hakkı ve Ceza Hukuku Yönüyle Uygulamalı Çek Rehberi 5. Baskı*, Ankara:Seçkin Yayınları.

Günay, M. ve Günay, M. (2010)5941 Sayılı Çek Kanununa Göre Karşılıksız Çek Düzenleme Suçu, *TAAD*, 2 (1), (s. 323-346).

Güngör, Ş. ve Kaya, M, (2003) *Çek Suçları*, Ankara: Turhan Kitabevi.

- Güngör, Ş. ve Kaya, M., (2004) *4814 Sayılı Kanunla Değişik Çek Suçları, Açıklamalar - Kararlar - İlgili Mevzuat*, 2. Bası, Ankara: Turhan Yayınevi.
- Gürbüz, A. H. (1984) *Ticaret Senetlerinin İptali Davaları ve Ticari Senetlere Özgü Sorunlar*, İstanbul: Arpaz Matbaacılık.
- Hatemi, H. ve Gökyayla, E., (2017), *Borçlar Hukuku Genel Bölüm*, İstanbul: Vedat Kitapçılık
- Havutçu, A., (2010) Haksız Fiil Sorumluluğunda Zamanaşımı Sürelerinin Başlangıcı, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Özel Sayı, 12, 581.
- Helvacı, M., (2009) *Çek Kanunu Tasarısı'nın Genel Olarak Değerlendirilmesi*, Prof. Dr. Reha POROY'un Anısına Armağan, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- İmregün, O., (2007) *Kıymetli Evrak Hukuku: Genel Hükümler - Kambiyo Senetleri - Makbuz Senedi - Varant*, İstanbul: Filiz Kitabevi.
- İmregün, O., (1998), *Kıymetli Evrak Hukuku*, İstanbul: Filiz Kitabevi.
- İnan, N., (1981) *Çek Rizikolarından Doğan Sorumluluk*, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Kaçak, N, (2008) *Açıklamalı-İçtihatlı Tüm Yönleriyle Bono-Poliçe-Çek*, 4. Bası, Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Kalpsüz, T. (Erem, F. ve Çelebican, G., (1974) *İktisadi ve Hukuki Yönden Çek*, 2. Basım, Ankara: Türkiye Bankalar Birliği Yayınları.

Kandırallıoğlu, ., (2011) Kambiyo Senedi Olma Niteliğini Kaybetmiş Olan eklerde Hamilin Sahip Olduğu Hukuki İmkanlardan Sebepsiz Zenginleşme, *Fasikül Hukuk Dergisi*, 3 (18), (s. 41-47).

Karahan, S ve Arı, Z., Bozgeyik, H, Saraç, T., Ünal, M. (2015) *Kıymetli Evrak Hukuku*, 3. Baskı, Konya: Mimoza Basım.

Karahasan, M. R., (2003) *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, C.2, İstanbul:Beta Basım Yayın.

Karakaya, M. (2012) *5941 Sayılı ek Kanununda Düzenlenen Suçlar ve Kabahatler*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Isparta.

Karayalçın, Y. (1970) *Ticaret Hukuku, III. Ticari Senetler (Kambiyo Senetleri)*, 4. Baskı, Ankara: Sevinç Matbaası.

Kaya, A., (2015) ekte Kabul Yasağı ve Hukuki Sonuçları, *Terazi Hukuk Dergisi*, 10 (105), (s. 82-88).

Kayaniek, M. (2012) 5941 Sayılı ek Kanunu'na İlişkin Eleştiriler Ve Değişiklik Önerileri (Uygulama Ve Doktrin), *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 1 (8), (s. 261-292).

Kayar, İ. (2006) *Kıymetli Evrak Hukuku*, Ankara: Detay Yayıncılık.

Kayıhan, ř., (2018) *Kıymetli Evrak Hukuku*, Güncelleştirilmiş 5. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınları.

Kayıhan, ř. ve Yasan, M, (2012) *Kıymetli Evrak Hukuku*, 3. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınları.

Kayış, F., (2018), Zamanaşımına Uğramış Kambiyo Alacaklarına Dayalı İhtiyati Haciz Talepleri, *Terazi Hukuk Dergisi*, 13 (144), (s. 70-86).

Kavasoğlu Akbulut, Ç., (2018) *Çek Kanunu'nda Yapılan Son Değişiklikler İle Birlikte Karşılıksız Çek Keşide Etmenin Hukuki ve Cezai Sonuçları*, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Kendigelen, A., (2019) *Çek Hukuku*, 5. Bası, İstanbul: On İki Levha Yayınları.

Kendigelen, A., (2018) *Çekten Cayma ve Ödeme Yasağı, Makalelerim Cilt I: 1986-2001*, 3. Bası, İstanbul: Legal Kitabevi.

Kendigelen, A., (2018) *Çekte Kısmi Karşılık, Makalelerim, C.1, Makale 17*, İstanbul: Oniki levha Yayınları 2018.

Kendigelen, A., (2018) *Müracaat Hakkını Kaybeden Çek Hamilin Başvurabileceği Hukuki Yollar*", Makalelerim Cilt II: 2001-2017, 2. Bası, İstanbul: Legal Kitabevi.

Kendigelen, A. ve Kırca, İ. (2019) *Kıymetli Evrak Hukuku*, İstanbul: Oniki Levha Yayınları.

Keskin, S. Ü., (2011) *Karşılıksız Çekten Kaynaklanan Hukuki ve Ceza Sorumluluklar*, Ankara: Seçkin Yayınları.

Kılıçoğlu, A. M., (2018) *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Ankara: Turhan Kitabevi.

Kınacı, A., (2010) *5941 Sayılı Çek Kanunu'nda Düzenlenen Suçlar ve Koruma Tedbiri Gerektiren Filler*, 5941 Sayılı Çek Kanunu Paneli, 26 Mart 2010, Ankara, (s. 45-68).

Kınacıoğlu, N. (1999), *Kıymetli Evrak Hukuku*, 5. Bası, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kırca, İ., (2018) Çek Hesabında Bulunan Paranın Haciz, Rehin Veya İhtiyatı Tedbir Sebebiyle Öden(e)mediği Hâllerde Banka Kanunen Sorumlu Olduğu Tutarı Ödemekle Yükümlü Müdür? -Yargıtay 11. HD'nin 15.03.2017 Tarih ve E. 2016/1304, K. 2017/1532 Sayılı Kararının Değerlendirilmesi, *BATIDER*, 34 (2), 23-30.

Kırca, İ. (2010), Çekin İbraz Edildiği Şube Muhatap Bankanın Kanunen Ödemekle Yükümlü Olduğu Tutarı Ödemelidir, *BATIDER*, XXVI (1), (s. 71-72).

Kırca, İ., (2010) *5941 sayılı Çek Kanunu Konferans* (22 Ocak 2010), Ankara: Banka ve Ticaret Araştırma Enstitüsü Yayını.

Kızılay, A., (2014) Çekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu, *İstanbul Barosu Dergisi*, 88 (4), (s. 163-177)

Kocayusufpaşaoğlu, N, Hatemi, H., Serozan, R, Arpacı, A.(2017) *Borçlar Hukuku Genel Bölüm*, Cilt 1, 7. Tıpkı Bası, İstanbul: Filiz Kitabevi.

Köle, M. ve Görgülü, F. (2017) Son Düzenlemeler Işığında Çekin Şekil Şartları ve Çeke Dayalı Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolları, *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 21 (35), 79.

Kumkale, Rükneddin, Alınan Çekler, *Terazi Hukuk Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 6, Şubat 2007, (s. 254-258).

Kurt, H., (2018) *6728 Sayılı Kanun Kapsamında Karşılıksız Çekten Kaynaklanan Sorumluluk ve Yaptırımlar*, Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Karabük.

Kuru, Baki (2001) *Hukuk Muhakemeleri Usulü*, Cilt 4, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Moroğlu, E., (2010) *Kambiyo Senetlerinde Düzenlenme Yeri - Makaleler*, On İki Levha Yayınları, İstanbul.

Moroğlu, E., (2016) *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Değerlendirme ve Öneriler*, 8. Baskı, İstanbul: On İki Levha Yayınları.

Moroğlu, E. ve Kendigelen, A., (2014) *Notlu - İcra ve İflas Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat*, 10. Bası, İstanbul: Oniki Levha Yayınları.

Muşul, T. (2017) *İcra ve İflas Hukuku Esasları*, 6. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi.

Narbay, Ş. (2003) *Çekte İbraz Sürelerinin Belirlenmesinde Ölçü Alınan "Yer" kavramına "De Lege Lata" ve "De Lege Feranda" Çözüm Önerileri*, *Bigi Toplumunda Hukuk Ünal Tekinalp'e Armağan*, C.I, İstanbul: Beta Yayınları.

Narbay, Ş., (1999) *Çekten Cayma ve Ödeme Yasası*, Genişletilmiş ve Güncelleştirilmiş 2. Bası, Beta Basım Yayın:İstanbul.

Narbay, Ş., (2010) 5941 Sayılı Çek Kanunu'nun Getirdiği Bazı Yenilikler Ve Bunların Değerlendirilmesi, *Terazi Hukuk Dergisi*, (s. 43-68).

Narbay, Ş. (2005) Türk Ticaret Kanunu Tasarısında Kıymetli Evrak Hukuku Kitabında Yapılan Düzenlemeler ve Değişiklik Önerilerimiz *DEÜHF Dergisi Özel Sayı: Prof. Dr. İrfan Baştuğ Armağanı*, C. 7.

Narbay, Ş. ve Güney, Z, (2017) 6728 Sayılı Kanun'un Çeke İlişkin Hükümlerinin "Çekte Şekil Şartları" Bakımından Değerlendirmesi, *Terazi Hukuk Dergisi*, 12(126), (s. 42-60).

- Nuhoğlu, A., (2004) *4814 Sayılı Kanunla Değişik Karşılıksız Çek Keşidesi Suçu*, Prof. Dr. Aydın Aybay'a Armağan, 1. Bası, İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Odman Boztosun, A., (2007) Kambiyo Senetlerinde Teminat Kaydı, *Legal Hukuk Dergisi*, 53, (s. 1487-1500).
- Oğuzman, K. ve Öz, T., (2020) *Borçlar Hukuku, Genel Hükümler*, Cilt:1, 15. bası, İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Oğuzoğlu, A. Ç ve Oğuzoğlu, Ö., (2003) *Açıklamalı İctihatlı Bono ve Çek Sorunları*, 8. Baskı, İstanbul: Beta Basım Yayın.
- Okçuoğlu, Y. (1986), Kambiyo Senetlerinde Borçlunun Dava Açmasıyla Zamanaşımı Kesilir mi? 3.Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, (s.1-22).
- Ormanlı Yurddaşer, S. (2006), İleri Tarihli (Postdate) Çek ve Uygulamadaki Sorunlar, *Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5 (1), 237-250.
- Öktem, S., (2007) *Çekte Müracaat Hakkı* , Prof. Dr. Hüseyin Ülgen'e Armağan, C. I, İstanbul: Legal Kitabevi, (s.741-761).
- Ömeroğlu, O., (2008) *Çekte Zamanaşımı Ve Özellikle İcra İflas Takip Prosedürlerine Etkisi*, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Özbek, V. Ö., (2010) Karşılıksız İşlemi Yapılmasına Sebepiyet Verme Suçu (5941 Sayılı Çek Kanunu m. 5/1-3) ve Çek Düzenleme ve Çek Hesabı Açma Yasağı (5941 Sayılı Çek Kanunu m. 5/4-10), *CHD*, 14, (s. 7-27).

Özdamar, M., (2002) Çek Kanununda Yapılan Değişiklik Üzerine Bir Değerlendirme, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 6 (1-2), (s. 101-154).

Özekes, M., (2017) *Pekcanitez Usul Medeni Usul Hukuku*, C. III, 15. Bası, İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık.

Özgenç, İ., (2018) *Çek Kanunu*, 7. Bası, Ankara:Seçkin Yayıncılık.

Özkaya, E. (2016) *Özel Hukukta Zamanaşımı ve Hak Düşürücü Süreler*, Ankara: Seçkin Yayınevi.

Özkorkut, K., (1997) Çek Hukukunda Ödeme İçin İbraz Süreleri, *BATİDER*, 19 (2), 61.

Özmen, R., (2018) Çek Kanununda Yapılan Değişiklikler, *Terazi Hukuk Dergisi*, 13(137), 131.

Öztan, F., (2019) *Kıymetli Evrak Hukuku*, 23. Baskı, Ankara: Yetkin Kitabevi.

Öztan, F. (1979)Ticari Senetlerde İmzaların İstiklali İlkesi, *BATİDER*, 10 (2), 393.

Öztürk, Z. Ç., (2019) *Çekin Unsurları ve Çekte Ödeme*, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır.

Pekcanitez, H. ve Atalay, O. ve Özekes, M., (2018) *Medeni Usul Hukuku*, İstanbul:Oniki Levha Yayıncılık.

Pekcanitez, H. (Atalay, O ve Sungurtekin Özkan, M. ve Özekes, M), (2019) *İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı*, 6. Bası, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.

Poroy, R./Tekinalp, Ü., (2018) *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*, İstanbul: Vedat Kitapçılık

Postacıoğlu, İ. E. ve Altay, S. (2015) *Medeni Usul Hukuku Dersleri*, İstanbul: Vedat Kitapçılık

Postacıoğlu, İ. E. ve Altay, S., (2010) *İcra Hukuku Esasları*, Güncelleştirilmiş Genişletilmiş 5. Baskı, İstanbul: Vedat Kitapçılık.

Poyraz, E. (2016) *Ticaret Hukuku 5. Baskı*, Ankara: Seçkin Yayınları.

Pulaşlı, H, (1982) Çek Hukukuna İlişkin Sorunlar ve Çek Kanun Tasarılarının Getirdikleri, *Türkiye Noterler Birliği Dergisi*, 40, (s. 10-14).

Pulaşlı, H., (2020) *Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları*, 8. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi.

Reisoğlu, S. (2014) *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, İstanbul: Beta Yayınevi.

Reisoğlu, S. (2011) *Çek Hukuku*, Ankara: Yaklaşım Yayınları.

Reisoğlu, S., (2003) *Türk Hukukunda ve Bankacılık Hukukunda Çek*, Ankara: Yazarın kendi yayını.

Reisoğlu, S., (2011) Yeni Çek Kanunu ve Başlıca Uygulama Sorunları, *Bankacılar Dergisi*, 2011/76, (s. 21-41).

Sarıkaya, M., (2018) *Kambiyo Senetlerinde Teminat Kaydı*, İstanbul: Vedat Kitapçılık.

Sayhan, İ., (2006) *Kambiyo Senetlerinde Mücerretlik İlkesi ve Bedel İlişkisi*, Ankara: Yetkin Yayınları

Sekmen, O., (2010), Sahte ve/veya Tahrif Edilmiş Çek, *İstanbul Barosu Dergisi*, 84 (6), (s. 3753-3770).

Serozan, R., (2016) *Borçlar Hukuku Genel Bölüm*, Cilt 3, 7. Bası, İstanbul: Vedat Kitapçılık.

Susuz, K., (2008) *Kambiyo Senetlerinde Zamanaşımı*, İstanbul:Vedat Kitapçılık.

Süphandağ, Y., (2013) *Kıymetli Evrak Hukuku*, 2. Baskı, Ankara: Bilge Yayınevi.

Sütçü, N. (2016), Çek Düzenlemelerine Genel Bakış, *Bursa Barosu Dergisi*, 41 (98), 92-105.

Şahin, C., (2012) Çekin İbrazi ve İbraz Sürelerine Riayet Edilmemesine Bağlanan Hukuki Sonuçlar, *Terazi Hukuk Dergisi*, 7 (71), (s. 10-28).

Şen, E., (2011) *Yeni Çek Kanunu'nda Karşılıksız Çek Suçu ve Ceza Sorumluluğu*, 2. Baskı, Ankara:Seçkin Yayınevi.

Şen, E., (2018) *Yorumluyorum XVII*, Ankara:Seçkin Yayınevi.

Şen, E. ve Malbeği, E., (2013) *Son Değişiklikler Işığında Yeni Çek Kanunu'nda Karşılıksız Çek*, 4. Bası, Ankara: Seçkin Yayınları.

Şimşek, E. (1982) *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler*, Ankara: Yonca Matbaası.

Şit, B., (2010) “Bankanın Çek Ödemeleri Dolayısıyla Kredi Sınırlarının Aşılması ”, *BATİDER*, C. 26, S. 4, (s.157-165).

Tamer, A., (2013) “Çek Hukuku Bakımından Muhatap Bankanın Kanuni (Asgari) Ödeme Yükümlülüğü,” *Bankacılar Dergisi*, S: 85, s. 93.

Tandoğan, H., (1981) “Sonraki Tarihli ekler ve Uygulamada Ortaya ıkardığı Sorunlar”, BATİDER, 1981, C. 11, S.2, (s. 63-94).

Tanrıver, S. (2011) “Yazılı Yargılama Usulü Bağlamında Islaha Başvuru Sureti ile Zamanaşımı Def’inin İleri Sürölüp Sürülemeyeceği Sorunu Üzerine Bazı Düşünceler”,Makalelerim II (2006-2010), Ankara 2011 (Makalelerim), s. 239.

Tekil, F. (1994) *Kıymetli Evrak Hukuku 2. Bası*, Tekil Müşavirlik ve Yayıncılık, İstanbul.

Tekil, M., (1997) ekte Muhatap Bankanın Hukuki Sorumluluğu, İstanbul.

Tekinalp, Ü, (2011) "İleri Tarihli (Vadeli) eklere İlişkin Bir Öneri", Milletlerarası Hukuk Ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, Yıl: 19-20, S.1-2, 1999-2000, Prof. Dr. Aysel elikel’e Armağan, 2011-1-6, (s. 923-932).

Tekinalp, Ü. (2010), “*Yeni ek Kanunu*”, 5941 Sayılı ek Kanunu Paneli, 26 Mart 2010, Ankara, (s.7-12).

Tekinay, S., Akman, S., Burcuoğlu, H., Altop, A., (1993) *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 7. Bası, İstanbul.

Tenekeci, C. (2018), ek Kanunu 2. Madde Kapsamında^[1]Muhatabın Sorumluluğu, *Terazi Hukuk Dergisi*, 13 (143), (s. 158-167).

Teoman, Ö., (2001) “ekte İbraz Süresinin Hesaplanmasında Keşide Gününün Önemi”, 30 yıl Ticaret Hukuku Tüm Makalelerim, C. II, İstanbul, (s. 309-317).

Topçuoğlu, M., (2010) Yeni Çek Kanunu Çerçevesinde Çeklerde Gerçek Kişilerin Temsili ve Temsilin Sonuçları, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 26 (4), (s. 135-154).

Tuna, E., (2004) Ticaret Hukuku Prensipleri, Kıymetli Evrak, İstanbul.

Tuna, E. ve Gürbüz, D. G., (2018) *Ticaret Hukuku Prensipleri -Kıymetli Evrak*, Beta Yayınları, İstanbul.

Tunçomağ, K., (1976) *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, C.1, 6. bası, İstanbul.

Tutumlu, A., (1990) *Türk Borçlar Hukukunda Zamanaşımı*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Türk, H. S. (1991) Karşılıksız Çeki Ödeyen Banka Keşideciden Ceza İsteyebilir mi?, *THYKS*, C. VIII, Ankara, (s. 75-76).

Uçar, S., (2019) 6360 Sayılı Büyükşehir Kanunu Hükümleri Işığında Çekte “Düzenlenme Yeri” ve “İbraz Süresi” Kavramları Üzerine Bazı Tespit ve Değerlendirmeler, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 31 (140), (s. 331-354).

Uğur, A., (2013) Kambiyo Senetlerine Mahsus Haciz Yolu ile Takipte Çeke İlişkin Sorunlar, *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 8 (1), (s. 259-275).

Uslu, K. M., (2006) *Kambiyo Senetlerinde Zamanaşımı*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Uslu, K.M, (2007) 4949 S.Y. ile Değişiklik Hükümlerine Göre Aciz Vesikasının Kambiyo Senetlerindeki Zamanaşımına Etkisi, *Terazi Hukuk Dergisi*, 2 (6), (s. 38-44).

Uyar, T., (1997) Gerekçeli-Notlu-İçtihatlı İcra ve İflas Hukuku, C.IV, İzmir: Feryal Matbaası.

- Uyar, T., (2019) Menfi Tespit ve İstirdat Davaları, 2. Baskı, Ankara: Bilge Yayınevi
- Uyar, T. (2004) Zamanaşımı Nedeniyle İcranın Geri Bırakılması (İİK. m. 33/1- 2, 33a, 39), *Yargı Dünyası*, Mayıs 2004, (s. 9-13).
- Uyar, T., Uyar, A., Uyar, C., (2012) *İcra Hukukunda Kambiyo Senetleri*, 4. Baskı, Ankara: Bilge Yayınevi.
- Uzun Şenol, Pınar (2013), Çekte Muhatap Banka Sorumluluğunun Kapsamı, *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 8 (2), (s. 945-967).
- Uzunallı, S. ve Yıldırım, A. H., (2017) Uygulamalı Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Ülgen, H./Helvacı, M./Kaya, A./Nomer Ertan, F., (2019) Kıymetli Evrak Hukuku, 12.Bası, İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Yaman, R., (2013) Çekin Ciroosu ve Hukuki Sonuçları, *Terazi Hukuk Dergisi*, 8 (85), (s. 70-81).
- Yasan, M, (2017) 6728 Sayılı Kanuna Göre Karşılıksız Çek Keşidesinin Sorumluluğa İlişkin Sonuçları, *Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5 (1), (s. 109-126).
- Yasan, M., (2012) 6273 Sayılı "Çek Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun"un İncelenmesi, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 28 (2), (s. 95-137).
- Yasav, E. (2017), "Çek" ile İlgili Yeni Düzenlemelerin Değerlendirilmesi, *Bursa Barosu Dergisi*, 42 (99), (s. 86-87).

- Yavuz, M, (2019) Boş Çek Defterinin veya Yaprağının^[1] Zayi Olması Halinde Başvurulabilecek^[2] Hukuki Yollar, *Terazi Hukuk Dergisi*, 14 (149), (s. 94-99).
- Yavuz, M., (2018) “Çek Kanununda Yapılan Son Değişiklikler Işığında Çek Düzenleme ve Çek Hesabı Açma Yasağı”, *Bankacılar Dergisi*, 106, 113.
- Yener Tanın, H, (2017) Sahte veya Tahrif Edilmiş Çekin Ödenmesinden Kaynaklanan Sorumluluk, *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 16 (2), (s. 805-828).
- Yenidünya, A. C., (2003) *Açıklamalı Gerekçeli ve Karşılaştırmalı Yeni Çek Kanunu*, Legal Yayınları, İstanbul.
- Yıldırım, A. H., (2014) Çek Cezası (TTK 783/3) - Prof. Dr. Hakan Pekcanitez’e Armağan, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C: 6, Özel Sayı, s. (s. 3449-3506).
- Yıldırım, Z. ve Çetintürk, E. (2012) İbraz Edilen Çekle İlgili Olarak Karşılıksızdır İşlemi Yapılması Halinde Nasıl Bir Yaptırım Uygulanması Gerektiği Sorunu, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 103, (s. 27-84).
- Yıldız, Ş. (2003) İbraz Süresini Geçiren Çek Hamilinin Hukuki Durumu ve Yargıtay Kararları, THYKS, C. XIX, Ankara, s. 195.
- Yıldız, Ş., (2017) *Kambiyo Senetlerinde Zamanaşımı Süreleri*, *Makalelerim C.1*, Makale 15, İstanbul: On İki Levha Yayınları.
- Yıldız, Ş., (2002) *Poliçede Zamanaşımı Sürelerinin Başlangıcı*, Prof. Dr. Ömer Teoman’a 55. Yaşgünü Anısına Armağan, C.1, Makale 35, İstanbul: Beta Basım Yayın.

Yılmaz, E. (2016) İcra ve İflas Kanunu Şerhi, Ankara: Yetkin Yayınları.

Yılmaz, E.(2013) “Medeni Yargılama Hukukunda Islah”, Ankara: Yetkin Yayınları.

Yılmaz, L., (2017) Kambiyo Senetlerinde (Çek - Bono - Poliçe’de) Def’iler, 2. Bası, İstanbul: Aristo Yayınları.

Yördem, Y., (2018) 6728 Sayılı Kanunla Çek Kanununda Yapılan Değişiklikler Ve Karşılıksız Çek Sorunsalı, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 9 (33), (s. 347-368).

Yusufoğlu, F., (2015) Poliçede Sebepsiz Zenginleşmeden Doğan Talep Hakkı, *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, S: 1, (s. 123-160).